

T.C.

BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YENİ MEDYA VE İLETİŞİM ANABİLİM DALI

Yüksek Lisans Tezi

**FİLİSTİN-İSRAİL ÇATIŞMASININ
ULUSLARARASI HABER KURULUŞLARINDAKİ
SÖYLEM ANALİZİ: 7 EKİM OLAYLARI**

Cemil AYNA

2215011007

Tez Danışmanı:

Dr. Öğr. Üyesi Yakup TOKTAY

Bandırma 2025

T.C.
BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
YENİ MEDYA VE İLETİŞİM ANABİLİM DALI

Yüksek Lisans Tezi

FİLİSTİN-İSRAİL ÇATIŞMASININ
ULUSLARARASI HABER KURULUŞLARINDAKİ
SÖYLEM ANALİZİ: 7 EKİM OLAYLARI

Cemil AYNA

2215011007

Tez Danışmanı:

Dr. Öğr. Üyesi Yakup TOKTAY

Bandırma 2025

ETİK BEYAN

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (26/05/2025)

ÖZET

FİLİSTİN-İSRAİL ÇATIŞMASININ ULUSLARARASI HABER KURULUŞLARINDAKİ SÖYLEM ANALİZİ: 7 EKİM OLAYLARI

Cemil AYNA

Bu araştırmada, 7 Ekim 2023'te başlayan Filistin-İsrail çatışmasında öne çıkan bazı sansasyonel (El Ehli Baptist Hastanesi'nin bombalanması, Hamas'ın bebeklerin başını keserek katlettiği iddiası, Hamas'a yönelik cinsel istismar iddiası, Hamas'ın ISIS/DEAŞ ile özdeşleştirilmesi ve Şifa Hastanesi yakınındaki ambulans konvoyunun vurulması) olayların uluslararası medya kuruluşları (Al Jazeera, BBC News, CNN International, Deutsche Welle, Russia Today ve TRT World) tarafından nasıl temsil edildiği, medyanın söylemleri aracılığıyla hangi ideolojik yönelimleri benimsediği, iktidar ilişkilerini nasıl yeniden ürettiği ve tarafsızlık sorumluluğunu nasıl kurduğu analiz edilmiştir. Nitel araştırma yöntemiyle, durum çalışması desenine göre yürütülen çalışmada Van Dijk'in Eleştirel Söylem Analizi yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmanın sonuçlarına göre: BBC News, CNN International ve Deutsche Welle haberlerinde, İsrail'in saldırılarını “meşru savunma”, “terörle mücadele”, “misilleme”, “güvenlik önlemi” şeklinde ele almış, Filistin tarafını ise “tehdit unsuru”, “radikal ve aşırıcı”, “saldırgan” olarak çerçevelemiş ve haberlerini kendi ülkelerinin dış politikaları ve diplomatik çizgileriyle paralel doğrultuda aktarmış, Filistin'in mağduriyetini göz ardı etmiştir. TRT World ve Al Jazeera, Filistin'in yaşadığı insani krizleri ön plana çıkartarak İsrail'in saldırılarına ve söylemlerine eleştirel yaklaşmıştır. Her iki medya kuruluşu da Batı'nın “terör” ve “meşru müdafaa” gibi kavramlarını sorgulayarak, İsrail'in politikalarını sorumlu aktör olarak ele almıştır. Bu açıdan kendi ülkelerinin Filistin dış politikasıyla paralel bir söylem üretmiştir. Russia Today, Rusya'nın çıkarlarını ön planda tutmuş ve İsrail'in eylemlerini “misilleme” olarak sunmuş, ABD ve Batı'nın İsrail yanlısı politikalarını Filistin mağduriyetine dair kapsamlı bir perspektiften çok, Batı karşıtlığı ekseninde eleştirmiştir.

Anahtar Kelimeler: Algı Yönetimi, Eleştirel Söylem Analizi, Filistin-İsrail Çatışması, Medya ve Güç İlişkisi, Uluslararası Medya Temsili

ABSTRACT

**DISCOURSE ANALYSIS OF THE PALESTINIAN-ISRAELI
CONFLICT IN INTERNATIONAL NEWS ORGANISATIONS: THE
EVENTS OF 7TH OCTOBER**

Cemil AYNÄ

In this study, some sensational events (the bombing of Al Ehli Baptist Hospital, the allegation that Hamas beheaded babies, the allegation of sexual abuse against Hamas, the identification of Hamas with ISIS/DEASH, and the shooting of the ambulance convoy near Shifa Hospital) that came to the fore in the Palestinian-Israeli conflict that started on 7 October 2023 were covered by international media outlets (Al Jazeera, BBC News, CNN International, Deutsche Welle, Russia Today and TRT World), which ideological orientations the media adopt through their discourses, how they reproduce power relations and how they establish the responsibility of impartiality. Van Dijk's Critical Discourse Analysis method was used in the study, which was conducted with qualitative research method and case study design.

According to the results of the survey: BBC News, CNN International and Deutsche Welle, in their news reports, dealt with Israel's attacks as 'legitimate defence', 'fight against terrorism', 'retaliation', 'security measures', framed the Palestinian side as 'threat element', 'radical and extremist', 'aggressor' and conveyed their news in parallel with the foreign policies and diplomatic lines of their own countries and ignored Palestine's victimisation. TRT World and Al Jazeera emphasised the humanitarian crises in Palestine and criticised Israel's attacks and rhetoric. Both media outlets questioned Western concepts such as 'terrorism' and 'self-defence' and addressed Israel's policies as a responsible actor. In this respect, they produced a discourse parallel to the Palestinian foreign policy of their respective countries. Russia Today prioritised Russia's interests and presented Israel's actions as 'retaliation', criticising the pro-Israel policies of the US and the West on the axis of anti-Westernism rather than a comprehensive perspective on Palestinian victimisation.

Keywords: Critical Discourse Analysis, International Media Representation, Media and Power Relationship, Palestinian-Israeli Conflict, Perception Management

ÖNSÖZ

Yaşadığımız yüzyılda her gün birçok önemli olay yaşanmakla beraber, yaşanan gelişmeler muhatapları tarafından anında takip edilebilmektedir. Haberi ulaştırma noktasında yerel, ulusal ve uluslararası haber kuruluşlarının sayısı da gün geçtikçe artmaktadır. Bu bağlamda, uluslararası yayın kuruluşlarının diğerlerine nazaran daha geniş kitlelere hitap ettiği ve etkisinin gücü tartışılmaz bir gerçektir. Hal böyleyken, haberi iletirken daha hassas olunması gerektiği gerçeği ortaya çıkmaktadır. Okuyucu, habere haber gözüyle baktığından, teyit etme ya da araştırma yolunu çoğunlukla tercih etmemektedir. Burada, sorumluluk yine haber kuruluşlarına düşmektedir. Haber kuruluşların habercilik etik ilkeleri çerçevesinde hareket etmesi hayati bir önem taşımaktadır. Bu çalışmada, haber kuruluşlarının haberi muhataplarına aktarırken göz ardı ettiği ve uyguladığı yöntemler, kullandığı manipüle yöntemleri eleştirel söylem analizi yöntemi çerçevesinde incelenmiştir. Bu yönüyle, tarafsız olduğunu iddia eden haber kuruluşlarının bu söylemlerine ne kadar sadık kaldığı ortaya konmuştur. Aynı zamanda elde edilen analiz sonuçlarından yola çıkarak muhataplarına birtakım tavsiyelerde bulunulmuştur.

Araştırmanın yöntemi, çerçevesinin olgunlaştırılması ve yürütülmesi sürecinde büyük katkısı olan tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi. Yakup TOKTAY'a, samimi destek ve rehberliğinden ötürü değerli hocam Doç. Dr. Ahmet GÜVEN'e ve Doç. Dr. Gül Dilek TÜRK'e şükranlarımı arz ederim.

İyi ve kötü günde yanımda olan, dualarını her zaman yanımda hissettiğim, her koşulda desteklerini benden esirgemeyen başta sevgili anneme ve babama, değerli aileme şükranların en büyüğünü borçlu olduğumu bir vazife bilirim.

Cemil AYNA

BANDIRMA/2025

26.05.2025

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
ÖNSÖZ	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
ŞEKİLLER.....	xii
GRAFİKLER.....	xiii
KISALTMALAR	xiv
GİRİŞ.....	1
PROBLEM.....	6
ALT PROBLEMLER.....	7
AMAÇ	7
ÖNEM	8
VARSAYIMLAR	8
KAPSAM VE SINIRLILIK.....	9
TANIMLAR	10
BİRİNCİ BÖLÜM	19
GÜNDEM BELİRLEME VE ALGI YÖNETİMİ	19
1.1. GÜNDEM BELİRLEME KURAMININ TARİHSEL GELİŞİMİ	20
1.2.GÜNDEM BELİRLEME SÜRECİ	22
1.3.GÜNDEM BELİRLEME ADIMLARI	24
1.4.MEDYANIN ROLÜ VE ETKİSİ	25
1.4.1.TOPLUMUN GÜNDEM ALGISI VE MEDYA GÜVENİRLİĞİ.....	26
1.4.2.MEDYA, KAMUOYU VE GÜNDEM BELİRLEME İLİŞKİSİ.....	27
1.5.ALGI YÖNETİMİ	34
1.5.1.ALGI YÖNETİMİ KAVRAMININ TEMEL İLKELERİ	36
1.5.2.İLETİŞİM VE ALGI YÖNETİMİ İLİŞKİSİ	37
1.5.3.MEDYANIN ALGI YÖNETİMİNDEKİ ROLÜ	39
1.5.4.ALGI YÖNETİMİ UYGULAMA ÖRNEKLERİ	42

1.5.5.MEDYA VE KRİZ DURUMLARINDA ALGI YÖNETİMİ	45
1.6.MEDYA ETİK VE SORUMLULUK.....	47
1.7. ALGI YÖNETİMİ VE ETİK İKİLEMLER.....	49
1.8.MEDYA VE TOPLUMSAL SORUMLULUK	50
İKİNCİ BÖLÜM.....	52
FİLİSTİN- İSRAİL ÇATIŞMASININ TARİHSEL ARKA PLANI	52
2. FİLİSTİN TARİHİNE VE COĞRAFYASINA GENEL BİR BAKIŞ	52
2.1.İSLAM ÖNCESİ DÖNEMDE FİLİSTİN	55
2.1.1. PERS DÖNEMİ'NDE FİLİSTİN	57
2.1.2. YUNAN VE ROMA EGEMENLİKLERİ DÖNEMİNDE FİLİSTİN	57
2.2. İSLAM DÖNEMİNDE FİLİSTİN	59
2.2.1. İSLAM HİLAFETİ DÖNEMİ	59
2.2.2. OSMANLI DÖNEMİNDE FİLİSTİN.....	61
2.3. FİLİSTİN TOPRAKLARINDA SİYONİST YERLEŞİM	62
2.4. BİRİNCİ CİHAN HARBİ, BALFOUR DEKLARASYONU VE SİYONİZM İSTİLASI.....	64
2.5. İSRAİL'İN KURULUŞU VE ARAP-İSRAİL SAVAŞLARI	68
2.6. FİLİSTİN HALKININ TEMSİLCİ SORUNU VE MİLLİ HAREKETLER.....	72
2.7. İNTİFADA HAREKETLERİ	76
2.7.1. BİRİNCİ İNTİFADA HAREKETİ	76
2.7.2. İKİNCİ İNTİFADA HAREKETİ	78
2.7.3. 7 EKİM 2023 AKSA TUFANI HAREKÂTI	80
2.8. KUDÜS'ÜN ÖNEMİ	81
2.8.1. KUDÜS'ÜN YAHUDİLER İÇİN ÖNEMİ.....	82
2.8.2. KUDÜS'ÜN HRİSTİYANLAR İÇİN ÖNEMİ.....	84
2.8.3. KUDÜS'ÜN MÜSLÜMANLAR İÇİN ÖNEMİ.....	85
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	87
ULUSLARARASI HABER KURULUŞLARININ HABERLERİNİN VAN DİCK'IN ELEŞTİREL SÖYLEM ANALİZİ ÇERÇEVESİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ.....	87
3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEM VE DESENİ	87
3.1. EVREN VE ÖRNEKLEM	88

3.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	89
3.3. VERİLERİN ÇÖZÜMLEME TEKNİĞİ	89
3.4. TEUN A. VAN DIJK'IN ELEŞTİREL SÖYLEM ANALİZİ	90
3.5. BULGULAR VE YORUM	94
3.5.1. EL EHLİ HASTANESİ'NİN BOMBALANMASI OLAYININ BULGULARI	95
3.5.1.1. AL JAZEERA BULGULARI	95
3.5.1.2. BBC NEWS BULGULARI	103
3.5.1.3. CNN INTERNATIONAL BULGULARI.....	110
3.5.1.4. DEUTSCHE WELLE BULGULARI	118
3.5.1.5. RUSSIA TODAY BULGULARI.....	124
3.5.1.6. TRT WORLD BULGULARI	131
3.5.2. HAMAS'IN BEBEKLERİN KAFALARINI KESTİĞİ İDDİASI BULGULARI	140
3.5.2.1. AL JAZEERA BULGULARI	140
3.5.2.2. BBC NEWS BULGULARI	147
3.5.2.3. CNN INTERNATIONAL BULGULARI.....	155
3.5.2.4. DEUTSCHE WELLE BULGULARI	161
3.5.2.5. RUSSIA TODAY BULGULARI	162
3.5.2.6. TRT WORLD BULGULARI	169
3.5.3. HAMAS'A YÖNELTİLEN CİNSEL İSTİSMAR/TECAVÜZ İDDİALARI BULGULARI	178
3.5.3.1. AL JAZEERA BULGULARI	178
3.5.3.2. BBC NEWS BULGULARI	185
3.5.3.3. CNN INTERNATIONAL BULGULARI.....	193
3.5.3.4. DEUTSCHE WELLE BULGULARI	201
3.5.3.5. RUSSIA TODAY BULGULARI	209
3.5.3.6. TRT WORLD BULGULARI	216
3.5.4. HAMAS'IN DEAŞ/ISIS BENZETMESİ BULGULARI.....	226
3.5.4.1. AL JAZEERA BULGULARI	226
3.5.4.2. BBC NEWS BULGULARI	234
3.5.4.3. CNN INTERNATIONAL BULGULARI.....	242

3.5.4.4. DEUTSCHE WELLE BULGULARI	250
3.5.4.5. RUSSIA TODAY BULGULARI	256
3.5.4.6. TRT WORLD BULGULARI	257
3.5.5. ŞİFA HASTANESİ ÖNÜNDE AMBULANS KONVOYUNUN VURULMASI OLAYI BULGULARI	267
3.5.5.1. AL JAZEERA BULGULARI	267
3.5.5.2. BBC NEWS BULGULARI	275
3.5.5.3. CNN INTERNATIONAL BULGULARI	282
3.5.5.4. DEUTSCHE WELLE BULGULARI	291
3.5.5.5. RUSSIA TODAY BULGULARI	298
3.5.5.6. TRT WORLD BULGULARI	299
SONUÇ	308
KAYNAKÇA	319

ŞEKİLLER

Şekil 1: Al Jazeera'nin El Ehli Hastanesi'nin Bombalanması Haberi.....	95
Şekil 2: BBC'nin El Ehli Hastanesi'nin Bombalanması Haberi.....	103
Şekil 3: CNN'in El Ehli Hastanesi'nin Bombalanması Haberi	110
Şekil 4: Deutsche Welle'in El Ehli Hastanesi'nin Bombalanması Haberi	118
Şekil 5: Russia Today'in El Ehli Hastanesi'nin Bombalanması Haberi.....	124
Şekil 6: TRT World'ün El Ehli Hastanesi'nin Bombalanması Haberi	131
Şekil 7: Al Jazeera'nin Bebeklerin Kafalarının Hamas Tarafından Kesildiği İddiasına İlişkin Haberi.....	140
Şekil 8: BBC'nin Bebeklerin Kafalarının Hamas Tarafından Kesildiği İddiası İlişkin Haberi.....	147
Şekil 9: CNN'nin Bebeklerin Kafalarının Hamas Tarafından Kesildiği İddiası İlişkin Haberi.....	155
Şekil 10: Russia Today'in Bebeklerin Kafalarının Hamas Tarafından Kesildiği İddiasına İlişkin Haberi.....	162
Şekil 11: TRT World'ün Bebeklerin Kafalarının Hamas Tarafından Kesildiği İddiasına İlişkin Haberi.....	169
Şekil 12: Al Jazeera'nin Cinsel İstismar/Tecavüz İddialarına İlişkin Haberi.....	178
Şekil 13: BBC'nin Cinsel İstismar/Tecavüz İddialarına İlişkin Haberi.....	185
Şekil 14: CNN'in Cinsel İstismar/Tecavüz İddialarına İlişkin Haberi	193
Şekil 15: Deutsche Welle'in Cinsel İstismar/Tecavüz İddialarına İlişkin Haberi.....	201
Şekil 16: Russia Today'in Cinsel İstismar/Tecavüz İddialarına İlişkin Haberi	209
Şekil 17: TRT World'ün Cinsel İstismar/Tecavüz İddialarına İlişkin Haberi.....	216
Şekil 18: Al Jazeera'nin HAMAS'ın ISIS/DEAŞ Benzetmesi iddialarına ilişkin haberi	226
Şekil 19: BBC tarafından yapılan HAMAS'ın ISIS/DEAŞ'a Benzetilmesi İddiasına İlişkin Haberi.....	234
Şekil 20: CNN tarafından yapılan HAMAS'ın ISIS/DEAŞ Benzetilmesi İddiasına İlişkin Haberi.....	242
Şekil 21: Deutsche Welle tarafından yapılan HAMAS'ın ISIS/DEAŞ'a Benzetilmesi İddiasına İlişkin Haberi	250
Şekil 22: TRT World tarafından yapılan HAMAS'ın ISIS/DEAŞ Benzetilmesi İddiasına İlişkin Haberi.....	257
Şekil 23: Al Jazeera'nin Şifa Hastanesi Önünde Ambulansların Vurulması Olayına İlişkin Haberi.....	268
Şekil 24: BBC'nin Şifa Hastanesi Önünde Ambulansların Vurulması Olayına İlişkin Haberi.....	275
Şekil 25: CNN'in Şifa Hastanesi Önünde Ambulansların Vurulması Olayına İlişkin Haberi.....	283

Şekil 26: Deutsche Welle'in Şifa Hastanesi Önünde Ambulansların Vurulması Olayına İlişkin Haberi.....	291
Şekil 27: TRT World'ün Şifa Hastanesi Önünde Ambulansların Vurulması Olayına İlişkin Haberi.....	299

GRAFİKLER

Grafik 1: Gündem Belirleme Modeli.....	22
Grafik 2: Yıllara Göre Filistin Coğrafyasına Yahudi Göçü	68
Grafik 3: Filistin Haritasının Yıllara Göre Değişimi	71

KISALTMALAR

AA	: Anadolu Ajansı
AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BBC	: British Broadcasting Corporation
BM	: Birleşmiş Milletler
CNN	: Cable News Network
DEAŞ	: Irak Şam İslam Devleti
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
DW	: Deutsche Welle
El Fetih	: Filistin Ulusal Kurtuluş Hareketi
ESA	: Eleştirel Söylem Analizi
FKÖ	: Filistin Kurtuluş Örgütü
HAMAS	: Harakat al-Muqawama al-İslamiya (İslami Direniş Hareketi)
IDF	: Israel Defence Force
ISIS	: Islamic State in Iraq and Syria
MÖ	: Milattan Önce
MS	: Milattan Sonra
RT	: Russia Today
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TDK	: Türk Dil Kurumu
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
UNRWA	: Birleşmiş Milletler Yakın Doğu'daki Filistinli Mültecilere Yardım ve Bayındırlık Ajansı

GİRİŞ

Filistin ve İsrail arasındaki sorun, sadece coğrafi sınırları aşan bir bölgesel sorun olmanın ötesinde, tarihsel kökenleri, siyasi zorlukları ve kültürel dinamikleriyle küresel anlamda dikkat çeken bir konu olma özelliği taşımaktadır. Bu karmaşık sorun, yıllar içinde devam eden toprak anlaşmazlıkları, etnik gerginlikler ve siyasi mücadelelerle şekillenmiş, bölgeyi etkileyen bir dizi olayın odak noktasında yer almıştır. Özellikle 7 Ekim 2023 tarihinde başlayan son çatışma, zaten hassas olan bu sorunu daha da derinleştirmiş, bölgesel ve küresel gündemi etkileyen önemli bir olaya dönüşmüştür. 7 Ekim’de başlayan çatışmanın dünya gündemine oturması, Yüksel’e göre: New York Sun Gazetesi yazarı John Bogart’ın 1880 yılında yaptığı; “Ama biz onlara 'yalan,' 'yanlış’ ya da 'uydurma haber' diyoruz. *"Köpek, insanı ısırırsa haber değil, insan köpeği ısırırsa haberdir"* (Yüksel vd., 2015: 96) tespitin en açık yansıması olarak okunabilmektedir. 7 Ekim 2023’e kadar çatışmalarda saldıran tarafın ağırlıklı olarak İsrail olduğu görmezden gelinmekteyken, bu tarihte Filistin kaynaklı gerçekleşen kapsamlı ve örgütlü saldırı, uluslararası medyanın dikkatini yoğun biçimde bu olaya yöneltmiştir. Bu gelişme, kısa sürede küresel gündemin öncelikli tartışma başlıklarından biri haline gelmiştir.

İsrail-Filistin çatışmasının teolojik yaklaşımlardan kaynaklandığına yönelik bulgular tartışmaların üst sırasında yer almaktadır. Modern uluslararası ilişkiler bağlamında açıkça dini motiflerle yönlendirilmese de inancın bu çatışmadaki etkisi önemini korumaktadır. Bu bölge sürekli olarak dini öneme sahip olmuştur. Tarihsel olarak Filistin bölgesi çok sayıda yerel dini grup ve öğretiyeye sahip olanlara ev sahipliği yapmış ve tek tanrılı gelenek bu coğrafi ortamda neşet etmiştir. Filistin toprakları İslam, Yahudilik ve Hristiyanlık için kutsal bir yer olarak derin dini önemini korumakla birlikte, İslam ve Yahudi toplumu için bu durum daha geniş anlamlar taşımaktadır.

Farklı etnik gruplardan insanların yaşadığı toplumlarda, bireyler farklı etnik kökenlerden olanlara karşı ayrımcı tutumlar sergileyebilir, kışkırtıcı söylemlerde bulunabilir ve hatta saldırgan davranışlar benimseyebilirler. Ayrıca, etnik, dini, mezhepsel veya kültürel ayrımları vurgulayarak birbirlerini ötekileştirebilirler. (Duran, 205: 101). Bu yönüyle Filistin-İsrail çatışmasının, sadece taraflar arasındaki siyasi bir anlaşmazlık olmadığı, aynı zamanda kültürel, etnik ve dini dinamikleri de içeren bir

olgu olduğu ve karmaşık bir durum sergilediği hatırlandığında; bu karmaşık durumu anlamak ve çözümlmek büyük bir önem taşımaktadır.

Bu çatışma aynı zamanda, uzun yıllara dayanan karmaşık toprak anlaşmazlıkları, etnik çatışmalar ve siyasi sorunlarla işlenmiş, köklü ve tarihsel derinlik taşıyan bir sorun olma özelliği taşımaktadır. Bu yönüyle, sadece bölgesel bir çatışma olmakla kalmamış, teolojik dayanaklar ve stratejik konumu sebebiyle bölgeyi aşarak küresel düzeyde de önemli bir etki bırakmıştır.

Filistin-İsrail çatışması, her ne kadar bir toprak anlaşmazlığı olarak görünse de hem bölgenin tarihsel bağlamının hem de dinlerin tekamülünün derinlemesine anlaşılmasını gerektirmektedir. Bölgedeki Yahudi varlığının ardındaki temel itici güç, söz konusu toprakların Tanrı tarafından kendilerine "*vaat edilen topraklar*" inancından kaynaklanmaktadır. Bu inancın kökleri bazı kaynaklara göre M.Ö. 1700'lere kadar uzanmaktadır (Ben-Haim, 2008: 8). Şöhret'e göre; çeşitli dini grupların bir arada yaşadığı farklı toplumlarda, her bir etnik ve dini topluluk hâkimiyet için yarışabilir ve bu da potansiyel olarak soykırım ve katliamlarla da sonuçlanabilmektedir (Şöhret, 2013: 45). Çatışmanın coğrafî sınırları aşması, taraflar arasındaki gerilimi ve anlaşmazlıkları içermesi, dünya genelinde geniş bir ilgi çekmesi ve çok yönlü bir tartışma konusu olmasının bir diğer sebebi de bir bakımdan bu teolojik bakış açısıdır.

Son çatışma ile birlikte, zaten karmaşık olan bu sorun daha da derinleşmiş ve uluslararası gündemin merkezine oturmuştur. Bu dönemde yaşanan olaylar, bölgedeki gerginliği artırmış ve taraflar arasındaki çatışmanın boyutlarını genişletmiştir. Uluslararası toplum, çatışmanın tırmanmasıyla birlikte, bu önemli sorunun çözümüne dair artan bir endişeyle yaklaşmış ve çeşitli barış ve destek çabalarını da beraberinde getirmiştir. Bu mesele sadece bölgesel bir mesele olmanın ötesinde, küresel düzeyde barış ve istikrarın önündeki engellerden biri olarak görölmektedir. Bu bağlamda, çatışmanın tarihsel derinliği, siyasi karmaşıklığı ve küresel önemi, sadece taraflar arasındaki ilişkileri değil, aynı zamanda dünya genelindeki birçok ülkenin politikalarını ve birbirleriyle olan ilişkilerini etkileyen önemli bir faktör halini almıştır.

Bu bağlamda; ABD, Avrupa Birliği'ne benzer şekilde, belirli bir Filistin politikası olmaksızın 1967 öncesi sınırlarına dönüşü görünüşte desteklemektedir. Yahudi yerleşimlerinin kısıtlanmasını, Filistinli “mültecilerin” ülkelerine geri dönüşlerinin kolaylaştırılmasını ve iki devletli bir çözümün savunulmasını da desteklemektedir. Ancak bu hedefler, büyük ölçüde İsrail'in bu konudaki sınır tanımayan tutumu, ABD ve Avrupa gibi aktörlerin belirsiz tavrı nedeniyle henüz gerçekleştirilememiştir. Özellikle Avrupa Birliği'nin ardından ABD'nin de Filistin meselesinde Filistin'i muhatap almaktan Ürdün'ü muhatap almaya yönelmesi dikkat çekicidir (Oruç, 2014: 4). Bu yönüyle, çatışmaların varacağı noktayı ve barışa giden yolu kestirmek belirsizliğini korumaktadır. Bu belirsizlik ve varlık mücadelesi uluslararası politikalarda derin çatlaklara sebep olmaktadır.

Dünya üzerinde yaşanan olaylar artık gizli kalmamakta; Amerika'da yaşanan bir olay Asya'da, Asya'da yaşanan bir olay Avrupa'da, kısacası her yerde canlı olarak takip edilebilmeyi beraberinde getirmiştir. İletişim bilimi alanında adından çokça söz ettiren McLuhan'ın, 60'lı yıllarda televizyonun dünyayı “küresel köy”e çevireceği öngörüsünün bugünlerde fazlasıyla yaşandığını söylemek abartı olmayacaktır. Ancak, herkesin her şeyden haberdar olması bazı acıların ve savaşların yaşanmasına, kan ve gözyaşının dökülmesine ne yazık ki engel olamamıştır. Bunun altında yatan sebeplerden biri de bazı çıkar gruplarının medyayı kendi amaçları doğrultusunda kullanmasından kaynaklanmaktadır.

İnsanlık tarihi asırlar boyunca çok sayıda savaşa sahne olmuş ve kitle iletişim araçları bu çatışmalarda sıklıkla manipülatif amaçlarla kullanılmıştır. Kapsamlı bir şekilde incelenen ve uygulanan Birinci ve İkinci Dünya Savaşları, propaganda, algı yönetimi, dezenformasyon ve benzeri stratejilerin arenası haline gelmiştir. Bilimsel makale ve araştırmalarda incelenen bu manipülatif tekniklerin hem hükümetlerin hem de kitle iletişim araçlarının çıkarlarına hizmet ettiği görülmüştür (Çağlak, 2018: 114).

Çağdaş devlet sistemlerinde, iktidarların iletişimsel meşruiyeti büyük oranda halkın medya kurumuna duyduğu güvene dayanmaktadır. Dolayısıyla, kamu yönetimi süreçlerinde üretilen iletişimsel içerik yapıcı bir kamusal söyleme dayanmalıdır. Hükümetler için eylemlerini halka açıklamak ve hâkim toplumsal duyarlılığı dikkate

almak zorunlu hale gelmekte, bunu yapmamak onları dezavantajlı duruma düşürmektedir. Medya, sivil yapılar, yetkililer ve kitle iletişim araçlarının etkileşimi yoluyla kamuoyunu şekillendirmede, sosyal iletişimi teşvik etmede ve ideolojiyle dolu bilgi ve iletişim ilişkileri kurmada çok önemli bir rol oynamaktadır (Dijk, 1993: 249-283).

Bu çalışma, medyanın çatışmayı nasıl çerçevelediğini ortaya koymak adına bir dizi örnek olay üzerinden ilerleyecektir. Hangi olayların vurgulandığı, hangi dilin kullanıldığı, tarafların nasıl temsil edildiği gibi unsurlar, çatışmanın medya tarafından nasıl anlatıldığını anlamak adına incelenecektir. Çalışmada ayrıca, medyanın çatışma hakkında sunduğu haberlerin, toplumsal algıyı nasıl şekillendirmek istediğini anlamak açısından oldukça önemlidir. Medyanın temsil biçimlerinin ve haber dilinin, izleyici kitlesi üzerinde nasıl bir etki oluşturmaya çalıştığını anlamak, çatışmanın anlamının nasıl oluştuğunu ve toplumsal düzeydeki etkilerini daha iyi kavramamıza yardımcı olacaktır.

Konu ile ilgili literatür taraması yapıldığından yerli ve yabancı birtakım çalışmalar yapıldığı görülmüştür. Bu alandaki çalışmaların önemi ve çeşitliliği göz önüne alındığında, bu araştırmaya konu bakımından en yakın çalışma Yaman (2010)'a aittir. Yaman "*Türk Basınında İsrail-Filistin Sorunu ve Algı Yönetimi*" başlıklı çalışmasında Türkiye'yi yakından ilgilendiren Filistin-İsrail meseleleri üzerine, Türk basınında yer alan haberleri incelemiştir. Diab (2020) "Filistin Basınında Türkiye İle İlgili Haber Ve Yorumlar: El Ayyam Ve Filistin Gazeteleri Örneği" adlı çalışmasında Filistin ulusal basınında Türkiye'yi konu alan haber ve içerikleri incelemiştir. Koçaslan (2022) ise "Filistin-İsrail Arasındaki Savaşın Filistin Sinemasındaki Temsili" savaşın Filistin sinemasındaki yansımalarını ele almıştır. Samreen (2022) "*Representation Of Palestinian Resistance In Palestinian National Cinema*" adlı çalışmasında, Filistin direnişinin psikolojik boyutunun sinemaya yansımalarını ele almıştır. Özkoç (2009). "*Savaş Ve Barış: Doksanlı Yıllarda Filistin- İsrail Sorunu*" adlı çalışmasında, Filistin-İsrail sorununun iki tarafı ilgilendiren ekonomik boyutunu ele almıştır. Ahmad (2021) "*Filistin Sorununun Tarihi Gelişimi ve Ürdün'deki Filistinli Mülteciler*" adlı çalışmasında, çatışmalar sonrası yerinden ayrılmak zorunda kalıp Ürdün'e göç eden

Filistinli mültecileri konu almıştır. Gümüş (2020) *“The Status Of Palestine In The United Nations And Its Implications For The Israeli–Palestinian Conflict”* adlı çalışmasında, Birleşmiş Milletler’in, Filistin-İsrail çatışmasındaki rolüne odaklanmıştır. Çoban, (2003) *“Different Conceptions Of Jewish And Palestinian Nationhood: The Question Of Palestine Viewed Through Ethnic, Religious And Political Identities In Conflict”* adlı çalışmasında, yaşanan çatışmayı; etnik, dini ve siyasi kimlikler üzerinden ele almıştır. Sakar (1991) *“Filistin İşçi Hareketi”* adlı çalışmasında, İsrail işgaline karşı Filistin İşçi Örgütü’nün mücadelesine değinmiş ve bu sınıfın varlığını ortaya koymuştur. Havatme (1970) *“Filistin’de halk savaşı ve Ortadoğu”* adlı çalışmasında, Filistin halkının direnişini Sosyalizm temelli bir bakış açısıyla ele almıştır. Pappe ve Chomsky (2010) *“Yaşamları Ölüm Arasında Gazze: Düünden Bugüne Filistin Sorunu”* söyleşi çalışmasında genelde Filistin meselesini özelde ise Gazze’de yaşanan olayları konu almaktadır. Elpeleg vd. (1999) *“Filistin Ulusal Hareketinin kurucusu: Hacı Emin el-Hüseyni.”* adlı çalışmasında Filistin Ulusal Hareketini ve kurucusu el-Hüseyni’nin hayatını incelemektedir. Filistin-İsrail çatışmasının günümüze yansımada en büyük payı medya almaktadır, bu yönüyle bu çalışmalar önem arz etmektedir. Çatışma-savaş, algı yönetimi-propaganda çalışmaları birbiriyle paralellik göstermektedir. Bu yönüyle literatür taraması yapıldığında, medya-iletişim ve diğer disiplinlerde çalışmalar yapıldığı görülmüştür. Apak (2018) *“Soğuk Savaş Döneminde Algı Yönetimi ve Haber-Propaganda İlişkisi”* adlı çalışmasında, Soğuk Savaş döneminde haberin nasıl propaganda ve algı yönetimi aracı olarak kullanıldığı sorusuna cevap aramıştır. Yüksel (2007), *“Kamuoyu Oluşturma”* ve *“Gündem Belirleme” Kavramları Nerede Kesişmekte, Nerede Ayrılmaktadır?”* adlı çalışmasında; iletişim literatüründe önemli bir yere sahip iki terim arasındaki ilişkinin tanımlanması ve kavram karmaşasının ortadan kaldırılması için kamuoyu oluşturma ve gündem belirleme konusunda çalışma yapmıştır. Toktay (2019) *“Sosyal Medyada Dezenformasyon, Manipülasyon ve Propaganda Etkisi: Zeytin Dalı Harekâtı Örneği”* adlı çalışmasında; Zeytin Dalı Harekâtı’na karşı terör örgütü ve sempatizanlarının sosyal medya üzerindeki dezenformasyon, manipülasyon ve propaganda faaliyetlerini inceleyerek örgütün sosyal medya algı yönetimi stratejisini ve tekniklerini örneklerle ele almıştır. Bora’nın (2019) *“Algı Yönetiminde Medyanın Önemi: Afrin Operasyonu Örneği 2019”* adlı çalışması, farklı ideolojiye sahip gazetelerin yapılan operasyon hakkındaki haberleri konu

almaktadır. Alkan'ın (2022) *“Birinci Körfez Savaşında İstihbarat Faaliyetleri ve Algı Yönetimi”* adlı çalışmasında, Körfez Savaşı döneminde Amerikan istihbaratının kullandığı propaganda faaliyetleri incelenirken, özellikle metafor ve imgelerin nasıl kullanıldığına odaklanılmıştır. Akbaş (2019) *“Zeytin Dalı Harekâtının Medya Yansıması ve Algı Yönetimi”* adlı çalışmasında; sosyal olguların toplumdaki yansımalarına etki eden ve yön veren özelliklerinin medya aracılığı ile aldığı durumu incelemiştir. Atılğan (2018) *“Uluslararası İlişkilerde Algı Yönetimi”* adlı çalışması; Algı yönetimi Uluslararası ve devletlerarası ilişkilerde dış politika açısından nasıl bir etkiye sahiptir? Sorusu üzerine bir çalışma gerçekleştirmiştir. Konumuz bağlamında farklı dalardan literatüre yönelik verilecek başka örnekler de mevcuttur. Ancak, şu anda bu çalışma ile yüksek oranda benzerlik gösteren başka bir çalışma olmadığını belirtmek faydalı olacaktır. Gündem belirleme kuramı, algı yönetimi ve manipülasyon temelli bu çalışma, farklı bölge ve ülkelerden uluslararası yayın yapan medyanın haberlerini inceleyeceğinden özgün bir çalışma olarak literatüre önemli bir katkı sağlayacaktır.

Problem

Filistin-İsrail çatışması, tarih boyunca kökenleri derin, siyasi ve kültürel bağlamda çözülmesi güç, çok katmanlı bir problemidir. 7 Ekim 2023'te başlayan son çatışma ise, bu karmaşık durumu daha da alevlendirmiş ve hem bölgesel hem de küresel çapta geniş yankı uyandırmıştır. Bu çalışma, uluslararası medya kuruluşlarının (Al Jazeera, BBC News, CNN International, Deutsche Welle, Russia Today ve TRT World) çatışmayı okuyucularına nasıl aktardığını ve bu aktarım sürecinde sergiledikleri tutumları anlamayı amaçlayarak şu sorunsal üzerine eğilmiştir: Uluslararası medya kuruluşlarının Filistin-İsrail çatışması haberlerini sunarken benimsedikleri tutum ve tarafları nasıl temsil ettiklerini, medya söylemi aracılığıyla iktidar ilişkilerini nasıl yeniden ürettiklerini ortaya koyarak, medyanın güç ilişkileri ve tarafsızlık sorunlarını anlamaya yönelik önemli bir katkı sağlamaktadır.

Alt problemler

- a) Uluslararası medya kuruluşları, çatışma haberlerinde kullandıkları dil ve söylem aracılığıyla tarafları nasıl temsil etmiş ve bu temsillerde hangi ideolojik yönelimleri öne çıkarmıştır?
- b) Sadece Batılı medya kuruluşlarının (BBC News, CNN International, Deutsche Welle) Filistin-İsrail çatışmasına dair haber üretiminde benimsedikleri dil, çerçeveleme ve söylem stratejileri nelerdir ve bu stratejiler iktidar ilişkilerinin yeniden üretiminde nasıl işlev görmektedir?
- c) Batı dışı veya diğer uluslararası medya kuruluşlarının (Al Jazeera, TRT World, Russia Today) çatışmaya yaklaşımı, haber dilinde ve temsil biçimlerinde Batılı medya kuruluşlarından hangi açılardan farklılaşmaktadır?
- ç) Uluslararası medya kuruluşları, çatışma haberlerini kamuoyuna sunarken hangi bakış açılarını ön plana çıkarmaya çalışmış, bu tutumlar medya aracılığıyla toplumsal algı ve güç dengeleri üzerinde nasıl bir etki ortaya çıkarmıştır?

Amaç

Araştırmanın genel amacı, Filistin-İsrail çatışmasının medyada nasıl temsil edildiğini ve medyanın bu süreçteki rolünü Medya ve İletişim disiplininde kapsamlı bir biçimde incelemektir. Özellikle, 7 Ekim 2023'ten itibaren yaşanan çatışma sürecindeki önemli olaylar üzerinden medya kuruluşlarının kullandığı dil, haber üretim süreçleri ve ideolojik yönelimler analiz edilecektir.

Bu amaç doğrultusunda, medyanın algı yönetimi çabalarını ve toplumsal algı üzerindeki etkilerini değerlendirmek, farklı medya aktörlerinin çatışmayı nasıl yorumladığını ortaya koymak hedeflenmektedir.

Önem

Bu çalışma, medyanın Filistin-İsrail çatışmasını ele alışını anlamak ve aynı zamanda medyanın haber üretim süreçlerindeki etik, ideolojik ve siyasi etkileşimleri inceleyerek geniş bir bakış açısı sunmaktadır. Çatışmanın medya tarafından ele alınması, sadece olayın aktarımı açısından değil, aynı zamanda medyanın bu süreçteki etkilerini ve sorunun toplumsal düzeydeki algısını anlamak adına kritik bir öneme sahiptir. Bu bağlamda, medyanın haber dilinin ve temsil biçimlerinin analizi, çatışmanın özüne dair algıları nasıl şekillendirmeye çalıştığını anlamamıza yardımcı olacaktır. Çalışma ayrıca medyanın, çatışma hakkında sunduğu haberlerin toplumsal algıyı nasıl şekillendirmeyi amaçladığını ortaya koymaktadır. Medyanın temsil biçimlerinin ve haber dilinin izleyici kitlesi üzerindeki etkilerini anlamak, çatışmanın anlamının nasıl oluştuğunu ve toplumsal düzeydeki etkilerini daha iyi kavramamızı sağlayacaktır. Uluslararası medya kuruluşlarının güç ilişkileri bağlamında medyayı nasıl sürece dahil ettiklerini, toplumsal algıyı şekillendirme noktasında medya araçlarını nasıl kullandıklarını göstermesi açısından bu konuda çalışacak sonraki araştırmacılara yol gösterici olacak ve özgün bir referans sunacaktır.

Varsayımlar

Araştırmanın varsayımları şu temeller üzerine kurulmuştur:

-Uluslararası medya kuruluşlarının haber söylemleri, Filistin-İsrail çatışmasında tarafsız bir bilgilendirmeden çok, belirli ideolojik ve politik duruşları yeniden üretmektedir.

-Batılı medya kuruluşları, çatışma söyleminde İsrail'i meşrulaştıran ve Filistin'i kriminalize eden bir dil kullanarak iktidar ve güç ilişkilerini yeniden üretmektedir.

-Haber metinlerinde kullanılan sözcük seçimi, görseller, başlıklar ve haberin yapılandırılması gibi söylemsel araçlar, okurun çatışmaya dair algısını yönlendirmek üzere stratejik olarak yapılandırılmıştır.

- Medya söylemi, Batılı hegemonik söylemleri yeniden üretmekte ve çatışmayı uluslararası güç dengeleri bağlamında anlamlandırmaktadır.

-Çatışma haberleri üzerinden inşa edilen söylem, sadece olayları değil, aktörlerin meşruiyetini ve suçluluğunu da yeniden tanımlayan bir temsil üretmektedir.

Bu varsayımların perspektifinde medyanın güvenilirliğine yönelik ciddi endişeler ve çeşitli etik sorunlar yatmaktadır. Bu noktadan hareketle, medyanın objektiflikten uzaklaştığı ve toplumun doğru bilgilendirilmediği sonucu ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, medyanın tarafgirlik ve manipülatif yaklaşımları, doğru habere ulaşma hakkını ve algıları olumsuz yönde etkilemektedir.

Kapsam ve Sınırlılık

Çalışmanın örnekleme, 7 Ekim-31 Aralık 2023 tarihleri arasında gerçekleşen ve uluslararası medya gündemini ve kamuoyunu derinden etkileyen beş konu/olayla sınırlandırılmıştır. Bu olaylar, çatışmanın farklı aşamalarını ve dinamiklerini yansıtabilecek şekilde seçilmiştir. Ancak bu tarihler arasında yaşanan tüm gelişmeler kapsam altına alınmamıştır. Araştırma dışında bırakılan olaylar arasında, siyasi liderlerin açıklamaları, ateşkes çağrıları, BM kararları ve protesto eylemleri gibi birçok gelişme yer almaktadır. Bu tür olaylar medya söylemi açısından elbette önem arz etmektedir lakin bu çalışmada esas olarak doğrudan çatışmaya ilişkin dramatik, tartışmalı ve propagandaya elverişli gelişmelerin haberleştirilme biçimleri ve temsillerine odaklanılmıştır. Bu tercih, medyanın çatışma anlatısını nasıl inşa ettiğini daha açık biçimde ortaya koyabilmek adına yapılmıştır.

Öte yandan medya kuruluşlarının örneklem olarak seçiminde de belli ölçütler doğrultusunda sınırlandırılmaya gidilmiştir. Bu çalışmada CNN International, BBC News, Deutsche Welle, Al Jazeera, TRT World ve Russia Today olmak üzere altı uluslararası medya kuruluşu incelenmiştir. Bu kuruluşların küresel erişimleri, farklı siyasi-kültürel konumlanışları ve geniş izleyici kitlelerine hitap etmeleri nedeniyle tercih edilmiştir. Bununla birlikte, The New York Times, The Guardian, France 24 ve

Sky News gibi diğer uluslararası medya kuruluşları analiz kapsamına dahil edilmemiştir. Bu tercihin temelinde, çalışmanın hacmini yönetilebilir bir düzeyde tutma gerekliliği ile seçilen altı medya kuruluşunun farklı coğrafi ve politik perspektifleri yeterli ölçüde temsil ettiğine dair kanaat etkili olmuştur.

Örnekleme kapsamında incelenen olaylar şu şekildedir:

- a) El-Ehli Hastanesi'nin bombalanması,
- b) Hamas'ın çocukların başını kestiği iddiası,
- c) Hamas'ın rehinelere tecavüz/cinsel istismarda bulunduğu iddiası,
- ç) Hamas'ın ISIS/DEAŞ ile özdeşleştirilmesi,
- d) El-Şifa Hastanesi önünde yaralı taşıyan ambulans konvoyunun vurulmasıdır.

Örnekleme konu, incelenecek olan uluslararası medya kuruluşları ise şu şekilde sınırlandırılmıştır:

- a). CNN International (Amerika Birleşik Devletleri),
- b). BBC News (İngiltere),
- c). Deutsche Welle (Almanya),
- ç). Al Jazeera (Katar),
- d). TRT World (Türkiye),
- e). Russia Today (Rusya).

Tanımlar

Savaş: Uluslararası hukukta savaşın herkes tarafından kabul edilmiş bir tanımı yoktur (Best, 1980). Best'in 1980'de yapmış olduğu bu tespitin ardından neredeyse yarım asır geçmiş olmasına rağmen hala net bir tanım yapılmış değildir. Savaşın

tanımlanması ve açıklanması, konunun hukuksal bakış açısının yanı sıra ideolojik, felsefi, siyasal, ekonomik, sosyolojik ve psikolojik boyutlarını da içerdiğinden dolayı, böyle bir belirsizlik devam etmektedir. Ancak genel bir tanıma göre savaş, “uluslararası hukuk kurallarına uygun şekilde devletlerarasında yürütülen silahlı bir çatışma, bir çekişmedir” (Meray, 1960: 469). Şeklinde açıklanmıştır. Uluslararası hukuk yönüyle savaş, uluslararası bir nitelik barındırmaktadır.

Uluslararası hukukta savaşın herkes tarafından kabul edilmiş bir tanımı olmadığı gibi çatışma kavramının da belirli bir tanımı yoktur. Buna binaen Meray’a göre: Savaşın çeşitli tanımları bulunmaktadır. Uluslararası hukuk açısından, savaş genellikle uluslararası bir nitelik taşır. Geniş çaplı iç çatışmalar askeri bakımdan savaş olarak adlandırılabilir, ancak bu çatışmalar, uluslararası bir nitelik taşımayan bir devleti içerdiği sürece savaş kapsamına girmez. Bu farklı tanımların hepsi, savaşı çözmek için zorlama yoluna başvuran tarafların “zararla karşılık” veya silahlı “karışma” olarak görülmesi gerekmektedir (Meray, 1960: 407-456).

Çatışma: Bu kavram daha geniş ve esnek bir kavramdır; sadece devletler arasında değil, devlet içi gruplar, etnik yapılar, ideolojik oluşumlar veya terörist gruplar arasında da olabilmektedir. Her zaman silahlı olmak zorunda değildir; siyasi, ekonomik, sosyal temelli gerilimleri de içerebilmektedir (Galtung: 1996).

Filistin-İsrail arasında uzun yıllardan beri gerçekleşen anlaşmazlığa uluslararası bir tanım bulmak neredeyse imkânsızdır. İsrail’in uygulamaları uluslararası arenada çoğu zaman “işgal”, “gasp”, “apartheid”, “devlet terörü” gibi kavramlar ile anılmaktadır. Bu uygulamalarakarı söylem düzeyinde açıklamalarda bulunulmuş ancak; İsrail’in uygulamalarına yönelik uluslararası geçerliliği kabul edilen bir tanım bugüne kadar olmamıştır. Bunun da ideolojik, felsefi, siyasal, ekonomik, sosyolojik ve psikolojik sebeplerden kaynaklandığı önceki bilgilerde belirtilmiştir. Bu çalışmada savaş veya çatışma kavramlarından hangisinin kullanılacağına yönelik birtakım sorular akıllara gelmiştir. Bu sebeple savaş ve çatışma kavramlarının birbirinden ayrıştığından hareketle çatışma kavramının kullanılması uygun görülmüştür.

Uluslararası medya şirketlerinin kriz, savaş ve çatışma dönemlerinde küresel sermaye ve çıkar gruplarının hedefleri doğrultusunda içerik üreterek bir takım algı operasyonuna giriştiği bilinen bir gerçektir. Medyanın toplum üzerindeki etkisini, gücünü ve önemini anlamak son derece önemlidir. Ancak, medyanın bu gücü doğru bir şekilde kullanma konusundaki işlevi oldukça tartışma konusu olmuştur. Medyanın toplumun temel haber alma kaynağı olduğu düşünüldüğünde; toplum üzerindeki etkisinin büyük olduğu da anlaşılabacaktır. Medya, özellikle kriz dönemlerinde genellikle toplumun aleyhine olacak şekilde algı yönetimi tekniklerini kullanmaktadır. Bu nedenle medyanın algı yönetimi üzerine yapılan çalışmalar gerçeği ortaya çıkarmak açısından önem arz etmektedir. Ancak, yapılan çalışmalar genellikle teorik çalışmalar olup; özellikle son dönemlerde konvansiyonel medyanın algı yönetimi, manipülasyonu ve dezenformasyonu üzerine yapılan çalışmalar günümüzde oldukça sınırlıdır. Sebebine gelince; son zamanlarda gelişen sosyal medyanın, birincil haber kaynağı olarak giderek daha fazla görülmesiyle birlikte sosyal medyanın algı yönetimi üzerine yapılan çalışmalar önem kazanmaya başlamıştır. Bu durum da konvansiyonel medyaya yönelik yapılan eleştirel çalışmaları da oldukça azaltmıştır. Ancak sosyal medyanın haber kaynağının da konvansiyonel medya olduğu gerçeğini unutmamak gerekir ki, bu gerçek çoğu zaman göz ardı edilmektedir. Bununla birlikte konvansiyonel medyada algı yönetimine yönelik çalışmalar da diğer taraftan devam etmektedir. Dolayısıyla, konvansiyonel medya ile alakalı; algı yönetimi, dezenformasyon ve manipülasyon üzerine yapılan çalışmaların daha da genişletilmesi ve bu yönüyle sosyal medyanın etkisiyle bütünleştirilmesi gerekmektedir. Çalışma bağlamında, çatışma haberlerinin incelenmesine konu olan haber kuruluşlarına ait bilgiler ve Filistin-İsrail çatışmasında bu kuruluşlara yapılan eleştirilere de yer vermek yerinde olacaktır. Uluslararası haber kuruluşları ve bu kuruluşlara yapılan eleştiriler aşağıda belirtildiği gibidir;

Al Jazeera

Al Jazeera, 1 Kasım 1996'da Katar'ın başkenti Doha'dan yayına başlayarak Arap dünyasının ilk bağımsız haber kanalı olmuştur. 150 ülkede faaliyet gösteren kuruluş, 3000'den fazla çalışanı ile öncü gazetecilik anlayışıyla, bölgesel ve uluslararası ilişkilere derin bir bakış açısı sunarak ve izleyicilerin hikâyelerini destekleyerek, insanı

haber gündeminin merkezine koymuştur. "*Fikir ve Diğer Görüş*" sloganıyla bilgiye farklı bakış açıları getirmeyi, izleyicileri bilgilendirmeyi ve gazetecilik dürüstlüğüne korumayı hedeflemiştir. Zorluklara rağmen, gazetecilik misyonunu sürdürmüş ve uluslararası tanınırlık kazanmıştır. Yenilikçi dijital ürün portföyüyle yeni nesle hitap etmeye devam ederken, bağımsız bir haber kuruluşu olarak Katar hükümeti tarafından kısmen finanse edilmektedir (Al Jazeera, 2024). Al Jazeera, Irak'ın işgali, Filistin İntifadası ve buna benzer olaylarla alakalı bölgelerden aralıksız yayın yapmıştır. Bu önüyle Arap coğrafyasında yaşanan olaylara karşı ve Filistin meselesine karşı hassasiyetiyle bilinmektedir (Lynch, 2006: 132).

Filistin-İsrail çatışmasında Al Jazeera'ya Yapılan Eleştiriler

Al Jazeera, Filistin-İsrail çatışmasında Filistinlilerin sesini tüm dünyaya duyurduğu için bazı uluslararası kuruluşlar tarafından takdir edilmiş ve yapılan baskılara karşı savunulmuştur (Carnegie Endowmentfor International Peace, 2024). Filistinlilerin sesini en fazla duyuran Al Jazeera'ya, Filistin-İsrail çatışması haberleri ile alakalı eleştiriler diğer medya kuruluşlarından gelmemiştir. Bu eleştiriler daha çok İsrail ve onu destekleyen Batılı ülkelerden gelmiştir; Katarlı yöneticiler ile görüşülerek "*sesini kısması*" istenmiştir (Axios, 2023). Ayrıca, savaşın altıncı ayında uluslararası tepkilere rağmen, İsrail Başbakan'ı ve iletişim bakanına ulusal güvenliği tehdit ettiği düşünülen yabancı haber ağlarını 45 günlük sürelerle kapatma konusunda yetki verilmiştir. Bu yasa, Al Jazeera Yasası olarak anılmıştır (The Times Of Israel, 2024).

BBC News

BBC (British Broadcasting Corporation), İngiltere'nin başkenti Londra'da bulunan Broadcasting House merkezli Birleşik Krallık'ın resmi yayın kuruluşudur. 17.900'ü kamu sektöründe olmak üzere toplamda 21.000'den fazla çalışanı ile dünya çapında en büyük yayın kuruluşlarından biridir. BBC, kraliyet tüzüğü ile kurulmuş olup Kültür, Medya ve Spordan Sorumlu Dışişleri Bakanı ile yaptığı anlaşma doğrultusunda çalışmalarını sürdürmektedir. Hizmetlerini finanse etmek için İngiliz hanelerinden

alınan yıllık televizyon lisans ücreti ile desteklenmektedir. Bu ücret, Britanya Hükümeti tarafından belirlenir ve Parlamento tarafından onaylanarak BBC'nin radyo, televizyon ve çevrimiçi hizmetlerini finanse etmek amacıyla kullanılır. Ayrıca, 1 Nisan 2014'ten beri 28 dilde yayın yapan ve Arapça ve Farsça dillerinde geniş kapsamlı TV, radyo ve çevrimiçi hizmetler sunan BBC Dünya Servisi'ni de finanse etmektedir. BBC'nin gelirinin yaklaşık dörtte biri, uluslararası alanda BBC programlarını ve hizmetlerini satan ticari bir yan kuruluş olan BBC Studios ve BBC.com'dan elde edilmektedir. Ayrıca, 24 saat İngilizce dilinde uluslararası haber hizmetlerini sağlamaktadır (TATE, 2024).

Filistin-İsrail çatışmasında BBC News'e Yapılan Eleştiriler

BBC muhabirlerinden sekizinin Al Jazeera'ya gönderdikleri mektupta, İngiliz yayın kuruluşunun İsrail-Filistin meselesindeki yayın politikası eleştirilmiştir. Muhabirler, BBC'nin İsrail lehine tarafsız bir tavır sergilediğini ve Filistinli sivillere yeterince yer vermediğini iddia etmişlerdir. Ayrıca, kurumun Filistinli sivillerin nasıl görüldüğü konusunda çifte standart uyguladığını belirtilmiştir. Muhabirler, BBC'nin İsrail'in iddialarına eleştirel yaklaşmadığını ve kamuoyunun Gazze'de yaşanan insan hakları ihlallerini anlamasına yardımcı olmadığını savunmuşlardır. Vahşet eylemlerine ilişkin terimlerin sadece Hamas için kullanıldığını da eleştiriler getirilmişlerdir. Bunların yanı sıra, BBC'nin Filistinli sivillere yönelik insani yayınlarının yetersiz olduğu ve İsraillilere daha fazla yer verildiği ifade edilmiştir (NTV, 2023). *“Bu makalenin yazarı, anonimlik koşuluyla yazan bir BBC gazetecisidir.”* Notuyla yapılan eleştiride İngiliz Başbakan Rishi Sunak'ın El Ehli Baptist Hastanesinin bombalanması olayının ardından İsrail'e yaptığı destek ziyaretine değinmiş ve İsrailli yöneticilerin, BBC'yi Sunak'a şikâyet etmesine değinmiştir. Ayrıca *“Britanya'nın BBC'si dünyanın en etkili ve güvenilir haber kaynaklarından biridir. Ancak muhafazakâr siyasi seçkinlerin baskısı, İsrail'in savaşına ilişkin haberlerini çarpıttı ve Filistinli sivillere uygulanan şiddeti önemsiz gibi göstermesine neden oldu”* yorumunda bulunmuştur (Jacobin, 2023).

CNN International

Bir Time Warner Şirketi olan Turner Broadcasting System, Inc.'in bir bölümü olan CNN, dünyanın en saygın ve tarafsız haber ve bilgi kaynaklarından biridir. Erişim alanı 14 kablolu ve uydu televizyon ağını kapsamaktadır. İlk büyük haber ve bilgi Web sitesi olan CNN.com dahil olmak üzere altı web sitesi, iki özel yer tabanlı ağ, iki radyo ağı, mobil cihazlara haber ve bilgi sağlayan kablosuz cihazlar ve dünyanın en kapsamlı haber hizmeti olan CNN Newsource'e sahiptir. CNN'in birleşik markalı ağları ve hizmetleri, 200'den fazla ülke ve bölgede 2 milyardan fazla kişinin kullanımına açıktır. CNN'in dünya çapında 36 bürosu ve dünya çapında yaklaşık 4.000 çalışanı bulunmaktadır. CNN'in kapsamı dünya çapında 900'den fazla bağlı kuruluş tarafından desteklenmekte ve yayınlanmaktadır (CNN, 2024).

Filistin-İsrail çatışmasında CNN'e Yapılan Eleştiriler

CNN'nin İsrail hükümetine ve İsrail Savunma Kuvvetlerine gösterdiği saygı nedeniyle Filistin topraklarını haber yapma yöntemi uzun süredir eleştirilmektedir. Bu haber kuruluşu, İsrailli sansürcülerin kendi yayınlarını etkileyebilecek bir protokol izlediğini kabul etmiştir. CNN Kudüs bürosunun İsrail ve Filistin hakkındaki haberlerinin İsrail ordusunun sansürüne tabi olduğu doğrulanmıştır. Bu sansür, yabancı haber kuruluşlarının belirli konular hakkında haber yapmasını kısıtlamakta ve kendi kurallarına uymayan makaleleri veya haber bölümlerini doğrudan sansürlemektedir. Ağin, IDF ile ilişkisini "minimum" olarak nitelendirdiği belirtilse de gerçekte, İsrail'in korkutma ve kontrol etme yöntemlerine boyun eğdiği bilinmektedir. CNN personeli, haberlerin İsrail'in anlatılarını desteklemesini sağlamak için uzun süredir sansür ekibiyle devam eden ilişkilerin varlığını doğrulamak zorunda kalmıştır (CommonDreams, 2024).

Deutsche Welle (DW)

Deutsche Welle (DW) Almanya'nın uluslararası yayıncısı ve en başarılı uluslararası medya kuruluşlarından biridir. Tarafsız haber ve bilgi sunarak dünya çapında insanlara kendi fikirlerini oluşturma, yerel ve küresel öneme sahip konuları

değerlendirme ve aktif ve bilgili vatandaşlar olarak toplumsal tartışmalara katılma fırsatı vermektedir. 32 dilde altı odak konu etrafında özgün, bölgesel olarak ilgili ve diyaloga dayalı özgürlük ve insan hakları, demokrasi ve iyi yönetim, serbest ticaret ve sosyal adalet, teknoloji ve yenilik, sağlık eğitimi, beslenme ve çevre koruma ve Alman ve Avrupa kültürü üzerine içerik ürettiğini (Deutsche Welle, 2024) belirtmiştir.

Filistin-İsrail çatışmasında Deutsche Welle'ye Yapılan Eleştiriler

Genelde Alman medyası, özelde ise Deutsche Welle Yahudiler ve İsrail lehine yaptığı haberler ile bilinmektedir. Bu durum, çoğu çevrelerce II. Dünya Savaşı sırasında yaşanan Yahudi soykırımının bir borç ödemesi olarak algılanmaktadır. DW ise bunu inkâr etmemiştir. Bu tür uygulamaların ve hassasiyetin Alman devletinin Yahudi halkına yönelik borç politikasına dayanarak yapıldığı ifade edilmektedir (Jewish Currents, 2022). DW, 2022 yılında Arap çalışanlarını Anti-semitizm suçlamasıyla işten çıkartmış ve Alman mahkemesince suçlu bulunarak tazminat ödemeye mahkûm edilmiştir. DW'nin bu tutumu ise AB'nin bağımsız araştırma kuruluşu Euro-Med Human RightsMonitortarafından Rapor halinde eleştiriye maruz kalmıştır. Rapor, DW'nin yanı sıra bazı çalışanları ve ortaklarını tek taraflılık nedeniyle eleştirirken, raporun temel tavsiyeleri ve analizleri temel olarak DW'yi bunun yerine tek taraflı İsrail yanlısı bir söylemi benimsemekle suçlamıştır (Euro-Med Human Rights Monitor, 2022).

Russia Today (RT)

Russia Today (RT), başlangıçta Russia Today olarak kurulan, Rusya Federasyonu dışındaki kitlelere yönelik hem kablo ve uydu televizyon kanallarını, hem de İnternet içeriğini ileten bir Rus devlet destekli televizyon ağıdır. Moskova'da kuruludur, RT Uluslararası, yaklaşık dört saat haber bültenleri, belgeseller, talk show ve tartışma programları yanı sıra spor haberleri ve Rusya hakkında kültürel programlar sunmaktadır. 100'den fazla ülkede faaliyet göstermektedir. (Russia Today, 2025).

Filistin-İsrail çatışmasında Russia Today'e Yapılan Eleştiriler

Russia Today, Rusya'nın devlet çıkarlarına göre hareket eden ve propaganda aracı olarak kullanılan devlet kontrolünde bir yayın kuruluşu olarak görülmektedir (Benkler ve Yochai, 2018:358). Fransız Le Monde; Moskova, çatışmayı uluslararası hukuk ve sivillere karşı işlenen suçlara atıfta bulunarak kendisine yöneltilen suçlamaları kolektif olarak hareket eden Batı'ya yöneltmek için bir fırsat olarak görüyor şeklinde yorumlamıştır. Bu sebeple devlet kontrolünde bir medya kuruluşu olarak çatışma haberlerini Rusya'nın devlet çıkarlarına uygun biçimde yorumladığı (Le Monde, 2024) eleştirisine maruz kalmıştır. Filistin-İsrail çatışmasına yönelik olumlu ya da olumsuz bir eleştiriye rastlanmamıştır.

TRT World

TRT World, 24 saat İngilizce yayın yapan, TRT tarafından işletilen ve merkezi Ankara'nın Ulus semtinde bulunan bir Türk kamu yayıncısıdır. Türkiye, Avrupa, Afrika, Batı ve Güney Asya'ya odaklanan dünya çapındaki haberleri ve güncel olayları sunmaktadır. TRT World'ün Ankara'daki genel merkezinin yanı sıra Washington DC ve Londra'da da yayın merkezleri ve stüdyoları bulunmaktadır. Uluslararası Yayıncılık Derneği üyesidir. TRT World Misyon ve vizyon olarak, *“Misyonumuz anlayışı genişletmek, varsayımlara meydan okumak, tartışmayı teşvik etmek ve olumlu davranışları etkilemektir. Vizyonumuz olumlu değişimin katalizörü olmaktır.”* İlkesini benimsediklerini ifade etmiştir (TRT World, 2025).

Filistin-İsrail çatışmasında TRT World'e Yapılan Eleştiriler

TRT World'e Filistin-İsrail meselesindeki tutumuna yönelik ulusal ve uluslararası olumsuz bir eleştiri bulunmamaktadır. TRT World, bir tarafın savunucusu olmaktan ziyade, daha çok olaylara yönelik, adaletsizlik, eşitsizlik ve yapılan haksız uygulamalara yönelik haberleri ile öne çıkmaktadır. Örnek olarak, Yusuf Devran tarafından kaleme alınan *"TRT World'ün Twitter Hesabında Şeyh Cerrah Tahliyelerinin Haberleştirilmesi"* başlıklı 6. Bölümde, İsrail güçlerinin Mayıs 2021 başında Filistinlileri evlerinden tahliye etmeye çalıştığı çatışmanın TRT World tarafından nasıl

haberleştirildiği ele alınmaktadır. Bu alışmada, TRT World Twitter hesabında 14-20 Mayıs 2021 tarihleri arasında Filistin'de yukarıda bahsedilen olaylarla ilgili yayınlanan içerikler analiz edilmiştir. TRT World Twitter hesabının dili, kelimeleri, cümle yapıları, neden-sonuç ilişkileri, haber kaynakları, uzman görüşleri, arka plan bilgileri ve tüm retorik boyutları incelenmiştir. Çalışma, bu analitik yöntem aracılığıyla TRT'nin davayı küresel izleyicilerine objektif bir şekilde sunup sunmadığını tartışmaktadır. Bu çalışmanın hem okuyuculara hem de medya profesyonellerine, TRT World'n Ortadoğu'daki mevcut çatışma ve diğer konulara ilişkin sosyal medya haberciliğini analiz etmelerine yardımcı olma yönünde katkı sağlamıştır (Mıladı, 2023:3).

BİRİNCİ BÖLÜM

GÜNDEM BELİRLEME VE ALGI YÖNETİMİ

1. MEDYA VE GÜNDEM BELİRLEME KURAMI

Gündem Belirleme Kuramı, toplumun gündemini oluşturan konuların seçilme sürecini anlamak ve açıklamak için geliştirilmiş bir teorik çerçevedir. Bu kuram, hangi konuların toplum tarafından önemli olarak algılandığını belirlemeye yönelik temel kavramları içermektedir. Gündem belirleme süreci genellikle medya, politik liderler, çıkar grupları ve diğer etkili faktörler aracılığıyla gerçekleşmektedir. Medya, haber seçimi ve vurgulama yaparak, toplumun dikkatini belirli konulara yoğunlaştırmakta ve bu konuları gündemin üst sıralarına taşımaktadır. Özellikle siyasi liderler ve çıkar grupları gündem belirleme sürecine etki ederek, kitlelerin ilgisini belirli konulara çekmek için stratejiler geliştirirler. Gündem belirleme kuramı, toplumun dikkatini çeken ve tartışılan konuların nasıl belirlendiğini ve bu konuların toplum üzerindeki etkilerini anlamak için önemli bir araçtır. Bu kuramın temel amacı, gündem belirleme sürecinin nasıl işlediğini ve hangi faktörlerin belirli konuların toplumun gündemine girmesinde rol oynadığını açıklamaktır. Bu bağlamda, gündem belirleme kuramı, toplumun gündemini şekillendiren faktörleri, bu faktörlerin etkileşimini ve seçilen konuların nasıl belirlendiğini analiz etmektedir. Toplumsal konuların ve olayların toplumun gündeminde neden öne çıktığını anlamak, bu kuramın temel hedefidir.

Gündem belirleme kuramına göre, bireyler enformasyonu kitle iletişim araçları aracılığıyla alırlar ve bir konuya atfettikleri önem ve bu konuya ayırdıkları zaman, o konunun bireyler tarafından algılanışının şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Atabek, 1998: 156). Buna göre; bireylerin bir konuya verdikleri önem ve bu konuya ayırdıkları zaman, o konunun bireyler tarafından nasıl algılandığını şekillendirmede önemli bir rol oynamaktadır. Yani, medya tarafından vurgulanan konular, bireylerin gündemine girmekte ve bu konulara verilen önem, onların algıları üzerinde belirleyici olmaktadır. Bu durum, medyanın sadece bilgi iletmekle kalmayıp, aynı zamanda toplumsal gündemi şekillendirmede etkili olduğu gerçeğini ortaya çıkarmaktadır.

Dolayısıyla, medyanın bireylerin dünya görüşünü etkileyebilecek önemli bir aktör olduğunu ve bu etkinin gündem belirleme mekanizmasıyla gerçekleştiğini göz önünde bulundurmak gerekmektedir.

Yüksel, bir çalışmada gündem belirleme kavramı üzerine yapılan araştırmalara şu şekilde değinmiştir; Türkçe'ye genellikle "gündem belirleme" olarak çevrilen, İngilizce "agenda-setting" terimi, bazı çalışmalarda çeşitli karşılıklarla ifade edilmiştir. Türkçe literatürde "gündem belirleme" kavramının kullanımı yaygın olmakla birlikte (Gökçe, 2002: 206; Yüksel, 2001; Vural, 1999; Atabek, 1997; İrvan, 1997; Usluata, 1994: 87; Çelebi, 1990), bazı örneklerde "gündem oluşturma" olarak da geçmektedir (Milburn, 1998: 249; Güz, 1996; Bektaş, 1996; Severin ve Tankard, 1994: 364 (McQuail, 1994: 294; Alpaya ve Çelebi, 1995; Akdemir, 1991). "Gündem kurma" (Kalender, 2000: 121; Hazar, 1996; Hazar, 2002). "Gündem hazırlama" (Erdoğan ve Alemdar, 1990: 146), "gündem koyma" (İyengar, 2002: 399; Anık, 1994: 105), "gündem koyma ve gündem saptama" (Yumlu, 1994: 92) benzeri çeviri ya da isimlendirmeler de görülmektedir (Yüksel, 2007: 576). Toplumun gündeminin oluşumunu açıklamak için kullanılan bu teori, farklı terimlerle ifade edilse de temelde aynı anlamı taşımaktadır. "Gündem belirleme", "gündem oluşturma", "gündem kurma", "gündem hazırlama" veya "gündem koyma" gibi çeşitli terimler, aslında toplumun hangi konuların önemli olduğunu algılamasını açıklamaya yönelik bir araştırma alanını ifade etmektedir. Bu terimler arasındaki farklılık, genellikle dil ve çeviri tercihlerinden kaynaklanmaktadır; ancak hepsi aynı temel teorik kavramı temsil etmektedir. Çeviride farklılık görülse de özünde aynı anlamları barındırdığı anlaşılmaktadır.

1.1. Gündem Belirleme Kuramının Tarihsel Gelişimi

Gündem Belirleme kuramı, iletişim ve siyaset biliminde önemli bir yere sahip olan bir kavramdır. Bu kuram, medyanın ve diğer iletişim araçlarının toplumda hangi konuların ön planda olacağını belirleme gücüne odaklanmaktadır. Bu kavramın tarihsel kökenleri ve düşüncesi Walter Lippmann'ın 1922 yılında yayımlanan "Kamuoyu" adlı çalışmasına dayandırılmaktadır. Lippmann, bu çalışmada gündem belirleme teorisinin temel ilkelerini ortaya koymuştur (Dearing ve Rogers, 1996: 11). Ayrıca,

Bernand C. Cohen de (1964: 13) "kitle iletişim araçlarının insanlara ne düşüneceklerini söylemekte oldukça başarılı olduğunu" belirtmiştir. Gündem Belirleme Teorisi'nin fikrî temelleri, köklerini bu iki bilim insanının fikir ve çalışmalarına dayanmaktadır.

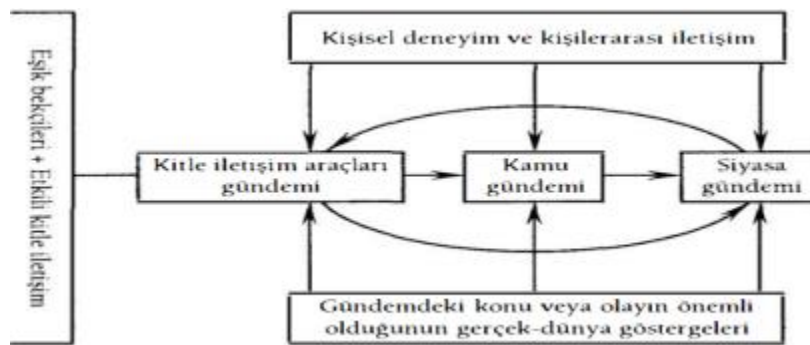
Gündem belirleme, 1970'li yıllara kadar kanıtlanmış bir ismi olmayan bir söylem olarak kalmıştır. McCombs ve Shaw tarafından 1972 yılında yapılan çalışma, öncelikle kitle iletişim alanında çalışan akademisyenler ve daha az ölçüde de siyaset bilimciler, sosyologlar ve diğer akademisyenler arasında kabul gören bir araştırma paradigması ortaya koymuştur. Bu paradigma, kitle iletişim araçlarının etkisini anlamaya yönelik yeni bir bakış açısı sunmuştur. 1972'den önce kitle iletişim araştırmalarında hâkim olan bilimsel yaklaşım, medya mesajlarının izleyici kitlesindeki bireylerin tutumlarını değiştirmedeki doğrudan etkilerini belirlemeye odaklanıyordu. Bu odaklanmaya rağmen, bu türden çok az yönlü medya etkisi keşfedilmiştir. O dönemde doktoralarını tamamlamadan önce gazete yazarlığı yapan akademisyenlerinin çoğu, kitle iletişim araçlarının halk üzerindeki önemli etkisine inanıyordu. Ancak, o dönemdeki deneysel araştırma bulguları medyanın etkilerinin yalnızca minimal düzeyde olduğuna işaret ediyordu ve bu bulgular onların kişisel kanaatleriyle örtüşmüyordu. Kuhn'un (1962-1970) öngörülleri doğrultusunda, bu tutarsızlık yönelimsel medya etkileri modelinden rahatsızlık duyulmasına ve yeni bir model arayışına yol açtı. Gündem Belirleme Teorisi ancak 1972 yılında temellerini atmış ve iletişim araştırmalarında en önde gelen çalışmalardan biri olarak ortaya çıkmıştır. (Dearing ve Rogers, 1996: 12). Gündem Belirleme'nin bir teori olarak ortaya çıkmasıyla birlikte, iletişim araştırmaları alanında önemli bir dönüm noktası yaşandığı söylenebilir. Bu teori, medyanın sadece bireylerin tutumlarını değil, aynı zamanda toplumun genel gündemini belirlemedeki rolünü vurgulayarak kapsamlı bir bakış açısı sunmuştur. McCombs ve Shaw'un çalışması, medyanın sadece bireysel davranışlar üzerinde değil, aynı zamanda toplumsal düzeyde önemli etkilere sahip olduğunu göstermiş ve iletişim araştırmalarında yeni bir paradigma oluşturmuştur. Bu yeni yaklaşım, medyanın sadece bilgi yayma işlevinin ötesine geçerek, toplumun gündemini şekillendirmedeki gücünü anlamak için önemli bir adım olmuştur.

1.2.Gündem Belirleme Süreci

Gündem belirleme süreci, toplumun dikkatini çekecek konuların belirlenmesini içermektedir. Medya, politika, sosyal olaylar ve diğer etkileşimli faktörler, gündem belirleme sürecini etkileyen dinamik unsurlardır. Bu adımların detaylı bir şekilde analizi, toplumun önceliklerini ve ilgi alanlarını anlamak için önemlidir. Bu süreç içinde medyanın rolü, haber seçimi, vurgular ve önceliklendirmeler açısından özellikle vurgulanmaktadır.

Rogers ve Dearing, araştırmaları sonucunda üç farklı gündem belirlemiştir. Bunlardan ilki, kitle iletişim araçları içeriğinin önemli görülen belirli konu ve olaylara yaptığı vurguyla ilgili olan kitle iletişim araçları gündemidir. İkinci gündem, izleyicilerin (kamu) bilgi birikimlerine dayanarak olaylara ve konulara atfettikleri farklı önem düzeylerini ifade eden kamu gündemidir. Son olarak, üçüncü gündem, politikacılar tarafından ortaya konan konuları ve siyasa önerilerini kapsayan siyasa gündemidir (McQuail ve Windahl, 2010: 137).

Rogers ve Dearing'in araştırmaları sonucunda, medya araçlarını kullanarak gündem belirleme süreçleri araştırıldığında aşağıdaki şekil ortaya çıkmaktadır.

Grafik 1: Gündem Belirleme Modeli

Kaynak: McQuail ve Windahl, 2010: 137.

Şekil, kitle iletişim araçlarının gündem belirleme süreçlerini üç temel aşamaya indirgeyerek nihai gündemin medya gündemi, kamu gündemi ve siyasa gündemin bir araya gelmesiyle ortaya çıktığını göstermektedir.

Gündem belirleme modelini değerlendirme konusunda benzer bir bakış açısına sahip olan Manheim da gündem sürecini kavramsallaştıran çalışmalar yapmıştır. Manheim'a göre gündem belirleme süreçleri, yukarıdaki tabloda belirtilen üç gündemin karşılıklı etkileşimini içermektedir. Ancak bu unsurların her biri aynı zamanda üç dinamik boyutu da kapsamaktadır (Severin ve Tankard, 1994: 397):

Kitle İletişim Araçları Gündemi: Bu gündem, kitle iletişim araçlarının (örneğin, televizyon, gazete, internet haber siteleri) içeriklerinde vurguladığı önemli konuları ve olayları ifade etmektedir. Medya, seçtiği haberlerle, topluma hangi konuların önemli olduğunu belirlemekte ve bu konulara odaklanılmasını sağlamaktadır.

Kamu Gündemi: Kamu gündemi, toplumun bireylerinin (kamuoyu) sahip oldukları bilgiye dayanarak olaylara ve konulara verdikleri önemin değişkenliğini ifade etmektedir. Yani, toplumun genel olarak hangi konulara daha fazla önem verdiği veya hangi konulara daha fazla odaklandığı bu gündem altında incelenmektedir.

Siyasa Gündemi: Siyasi gündem, politikacıların gündeme getirdiği konuları ve politika önerilerini ifade etmektedir. Politikacılar, kendi önceliklerini ve politik hedeflerini kamuoyuna duyurmak için bu gündemi kullanmakta ve politika yapım sürecinde hangi konuların öne çıktığını belirlemektedir.

Bu üç farklı gündem türü, birbirleriyle etkileşim halindedir ve bir konunun veya olayın toplumsal önemi ve algısı üzerinde önemli bir etkiye sahiptir;

Günümüz toplumlarında, iletişim akışını kontrol edenler, yönetici statüsünde olanlar tarafından temsil edilmektedir. Bu statüdeki kişiler, "*eşik bekçileri*" olarak adlandırılmakta ve medyada yer alması gereken haberlerin seçimini, biçimlendirilmesini, sunum şeklini ve ne sıklıkta tekrarlanacağını belirlerler. Bu nedenle, kitle iletişim araçları tarafından ısrarla vurgulanan ve dikkat çeken konular, izleyici kitlelerinin gündemini oluştururken, medyada yer almayan konular dahi izleyicilere ulaşamamaktadır (Yaylagül, 2016: 81). Günümüz medya ve iletişim sektöründeki güç dinamikleri oldukça dikkat çekicidir. İletişim akışının kontrolünü

ellerinde bulunduran güçler, medya üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Bu güçler, medya içeriğini belirleyerek hangi haberlerin öne çıkacağına ve nasıl sunulacağına karar vermektedirler. Bu durum, izleyici kitlelerinin gündemini şekillendirerek, toplumun dikkatini yönlendirecek konuların seçiminde önemli bir rol oynamaktadır.

Medya sahipleri ve yöneticileri, medya kuruluşlarının editoryal politikalarının ve içerik stratejilerinin belirlenmesinde temel aktörlerdir. Bu aktörler, çoğunlukla büyük medya şirketleri ya da holdingler bünyesinde yer almakta ve medya kuruluşları üzerindeki mülkiyet yapıları aracılığıyla yönlendirme gücüne sahip olmaktadır. Söz konusu şirketler, belirli siyasi ya da ekonomik ajandaları destekleyebilmekte, belirli ideolojik çerçeveleri yansıtabilmekte ya da belirli hedef kitlelere yönelik içerik üretimini tercih edebilmektedir. Bu bağlamda medya içeriği ve sunumu, sahiplik ilişkileri doğrultusunda şekillenebilmektedir.

Medya içeriğinin ve sunumunun şekillenmesinde önemli bir rol oynayan aktörlerinin sayısı oldukça fazladır; editörler, haber yöneticileri, reklam verenler gibi aktörler de sıralanabilir. Bu güç dinamikleri, medya içeriğinin ve sunumunun şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Hangi haberlerin öne çıkacağına, nasıl sunulacağına ve ne kadar süreyle yayınlanacağına karar veren bu aktörler, izleyici kitlelerinin gündemini belirleyerek toplumun dikkatini yönlendirmektedirler. Dolayısıyla, medya ve iletişim sektöründeki güç dinamikleri, kamuoyu ve toplumsal tartışmaların şekillenmesinde önemli bir etkiye sahiptir.

1.3.Gündem Belirleme Adımları

Gündem belirleme yaklaşımı üzerine yapılan ilk araştırmalara göre, kitle iletişim araçlarının bireyleri nasıl etkilediğini anlamak için dört aşamalı temel bir süreç oluşturulmuştur (McCombs ve Shaw, 1972: 176-187): İlk aşama, bireylerin çevrelerindeki olay ve durumların farkına vardıkları farkındalık oluşturma aşamasıdır. İkinci aşama, bireylerin farkında oldukları konu ya da durumlar hakkında bilgi edinmek için kitle iletişim araçlarıyla etkileşime girdikleri bilgilendirme aşamasıdır. Üçüncü aşama, bireylerin düşünce ve tutumlarının kitle iletişim araçlarından alınan bilgilerle

uyumlu hale gelmesi aşamasıdır. Son aşama olan dördüncü aşama ise formüle edilmiş düşünce ve tutumların eyleme dönüştüğü noktayı ifade etmektedir (Kamanlıoğlu ve Göztaş, 2010: 19).

Farkındalık oluşturma ve bilgilendirmeyi kapsayan ilk aşamalar, gündem belirleme sürecinde çok önemli unsurlardır. Bilgilendirme aşaması, medyanın bireyleri ne düşünceleri gerektiği konusunda yönlendirmesini içermektedir. Gündem belirleme kuramının ikinci aşaması, kitle iletişim araçlarının bireylerin yalnızca "ne" hakkında düşünceleri gerektiğini değil, aynı zamanda "ne hakkında düşüneceklerini" de belirlediği kavramını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda kuramın ikinci aşaması, izleyicinin bilişsel alandan tutumsal alana geçişini açıklamaktadır (Yüksel, 2001: 23). Gündem belirleme yaklaşımı, kuramsal açıdan, temelde toplumun ilgisini çeken konuların ya da sorunların belirlenmesiyle ilgilidir. Daha sonra, bu konuların kitle iletişim araçları aracılığıyla vurgulanarak toplumsal söylemin canlandırılması ve harekete geçirilmesi amaçlanmaktadır (Tokgöz, 1994: 89). Bu çerçevede, gündem belirleme yaklaşımının öncelikli hedefi, toplumun ilgisini çekmesi amaçlanan konu ya da meselenin gündeme getirilmesidir. Bu, genellikle kamuoyunun dikkatini çekmek ve tartışma oluşturmak için belirli bir konunun medya ve iletişim araçları aracılığıyla öne çıkarılmasını içermektedir. Bu süreçte, konunun önemli olduğu, çözülmesi gereken veya dikkate alınması gereken bir mesele olduğu vurgulanmaktadır. Bunu takiben, bu gündemde yer alan konuya ilişkin ortak bir toplumsal tutum geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu tutum, genellikle toplumun geniş kesimlerini kapsayan ve konuya yönelik bir fikir birliği oluşturmayı amaçlayan bir süreci ifade etmektedir.

1.4. Medyanın Rolü ve Etkisi

Shaw ve McCombs gündem belirleme etkisinin altını şu sözlerle çizmiştir: Gazete editörleri ve radyo-televizyon yayıncıları, haberleri seçme ve yayınlama rollerinde, sosyal gerçekliğimizi şekillendirmedeki önemli rollerinin farkında olmalıdır. Kitle iletişimlerinin gündem belirleme işlevine ilişkin olarak bugüne kadar önemli miktarda veri toplanmış olup, bu veriler söz konusu medya araçlarının bireylerin düşüncelerini etkileme ve algısal hayal güçlerini şekillendirme kapasitesine sahip

olduğunu göstermektedir. Bu kapasite, etkinin bu araçlar arasında en önemlisi olarak nitelendirilmesine yol açmıştır, çünkü bizi sadece dünyamız hakkında bilgilendirmekle kalmaz, aynı zamanda onu buna göre yapılandırır ve düzenler. Özünde, kitle iletişim kanalları ne düşünmemiz gerektiği konusunda bize rehberlik etmekte ve düşüncelerimizi dikte etmese de dikkatimizi belirli konulara etkili bir şekilde yönlendirerek çok başarılı olduklarını kanıtlamaktadırlar (Shaw ve McCombs, 1977: 5). Bu çerçevede medya, belirli toplumsal kesimleri veya görüşleri desteklemek ya da karşıt görüşlerin etkisini azaltmak amacıyla bilgi sunumu ve sunum biçimlerine başvurabilmektedir. Medya organları, belirli konu ya da olayları seçerek öne çıkarabilmekte, izleyici veya okuyucunun dikkatini farklı yönlerle çekebilmektedir. Başlıkların, görsellerin ve haber dilinin kullanımı yoluyla olaylar belirli biçimlerde sunulabilmekte; içerik üretiminde kullanılan kaynakların seçimi ve yorumlanmasında yönlendirici tercihler yapılabilmektedir. Ayrıca, bazı durumlarda eksik ya da yanıltıcı bilgiler sunularak, izleyici veya okuyucunun konuya ilişkin sağlıklı bir bilgi edinme süreci engellenebilmektedir.

Manipülatif etkiler, medyanın gündem belirleme sürecinde objektiflikten uzaklaşmasına ve toplumda belirli bir görüşün güçlendirilmesine, baskılanmasına hatta belli bir kesimin zarar görmesine dahi yol açabilir. Bu nedenle, medyanın güvenilirliği ve tarafsızlığı önem arz etmektedir.

1.4.1.Toplumun Gündem Algısı ve Medya Güvenirliği

Medyanın izleyici, dinleyici veya okur üzerinde etkili olabilmesi için, kaynak medya ile alıcının arasında ortak, kabul edilmiş bir bilgi temeli oluşturulması gerekmektedir. İletişim alanındaki pek çok modelde belirtildiği gibi, alıcının ikna olabilmesi için kaynağın güvenilir ve saygın olması kritik öneme sahiptir. Güvenilir olmayan ve saygınlığı olmayan bir haber kaynağı, alıcı üzerinde etkili olamaz ve alıcıyı harekete geçiremez (Kaplan, 2014: 120). Dolayısıyla medyanın etkisinin temelinde güvenilirlik ve saygınlık yatmaktadır. İzleyici, dinleyici veya okur üzerinde etkili olabilmesi için, haber kaynağının güvenilir olduğuna ve saygınlığa sahip olduğuna inanması gerekmektedir. Bu durumda, iletişim sürecinde kaynağın güvenilirliği ve

saygınlığı, alıcının haberlere olan güvenini ve etkilenme derecesini belirleyebilir. Güvenilir olmayan bir haber kaynağı, alıcı üzerinde etkili olamaz ve haberlerini ikna edici bir şekilde iletemez. Bu yüzden medya aracılığıyla iletilen bilgilerin kabul edilmiş ve güvenilir bir temele dayanması, iletişimde başarılı bir etki oluşturma'nın kritik bir unsuru olarak ortaya çıkmaktadır. Ancak tanınmış ve güvenilir kabul edilen bir kaynağın imkânlarını insanların algısını yönlendirmeye dönük çalışmaları son derece etik dışı kabul edilmektedir.

1.4.2. Medya, Kamuoyu ve Gündem Belirleme İlişkisi

Gündem belirleme teorisi, kitle iletişim araçlarının belirli düşünceleri dikte etmekten ziyade kamu algısını şekillendirmedeki rolünü vurgulayarak, medyanın izleyicileri ne düşünecekleri konusunda yönlendirdiğini öne sürmektedir. Bu teori, kitle iletişim araçlarının toplumda sahip olduğu önemli etkinin ve haber yayma yoluyla anlatıyı oluşturma kapasitesinin altını çizmektedir. Medya, haberlerin içeriğini belirleyerek gündemi etkin bir şekilde belirlemekte ve kamusal söylemi etkilemektedir. Özünde, gündem, haberlerin çeşitli medya kanalları aracılığıyla sunulma biçimiyle karmaşık bir şekilde bağlantılıdır. Sonuç olarak, kitle iletişim araçları kamuoyunu belirli konular hakkında bilgilendirmek, anlayışlarını şekillendirmek ve bazı durumlarda onları belirli bakış açılarını benimsemeye ikna etmek için kullanılmaktadır (Lilleker, 2013: 37). Dolayısıyla, medya sadece belirli bir görüşü savunmakla kalmamakta; aynı zamanda toplumun algısını şekillendirme sürecinde de önemli bir rol oynamaktadır. Medya, izleyicilerin ne düşünecekleri konusunda yönlendirme gücüne sahiptir, bu da haberlerin içeriğini ve sunumunu belirleyerek gündemi etkili bir şekilde şekillendirmektedir.

Medyanın olaylar veya konularla ilgilenmesi, haberlerin yayınlanma süresi ve manşet boyutu ve yerleştirme gibi editoryal özellikler, izleyiciler arasında haberlerin algılanan önemine katkıda bulunmakta ve böylece algılarını etkileyebilmektedir. Gündem belirleme, çeşitli kurum ve kuruluşların kamu algısını şekillendirmesine ve kolektif bilinci meşgul eden konular üzerinde etkili olmasına olanak tanımaktadır. Bu kuruluşlar medyadaki anlatıyı kontrol ederek kamuoyunun düşüncesini etkili bir şekilde

yönlendirebilir ve tartışmanın öne çıkan konularını belirleyebilirler. Medya gündem belirleyici rolünü üstlenirken, gündem tasarımına aktif olarak katılarak bireysel tercihlere uygun anlatılar oluşturma kapasitesine sahiptir. Yani, kitle iletişim araçlarının gündemi şekillendirmedeki önemli rolü, kamuoyu oluşumuna kadar uzanmaktadır. Kitle iletişim araçlarının gündem belirleme işlevi, hem belirli konular veya olaylar hakkında farkındalık oluşturmak hem de bunlara kamuoyu nezdinde dikkatleri o tarafı çekmek için kullanılmaktadır. Medya, seçilen konuların ya da olayların önemini stratejik olarak artırarak izleyicilerin benimsemesini sağlamakta ve medya tarafından değer atfedilen olaylar, bunların toplumsal gündeme yerleştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Göker ve Doğan, 2010: 50).

Medyanın haberlerin içeriğini, sunumunu ve gündemi belirleme sürecini kontrol etme kabiliyeti, toplumun genel algısını ve bakış açısını şekillendirme yeteneği tartışılmaz bir gerçektir. Ancak, bu durum aynı zamanda medyanın büyük bir sorumluluğunu da beraberinde getirmektedir. Objektiflikten uzaklaşıldığında veya yanıltıcı bilgiler verildiğinde, medya toplum üzerinde olumsuz davranışlara ve yapay bir gündeme sebebiyet verebilmektedir. Dolayısıyla, medya bu gücünü bilinçli bir şekilde kullanmalı ve toplumdaki çeşitli görüşlere, bilgilere ve perspektiflere erişimi sağlama konusunda eşit davranmalıdır. Medya, gündemi yansıtırken; tarafsızlık, doğruluk ve çeşitliliğe önem vermelidir.

Medyanın gündem belirleme etkileri çok yönlüdür. İlgi ve odak sağlayarak toplumun belirli konulara odaklanmasını ve bilinçlenmesini sağlayabilir. Ayrıca, tartışma yönlendirmeyle toplumsal konuların önemini arttırabilir ve kamuoyu oluşturabilir. Politik süreçleri etkileyerek siyasi kararları belirleyebilir ve toplumsal değişimde rol oynayabilir. Bu etkiler, medya sahipliği, teknolojik gelişmeler ve haber kaynaklarının güvenilirliği gibi faktörlere bağlı olarak değişebilmektedir. Genel olarak, medyanın toplumsal dikkati belli bir yöne çekme, konu seçiminde rehberlik etme, kamuoyunu yönlendirme ve toplumsal değişime katkıda bulunma noktasında belirleyici bir rolü olduğu söylenebilir.

Medya, hâkim olan siyasi düzen ve olaylar hakkında bilgi yaymak için bir kanal görevi görmektedir ve etkili toplumsal oluşumlardan elde edilen kamuoyu için ipuçları sunmaktadır. Bunu yaparken de kamuoyunun şekillenmesine önemli ölçüde katkıda

bulunmaktadır. Medya kendi tercihlerine göre öncelik vermek istedikleri haberleri vurgulayıp ve büyütürken, diğer haberleri önemsizleştirme ya da küçümseme yolunu seçmektedir. Böyle bir strateji uygulamak, medya için kamuoyunu yönlendirme ve etkilemede yaygın bir uygulama haline gelmektedir. Medyanın siyasi gündem belirleme sürecinde üstlendiği çok yönlü roller açıktır. Medya, olayları bildirmenin yanı sıra, olayların ve anlatıların üretilmesinde aktif olarak yer almakta ve siyasi gündemin belirlenmesinde etkili bir rol üstlenmektedir. Medya, salt bilgi aktarımının ötesinde, diğer siyasi aktörler gibi politika sürecine aktif olarak katılma ve gündemi etkileme kapasitesine sahiptir (Özkan, 2006: 15).

Medya tarafından sunulan içeriklerin insanlar tarafından nasıl algılandığı ve yorumlandığı algıyla alakalıdır. Bu algı, medyanın seçtiği konuların ve sunum tarzının etkisiyle şekillenmektedir. Medyanın gündem belirleme gücü, hangi konuların toplumun dikkatini çekeceğini ve ne kadar önemli olduğunu belirlemektedir. Haber seçimi ve önceliklendirme süreci ise medyanın seçtiği konuları, olayları ve haberleri nasıl sunacağını belirlemektedir. Bu süreçlerin şeffaf ve dengeli bir şekilde yürütülmesi, medyanın toplum üzerindeki etkisi ve haberlerin algılanması doğrultusunda belirleyici bir faktördür.

Haberlerin gazetelere ve televizyon kanallarına yerleştirilmesiyle ilgili özellikler zaman zaman gelişigüzel olabildiği gibi, çoğu zaman gazetecilerin kasıtlı çabaları sonucunda ortaya çıkmaktadır. Kökenleri ne olursa olsun, bu özellikler nihayetinde izleyiciye iletilen haberlerin içsel özellikleri haline gelmektedir. Gündem belirleme, bu özelliklerin iletişimini kitle iletişimlerinin en önemli yönü olarak tanımlamaktadır (McCombs ve M. Reynolds A., 2002: 1-16). Kitle iletişim araçları, doğrudan deneyim sahibi olmadığımız ya da müdahil olmadığımız olaylara ilişkin algımızı şekillendirmede hayati bir rol oynamaktadır (McCombs ve Graber ve Weaver, 1981: 155). Gündem belirleme, medya ve iletişimdeki bu özelliklerin önemini vurgulamakta, medyanın kitle iletişim aracı olarak bu süreçte nasıl etkili bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Medya, doğrudan menfi veya müspet olaylara ilişkin algımızı şekillendirmede hayati bir rol oynamaktadır. Bu da medyanın, toplumsal algıları ve bakış açılarını belirlemedeki gücünü göstermektedir.

Teorisyenlere göre, gündem belirleme etkileri, halkın bir konuya olan aşinalığına bağlı olarak değişebilmektedir. Bireylerin günlük yaşamlarında karşılaştıkları yakın sorunlar genellikle rahatsız edici sorunlar olarak adlandırılmaktadır. Öte yandan, bireylerin günlük hayatlarında kendi başlarına deneyimleyemediği veya doğrulayamadığı uzak sorunlar göze batmayan sorunlar olarak kabul edilmektedir. Medyanın gündem belirleme etkisinin, göze batmayan konular veya sorunlar üzerinde daha güçlü olduğu ileri sürülmektedir. Çünkü uzak ve deneyimlenemeyen meselelerde tek bilgi kaynağı genellikle medyadır. Bu bağlamda, örneğin uluslararası haberlerin, göze batmayan konulara güzel bir örnek olarak kabul edildiğinden, kamuoyu üzerinde daha büyük etkileri olacağı varsayılmaktadır (Besova & Cooley, 2009, McCombs & Valenzuela, 2007, Akt.;; Tokgöz ve Tanyıldızlı, 2023: 65).

Medya, toplumu bilgilendirme ve toplumsal tartışmaları yönlendirme gibi önemli roller üstlenirken, bireyler de medyanın sunduğu bilgilere tepki göstererek, kendi görüşlerini oluşturmakta ve kamuoyuna katılımını arttırmaktadır. Bu etkileşim, bilgi aktarımı, gündem belirleme, tartışma ve katılımı teşvik etme, görüş ve tutumların şekillenmesi gibi çeşitli süreçlere işaret etmektedir.

Hâkim sistemi ve ideolojiyi güçlendiren, büyük bir özenle hazırlanmış içerikler kitlelere yayıldıkça, demokratik toplumların yönetiminin giderek halkın ya da temsilcilerinin elinden çıkar gruplarının eline geçtiği görülmektedir (Karadağ, 2000: 21). Medyanın kamuoyunu şekillendirmek için bir kanal görevi gördüğü düşünüldüğünde, bireylerin bu kanallar aracılığıyla bilgiye ulaşma ve bilgiyi yorumlama yöntemleri, kamuoyu duyarlılığını yönlendirmek isteyenler için büyük önem taşımaktadır. Belirli çıkar grupları, bireylerin düşünce ve tutumlarını yönlendirmek için medyayı bir araç olarak kullanmaktadırlar. Kitle iletişim araçlarının öncelikleri toplumun da öncelikleriyle örtüştürülmek istenmekte, medya eliyle belirli konuları öne çıkararak ve bunlara önem atfederek kamuoyunu şekillendirmek istenmektedir. Bu konuda yapılan çok sayıda çalışma, kitle iletişim araçlarının insanlar üzerinde etkili olduğunu göstermektedir (Yeğen, 2014: 24). Dolayısıyla, medyanın bilgiyi sunma ve yorumlama biçimi bireylerin düşünce ve tutumlarını etkileyebilmekte, bu da demokratik süreçlerin sağlıklı işleyişini doğrudan etkileyebilmektedir. Ancak, medyanın bu rolü, çeşitli çıkar grupları veya ideolojiler tarafından istismar ve manipüle

edilebilmesini de beraberinde getirmektedir. Bu durum, medyanın tarafsızlık, doğruluk ve dengeli bir yaklaşım sergilemesinin önemini bir kez daha vurgulamaktadır.

Hawthorne'a göre medya, politikaları çevreleyen belirsizliği açıklığa kavuşturmada ve bu belirsizlikten kaynaklanan politika boşluğunu gidermek için kamuoyuna alternatif çözümler sunmada önemli bir role sahiptir. Belirli programları meşrulaştırma veya bunlara meydan okuma yeteneğine sahiptirler. Medyanın konuları değerlendirmedeki aktif ve pasif tutumları gündem üzerinde farklı etkilere sahiptir ve siyasi gündemin şekillendirilmesinde çeşitli roller üstlenmelerine olanak tanımaktadır. Medya, aktif olarak olay ve anlatı üretirken aynı zamanda olayların raporlanmasında da aktif bir rol oynamaktadır. Sadece mevcut bilgileri toplamının ve yeni bilgileri yaymanın ötesine geçerler; siyasi gündeme hangi konuların dahil edileceğini belirlerler ve diğer siyasi aktörler gibi gündemleri etkileyerek siyaset sahnesinde siyasi oyuncular haline gelebilirler. Dolayısıyla medya sadece belirli konuları öne çıkararak gündemi belirlemekle kalmamakta, aynı zamanda siyasi sürecin doğasını ve eylemlerini de etkilemektedir (Terkan, 2005: 16-17).

Hawthorne'a göre medyanın politikaları çevreleyen belirsizliği açıklığa kavuşturma ve politika boşluğunu doldurma konusundaki rolüne dair açıklamaları, Irak'ın işgali gibi tartışmalı bir olayla ilişkilendirilebilir. Özellikle, medyanın bu tür olaylarda belirli programları meşrulaştırma veya eleştirme yeteneği ve konuları nasıl sunacağına dair aktif ve pasif tutumları, siyasi gündemin şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Irak'ın işgali sırasında medyanın olayları nasıl raporladığı ve hangi konulara odaklandığı, medyanın siyasi süreçteki etkisini ve siyasi aktörler üzerindeki etkisini göstermek açısından önemlidir. Bu bağlamda, medyanın sadece gündemi belirlemekle kalmayıp aynı zamanda siyasi sürecin doğasını ve eylemlerini de etkileyebileceği gerçeği, Irak'ın işgali sırasında medyanın kirli dezenformasyonu gibi durumların daha derinlemesine incelenmesini gerektirebilir.

Belirlenen gündemin toplum üzerindeki etkileri oldukça önemlidir çünkü medya, kamuoyunu belirli konulara odaklanmaya yönlendirerek toplumsal tartışmaları şekillendirmekte ve insanların düşüncelerini etkilemektedir. Özellikle, belirli konuların sürekli olarak gündemde tutulması, toplumun bu konular hakkında düşünmesini sağlamak ve bu konuların önemini arttırmaktadır. Medya tarafından belirlenen

gündem, toplumun ilgi ve odaklanma düzeyini etkileyerek, toplumun bu konular hakkındaki algısını ve tutumlarını şekillendirebilmektedir. Bu nedenle, medyanın belirlediği gündem, toplumun genel görüşlerini ve davranışlarını etkileyebilmekte ve hatta birtakım siyasi kararların alınmasında etkili olabilmektedir.

Schiller'e göre kamuoyu araştırmaları, algıları yönlendirmede ve insanların düşüncelerini belirli yönlerde şekillendirmede önemli bir rol oynamaktadır. Amaçları, insanların belirli konulardaki görüşlerini ölçmek ve alışkanlıklarını ve tercihlerini anlamaktır. Öncelikli hedef, kamuoyunu istenilen doğrultuda şekillendirmek ve önceden belirlenmiş hedeflerle uyumlu hale getirmektir (Taşdelen, 1997: 197). Medyanın, insanların siyasi tutumlarını etkileyebileceğini ve siyasi olay ve figürlere ilişkin algılarını şekillendirebileceğini öne süren oldukça çalışma mevcuttur (Milburn, 1998: 257). Bu bağlamda, medyanın belirlediği gündem kamuoyunun algısını ve düşüncelerini etkileme potansiyeline sahiptir. Kamuoyu araştırmaları ve medyanın sunumu, toplumun belirli konulardaki görüşlerini ve algılarını şekillendirmede önemli bir rol oynamaktadır.

Medya, politik kararlar ve toplumsal dinamikler üzerinde etkili bir rol oynamaktadır. Haberler, analizler, yorumlar ve diğer içerikler aracılığıyla medya, politik konuları halka aktarmakta ve toplumun politik kararlar hakkındaki bilgi düzeyini artırmaktadır. Aynı zamanda, medya tarafından sunulan içerikler, toplumun değerlerini, normlarını ve beklentilerini etkileyebilmekte, bu da toplumsal dinamikleri şekillendirebilmektedir. Özellikle güvenilir olarak kabul edilen konvansiyonel medya, toplumun genel görüşlerini ve davranışlarını etkilemede önemli rol oynamaktadır. Bu bağlamda, medyanın politik kararlar ve toplumsal dinamikler üzerindeki etkisi büyüktür ve politika oluşturma sürecinde ve toplumsal değişimde önemli bir faktör olarak kabul edilmektedir.

Sosyal bilimciler, bireyin davranışını ve görüşlerini, bireyin ailesi, çalışma grubu ve yaşadığı toplumun davranış ve görüşleriyle ilişkilendirirken; siyaset bilimciler, kamuoyunu devletin yasama, yürütme ve yargıdan oluşan üç erkinin davranışlarını şekillendiren bir norm olarak açıklamaktadırlar. Kamuoyu, bu bağlamda kişisel ve siyasal olmak üzere iki farklı şekilde kullanılmaktadır (Gökçe, 1996: 211). Demokrasilerde, kamuoyunun sağlıklı bir şekilde oluşması ve gelişmesi; medyanın halka yönetimle ilgili doğru ve güvenilir haberler vermesi ile mümkündür. Medyanın

denetim gücü kamuoyu duyarlılığının oluşumunda kilit bir rol oynamaktadır (Gezgin, 2012: 17-18).

Atabek ve Dağtaş'a (1998) göre; medya, dar anlamda kamuoyunun olduğu küçük gruplar etrafındaki konuların yanı sıra toplumu genel olarak ilgilendiren konularda da genel kamuoyunu şekillendirmede etkilidir (Akt. Çetin ve Toprak, 2016: 218). Medyanın bu etkili konumu nedeniyle, toplumların durumları, çıkarları ve korunması gereken değerlerle etkileşimde bulunurken dikkatli olmalı ve bu değerlere zarar vermemelidir (Yücedoğan, 2012: 86). Bu durum, medyanın sorumluluklarını ve etik kurallara uyumunu işaret ederek; toplumun güvenilir bilgiye erişimini sağlama ve toplumsal değerlere yönelik saygıyı koruma gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak; Gündem belirleme kuramı, medyanın toplumun dikkatini çekmek ve hangi konuların önemli olduğunu belirlemek için seçtiği konuları haber yaparak gündemi şekillendirdiği önemli bir iletişim teorisidir. Bu kuramın önemi, medyanın kamuoyunu etkileme gücünü ve toplumun dikkatini belirli konulara odaklama yeteneğini vurgulamaktadır. Medya, belirli konuları sürekli olarak gündemde tutarak toplumun bu konulara ilgisini arttırmakta ve kamuoyunu etkileyerek belirli konular hakkında düşünmeye ve tartışmaya teşvik etmektedir.

Gündem belirleme kuramına göre; gündem medyanın haber seçimi, sunumu ve vurgusuyla şekillenmektedir. Medya, hangi konuların haber yapılacağına, nasıl sunulacağına ve ne kadar önemli olduğuna karar vererek gündemi belirlemektedir. Bu süreç, medyanın siyasi, ekonomik veya kültürel etkilerine bağlı olarak değişebilmekte ve belirli bir ajandanın öne çıkmasına veya diğer konuların geri plana atılmasına yol açabilmektedir.

Gündem belirleme kuramının etkileri ise toplumda farkındalık oluşturma, tartışma başlatma, politik süreçleri etkileme ve toplumsal değişime katkıda bulunma gibi çeşitli boyutlarda ortaya çıkmaktadır. Medyanın belirli konuları gündeme getirmesi ve bu konuları sürekli olarak vurgulaması, toplumun bu konular hakkında düşünmesini sağlamakta insanların düşünce şeklini etkilemektedir. Bu da politik kararların alınmasında ve toplumsal dinamiklerin şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

Gündem belirleme kuramı medyanın toplumsal etkisini anlamak ve değerlendirmek için önemli bir araçtır. Medyanın seçtiği konuları gündeme getirme ve bu konuları vurgulama gücü, toplumun düşünce ve davranışlarını şekillendirmede belirleyici bir faktördür. Bu nedenle, medyanın gündem belirleme süreci, toplumun genel algısını ve politik kararları etkileyen önemli bir bileşendir.

1.5.Algı Yönetimi

Algı, insanların çevrelerindeki dünyayı algılama, yorumlama ve anlama sürecidir. Her birey, algısal filtrelerinden geçirerek dış dünyadan gelen bilgileri işlemekte ve kendi gerçeklik algısını oluşturmaktadır. Algı, duyular aracılığıyla bilgi almanın yanı sıra kişisel deneyimler, kültürel arka plan, inançlar ve değerler gibi faktörlerden de etkilenmektedir. Bu nedenle, algı kişiden kişiye farklılık gösterebilmekte ve aynı olayı bile farklı şekillerde yorumlanabilmektedir. Algının karmaşıklığı ve subjektif yapısı, iletişimde önemli bir rol oynamaktadır. Çünkü insanlar algılarına göre dünya hakkında fikir sahibi olurlar ve bu fikirler, iletişim sürecinde mesajların nasıl anlaşılacağını dolaylı ya da doğrudan etkilemektedir. Bu bağlamda, algının doğası ve işleyişi, iletişim, psikoloji ve sosyoloji gibi disiplinlerde incelenen önemli bir konudur.

Algı yönetimi, bireylerin düşünce, duygu ve davranışlarını etkilemek için bilinçli olarak kullanılan bir iletişim stratejisidir. Bu strateji, bilgiyi sunma, vurgulama ve algıyı yönlendirme gibi çeşitli yöntemlerle gerçekleştirilmektedir. Algı yönetiminin temel ilkeleri, iletişim sürecinde etkili bir şekilde kullanılarak hedef kitlelerin algılarının şekillendirilmesini amaçlamaktadır. Bu ilkeler, doğru bilgi iletişimi, tutarlılık, inandırıcılık, duygusal etkileme ve hedef kitleye uygun iletişim stratejileri gibi unsurları içermektedir. Bu ilkelerin doğru bir şekilde uygulanması, istenen mesajın hedef kitle tarafından anlaşılmasını ve kabul edilmesini sağlayarak algı yönetimi stratejisinin başarılı olmasına katkı sağlamaktadır. Bu başlık altında; algı, algı yönetimi, algı yönetimi ve medya ilişkisi, medya-algı yönetimi ve etik konuları incelenecektir.

Algı, sunulan bilgiyi veya çevreyi anlamak için duysal bilginin organize edilmesi, tanımlanması ve yorumlanmasını içermektedir (Schacter, 2011). Bu tanıma dayanarak, yorumlama söz konusu olduğunda algının her birey için benzersiz olduğu ve salt-tam bir algıyı tanımlamayı imkânsız hale getirdiği sonucuna varılmaktadır. Saydam (2005) algının gerçekliğinin bireyin ona olan inancından kaynaklandığını ileri sürmektedir. Buna ek olarak, algılar inşa edilebilir ve kitleler bu inşa edilmiş algıları benimseyebilirler. Algının bu yönü, algıların manipülasyona açık olduğunu göstermektedir.

Aslında algı, canlıların nesnelere ve olaylara karşı anlamlı, sistemli ve toplu bir tepki vermesi olarak tanımlanabilir. Algılar, duyular aracılığıyla oluşur ve kişinin mevcut bilgilerine bağlı olarak şekillenmektedir. Bu nedenle, algı, bir bireyin kişisel tepkisidir ve en belirgin özelliği, duyuların belirli bir nesneye veya şekle ait olduğunu bilinçli olarak algılanması olarak ifade edilebilir. Bir şeyin algısı oluştuğunda, birey o şeyi tanıdığını veya bildiğini ifade eder. Duyu organları tarafından alınan duyular, ancak kişi tarafından tanındığında veya bilindiğinde yorumlanır (Türk, 2014: 11). Buna göre; algı, insanların çevresindeki dünyayı anlamlandırmak için kullandıkları karmaşık bir süreçtir. Duyular aracılığıyla alınan bilgiler, önceki deneyimler, kültürel arka plan ve kişisel inanç gibi faktörlerle birleştirilerek anlam kazanmaya başlamaktadır. Bu süreç, her bireyin kendi benzersiz bakış açısına ve algısal filtresine dayanmaktadır. Dolayısıyla, algı sadece dış dünyayı algılama süreci değil, aynı zamanda iç dünyamızın nasıl şekillendiğini de yansıtmaktadır.

Algı yönetimi kavramı, literatüre Amerika Birleşik Devletleri Savunma Bakanlığı tarafından kazandırılmıştır. ABD Savunma Bakanlığı'na göre algı yönetimi, “Yabancı kitlelerin duygularını, güdülerini ve nesnel akıl yürütmelerini etkilemek ve aynı zamanda resmi tahminleri etkilemek için seçilmiş bilgileri ve göstergeleri, her seviyedeki istihbarat sistemlerine ve liderlere iletmek ve / veya reddetmek için gerçekleştirilen eylemlerdir” (Dictionary of MilitaryandAssociatedTerms, 2003). Bu tanım daha çok davranış odaklı görünmektedir. Bilinç odaklı yaklaşımlar ise; algı yönetimini, rıza üretimini ve görev başarısını kolaylaştırmak için algıları kişinin lehine şekillendirme becerisi olarak tanımlamaktadır (Siegel, 2005: 118).

Algı yönetimi, belirlenmiş bir hedef kitleyi istenilen şekilde düşünmeye veya hareket etmeye yönlendirmek için zorlayıcı olmayan yöntemlerin tümünü ifade etmektedir. Bu yöntemlerin temel amacı, hedef kitlenin seçilmiş bilgilerle etkili bir şekilde yönlendirilerek belirli bir amaca sistematik olarak ulaşılmasını sağlamaktır (Kırmızıgül, 2020: 49). Bu bağlamda algı yönetimi, iletişimde ve etkileşimde bulunan kişilerin veya kuruluşların, belirli bir amaca ulaşmak için bilinçli bir şekilde algıyı şekillendirme sürecidir. Bu süreç, bilgiyi seçici olarak sunarak veya ileterek, hedef kitlede belirli bir tepki veya davranışı teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Algı yönetimi, iletişim stratejileri ve mesajların tasarımıyla birlikte, hedef kitlenin algılarını etkileyerek belirli bir sonuca ulaşmayı amaçlayan bir araçtır.

1.5.1. Algı Yönetimi Kavramının Temel İlkeleri

Algı yönetiminin temel hedeflerine bakıldığında üç temel hedefi olduğu görülmektedir; öncelikle hem iç hem de dış kamuoyunda meşruiyet kazanmak ve bu meşruiyeti sürdürmek için destek oluşturmayı ve korumayı amaçladığı görülmektedir. Ardından, eylemlerinin sonuçlarını tam olarak anlamaları için düşmanlar veya üçüncü taraflara niyetlerini ve amacını iletmeyi hedeflemektedir. Bir bakıma algı yönetimi kitlelerin hedeflerine uygun şekilde hareket etmelerini sağlamak için yerel halkın tutum ve davranışlarını etkilemeyi amaçlamaktadır (Siegel, 2005: 118-119). Algı yönetimiyle ilgili olarak söylenenlerin tersine, algı yönetiminin başarısız olması istenmeyen çeşitli sonuçlara yol açabilir, itibar kaybı, yanlış anlaşılmalara ve hedeflenen değişikliklerin gerçekleşmemesi gibi durumlarla karşılaşılabilir. Meşruiyetin kaybedilmesi veya zayıflatılması, iç ve dış kamuoyunun desteğinin azalmasıyla da sonuçlanabilir. Eylemlerin sonuçlarının tam anlaşılabilmesi veya yanlış anlaşılması, iletişimin bozulmasına ve karşı tarafta güvensizlik ve belirsizlik oluşmasına neden olabilir. Ayrıca, algı yönetiminin başarısız olması durumunda, yerel halkın hedeflere uygun şekilde davranmaması veya destek vermemesi gibi sonuçlar ortaya çıkabilir. Bu durumlar, algı yönetimi stratejilerinin etkisizliği veya ters etki oluşturması durumunda gerçekleşebilir.

1.5.2.İletişim ve Algı Yönetimi İlişkisi

İletişim ve algı yönetimi arasındaki ilişki birbirinin ayrılmaz bir parçasıdır. İletişim, bireyler arasında bilgi, duygu ve düşüncelerin aktarılmasını sağlayan temel bir süreci ifade etmektedir. Bu süreç, insanların çevrelerindeki dünyayı anlamak için bilgiye ulaşmalarını sağlamaktadır. Dolayısıyla, iletişim araçları algı yönetiminde etkili bir rol oynar ve iletişim stratejileri algı yönetiminde başarılı olmak için önemli bir araçtır.

Algıyı yönetme görevi üstlenen kişi ya da kurumlar, hedef kitlesinin istenen düzeye ulaşması için çeşitli yöntemler ve adımlar takip etmektedirler. Bu süreçte, öncelikle hedef kitlenin ikna edilmesi, değiştirilmesi ve etkilenmesi gereken konularda detaylı bir şekilde analiz edilmektedir. Bu analizde hedef kitlenin güçlü ve zayıf yönleri belirlenir ve hassas noktalar tespit edilir. Sonrasında, elde edilen sonuçlara dayanarak sloganlar ve propaganda temaları oluşturulmaktadır. Bu aşamada medyanın da dahil edilmesiyle birlikte sanal gerçeklikler oluşturulmakta ve dolayısıyla gerçek ile kurgu arasındaki sınırlar bulanıklaştırılmaktadır. Genel olarak, algı yönetimi süreci; ikna-etki ve değişim ilişkisinin hedef kitlenin oluşturulan sanal gerçekliklere inanmasına ikna edildiği, kelimelerin geleneksel anlamlarından uzaklaştığı ve yoğun bir bilgi savaşının yaşandığı bir dönemi yansıtmaktadır. Bu düşünce, Amerikalı devlet adamı Henry Kissinger tarafından "Bir şeyin gerçek olması o kadar önemli değildir; ama gerçek olarak algılanması çok önemlidir" şeklinde ifade edilmiştir (Öksüz, 2013: 13).

Buradan hareketle, örnek vermek gerekirse; bir ülke savaş durumunda, hükümetin iletişim stratejileri ve algı yönetimi, iç kamuoyunu ve uluslararası toplumu etkilemek için hayati bir rol oynamaktadır. Hükümet, savaşın nedenlerini, hedeflerini ve yürütülme biçimini halka ve uluslararası topluluğa açıklamak için iletişim araçlarını etkin bir şekilde kullanmaktadır. Bu süreçte, medya üzerinden yapılan duyurular, hükümetin politikalarını ve stratejilerini kamuoyuna doğru bir şekilde aktarmak amacıyla algı yönetimini desteklemektedir. Ayrıca, hükümetin düşmanlarına karşı yürüttüğü psikolojik savaş da iletişim ve algı yönetimi arasındaki ilişkinin önemli bir parçası olarak görülebilir.

İnsanlar, iletişim aracılığıyla toplumları hakkında bilgi alırlar ve bu bilgileri deneyimlerine, kültürel değerlerine ve sosyal etkileşimlerine göre yorumlarlar. İşte bu noktada, toplumsal algının şekillenmesinde etkili olan temel ilkeler devreye girmektedir.

Sosyal algıyı şekillendirmenin temel ilkeleri incelendiğinde, algı yönetimi tipik olarak dört aşamadan oluşmaktadır: hedef kitlenin dikkatini çekmek, ilgili bilgileri sunarak ve yayarak dikkatleri üzerindeki kontrolü sürdürmek, sunulan bilgileri kitlenin mevcut algılarıyla uyumlu hale getirmek ve konumunu korumak için tekrarlanan iletişim kanalları aracılığıyla bilgileri pekiştirmektir (Callamari ve Reveron, 2003: 2).

Algıyı yönetmek için iletişim elzemdir; algı yönetimi, toplumun duygusal tepkilerini, içsel motivasyonlarını ve zihinsel yapılarını etkilemeye yönelik bir dizi stratejinin uygulanmasıyla gerçekleştirilmektedir. Bu stratejiler, genellikle medya, propaganda, reklam ve benzeri araçlarla kullanılarak kitlelerin algısını yönlendirme amacı taşımaktadır. Bu süreç, bireylerin düşünce sistemlerine etki etmek ve istenilen yönde davranışlar sergilemelerini sağlamak için bilinçli olarak planlanmakta ve yürütülmektedir. Dolayısıyla, algı yönetimi, toplumun genel bakış açısını, değer yargılarını ve davranış kalıplarını belirleyen önemli bir faktör haline gelmektedir (Saydam, 2012: 79).

İnsanlar doğduklarında dil, din ve cinsiyet gibi faktörleri seçme özgürlüğüne sahip olmadıkları için, yaşadıkları çevrenin normları ve değerleri birey için hayati bir öneme sahiptir. Algıyı etkin bir şekilde yönetebilmenin temel unsuru, hedef kitleyi oluşturan bireylerin değerlerini ve kültürünü derinden anlayarak bu bilgiyi dikkate almaktır. Bireyler, deneyimlerine dayanarak hem nesnel hem de sosyal çevrelerinde belirli beklentiler geliştirmekte ve bu beklentiler, algılama sürecini etkilemektedir. Özellikle bireyin yetiştiği kültür, mevcut bulunduğu ortam, inançlar ve ihtiyaçlar, algısal beklentileri belirleyip biçimlendirmede etkilidir. (Tutar, 2008: 75).

Algı yönetimi sürecindeki aşamaların başarısız olması durumunda, toplumsal algıda çeşitli istenmeyen sonuçlar ortaya çıkabilmektedir. Öncelikle, hedef kitlenin dikkatini çekmek ve kontrol altında tutmak başarısız olursa, iletilmek istenen bilgiler doğru şekilde iletilmeyebilir ve hedef kitlenin ilgisi kaybolabilir. Medya tarafından sunulan bilgilerin mevcut algılarla uyumlu hale getirilememesi durumunda, hedef

kitlenin direnç göstermesi ve mesajı reddetmesi olasılığı düşünülebilir. Bu durumda, algı yönetimi stratejisinin amacına ulaşması zorlaşır ve toplumda güvensizlik ve hoşnutsuzluk artabilir. Sunulan bilgilerin konumunu koruyamaması durumunda, algı yönetimi stratejisinin sürdürülebilirliği tehlikeye girebilir. Hedef kitlenin mevcut algılarıyla uyumlu olmayan bilgiler, toplumsal çatışmalara ve bilgi eksikliğine yol açabilmekte, dolayısıyla algı yönetimi stratejisinin etkinliğini de azaltabilmektedir.

1.5.3. Medyanın Algı Yönetimindeki Rolü

Medyanın algı yönetimindeki rolü oldukça açıktır. Medya, geniş kitlelere ulaşabilen etkili bir iletişim aracıdır ve bu etkisi nedeniyle toplumun algısını şekillendirmede güçlü bir argüman olarak kullanıldığı görülmektedir.

Siyasete olan kişisel ilginin azaldığı günümüz koşullarında, bireyler kitle iletişim araçları vasıtasıyla iletilen siyasi mesajlar üzerinde nispeten daha az düşünme eğilimindedir. Sonuç olarak, seçim kampanyaları sırasında tutumlardaki değişiklikler, konu üzerinde derinlemesine düşünmekten ziyade mesaj kaynağının özellikleri gibi çevresel uyaranlara daha açıktır (Milburn, 1998: 226). Bu nedenle, medyada hedef kitlelere sunulan ve bireylerin algılarını çevresel uyaranlar olarak şekillendiren içeriğin, iletişimin gerçekleştiği ortamın veya platformun özelliklerine uygun hale getirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bireyler, gündemdeki konuları değerlendirmek ve bu konulara ilişkin algılarını oluşturmak için gerekli bilgilere erişmek amacıyla medya da dahil olmak üzere dış kaynaklara güvenmektedir. Amaç, bu bilgi akışını kontrol ederek algıları etkilemek ve kamuoyunu şekillendirmektir (Turan, 2014: 101).

Algı yönetiminin temel dinamikleri, tehdit veya düşmanlık algısı yaratma stratejisi üzerine kuruludur. Bu strateji, insanların doğuştan gelen hayatta kalmaya öncelik verme eğiliminden yararlanır ve korkular bu konuda çok önemli bir motivasyon kaynağıdır. Algılanan tehditlerden kaçınmak doğal olarak bu hayatta kalma içgüdüleriyle uyumludur. Sonuç olarak, belirli kişi, kurum veya ideolojilere karşı toplumsal duyarlılığı harekete geçirmek için, tehlikeli koşulların varlığını iddia etmek ve böylece can ve mal güvenliğinin tehlikede olduğu duygusunu aşılama avantajlıdır. Zaman

zaman bu iddiaları doğrulamak ve halk arasında inancı güçlendirmek için senaryolar bile üretilebilir. Bu tür senaryolar sıklıkla, kitle iletişim kanalları aracılığıyla yayılan ve titizlikle hazırlanmış mesajlar aracılığıyla günlük hayata nüfuz etmektedir (Özçağlayan ve Apak, 2017: 114-115).

Algı yönetiminin temeli, aldatma ve ardından doğrulama veya geçersiz kılmayı içeren gerçeğin manipülasyonu etrafında dönmektedir. Bu, yerleşik ve doğru bilgilere karşılık olarak çelişkili ve hatalı anlatıların yayılmasını ve bilgi boşluklarının bulunduğu konularda hedef kitlenin algılarının etkili bir şekilde yönetilmesi hedeflenmektedir (Özer, 2012: 158).

Buradan hareketle; Algı yönetiminde tehdit ve düşmanlık algısı yaratma stratejisi, insanların hayatta kalma içgüdüsüne dayanarak korku ve endişeleri kullanmaktadır. Bu strateji, belirli kişi, kurum veya ideolojilere karşı toplumsal duyarlılığı artırmak için tehlike ve risk vurgusu ile yapılmaktadır. Bu tür stratejilerin sıkça kullanılmasıyla, medya aracılığıyla yayılan titizlikle hazırlanmış mesajlar toplumun günlük yaşamını etkileyebilmekte ve algıyı şekillendirebilmektedir. Algı yönetimi, gerçeği manipüle etmeyi içermekte ve çelişkili anlatılarla bilgi boşlukları oluşturarak, hedef kitlenin algılarını etkileyerek belirli bir yöne kanalize etmeyi amaçlamaktadır. Bu stratejiler, algıyı şekillendirmede güçlü araçlar olabilmekte ve toplumun bakış açısını belirgin şekilde etkileyebilmektedir.

Medyanın algı yönetiminde kullandığı yöntemler, haberlerin sunumu, haberin içeriği ve manipülatif dil kullanımı gibi çeşitli yöntemlerle toplumun algılarını etkilemeyi amaçlamaktadır. Bu stratejiler, başlık ve görsellerin manipülatif kullanımından, bilginin seçici sunumuna, duygusal manipülasyondan, tekrarlanan mesajlara ve güvenilir kaynaklara atıfta bulunma gibi yöntemlere kadar geniş bir yelpazede uygulama alanı bulmaktadır. Ancak, bu stratejilerin etkili olabilmesi için izleyicilerin veya okuyucuların bilinçli veya bilinçaltı düzeyde algılarına etki edebilecekleri göz önünde bulundurulmaktadır.

Medya, demokrasilerde yasama, yürütme ve yargı organlarından sonra “dördüncü güç” olarak kabul edilmektedir. Bugün medyanın sahip olduğu güç, anında kitleleri harekete geçirme, istenilen bir konuyu veya kişiyi gündemin merkezine

yerleştirme yeteneği ve insanların gerçek sorunlarından uzaklaştırarak onlara "sahte ve sanal" bir dünya sunma kabiliyeti gibi etmenlerle doğru orantılı olarak, etkisi ve etki alanı genişleyen bir psikolojik silah olarak ortaya çıkmaktadır. Medyanın bu gücü, kamuoyunu yönlendirme ve manipüle etme potansiyeline sahiptir. Anlık haber akışı, çarpıcı başlıklar ve görsellerle birlikte, medya, toplumun algısını etkileyerek bireylerin görüşlerini şekillendirme ve kararlarını etkileme gücüne sahiptir. Bu durum, medyanın demokratik süreçler üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu ve bilgiye erişim ve yayılma açısından önemli bir araç olduğunu vurgulamaktadır. Ancak, medyanın bu gücü kötüye kullanılma riski de taşır ve objektiflikten uzaklaşarak manipülatif veya yanıltıcı bilgilerin yayılmasına yol açabilmektedir. Bu nedenle, medyanın gücünü doğru ve etik bir şekilde kullanması, demokratik bir toplumun sağlıklı işleyişi için önemlidir. (Gezgin, 2002: 36) Günümüz medyası; hedef kitlesinin eğitilmesinde, kültürel değerlerin aktarılmasında, sorunlara çözüm bulunmasında, herhangi bir konuda tutum geliştirilmesinde veya davranışta bulunulmasında, karar verme süreçlerinde büyük bir paya sahiptir. Medyanın, geniş kapsamlı erişim ve etkileme gücüyle, toplumun bilgi alışverişi, düşünce şekillendirme ve sosyal dinamikler üzerinde derin etkiler oluşturduğu gözlemlenmektedir.

Özellikle medya haberlerinde, gerçekliğin temellendirilmesi görsel metinlerin kodlanmasıyla sağlanmaktadır. Ancak, görsel metinlerin içeriğinde göndermeye dair belirgin bir işaret bulunmamaktadır. Bu durumda izleyiciler, gösterenle gönderi arasında bir özdeşleşme gerçekleştirerek haberleri gerçek olarak algırlar. Televizyon haberlerinde, gerçekliğin değişik bir biçimde sunulmasında dramatik öğelerin önemli bir rolü vardır. Haber programlarında, geniş bir izleyici kitlesine ulaşmak adına, olayların duygusal boyutları vurgulanmaktadır. Bu nedenle, gerçek olaylar ve karakterler bile, haberlerde anlatılmakta olan geleneksel anlatılara dönüştürülerek sunulur. Böylelikle, gerçeklik insanlar, olaylar ve kavramlar arasındaki çatışmaları içeren anlatılara dönüştürülerek sunulur (Poyraz, 2002: 70).

Amerikalı bir algılama yöneticisi, işini şu şekilde tanımlamaktadır: *“Ben ne bir ulusal güvenlik stratejistiyim ne de askeri bir taktisyen. Ben kamusal amaçları birleştiren, kamu politikasının gereklerini yerine getirmek için iletişimin her türlü teknik ve unsurundan yararlanan bir kişiyim”* (Hanscom, 2006, Akt. Özer, 2014: 189). Bu

yaklaşım iletişim bağlamında değerlendirildiğinde; iletişimin sadece bilgi aktarımı veya iletişimsel etkileşim olarak değil, aynı zamanda kamusal amaçların ve politikaların başarılı bir şekilde yönetilmesi ve uygulanmasında kritik bir araç olarak görülmesini vurgulamaktadır.

1.5.4.Algı Yönetimi Uygulama Örnekleri

Medyanın günümüzde ve geçmişte toplumun algısını şekillendirmede etkili bir araç olarak kullanıldığı bilinmektedir. Algı yönetimi, medyanın bilinçli bir şekilde haberlerin sunumu, içeriği, dil kullanımı ve görsel unsurlar aracılığıyla toplumda belirli düşünceleri, duyguları veya tepkileri yönlendirme faaliyeti olarak bilinmektedir. Bu yöntemler, genellikle kamuoyuyla ilgili konuları etkilemek, belirli bir politikayı desteklemek veya itibarsızlaştırmak gibi amaçlarla da kullanılmaktadır.

Özellikle savaş ve kriz dönemleri, algı yönetimi açısından oldukça önemli bir zemin oluşturmaktadır. Medya, özellikle bu dönemlerde toplumun algısını şekillendirme ve yönlendirme konusunda stratejik bir rol oynamaktadır. Devletler, savaş dönemlerinde kamuoyunu desteklerini sağlamak, savaş nedenlerini haklı çıkarmak ve düşmanlarını zayıf göstermek için medyayı etkili bir şekilde kullanmışlardır.

Basın, yürütme organı tarafından alınan kararları destekleyebildiği gibi tam tersi şekilde eleştirebilir veya reddedebilir. Bu nedenle, kriz ve savaş dönemlerinde basın, çözüm önerileri sunan veya arabuluculuk yapabilen bir rol üstlenebileceği gibi, aynı zamanda toplumlar arasındaki farklılıkları körükleyebilmekte veya hükümetlerin gizli operasyonlarında işbirlikçi olabilmektedir. Basın bu rolleri yerine getirirken, istenilen şekilde algı oluşturabilmek için haber içeriklerini manipüle edebilir; haberleri abartabilir, çarpıtabilir veya önemsizleştirebilir. Bu durum, basının toplumda etkili bir araç olarak çeşitli roller üstlenmesine ve algı oluşturma sürecine katkıda bulunmasına olanak sağlamaktadır. Bu rollerin gerçekleştirilmesi sırasında, basın tarafından kullanılan haber içerikleri ve sunum yöntemleri, toplumda belirli bir algının oluşmasına ve yönlendirilmesine katkı sağlamaktadır (Özçağlayan ve Apak, 2017: 108).

2 Ağustos 1990 tarihinde Irak Devlet Başkanı Saddam Hüseyin'in emriyle Irak ordusu Kuveyt'i işgal etmiş ve bu ülkenin Irak'ın 19. (bazı kaynaklara göre 28.) eyaleti olarak ilan edildiği bildirilmiştir. Bu gelişme, uluslararası toplumda ciddi bir krize yol açmış ve başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere birçok ülke, Irak'ın bu eylemini sert bir şekilde kınamıştır.10 Ekim 1990 tarihinde, ABD Kongresi İnsan Hakları Komitesi'nde, Nayirah adında genç bir Kuveytli kızın yaptığı açıklamalar, Amerikan kamuoyunda ve uluslararası medyada büyük yankı uyandırmıştır. Nayirah, Irak askerlerinin Kuveyt'teki bir hastaneye girerek kuvözlerdeki bebekleri yere atıp ölüme terk ettiklerini iddia etmiştir. Bu anlatılar, başta NBC olmak üzere birçok Amerikan televizyon kanalında geniş yer bulmuş ve duygusal tepkilerin yanı sıra, Irak'a karşı bir askeri müdahaleye kamuoyu desteğinin oluşmasına katkıda bulunmuştur. Nayirah'ın ifadeleri, başta Uluslararası Af Örgütü olmak üzere bazı insan hakları kuruluşlarınca da başlangıçta doğrulanmış ve bu durum ABD Başkanı George H. W. Bush'un Irak'a karşı askeri müdahale kararını meşrulaştıran etkenlerden biri olmuştur. 18 Ocak 1991 tarihinde ABD liderliğindeki koalisyon güçleri, Irak'a yönelik askerî harekâtı başlatmıştır. Ancak savaşın sona ermesinin ardından, ABC televizyonu muhabiri John Martin'in söz konusu hastanede yaptığı saha araştırmaları, Nayirah'ın iddialarının doğruluğunu tartışmalı hale getirmiştir. Hastane personeli ile yapılan görüşmelerde, bebeklerin savaş nedeniyle yaşanan kaos, bakım eksikliği ve personel yetersizliği gibi nedenlerle yaşamlarını yitirdiği ortaya çıkmıştır. Bu bulguların ardından Uluslararası Af Örgütü de ilk raporlarını geri çekmiş ve kamuoyundan özür dilemiştir. Daha sonra, Nayirah adlı tanığın kimliği ile ilgili yapılan araştırmalarda, bu kişinin Kuveyt'in Washington Büyükelçisi Saud Al-Nasser Al-Sabah'ın kızı olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca, Kuveyt hükümetinin Hill&Knowlton adlı halkla ilişkiler şirketine 11,5 milyon ABD doları ödeme yaptığı ve bu şirketin ABD kamuoyunu Irak'a karşı harekete geçirmek amacıyla kapsamlı bir propaganda kampanyası yürüttüğü ortaya konmuştur. Bu gelişmeler, modern savaş tarihinde bir halkla ilişkiler kampanyasının doğrudan bir askeri müdahaleye zemin hazırladığı ilk örneklerden biri olarak değerlendirilmektedir. (İnceoğlu ve Akıner, 2005: 13-23).1991'deki Körfez Savaşı'nda, Amerikan öncülüğündeki koalisyon güçleri, Irak'taki tek mama ve süt fabrikasını kimyasal silah üretim tesisi olarak hedef almıştır. Uluslararası medya kuruluşu CNN muhabiri Peter Arnett, bombalamanın ardından fabrikaya ulaştığında, hala süttozu kokusu aldığını ve

kimyasal silah üretimine dair herhangi bir ipucu bulunmadığını söylemiştir (İnceoğlu ve Akiner, 2005: 23)

Daha sonra, savaş ve sıcak çatışma alanlarında, çatışmanın bir tarafındaki askerlerle beraber hareket eden ve savaşa onların gözüyle bakıp, gelişmeleri bu bakış açısıyla yansıtan muhabirler için kullanılan (Altan, 2023) “İliştirilmiş gazetecilik” (embeddedjournalism) kavramı ortaya çıkmıştır. Bu kavram, özellikle 1991 Körfez Savaşı sırasında gazetecilik literatürüne girmiş ve savaş haberciliği açısından yeni bir dönemin başlangıcını simgelemiştir.

“İliştirilmiş gazetecilik” uygulaması, Amerika Birleşik Devletleri’nin savaşın kamuoyuna sunumunu kontrol altına alma, diğer bir ifadeyle savaşın “ambalajlanması” ve “pazarlanması” ihtiyacından doğmuştur. İngilizce karşılığı "embedded journalism" olan bu model, Pentagon Sözcüsü Victoria Clarke ve danışmanları tarafından geliştirilmiş, dönemin Savunma Bakanı Donald Rumsfeld tarafından da güçlü bir biçimde desteklenmiştir. Bu projenin işleyiş esasları, Pentagon ile medya kuruluşlarının temsilcileri arasında yürütülen pazarlıklarla belirlenmiştir. Sisteme dâhil olmayı kabul eden medya organları, savaş alanlarında belirli askeri birliklerle entegre çalışmayı kabul etmiş ve böylelikle haber yapma imkânlarını, askeri hareketliliğin sınırları içinde şekillendirmiştir. Bu yöntemi kabul eden medya kuruluşları arasında Fox News, CNN, NBC, CBS, The New York Times, The Washington Post, The Washington Times, Los Angeles Times gibi önde gelen haber kaynaklarının yanı sıra, MTV, Rolling Stone, People ve Men’sHealth gibi popüler kültür mecraları da yer almıştır. Ancak bu uygulamanın dışında kalan medya organları da olmuştur. Batı merkezli medya havuzunun dışında kalan El Cezire ve Itar-Tass gibi haber ajansları, savaş haberlerini dünyaya ulaştırabilmek için daha sınırlı imkânlarla ve alternatif araçlarla yayın yapma çabasına girmiştir (Tekfidan, 2003).

Amerikan medyası, Körfez Krizi’nin başlangıcından itibaren ilk birkaç ay boyunca herhangi bir önemli savaş karşıtı sesin yer almasına izin vermemiştir. Bu durum, medyada anlamlı veya yankı uyandıran bir tartışmanın oluşmamasına neden olmuştur. FAIR tarafından yapılan bir araştırmaya göre, Körfez Krizi’nin ilk aylarında ABC, sadece %0,7 oranında savaş karşıtı haberlere yer vermiştir. Benzer şekilde, CBS %0,8 ve NBC %1,5 oranında savaş karşıtı haberlere ve yorumlara yer vermiştir. 8

Ağustos 1990 ile 3 Ocak 1991 tarihleri arasındaki dönemde, Körfez Krizi hakkında yapılan 2855 dakikalık yayının sadece %1'i, Amerika'nın politikasına karşı olan ve muhtemel savaşı eleştiren haberleri içermektedir (Kelner, 1993, Akt.Çakar, 2003: 25)

Bu yönüyle medyanın, sadece belirli bir şeyi göstererek değil, aynı zamanda göstermeyerek de bir algı yönetimi yoluna başvurduğu gerçeği ortaya çıkmaktadır. Medya, haber seçimleri, vurguları ve yayın akışıyla izleyicilerin algılarını şekillendirebilmektedir. Bazı konuları ya da görüşleri görmezden gelmek veya az yer vermek, izleyicilerin bakış açısını etkileyebilmekte ve belirli bir yönde düşünmelerini sağlayabilmektedir. Dolayısıyla, medyanın sadece neyi gösterdiği değil, aynı zamanda neyi göstermediği de önemlidir çünkü bu, izleyicilerin algılarını yönlendirmede etkili bir araç olabilmektedir.

1.5.5. Medya ve Kriz Durumlarında Algı Yönetimi

Haber sunumunda görüntü ve sesin etkili birlikteliği, haber içeriği açısından belirli dönemleri daha ilgi çekici hale getirmektedir. Ancak bu dönemlerde görselliğe yapılan vurgunun artması, özellikle televizyon haberciliğinde hem mesleki hem de etik hata olasılığını artırmaktadır. Hatalar, olumsuz olayların sunumunda ya görüntülerin aşırı kullanımı ya da yetersiz yer verilmesi yoluyla bir dengesizlik olduğunda ortaya çıkmakta, izleyiciye psikolojik zarar vermekte ve medyanın doğru ve dengeli haber verme sorumluluğunun ihlaline yol açmaktadır (Güngör Fırat, 2011: 49). Yer, zamanlama, olaya karışan kişiler ve neden-sonuç ilişkileri gibi unsurların ayrıntılı bir şekilde analiz edilmesi, doğru haber üretmek açısından büyük önem taşımaktadır. Neden-sonuç ilişkilerini açıklamak, olayın ardındaki motivasyonu ve sonuçlarını anlamak için önemlidir. Bu ilişkiler, haberin daha derinlemesine analiz edilmesini sağlamakta ve okuyuculara olayın daha geniş bir bağlamını sunmaktadır. Bu unsurlar titizlikle değerlendirildiğinde, tutarlı bir anlatının ortaya çıkacağı ve haber oluşturma sürecini hızlandıracağı açıktır.

Gramsci'ye göre, süreçlerin ve toplumların yönetimi yalnızca devletin zorlayıcı önlemlerine dayanmamaktadır. Kapitalizm, devletin ideolojik aygıtları aracılığıyla daha

yumuşak yöntemler kullanarak, böylece gerçekleri çarpıtarak ve "burjuva sınıfının çıkarlarını tüm toplumun çıkarlarıymış gibi" göstererek kitlelerden rızanın üretimini sağla. (Çoban, 2013: 52). Çağdaş Batı toplumlarında, güç dinamikleri genellikle yumuşak güç kullanan ideolojik aygıtlar aracılığıyla kurulur ve kesinlikle gerekli görülmedikçe baskı kullanmaktan kaçınılır (Fontano, 2011: 51). Gramsci'nin perspektifinden bakıldığında; kapitalizm, ideolojik aygıtları kullanarak toplumda belirli bir düşünce yapısını ve kabul edilecek kuralları önceden oluşturmaktadır. Bu ideolojik aygıtlar, medya, eğitim sistemi, kültür ve sanat gibi alanlarda etkili bir şekilde çalışmaktadır. Dolayısıyla, toplumda var olan egemen yapı, bireylerin düşünce biçimlerini ve davranışlarını belirlerken, baskı ve zorlama yerine rıza ve kabul üzerine inşa edilmektedir.

Algı yönetimi, bir bireyin, bir kurumun veya bir hükümetin, hedef kitle üzerinde belirli bir imajı, duyguyu veya düşünceyi oluşturmak veya yönlendirmek için çaba gösterdiği bir süreç olduğu daha önce de belirtilmiştir. Ancak, bu süreç her zaman istenen sonuçları vermeyebilir ve beklenen etkiyi oluşturamayabilir. Algı yönetimi stratejilerinin başarısız olmasının bir diğer nedeni de hedef kitlelerin öngörülemeyen tepkileridir. İnsanların duyguları, inançları ve değerleri, kişisel deneyimlerine, kültürel arka planlarına ve yaşadıkları dönemin sosyal ve politik atmosferine göre şekillenmektedir. Bu nedenle, bir algı yönetimi stratejisinin etkisi tahmin edilemeyebilir ve beklenmeyen sonuçlar doğurabilir.

Örnek olarak, Vietnam Savaşı; Amerika Birleşik Devletleri'nin tarihsel bir dönüm noktası olarak kabul edilen başarısız bir askeri müdahalesiydi ve bu savaş aynı zamanda Amerika'nın algı yönetimi açısından da büyük bir başarısızlığı olarak görülmektedir. Amerikan yönetimi, savaşın başlaması ve ilerlemesi sürecinde halka, medyaya ve dünya kamuoyuna doğru bir şekilde bilgi verme konusunda başarısız olmuş ve savaşın gerçeklerini çarpıtmak, olumsuz olayları gizlemek veya hafifletmek için çaba göstermiştir.

Vietnam savaşı, televizyonda ilk kez gösterilen savaş olma özelliği taşımaktadır. İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana teknolojiye büyük ilerlemeler kaydedilmiş ve özel haber kanalları çekimlerini ertesi gün ana haber bültenlerine ulaştırma imkânına sahip olmuştur. Kameralar, savaş alanlarına yoğun bir şekilde girmiştir. Bu savaş, ABD

tarafından 464 gazeteci takip etmiştir. Ancak bu savaş, televizyonun ilk kez gösterdiği bir savaş olmasının yanı sıra, savaş alanlarını da tüm vahşetiyle gösterilmiştir. Amerikan askerlerinin ölü bedenleri, çarpışmaların sıcaklığı içinde görülmüştür. Savaşın kurbanı olan siviller, televizyon ile neredeyse bütün Amerikan halkının evlerine girmiş ve bu savaşın meşruiyeti gün geçtikçe sorgulanır hale gelmiştir. Bir süre sonra, askeri basın toplantılarında verilen iyimser brifingler, Amerikalıları tatmin etmemeye başlamıştır. Bunun sebebi, neredeyse sansürsüz bir şekilde gösterilen pusuya düşürülen Amerikan askerlerinin durumu ile resmi askeri yetkililerin açıklamaları arasında farklar olduğunun algılanmasıyla alakalıdır. Medya, bu savaş sırasında politik bir tavır almıştır. Cephedeki askerler, televizyon gazetecilerini gerçek müttefikleri olarak görmüş ve korkunç durumlarının anlaşılması için muhabirlere yardımcı dahi olmuşlardır (Woodward, Akt.: Çakar, 2003: 26).

1.6. Medya Etik ve Sorumluluk

Medya, toplumda bilgiyi aktaran, tartışan ve şekillendiren önemli bir araçtır. Ancak, bu güçlü etkisinin yanı sıra, medyanın etik ve sorumlulukları da önemli bir konudur. Medya, haber yayınlama, bilgi aktarma ve toplumu bilgilendirme gibi önemli roller üstlenirken, bu rolleri yerine getirirken belirli etik kurallara ve sorumluluklara uyması gerekmektedir.

Etik kavramı, Türk Dil Kurumunca; “İnsan ilişkilerinin temelini oluşturan değer, norm ve davranışlara ilişkin doğru ya da yanlış ölçütler “etik” olarak adlandırılmaktadır (TDK)” şeklinde ifade edilmiştir. Etik kavramının temelini sorumluluk sahibi olmak, adalet isteği, dürüstlük ve tarafsızlık oluşturmaktadır. (Gözener, 2008).

Etik kavramı sadece bir alana hapsedilemekle beraber; toplumsal etiğin varlığından bahsedildiği gibi, mesleki etikten de bahsetmek mümkündür. Her mesleğin, toplumsal etikle birlikte kendi etik sınırları bulunmaktadır. Bu sınırlar, mesleğin doğası, gereklilikleri ve toplumun beklentileri tarafından belirlenmektedir. Örneğin, tıp alanında çalışan birinin etik sınırları hastalarının gizliliğini korumak, tedavi etme sürecinde adaletli olmak ve mesleki yeterliliğini sürdürmek gibi temel prensiplere dayanmaktadır.

Benzer şekilde, gazetecilerin etik sınırları doğru ve dengeli haber yapma, haber kaynaklarının gizliliğini koruma ve çıkar çatışmalarını önleme gibi ilkelere dayanmaktadır. Her meslekte, bu etik sınırların ihlali, güvenin kaybolmasına, itibarın zedelenmesine ve hatta bazı yasal sorumluluklara yol açabilmektedir. Bu nedenle, her meslek kendi mensuplarını mesleki etik kurallarına uymaya ve toplumsal değerlere saygılı olmaya teşvik etmektedir.

Günümüzde medya, bilgiye erişimde ve insanları haberdar etme konusunda önemli bir rol oynamaktadır. Ancak, bu rolü yerine getirirken medya kuruluşlarının etik sorumlulukları da göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Medyanın, doğru, tarafsız ve güvenilir bilgi aktarımı yapması, toplumun bilinçlenmesi ve demokratik süreçlere katılımı açısından hayati önem taşımaktadır. Bu nedenle, medyanın etik sorumluluklarına uygun hareket etmesi, toplumun güvenini kazanması ve haberlerin doğruluğu konusunda şüphe uyandırmaması gerekmektedir. Medya etiği, meslek üyeleri ve kullanıcılar tarafından iş birliğiyle belirlenen ilke ve kuralları içermektedir. Bu kurallar toplumun tamamına hizmet edemese bile, en azından toplumun büyük bir kesimini tatmin edecek şekilde uygulanmalıdır. McQuail'e göre, medya toplumsal sorumluluk kuramında belirtilen bazı temel prensipler şunlardır:

- Medya, kamuoyuna karşı görevlerini kabul ederek hareket etmelidir.
- Görevler, nesnellik, doğruluk, öğreticilik, gerçeklik ve denge standartlarına uygun olarak yerine getirilmelidir.
- Medya sorumluluklarını yerine getirirken, medya kanunlarına ve köklü kurumlara uygun bir şekilde özdenetim sağlamalıdır.
- Kamu düzenini bozacak, azınlık kitlelerini tahrik edecek veya suç unsuru teşkil edecek içeriklerden kaçınılmalıdır.
- Medya, çoğulculuğu teşvik etmeli ve toplumun farklı görüşlerine ve çıkarlara yer vererek, cevap hakkını gözetmelidir.
- Kamu yararını sağlamak için müdahaleye izin verilmelidir.
- Medya çalışanları, işverenlerine ve pazarlara ek olarak, kamuya karşı da sorumludur.

Medya, bu ilkelere dayanarak kamuoyuna karşı sorumluluklarını yerine getirmeli ve belirli standartlara uygun bir hizmet sunmalıdır. (Demir, 2006, Akt.: Taş, 2019: 13-15).

Etik, insanlığın evrensel değerlerini ve ahlaki ilkelerini tanımlamak ve korumak için bir rehberlik ve değerlendirme çerçevesi sağlamaktadır. Bu çerçeve, insan davranışlarının neyin doğru ve yanlış olduğunu belirleyen kesin bir zorunlu yasa olarak işlev görmemektedir; ancak, toplumda kabul görmüş değerleri ve ahlaki standartları belirlemektedir. İnsanları belirli bir yönde hareket etmeye zorlamak yerine, etik ilkeler insanların kararlarını ve davranışlarını yönlendirmeye yardımcı olur ve bu nedenle felsefi bir perspektiften ele alınır. Gazetecilik, topluma bilgi sağlama ve kamuoyunu bilgilendirme noktasında önemli bir rol oynamaktadır. Ancak, gazetecilikte etik konuları belirlemek ve karar vermek bazen karmaşık olabilmektedir. Bu nedenle, gazetecilikte etik sorunlarla başa çıkmanın farklı yaklaşımları bulunmaktadır. Kantçı deontolojik yaklaşım, gazetecilikte görevlerin ve sorumlulukların yerine getirilmesi gerektiğini vurgularken, Bentham ve Mill'in teleolojik yaklaşımı ise gazeteciliğin sonuçlarına odaklanmakta ve maksimum fayda sağlanmasını amaçlamaktadır. Gazetecilik etiği açısından, haber değeri ve doğruluk gibi temel değerlerin yanı sıra, haber kaynaklarının gizliliği, çıkar çatışmaları, toplumsal duyarlılık ve kişisel mahremiyet gibi konular da oldukça önemlidir. Bu nedenle, gazetecilerin etik kurallara uyması ve toplumun çıkarlarına zarar vermemesi önem arz etmektedir. Gazetecilikte etik sorunlarla başa çıkmak için gazetecilerin etik eğitim almaları ve profesyonel standartlara uymaları gerekmektedir (Abubakar, 2020: 283).

1.7. Algı Yönetimi ve Etik İkilemler

Medyanın topluma gerekli bilgiyi sunma ve onları haberdar etme görevi, bazen mesleki etik değerleri ile karşı karşıya getirebilir. Medya, belirli konuları göstermek yerine gizlemek suretiyle de aslında bir tür algı yönetimi faaliyetine girişmiş olmaktadır. Bu durum, medyanın toplumu bilgilendirme ve haberdar etme sorumluluğunu yerine getirme ile etik değerler arasındaki sınırların zorlandığını göstermektedir. Örneğin, bazı

medya kuruluşları, hükümetle ya da çıkar gruplarıyla iş birliği yaparak belirli konuları sansürleyebilmekte veya sadece belirli bir bakış açısını yansıtarak gerçekleri manipüle edebilmektedir. Bu durumda, medya toplumun gerçekleri öğrenme hakkını ihlal ederken, bir yönüyle etik değerlere de meydan okumuş olmaktadır. Medyanın bu tür davranışları, kamuoyunun bilgilendirilmesi açısından ciddi sonuçlar doğurabilmektedir. Dolayısıyla, medyanın göstermesi gereken konuları gizlemesi, etik ikilemlerle başa çıkma sürecinde zorlayıcı bir durumu ortaya koyabilir ve medya organlarının sorumluluklarını yerine getirmesine engel olabilir. Bu yönüyle medyanın, toplumu doğru şekilde bilgilendirme noktasında daha dikkatli olmasını gerektirmektedir.

Geleneksel medya stratejilerinin medya etiği açısından dikkat çeken bir diğer noktası ise; kadrajın içine alınanlardan ziyade dışarıda bırakılanların üzerinde durması ile alakalıdır. Bu da medyanın gösterme değil, göstermeme stratejisini ortaya koymaktadır. Pierre Bourdieu'nun televizyon yayınlarının maliyeti konusundaki analizi bu durumu daha iyi açıklamaktadır. Ona göre, televizyon yayıncılığı oldukça maliyetlidir, ancak televizyonda sunulan birçok görüntü, bu maliyeti yansıtmayan, son derece ucuz görüntülerdir. Bourdieu'ya göre, bu durumun temel nedeni, televizyonda sunulan görüntülerin neyi gösterdiğinden ziyade neyi gizlediğidir. Televizyonda yayınlanan eğlence, magazin programları vb. aslında birçok gerçeği gizler ve televizyonun asıl misyonu, yanlış şeyleri göstererek doğru şeyleri gizlemektir (Bourdieu, 1997: 22-24).

1.8. Medya ve Toplumsal Sorumluluk

Günümüzde, kitle iletişim araçları hem toplumsal denetimi sağlayan hem de toplumsal değişimin önde gelen araçlarından biri olarak kabul edilmektedir. Özellikle medyanın, kamusal olaylara odaklanan bir alan oluşturduğu ve toplumsal yaşamın gerçekliğinin tanımlandığı, şekillendirildiği ve iletildiği savunulmaktadır. Bu nedenle medya, topluma sürekli bir "anlam sistemi" sunarak normal ve olağan olan ile olağan dışı ve doğal olmayan arasındaki farkları belirleyen başlıca bir etkidir (Demir, 2006: 7).

Medyanın demokratik bir sistemde yasama, yürütme ve yargıdan sonra dördüncü bir güç olduğu gerçeğini göz ardı etmeden, gelişen olay ve olguları tarafsız bir şekilde "beşinci kol faaliyeti" olarak değil, üçüncü göz olarak kamuoyuna sunması gerekmektedir. Medya, bu rolünü yerine getirirken kendisine tanınan özgürlüklerin yanında birtakım sorumlulukları da hatırlamalı ve özgürlük ile sorumluluk arasındaki dengeyi sağlamalıdır. Bu denge, medyanın toplumun çeşitli seslerini duyurmasını, bilgiye erişimi kolaylaştırmasını ve demokratik süreçlere katkıda bulunmasını sağlarken, aynı zamanda doğru, tarafsız ve güvenilir bir bilgi kaynağı olma sorumluluğunu da içermektedir. Medyanın, toplumun bilgilendirilmesi ve demokratik süreçlerin sağlıklı işlemesi için bu dengeyi koruması son derece önem arz etmektedir (Işık, 2005: 119).

Medyanın topluma karşı sorumluluğu, haber ve bilgi aktarımıyla birlikte toplumun genel çıkarlarını gözeterek doğru, tarafsız, dengeli ve güvenilir bir şekilde bilgi sunma görevini içermektedir. Medya, kamuoyunun doğru bilgilendirilmesi ve kamuoyu oluşturulmasında önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle, medyanın haberlerini sunarken gerçekliği manipüle etmemesi, doğru bilgiye erişim hakkını koruması, çıkar çatışmalarından bağımsız kalması ve demokratik değerlere saygı göstermesi önemlidir. Ayrıca, medyanın toplumsal sorunlara duyarlılık göstererek toplumu bilinçlendirme ve duyarlılık oluşturma misyonunu yerine getirmesi, iyi yönde toplumsal değişime katkıda bulunması ve çeşitli sesleri duyurarak adil olması beklenmektedir. Medya, bu sorumluluklarını yerine getirirken etik kurallara ve mesleki standartlara uygun davranmalı ve toplumun güvenini zedeleyecek tutum ve davranışlardan kaçınmalıdır. Medyanın topluma karşı sorumluluğu büyüktür; toplumsal düzenin işleyişinde, bilinçlendirme, duyarlılık oluşturma gibi birçok önemli konuda rol oynadığı unutulmamalıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

FİLİSTİN- İSRAİL ÇATIŞMASININ TARİHSEL ARKA PLANI

2. Filistin Tarihine ve Coğrafyasına Genel Bir Bakış

Filistin-İsrail anlaşmazlığı, tarihsel ve kültürel zeminde kök salmış çok boyutlu olarak ele alınması gereken bir soruna işaret etmektedir. Bu anlaşmazlığın neden çatışmaya dönüştüğünün anlaşılması ve çözümü için geçmişten günümüze kadar olan süreçlerin ve olayların detaylı bir şekilde incelenmesi önem arz etmektedir. Bu bağlamda, çatışmanın tarihsel kökenlerini anlamak için Filistin bölgesinin İslam öncesi ve İslam sonrası dönemlerdeki yönetim ve egemenlik yapılarını incelemek gerekmektedir. İslam öncesi dönemde Pers, Roma ve Yunan egemenlikleri altındaki Filistin'in politik ve toplumsal yapısı, bu bölgedeki dinler arası ilişkiler ve kültürel etkileşimlerin analizi, çatışmanın temellerini anlamak adına kritik öneme sahiptir. İslam döneminde Filistin'e etki eden İslam Hilafeti ve Osmanlı İmparatorluğu gibi yönetimlerin yanı sıra modern dönemde yaşanan olaylar, Siyonist işgaller, savaşlar ve uluslararası belgelerin, özellikle de Balfour Deklarasyonu'nun etkileri, çatışmanın bugünkü boyutlarını şekillendiren faktörler arasındadır. Ayrıca, Kudüs'ün Müslümanlar, Hristiyanlar ve Yahudiler için taşıdığı dini ve tarihsel önem, çatışmanın merkezinde yer alan en önemli konuyu teşkil etmektedir. Buradan hareketle, Filistin-İsrail çatışmasının kökenlerini ve gelişimini anlamak için bu önemli dönemleri ve konuları ele alarak, çatışmanın karmaşıklığını ve derinliğini açığa kavuşturmak, problemin ana kaynaklarını ortaya koyarak, yaşanan olayları aydınlatma noktasında bizlere önemli bir bakış açısı sunacaktır.

Bir ülkenin coğrafi özellikleri, o ülkede yaşayan toplulukların hayatlarını büyük ölçüde etkileyen temel bir faktördür. Coğrafi koşullar, bir ülkenin sosyal, siyasal, ekonomik ve dini yaşamını belirlemede kritik bir rol oynamaktadır. Bir ülkenin coğrafi yapısını anlamak, aynı zamanda o ülkedeki toplumların yaşam tarzını, kültürünü ve tarihini kavramak için hayati öneme sahiptir. Farklı iklim tipleri, arazi tipleri ve doğal kaynaklar gibi faktörler o ülkenin tarım, endüstri, ticaret, siyaset ve diğer faaliyetler üzerindeki etkisini belirlemektedir. Bu etkileşim, o ülkenin toplumunun günlük

yaşamından politikalarına kadar geniş bir yelpazede görülebilir. Dolayısıyla, coğrafi faktörlerin anlaşılması, o ülkenin toplumunun ve kültürünün derinlemesine kavranmasında temel bir adım olma özelliği taşımaktadır. Bu nedenle, çatışmaya konu olan coğrafi bölgeyi bu yönleriyle anlamak büyük önem taşımaktadır.

Filistin coğrafyasında insanların ne zamandan itibaren yaşadıklarını belirlemek zor olsa da arkeolojik bulgular, bu bölgede tarihin en eski dönemlerinde bile insanların yaşamış olduğunu kanıtlar niteliktedir. Bu insanlar, başlangıçta tepelerde ve yüksek yaylalarda hayatlarını idame ettirmişler, daha sonra sahil ovalarına inmiş ve doğal oyuklarda barınmaya başlamışlardır. Burada yaşayan ilk insanlar avcılık ve balıkçılıkla geçimini sağlamış ve daha sonra ise bulunduğu yerde yerleşik hayata geçmişlerdir. MÖ. 4.yy.ın ortalarına gelindiğinde, Asyalı kavimler Suriye ve Filistin'e gelmeye başlamıştır. MÖ. 2500'lerden itibaren Sami kökenli kavimler de bu bölgenin çeşitli yerlerine yayılmışlardır. Bölgeye gelen ilk Sami grubunun Amurrular olduğu kabul edilmektedir. Bu kabilelerin yerleşim yerleri, Suriye ve Filistin'in yanı sıra Fırat boylarına ve Mısır'a kadar uzanmıştır. Stratejik coğrafi konumu nedeniyle Filistin, ticaret yollarının kavşağında bulunduğu için eski zamanlarda da önemli bir rekabet alanı olmuştur. MÖ. 3. binyılın ortalarından itibaren Suriye ve Filistin'de yaşanan tarihi olaylar, MÖ. 12. yy.a kadar devam etmiştir. MÖ. 1200'lerde gerçekleşen Ege Göçleri, bölgede önemli siyasi değişimlere neden olmuştur ve bölgedeki devletlerin dengesini etkilemiştir (Memiş, 2011: 4-5).

Tarihin çeşitli dönemlerinde yaygın olarak Kenan diyarı ve Filistin olarak anılan coğrafya, yakın zamana kadar da Filistin coğrafyası olarak anılmaktaydı. Filistin ismi, esasında bir kavmi-milleti belirtmektedir. Bu kavim, Girit adasından gelme Avrupalı bir toplumdur ve bunlar savaşçı bir toplum olmakla birlikte; tarih boyunca çeşitli mücadelelere girişerek hayatta kalmayı başarsa da özellikle, MÖ. 2500-1200 arası dönemde bölgedeki diğer büyük devletlerin kaderine bağlı kalarak yaşamışlardır. Filistin kelimesi, ilk defa Romalılar'ın MÖ.12. yy.da bölgeyi ele geçirmesinden sonra kullanılmış ve bu coğrafya sürekli olarak "Filistin memleketi" şeklinde anılmıştır. İsrail kelimesi ise yine bir kavmi belirtmekle birlikte; Kur'an-ı Kerim'de ve Tevrat'ta

belirtildiği gibi Hz. Yakub'a¹ verilen bir isimdir. İsrailoğulları ise Yakub'un soyundan gelen anlamı taşımaktadır (Memiş, 2011: 5-8). Bahsi geçen bu coğrafyadan bahsederken, siyasi söylem ve adlandırmalardan uzak durup, tarihselliğe bağlı kalarak Filistin olarak adlandırmayı sürdürmek daha doğru olacaktır.

Filistin, batıda Ürdün, doğuda Akdeniz, kuzeyde Lübnan ve Suriye, güneyde ise Sina Yarımadası ile çevrili olan, Batılıların Ortadoğu olarak adlandırdığı bölgenin en eski yerleşim yerlerinden biridir. Bu toprakların ilk yerli sakinleri Kenanilere dayanırken, Yahudiler MÖ. 13. yy.da Mısır'dan sürgünden kaçarak buraya yerleşmişlerdir. MS. 70 yılında Romalı Titüs tarafından bölge ele geçirilmiş ve Hristiyanlarla Yahudiler arasındaki çatışmaya son vermek amacıyla Yahudiler özellikle bölgelerinden çıkarılmıştır. Roma İmparatorluğu'nun resmi dini olan Hristiyanlık, Kudüs ve çevresinin dini önemini de artırmıştır. Müslümanların Filistin'e olan ilgisi ise İslam'ın erken dönemlerinde başlamıştır. İlk Halife Hz. Ebu Bekir 634'te bölgedeki Bizans egemenliğine son verirken, Halife Hz. Ömer ise Kudüs'ü 638'de İslam Devleti'nin sınırlarına katmıştır. Haçlıların yaklaşık olarak bir yüzyıl süren egemenliği sayılmazsa (1099-1187); Filistin, 20. yüzyılın başlarına kadar Müslümanların egemenliğinde kalmıştır (Karasapan, Akt.: Dursun, 1985: 194).

Filistin bölgesi, 16. yy. başlarında Osmanlı yönetimine geçerek, 20. yy. başlarına kadar Osmanlı egemenliğinde kalmıştır. Bu süreç içerisinde 1799'da Napolyon Bonaparte orduları Filistin'i ele geçirmeye çalışsa da başarılı olamamıştır. I. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla birlikte Filistin, Osmanlı Devleti'nin sınırları içinde bulunuyordu ve Osmanlılar, Filistin cephesinde İngilizlere karşı savaşmıştır. Ancak, savaşı kaybettikten sonra Osmanlılar, bölgeden çekilmek zorunda kalarak, İngiltere'nin Filistin üzerindeki egemenliğini kabul etmişlerdir. Bu durum, Filistin'in İngiltere'nin egemenliği altına girmesiyle yeni bir dönemin başlamasına yol açmıştır. İngilizler, Filistin'de önce askeri bir yönetim kurmuş ve savaş sonrasında Birleşmiş Milletler'e, burayı İngiltere'nin mandası haline getirilmesine izin vermesi için izin istemiştir. Filistin'de İngiliz manda yönetimi 1948'e kadar sürmüş ve İngiltere'nin bu yönetimi

¹ Tekvin XXXV, 10'da şöyle denilmektedir: “Ve Allah ona dedi: Senin adın Yakup'tur, artık adın Yakup çağrılmayacak, fakat adın İsrail olacaktır. Ve onun adını İsrail koydu.”

sona erdirdiği gün İsrail devleti kurulmuştur. Bu süreç, Filistin'in siyasi ve yönetsel dönüşümünde önemli bir kilometre taşı olmuştur (Dursun, 1985: 194-195).

2.1.İslam Öncesi Dönemde Filistin

İslam öncesi dönemde Filistin coğrafyası, çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yapmış bir bölgedir. Filistin, stratejik konumu nedeniyle önemli ticaret yollarının kavşağında bulunması sebebiyle her dönemde çeşitli kültürel etkileşimlere açık bir konumdaydı. Bugünkü isimleriyle Suriye, Mısır, Ürdün, Lübnan'a sınırında bulunması, Akdeniz'e kıyısı olması ve Asya ile Afrika kıtalarının geçiş güzergahında bulunması münasebetiyle önemli bir yere sahiptir. Coğrafyanın bu özelliğinden dolayı da sürekli olarak çeşitli savaflara sahne oldu bilinmektedir.

Filistin'de yaşayan kavimlerin ve bölge üzerinde hüküm süren siyasi güçlerin tarihi çok eski dönemlere dayanmaktadır. Bölge, insanoğlunun kültür izlerine rastlanan en eski toprak parçalarından biri olma özelliği taşımaktadır. Arkeolojik kazılar ve araştırmalar, günümüzden 14.000 yıl önce yaşanan MesolitikNatuf² kültürüne ait ilk buluntuların Filistin'de bulunduğunu göstermektedir. MÖ. 5000'lere tarihlenen Eriha'da (Jericho) ise tarım, hayvancılık ve çömlek yapımı gibi yerleşik döneme ait kalıntılara rastlanmıştır. Filistin, sonraki dönemlerde çeşitli göçler ve yerleşimlerle şekillenmiştir. MÖ. 3. yy.dan itibaren Sami kavimlerden Kenanlılar ve daha sonra Fenikeliler ile Aramiler bölgede etkili olmuştur. Kudüs şehrinin Kenanlılar'ın bir kolu olan Yebusiler tarafından kurulduğu bilinmektedir. MÖ. 1200'lerde Kavimler Göçü sırasında "*deniz kavimleri*"ndenFilistler bölgeye gelerek Gazze Şeridi ve çevresinde beş büyük şehir kurmuştur. Daha sonra, Mısır yönetimi altındaki topraklarda yaşayan ve Firavun'un zulmünden kaçarak Hz. Musa'nın öncülüğünde büyük bir göç başlatan İsrailoğulları bölgeye gelmiştir. İsrailoğulları, çeşitli Sami kavimler ve Filistler'le savaşarak bölgenin büyük bir kısmını ele geçirerek MÖ. 11. yy.ın sonlarında ilk İsrail devletini kurmuşlardır. İlk İsrail Kralı Saul'un yerine tahta geçen Hz. Davud, Kudüs'ü fethederek başkent haline getirmiş ve burada otuz üç yıl hüküm sürmüştür. Ancak, İbrani

²Mesolitik Natuf, Orta Doğu'da, özellikle de bugünkü İsrail ve Ürdün'deki Levant bölgesinde yaşayan avcı-toplayıcı toplulukların, tarım öncesi dönemin bir alt aşamasıdır.

hükümdarlığı altında bile yerli topluluklar kendi varlık ve tarihlerine sahip çıkmayı başarmıştır. Hz. Süleyman dönemi (MÖ. 972-932), İsrailoğulları'nın altın çağı olmuş, ancak onun vefatı ile birlikte devlet ikiye bölünerek İsrail ve Yahuda krallıkları ortaya çıkmıştır. Her iki devlet de Asurlular ve Babil Hükümdarı Buhtunnasr tarafından yıkılmıştır. Asur ve Babilliler, bu krallıkları sona erdirmekle kalmamış, aynı zamanda halklarını da Mezopotamya'ya sürmüşlerdir (Karaman, 2024, Filistin).

Filistin-İsrail çatışmasının temelinde yatan en önemli sebep Yahudilerin dini inanışdır. Yahudiler bu toprakların Rab tarafından kendilerine vadedildiğini, dolayısıyla bu toprakların kendilerine ait olduğunu iddia etmektedir. Yahudiler, tarih boyunca “*vadedilmiş topraklar*” hayaliyle yaşamışlar ve buna ulaşmak amacıyla her türlü fırsatı değerlendirme yoluna gitmişlerdir. Bu vaat, Tevrat'tın bölümlerinde çeşitli şekillerde ifade edilmiştir; Hz. İbrahim'e, “Mısır ırmağından büyük ırmağa, Fırat ırmağına kadar olan bölge” (Tekvin, 15/8), Hz. Musa ve Hz. Yeşua'ya, “Ayak tabanınızın basacağı her yer sizin olacak” denilmiştir (Tesniye, 11/24; Yeşu, 1/3). Tevrat'ın anlatılarına göre, orayı miras ve ebedi bir mülk olarak o bölgeyi elde etmenin koşulları, Tanrı ile İsrailoğulları arasında farklı dönemlerde yapılan antlaşmalarla belirlenmiştir. İsrailoğulları, bu antlaşmalara uymaları durumunda vaade nail olacaklardır, aksi takdirde bu haktan ve müjdeden yoksun kalacaklardır. Hz. İbrahim ve onun soyu, bu vaadin karşılığında yalnızca tek olan ilaha ibadet edecek, O'na ortak koşmayacak ve her Yahudi erkek mutlaka sünnet edilecektir. Yahudilere göre bu antlaşma ebedidir (Tekvin, 1-14) (Küçük, 2024, Arz-ı Mevud). Toprak anlaşmazlığını ilahi dayanaklarla çözmeye çalışan Yahudiler, aynı zamanda tarihsel bağlamda da Filistin topraklarına Filistinlilerden daha önce geldiklerini, dolayısıyla onlardan daha fazla hak sahibi olduklarını iddia etmektedirler. Ancak gerek tarihsel kaynaklar gerekse kutsal kitaplar böylesi bir hak sahipliğinin mümkün olmadığını ortaya koymaktadır. Kendilerini Tevrat Yahudiliği olarak adlandıran ve sayıları (İsrail sınırları içerisinde) %10'u bulan Ultra Ortodoks Yahudi'ler, Tevrat'a dayandırarak; Yahudilerin hiçbir zaman bir devlete sahip olamayacağını, olmaması gerektiğini, Yahudi devletinin Siyonist bir proje olduğunu ifade etmektedirler (AA, 2023).

2.1.1. Pers Dönemi'nde Filistin

Pers dönemi, Cyrus yönetimindeki Filistin, Yahudi topluluğunun tarihinde önemli bir dönüm noktası olarak kabul edilmiş ve onun tarafından serbest bırakılan sürgündeki Yahudiler, ona büyük bir minnettarlık duymuşlardır. Bu minnettarlık bugün de Yahudiler tarafından çokça dillendirilmektedir.

Büyük Cyrus, MÖ. 539 yılında Babil kentini ele geçirerek, Filistin'i de içine alacak şekilde Orta Doğu'nun büyük bir kısmını hâkimiyeti altına almıştır. Bu dönemde, Medlerin esiri olan Yahudi kölelerini serbest bırakarak Babil sürgününü sona erdirmiş ve onların eski yurtlarına dönmelerini sağlamıştır. Ayrıca, Asur Kralı Nebukadnezar tarafından yıkılan Kudüs'teki Süleyman Tapınağı ve diğer kutsal yerlerin inşasına yardım etmiş ve onların yağmalanan altın, gümüş ve kutsal eşyalarının geri alınmasını sağlamıştır. Ayrıca, Pers İmparatorluğu devrinde sürgündeki Yahudilere, kültürel ve dini kimliklerini muhafaza etmelerine olanak sağlayacak özgürlükler tanınmıştır. Büyük Cyrus, İran'ı idare ettiği sırada MÖ. 539'da Babil'i ele geçirdiğinde; Yahudilerin, Judea olarak bilinen Filistin'e geri dönme hakkını tanımanın yanı sıra Pers hâkimiyeti altında olan Yahudilerin özerk olmalarına da izin vermiştir. Cyrus ayrıca Kudüs'ün surlarının yeniden inşası emrini vermiştir. Bu periyotta, Yahudilerin en önemli dini metinlerinden olan Eski Antlaşma da dahil, Eski Ahit ve çeşitli tarihi kitaplar kaleme alınmıştır. Tevrat'ın, Yahudilerin sosyal ve dini yaşamının temel bir sembolü olarak bu dönemde toplandığı bilinmektedir (Ahmad, 2021: 22)

2.1.2. Yunan ve Roma Egemenlikleri Döneminde Filistin

Filistin tarihinde Yunan ve Roma egemenlikleri Yahudiler için önemli olayların yaşandığı bir dönemdir. MÖ. 4. yy.da Büyük İskender'in Makedonya Krallığı'nın genişlemesiyle Filistin, Yunan etkisi altına girmiştir. İskender'in ölümünden sonra, Filistin Selevkos ve Ptolemaios krallıkları arasında bölünmüştür. Yunan egemenliğinde Yunan Kültürünü halka benimsetme çabaları ve küçük çaplı isyanları bastırırken zor kullanma gibi durumlar dışında afaki bir uygulama ve baskıdan söz etmek pek mümkün

değildir. Ancak Roma dönemi bu şekilde değildir. Filistin’de Roma egemenliği, MÖ. 1. yy.da başlamış ve MS. 70 yılında Kudüs’ün ele geçirilmesiyle tamamen Roma kontrolü altına girmiştir. Her iki dönemde de Filistin'deki siyasi ve kültürel yapı önemli ölçüde değişmiş olsa da günümüzde bölgenin kültürel mirasında onların izlerini görmek mümkündür.

Farklı dinlere ev sahipliği yapan Filistin, Roma döneminde oldukça kanlı ve kaotik olaylara sahne olmuştur. Bu dönem esasen Yahudiler için zorlu bir dönemin adıdır. MÖ. 333 yılında Makedonyalı Büyük İskender, bölgeyi ele geçirdikten sonra Helenistik kültürü bölge insanına zorla kabul ettirmeye çalışmıştır. Barış havası MS.1. yy.a kadar Yahudiler nezninde karşılıklı çıkar ilişkilerine dayanarak devam etmiş olsa da 1. yy.a gelindiğinde işin rengi oldukça değişmiştir. Yahudi tabandan yükselen sesler birçok kez isyanın çıkmasına sebep olsa da Yahudiler lehine başarı sağlandığını söylemek doğru olmayacaktır. Bu dönem Yahudiler için adeta bir yıkım dönemi olarak bilinmektedir.

MS. 1. yy.da, Roma İmparatorluğu döneminde Roma'nın ihtişamlı imparatorluğu, sert güç ve yumuşak güç arasındaki denge sayesinde sağlanmıştır. Romalılar, askeri yetenekleri ve politik güçleriyle imparatorluğun güvenliğini ve hâkimiyetini sağlamışlardır. Roma'nın siyasi gücü, başkentinden yerel bölgelere kadar yayılmış ve devlet hâkimiyeti hemen hemen her yerde kabul görmüştür. Filistin’de, Yunan kültüründen etkilenen hareketlerden sonra, Roma'nın bölgeye hâkimiyeti arasında çeşitli hareketlenmeler yaşanmıştır. Bunun sebebine gelince, Romalı yöneticilerin ve yerel yetkililerin yolsuzlukları, halk arasında öfkeye ve isyana neden olmuştur. Romalıların Yahudi halkına baskısı ve kibirli tavrı, isyanın fitilini ateşlemiştir. Yahudi isyanı, MS. 66 yılında Caesarea’da başlamış ve Yahudi liderlerin direnişiyle birlikte Kudüs’e kadar yayılmıştır. Ancak, Romalılar, Vespasian ve Titus komutasındaki ordularıyla isyanı bastırmışlardır. Kudüs’ün Yahudilerin elinden gitmesiyle birlikte Yahudilere ait Tapınak MS. 70’te yıkılmış ve bir milyondan fazla Yahudi öldürülmüş veya esir alınmıştır. Bu büyük isyanın sonucunda, Yahudi toplumunda büyük değişiklikler yaşanmıştır. Tapınağın yıkılmasıyla “Rabinik Yahudilik” ortaya çıkmış ve Tevrat’ı yorumlayan Hahamlar dinin merkezine yerleşmiştir. Sinagoglar, Yahudi toplumunun odak noktası haline gelmiş, Tevrat ve Hahamlar, Yahudiler için en önemli

bilgi kaynağı haline gelmiştir. Bu yönüyle Roma egemenliği sırasında isyanın bastırılması ve katliamlar, Yahudi tarihinde önemli bir dönüm noktası olarak kabul edilmektedir (Oates, 2015). Filistin açısından Roma döneminin en önemli gelişmelerinden biri de Hristiyanlığın resmi din olması ile alakalıdır. Filistin’de İmparatoriçe Helena’nın Hristiyanlığı yasal hale getirmesi ve MS. 313'te Hristiyanlığı devlet dini olarak ilan etmesiyle Filistin Hristiyanlaşmıştır. Helena, Kudüs'ü ziyaret ettiğinde Filistin'e özel bir ilgi göstermiş ve Kudüs, Hristiyan hacılarının önemli bir merkezi haline gelmiştir. Bu dönemde yerel halkın çoğu Hristiyanlığı benimsemiş, Kudüs ise refah, güvenlik ve kültür açısından zenginleşmiştir. Filistin’de Roma hâkimiyeti 638 yılında tamamen biterek yerini İslam hilafetine bırakmıştır (Abdullah, Akt., Ahmad, 2021: 23).

2.2. İslam Döneminde Filistin

İslam, Hristiyanlık ve Yahudilik dinlerine göre kutsal bir belde olan Kudüs, bu üç dinin de bir sonraki din gelene kadar hâkim olduğu dönemler yaşamıştır. Ancak en uzun süre hâkimiyet sürenlerin Müslümanlar olduğu bilinmektedir. 1099-1187 arası Hristiyan hâkimiyeti ve çeşitli istilalar sayılmazsa; 638 yılından başlayarak, Osmanlı’nın yıkılış dönemine kadar Müslümanların hâkimiyetinde kalmıştır.

2.2.1. İslam Hilafeti Dönemi

Hilafet kavramı, kelime kökeni itibariyle Arapça "half" kökünden türetilen bir ifade olup, birisinin ardında durma, onun izinden gitme ve yerine geçme anlamına gelen bir ifadedir (ez-Zavi, Akt., Aslan, 2017: 4). Bu kavram, gündelik hayatta “halef” olarak da karşımıza çıkmaktadır. İslami terminolojide siyasi ve tasavvufi yönüyle kullanılmaktadır ve her ikisinde de birinin yerine geçme anlamıyla kullanıldığı görülmektedir. Halife sözcüğü, makam itibari ile Müslümanların en yüksek mertebesindeki kişiyi ifade etmektedir. Halifelik, İslam peygamberi Hz. Muhammed'in (sav) vekili veya halefi anlamına gelir ve bu kavram, geniş bir sorumluluk alanına

dayanan bir yaklaşıma sahiptir. İslam toplumunu ve bireylerini ilgilendiren büyük ve küçük tüm meseleler, açıkça belirtilmiş ilahi bir emir bulunmadığı takdirde Hilafet makamının sorumluluk alanına girer. Halife, bu yönüyle Müslümanların siyasi, dini ve hukuki otoritesinin başıdır. Hilafet, diğer ismiyle Halifelik, İslam'ın siyasi ve hukuki yönetim makamına ve yönetime verilen isimdir. Halife ise hilafet makamındaki kişiye denir (Sarıbıyık, 2013: 175). Hilafet makamı, Osmanlı Devleti'nin parçalanması ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması ile birlikte 3 Mart 1924 tarihinde kaldırılmıştır.

Son peygamber Hz. Muhammed'in (sav) Miraç'a yükselişi sırasında Kudüs'teki Mescid-i Aksa'dan Allah'ın huzuruna çıkması, Müslümanlar için Kudüs'ün önemini artırmıştır. İslam'ın yayılma sürecinde, Hz. Peygamber'in vefatından sonra Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer dönemlerinde Müslümanlar, Filistin'e çeşitli seferler düzenlemiştir. Ecnadeyn ve Yermük savaşları, Filistin'in Müslümanların kontrolü altına girmesinde dönüm noktalarından biri olarak bilinmektedir. Özellikle Yermük Savaşı, Müslümanların bölgedeki güçlerini pekiştirerek, Kudüs'ü muhasara altına almaya olanak sağlamıştır. Ecnadeyn ve Yermük savaşlarıyla birlikte Filistin'in büyük bir kısmı Müslümanların egemenliği altına girmiş ve Kudüs, savaş olmadan Müslümanların eline geçmiştir. Emevi dönemine gelindiğinde, Filistin'e birçok Arap kabilesi yerleştirilmiştir. Halife Abdülmelik bin Mervan ile oğlu Velid, Kudüs'e büyük önem vermiştir. Abbasiler döneminde ise Filistin, Suriye merkezli bir eyalet haline getirilmiştir. Harun Reşid'in vefatından sonra, Tolunoğulları ve İhşidilerin egemenliği altına girmiştir. Selçuklu-Türk hâkimiyeti sırasında Kudüs birkaç kez el değiştirse de özellikle Atsız bin Uvak liderliğinde, sürekli olarak Selçuklu akınlarına maruz kalmıştır. Haçlı Seferleri'nin başlamasıyla birlikte Avrupa'da, *“kutsal toprakların kurtarılması”* propagandası yapılarak, binlerce Hristiyan'ın Kudüs'ü ele geçirme pahasına binlerce Müslümanı ve Yahudiyi katletmesine yol açmıştır. Yapılan Haçlı Seferleri neticesinde galip gelinmiş ve 1099-1187 yılları arasında Kudüs Haçlı kontrolünde kalmıştır. Tarihler 1187 yılını gösterdiğinde, Selahaddin Eyyubi'nin Hittin Muharebesi'ndeki zaferiyle birlikte Haçlıların yenilgisine ve Kudüs'ün tekrar Müslümanların eline geçmesine yol açmıştır. Selahaddin Eyyubi, Kudüs'ün fethi sırasında da fetihten sonra da Haçlılara ve diğer gayr-ı müslimlere hoşgörülü davranmıştır. İntikam almak yerine, birçoğunu fidye almadan serbest bırakmıştır. Filistin'de Eyyubilerden sonra 1260'ta Memlûkler dönemi

başlamış, Sultan Baybars'ın liderliğinde Moğol istilasını bertaraf edildikten sonra Filistin altı bölgeye ayrılarak yeniden düzenlenmiştir. İslam'ın hoşgörüsü, Memlûkler döneminde de devam etmiş ve Hristiyanların bölgeye girmelerine izin verilmiş, Yahudilere de sığınma hakkı tanınmıştır. Osmanlı döneminde Yavuz Sultan Selim tarafından 1517'de fethedilen Filistin, Şam Eyaleti'ne bağlı olarak idare edilmiştir. Ancak, Osmanlı döneminde zaman zaman iç karışıklıklar da yaşanmıştır. 1789'a gelindiğinde Napolyon Mısır'a sefer düzenlemişse de yapılan sefer başarısız olmuş ve bölge tekrar Osmanlı idaresinde kalmaya devam etmiştir. Yahudilerin Kudüs hakkındaki planlarından haberdar olan Halife, 1887'de merkeze bağlı bir mutasarrıflık haline getirilerek, Beyrut vilayeti oluşturulmuştur ve direkt olarak Bab-ı A'li'ye bağlı bir yönetim haline getirilmiştir. Filistin, Osmanlı döneminde farklı idari birimlere bağlı yönetilmiş ve İngiliz mandası dönemine kadar Osmanlı Devleti'ne bağlı kalmıştır (Özdemir, 2014: 11-15).

2.2.2. Osmanlı Döneminde Filistin

Hiz. Peygamber'in (sav) vefatından sonra ortaya çıkan hilafet kurumu, farklı devletler ve ailelerin yönetiminde kalmış, hatta bazı dönemlerde aynı anda birden fazla halifenin görevde olduğu dönemler de yaşanmıştır. Osmanlı hükümdarı Yavuz Sultan Selim'in 1517'de Mısır'ı fethi ile birlikte yeni ve önemli bir döneme girilmiştir. Osmanlı veya Türklerin Filistin'e olan duyarlılığının asıl olarak bu dönemde hilafet makamının Yavuz Sultan Selim'e geçmesiyle başladığı söylenebilir.

Osmanlı döneminde Filistin hâkimiyeti, 1517'de Yavuz Sultan Selim'in fethi ile başlamıştır. Bölge fethedildikten sonra Memlûklerin idari yapısı genellikle korunmuş, Filistin: Kudüs-Gazze, Nablus-Safed, Salt-Aclun şeklinde üç ayrı birime ayrılmıştır. Kudüs ve Safed, başlangıçta Memlûk naibi olan Canberdi Gazali'ye teslim edilmiştir. Ancak Yavuz Sultan Selim'in vefatıyla başlayan dönemde, bölgede çeşitli isyanlar yaşanmış ve Şam Sancağı'na bağlı sancaklar müstakil hale gelmiştir. Osmanlı yönetimi, bedevi kabilelerinin eşkıyalık faaliyetlerinden hareketle, bedevi kabilelerini zapt altında tutmaya odaklanmış ve bu dengeyi sağlamak için çeşitli politikalar izlemiştir. 1831-1840 arasında Mısır'ın kontrolüne bırakılan bölge, İbrahim Paşa yönetimi altında önemli

değişiklikler yaşamıştır. İbrahim Paşa'nın idari değişiklikleri, yerel liderlik yapılarını etkilemiş ve şehir eşrafının gücünü de artırmıştır. Bu dönem, Osmanlı hâkimiyetinin etkisinin kırılma yaşadığı bir dönem olarak bilinmektedir. Osmanlı yönetimi, 1839 Tanzimat Fermanı ile bölgede idari yapıda değişiklikler yapsa da şehir eşrafının gücü artmaya devam etmiştir. Katı tutumuyla bilinen bedevi aşiretlerinin askeri rolü ve vergi toplama işlerinde kullanılmasıyla Osmanlı yönetimi bölgedeki dengeyi ancak koruyabilmiştir. 1856'daki Islahat Fermanı ve Kırım Savaşı sonrası dönemde ise bölgeyi ilgilendirecek siyasi, idari, eğitim, ulaşım ve haberleşme alanlarında önemli değişiklikler yapılmıştır. Osmanlı yönetimi, bölge üzerindeki Batılı devletlerin etkisi ve ilgisi nedeniyle sürekli olarak idari yapıda sürekli olarak değişiklikler yapmıştır. Islahat Fermanının gayr-i müslimleri ilgilendiren kısımları, Müslüman halkta tepkiye yol açarak önemli isyanların fitilini ateşlemiştir. Islahatla birlikte gelen ulaşım ve haberleşme konusundaki gelişmeler fayda sağlasa da eğitim alanında aynı başarı sağlanamamıştır. Bu durum daha çok Batılıların işine yaramış, casusluk faaliyeti amacıyla da kullanılan yabancı okulların açılmasını hızlandırmıştır. Bu durum ise kültürel ve dini çürümeyi hızlandıran bir olay olarak ileride anlaşılacak bir konu olma özelliği taşımaktadır (Öztürk, 2010: 334-338).

2.3. Filistin Topraklarında Siyonist Yerleşim

Filistin topraklarında Siyonist yerleşim, modern İsrail'in kuruluşuyla ilgili önemli bir tarihsel süreci ifade etmektedir. Bu süreç, 19. yüzyılın sonlarına doğru başlamış ve 20. yüzyıl boyunca devam etmiştir. Siyonizm hareketi, Yahudi halkının kendi ulusal topraklarına geri dönme arzusunu vurgulamış ve buna teşvik etmiştir. Filistin, tarihsel olarak Yahudilerin antik dönemlerde yaşadığı ve kutsal kabul ettiği bir bölge olarak onların hayatında önemli bir rol oynamıştır. Siyonistler, bu topraklarda yeniden bir Yahudi devleti kurmayı hedeflemişlerdir. Bu süreç, Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşü ve sonrasında bölgedeki çeşitli etnik ve dini gruplar arasındaki çatışmalarla karmaşık hale gelmiştir. 20. yüzyılın başlarında, Yahudi göçmenler Filistin'e yerleşmeye başlamış ve burada topluluklar oluşturmuşlardır. Bu göç dalgaları, Siyonist hareketin ve Yahudi yerleşimcilerin Filistin'deki varlığını gözle

görölür şekilde güçlendirmiştir. Ancak, bu süreç aynı zamanda Filistinli Araplar arasında da tepkilere yol açmış ve bölgedeki etnik gerilimi artırmıştır. Filistin topraklarında Siyonist yerleşimler, Orta Doğu'nun yakın tarihindeki önemli bir dönüm noktasını temsil ederken, Filistin- İsrail çatışmasının başlangıcını oluşturmuştur.

Üç yıl süren Kırım Savaşı'nın uzun dönemdeki etkileri Filistin'deki yerel halk için olumsuz olmuştur. Osmanlı'nın Rusya'ya karşı zaferi, Avrupalı güçlerin katkısıyla gerçekleşmiş ve bu durum yabancı güçlerin devletin iç işlerine müdahalesine kadar götürmüştür. Ayrıca, Osmanlı Devleti bu savaş nedeniyle belini bükecek büyük borç batağına saplanmıştır. 1856'da yapılan Paris Kongresi'nin sona erdirdiği Kırım Savaşı, bir yandan Avrupalı yatırımcıların, tüccarların ve bankerlerin Osmanlı'ya bağlı eyaletlerde ticaret yapmasına izin verirken, diğer yandan yabancıların gittikleri yerlerde arazi ve mülk satın almasına da olanak tanımıştır. Bu tarihten itibaren bölgeye gelen yatırımcılar ve artan ticaret faaliyetleri, Filistin'de modernleşmenin ve ekonomik gelişmenin önünü açmıştır (Ersoy Ceylan, 2019: 299). Bu izinlerden sonra Avrupalı (Yahudi) yatırımcılar, Filistin'de beş farklı kritik sektörde faaliyet göstermeye başlamışlardır bunlar; arazi ticareti, sanayi, doğal kaynaklar, bankacılık ve kamu hizmetleridir (Glass&Kark, 1991: 21). Osmanlı reformları, bölgedeki yerel ve yabancı yatırımcıların ticari çıkarlarını artırmada başat rol oynamıştır. 1858'de çıkarılan Arazi Kanunnamesi, Filistin'deki etkili aileleri hatırı sayılır varlıklı toprak sahiplerine dönüştürürken, vergisini ödemekte zorlanan köylü halkın ve küçük arazi sahiplerinin topraklarını kaybetmelerine, böylelikle göçe ve geleneksel toplumsal yapının yavaş yavaş çökmesine neden olacak olaylara sebep olmuştur. Daha ileri gidilerek, yabancıların Osmanlı vatandaşlarıyla aynı hak ve yükümlülüklerle sahip olmalarını öngören İstimlak-i Emlak Nizamnamesi 1867'de yürürlüğe girmiştir. Bu düzenleme ile yabancılara taşınmaz mal edinme hakkı da tanınmıştır. Yabancı kimselerin Osmanlı Devleti sınırları içerisinde toprak ve mülkiyet sahibi olmalarına izin verilmesi ve sonrasında Mecelle'nin devlet arazilerinin özel mülkiyete dönüştürülmesine izin veren düzenleme, zengin ile yoksul arasındaki eşitsizliğin giderek artmasına yol açarak sınıflı bir toplum yapısı oluşturmuştur. Bu yönüyle 1858-Arazi Kanunnamesi ve 1867-İstimlak-i Emlak Nizamnamesi, Yahudi göçmenlerin dünyanın çeşitli yerlerinden gelerek Filistin'e nasıl yerleştiklerini ve toprak sahibi olduklarını anlamak açısından

önemlidir. Yeni toprak mülkiyeti ve işlenmesi ile alakalı düzenlemeler, Yahudilerin Filistin'e yerleşerek orada yasal olarak hak iddia etmelerini sağlamıştır. Filistin'de bir yandan bu değişimler yaşanırken, bir yandan da Rusya'da Yahudilere yönelik saldırılar ve pogromlar artmıştır. 1881'deki son pogromdan sonra, Rus Yahudileri kitlesel olarak Filistin'e göç etmeye başlamışlardır. İlk Aliya³ döneminde, Theodor Herzl henüz “Yahudi Devleti” kitabını yazmamış veya Basel'de Siyonist Kongreyi toplamamış olsa da bu göç hareketinin kitlesel ve planlı olduğu gerçeğini değiştirmemektedir. İlk Aliya göçmenleri, Filistin'e ulaştıktan hemen sonra var olan yerleşim yerlerinde hayatlarını sürdürmek yerine, yeni yerleşim birimleri inşa etmişlerdir. Bu kitlesel göçler, Filistin'de yeni bir Yahudi topluluğunun oluşturulması için ilk adım olarak bilinmektedir. (Ersoy Ceylan, 2019: 300-301).

2.4. Birinci Cihan Harbi, Balfour Deklarasyonu ve Siyonizm İstilas

I. Cihan Harbi, Osmanlı'ya bağlı her coğrafyayı etkilediği gibi Filistin coğrafyasını oldukça etkilemiştir, çünkü savaşın bir cephesi de Filistin'dir. Batılı devletlerin desteğini her an hazır bulan Yahudiler, uzun zamandır hayalini kurduğu “*Kutsal Topraklara*” yerleşmek için var gücüyle çalışmışlardır. Yahudiler, Osmanlı'ya bağlı Filistin topraklarına yerleşmek için Osmanlı sultanlarına tekliflerle gitmişlerdir. Aynı teklif İngiltere'ye de yapılmış, İngiltere bu teklifi kabul etmiştir. Yahudi/Siyonist yapı, bir yandan Batılı devletlerin desteğini alırken bir yandan da Osmanlı devlet yapısı içerisinde sultana baskı yapacak ve emellerine ulaşmasına yardımcı olacak her türlü aparatı kullanmaktan geri durmamışlardır. Böylelikle Siyonistler, Osmanlıya karşı dış güç olarak İngiltere ve Fransa'dan, yerelde isyancılardan, merkezde ise yönetim karşıtlarından destek almayı başarmışlardır.

Siyonizm'in en çok bilinen kurucu ismi Theodor Herzl önce, Sultan II. Abdulhamid'e, Yahudilerin Filistin'e göçünü desteklemesi karşılığında Osmanlı İmparatorluğu'nun ekonomik zorluklarını hafifletmek ve devleti borç batağından

³Aliya, Yahudilerin “diasporadan” İsrail'e veya tarih boyunca Filistin'e geri dönüşlerini ifade eden ve genellikle siyasi, dini veya sosyal nedenlerle gerçekleşen göçlerdir; bu hareketler, Yahudi halkının kendi ulusal topraklarına dönme arzusunu yansıtır ve modern İsrail'in kuruluşunda önemli bir rol oynamıştır.

kurtarmak amacıyla tüm borçlarını ödemeyi ve bu amaçla otuz milyon sterlin sağlamayı teklif etmiş ancak Sultan tarafından kabul edilmemiştir (Öke, 1993: 53). Daha sonra, *“Bir tek plan aklıma geliyor. Sultan’a (II. Abdulhamid) karşı bir kampanya açmalı, bu iş için de sürgün edilmiş prensler ve Jön Türklerle temas kurmalı”* (Herzl, 1960/I: 374) sözleriyle Osmanlı sultanları içerisinde Yahudilerin Filistin’e yerleşmesine açıkça karşı çıkan II. Abdulhamid’e yönelik tutumunu dile getirmiştir. Kurdukları fonlar aracılığıyla Filistin’de kalıcı bir varlık elde etmeyi planlayan Siyonistler, hedeflerine ulaşmak için II. Abdülhamid yönetimine karşı tutum sergileyen bütün gruplarla sıkı ilişkiler kurmuş ya da ortak girişimlerde bulunmuşlardır. Siyonistler, muhalif grup İttihatçıların toplantılarına katılmışlar, mekânlarını İttihat ve Terakki üyelerinin buluşma noktası haline getirerek, İttihatçılarla güçlü ilişkiler geliştirmişlerdir (Aslan, 2011: 50-51). II. Abdülhamid, Siyonist’lerin siyasi faaliyetlerine karşı güçlü bir direnç gösterse de Jön Türklerin iktidara gelmeleri, Siyonistlerin politik hedeflerini gerçekleştirmeleri için yepyeni bir umut kaynağı olmuştur. Yahudiler, meşruti bir yönetimin kendi amaçlarına ulaşmada yardımcı olabileceğini düşünerek, II. Meşrutiyet’in ilanı için İttihatçılarla iş birliği yapmışlardır. Öyle ki İttihatçıların II. Abdülhamid’e karşı yürüttüğü faaliyetlerde, Selanik ve Makedonya’daki Mason localarının tam desteğini almışlardır. Siyonist Yahudilerin II. Abdülhamid karşıtı iç muhalefeti desteklemeleri nihayetinde sonuç vermiş ve Siyonist’leri amaçlarına ulaştırabilecek ve onlara doğrudan hizmet edebilecek bir grup Musevi kökenli Osmanlı vatandaşı, 1908 seçimlerinde Meclis-i Mebusan’a milletvekili olarak seçilmiştir (Friedman, 1977: 143).

Filistin, 1517 yılında Yavuz Sultan Selim’in Mısır’ı fethiyle başlayıp, I. Dünya Savaşı’nın sonuna kadar Osmanlı’ya bağlı kalmıştır. I. Dünya Savaşının ortalarında, 1917’de İngiliz orduları tarafından işgale maruz kalan bu topraklar, 1917 itibarıyla Britanyalı General Allenby tarafından yönetilen askeri idarenin kontrolü altına girmiştir (McTague, 1978: 58). Yine aynı tarihte ortaya çıkan BalfourDeklorasyon’u, Filistin tarihinin en önemli dönüm noktalarından biri olarak kaydedilmiştir. Filistin, savaş sonrası düzenlemeleri de kapsayacak biçimde, siyasi sınırları net bir şekilde belirlenmiş bir idari bölge olarak kurulmuş ve İngiliz manda yönetimine bağlı bir yönetimle idare edilmeye başlanmıştır. İngiliz manda yönetiminde kaldığı dönemde de çoğunluğu Arap olan bir coğrafya olmaya devam etmiş, Yahudiler de yine azınlık olarak varlıklarını

sürdürmüşlerdir (Morris: 2011: 7). Deklarasyon ile başlayan bu süreç ve I. Dünya Savaşı'nın etkileri, Filistin'in binlerce yıllık tarihinin seyrini bambaşka bir yöne çevirmiştir. Savaşın ardından, Filistin'deki yerel toplumlar, kendi bölgelerinin geleceği üzerine yoğun tartışmalarla ve belirsizliklerle karşı karşıya kalmışlardır. Bu tartışmalar arasında en belirleyici olanı, Balfour Deklarasyonu ile belirginleşen ve şiddetlenen Siyonizm sorunu olmuştur. Siyonizm ile birlikte doğan ve bu doğumun doğal bir sonucu olarak Arap-Yahudi çatışması, Filistin tarihinde en önemli problem haline gelmiştir. Hiç şüphesiz bu çatışmanın üçüncü ve önemli bir aktörü ise önce işgal eden ve ardından manda yönetimiyle idare eden İngiltere olmuştur. Böylece, Filistin için I. Dünya Savaşı'nın sonuçları giderek daha önemli bir hale gelmiştir. Siyonist yapı, savaşın başlangıcında uluslararası siyasi destek bulmakta zorlanmış olsa da savaş sırasında İngiltere'deki hükümet değişikliği, Siyonist taleplerin dikkate alınacağı yeni fırsatlar doğurmuştur. İktidara gelen Başbakan Lloyd George liderliğindeki İngiltere, Siyonist talepleri desteklemeyi amaçlamış ve bunu başarmıştır. Böylece İngiltere'nin Siyonizm'e verdiği destek, Balfour Deklarasyonu'nda da açıkça ifade edilmiştir. Balfour Deklarasyonu, Siyonizm'in uluslararası alanda kabul görmeye başladığı bir dönemin başlangıcı olarak tarihe geçerek, Filistin'in istikbaliyle ilgili tartışmaları daha da derinleştirmiştir (Sachar, Akt., Ediz, 2015: 144).

Batı'nın Siyonistler'e Balfour Deklarasyonu ile sağladığı destek, Dönemin İngiltere Dışişleri Bakanı Arthur Balfour'un Rothschild'a yazdığı mektupla gün yüzüne çıkmıştır. 2 Kasım 1917'de gönderilen mektupta, Yahudilere verilecek olan destek:

"Sevgili Lord Rothschild, Majestelerinin Hükümeti adına, Bakanlar Kurulu'na sunulan ve Bakanlar Kurulu tarafından onaylanan Yahudi Siyonist arzularına yönelik aşağıdaki sempati beyanını size iletmekten büyük mutluluk duyuyorum. "Majestelerinin Hükümeti, bakış açısı Filistin'de Yahudi halkı için bir ulusal yurt kurulmasını onaylayacak ve bu amaca ulaşılmasını kolaylaştırmak için ellerinden gelen çabayı göstereceklerdir. Bu amacın gerçekleştirilmesini kolaylaştırmak için, Filistin'deki mevcut Yahudi olmayan toplulukların medeni ve dini haklarına veya Yahudilerin başka herhangi bir ülkede sahip olduğu haklara ve siyasi statüye zarar verebilecek hiçbir şey yapılmayacağı açıkça anlaşılmaktadır." Bu bildiriye Siyonist Federasyonun dikkatine

sunarsanız minnettar olurum. Federasyon. Saygılarımla, Arthur James Balfour"⁴ şeklinde ifade edilmiştir.

Ancak, Koestler bu mektubu şu şekilde yorumlamıştır:

"Bu öyle bir belgedir ki, onunla bir millet, diğer bir millete üçüncü bir milletin toprağını büyük bir gösterişle vadetmiştir. Üstelik kendisine vaatte bulunulan o millet, daha millet bile değil, sadece dini bir toplulukken ve toprak da vadedildiği sırada dördüncü bir millete, yani Osmanlı'ya aitken...". (Koestler, Akt., Garaudy, 2011: 262).

Koestler, aslında Balfour Deklarasyonu'nun Filistin toprakları üzerindeki etkilerini ve bu belgenin vaatlerinin ciddiyetini sorgulamıştır. Ayrıca, bu belgenin İngiliz İmparatorluğu'nun politik çıkarlarını ve Filistin'deki etkisini de eleştirmiştir.

Yahudiler bu topraklara Filistinliler'den daha önce geldiklerini ve nüfuslarının her zaman için daha fazla olduğunu iddia ederek, bir başka tartışma konusu başlatmışlardır. Karpat'a göre; Osmanlı İmparatorluğu'nun 1881 tarihli resmi nüfus sayımına göre, I. Aliya'nın başlangıcından bir yıl önce Filistin'in toplam nüfusu 425,966 olarak kaydedilmiştir. Çoğunluğu oluşturan Müslüman nüfusu 371,969 kişi iken, Yahudi nüfusu sadece 9,187 kişi olarak tespit edilmiştir. Geri kalan 44,180 kişi ise Hristiyanlar ve veya başka dinden/milletten olanlar şeklinde kaydedilmiştir (Karpat, 2010: 272-302). Buradan anlaşılabacağı üzere; 1881 nüfus sayımına göre Yahudi nüfusu Filistin toplam nüfusunun sadece %0,46'lık kısmını oluşturmaktadır, bu yönüyle iddia geçersiz kılınmaktadır. Aşağıda belirtilen grafikte ise Aliya göç hareketi ile başlayan ve yıllara göre artan Yahudi nüfusu verileri yer almaktadır:

⁴Balfour Deklarasyonu'nun orijinal metni aşağıda belirtildiği gibidir:

"November 2nd, 1917 Dear Lord Rothschild, I have much pleasure in conveying to you, on behalf of His Majesty's Government, the following declaration of sympathy with Jewish Zionist aspirations which has been submitted to, and approved by, the Cabinet. "His Majesty's Government view with favour the establishment in Palestine of a national home for the Jewish people, and will use their best endeavours to facilitate the achievement of this object, it being clearly understood that nothing shall be done which may prejudice the civil and religious rights of existing non-Jewish communities in Palestine, or the rights and political status enjoyed by Jews in any other country." I should be grateful if you would bring this declaration to the knowledge of the Zionist Federation. Yours sincerely, Arthur James Balfour"

Kaynak: http://avalon.law.yale.edu/20th_century/balfour.asp

Yıllar	Dönemin Yahudi Nüfusu	Yahudi Göçmen Sayısı	Yıllık Göçmen Sayısı	Sadece göçten kaynaklanan yıllık nüfus artış hızı
1882-1948	24,000	543,857	8.293	4.9
1948-1951	649,500	687,624	194,244	22.6
1952-1966	1,404,400	587,472	39,165	2.4
1967-1989	1,344,900	558,909	24,300	0.9
1990-1998	3,717,100	879,486	97,721	2.4

Grafik 2: Yıllara Göre Filistin Coğrafyasına Yahudi Göçü

Kaynak: Kurt, 2021: 207.

Yıllara göre Filistin topraklarında Yahudi nüfusun çoğalmasında yukarıda belirtildiği gibi; Tanzimat Fermanı, Osmanlı Devleti'nin merkezi idaresindeki zayıflamayla eş zamanlı gerçekleşen isyan hareketleri, içerideki muhalif hareketlerin yabancı güçlerle iş birliği, Balfour Deklarasyonu ve Siyonizm'in diaspora çalışmaları etkili olmuştur. Bir yönüyle bunun bir göç hareketi olmaktan öte sessiz işgal faaliyeti olduğu rakamlara da yansımıştır.

2.5. İsrail'in Kuruluşu ve Arap-İsrail Savaşları

1948'de başlayan El Nakba⁵, Filistinliler ve Yahudilerin çatışma sürecinde milyonlarca Filistinli Arap'ın zorla yurtlarından çıkarılması ve topraklarının işgal edilmesiyle sonuçlanan büyük bir trajedi ve sürgünü simgelemektedir. 14 Mayıs 1948'de İsrail'in kuruluşuyla başlayan şiddetli çatışmalar, Filistin kasabalarının ve köylerinin işgal edilmesiyle yüz binlerce insanın evlerini terk etmesine yol açmış, bu rakam ilerleyen yıllarda milyonları bulmuştur. Bu olay, milyonlarca Filistinliyi etkileyerek, devam eden bir mülteci krizine neden olmuştur. El Nakba, Filistinliler için tarihsel bir travma ve haksızlığın sembolü olmakla birlikte, İsrail'in bağımsızlık günü ile

⁵Hakları, toprakları, vatanları, canları, malları gasp edilen Filistinliler, takvimlerin 15 Mayıs 1948'i gösterdiği bugünü büyük felaket anlamına gelen "El-Nakba" olarak adlandırmaktadırlar.

Al-Nakba, Büyük Felaket: <https://ihh.org.tr/haber/15-mayis-nakba-buyuk-felaket-912>

zıt kutuplarda yer almaktadır. Etkileri, bölgedeki siyasi, sosyal ve kültürel dinamikleri derinlemesine hissedilmekte ve Ortadoğu'daki barış çabalarını önemli ölçüde çıkmaza sokan temel bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır.

Filistin'de Yahudi azınlığa karşılık bir Arap nüfus çoğunluğu vardı. Uluslararası aktörler tarafından Filistin topraklarında Yahudiler'e ait bir "*ulusal yurt*" kurma görevi verilmiş olup; bu görevin neticesi, iki grup arasındaki tansiyonu gün geçtikçe yükseltmiş ve içinden çıkılmaz bir hale getirmiştir. Yahudiler, tarihi topraklarda kendilerine ait kutsal topraklar iddialarından vazgeçmezken, Filistinliler bu iddiaya şiddetle itiraz etmişlerdir (Shlaim, Çev., Tütüncü, 2018: 342-343). İngiltere merkezli yayın kuruluşu BBC Türkçe, (2023) "İsrail-Filistin sorunu: 1799'dan günümüze Filistin tarihi" isimli haber dosyasında, Filistin'in işgal sürecini şu şekilde açıklığa kavuşturmuştur; 1920'lerden 1940'lara kadar, Avrupa'daki zulümden kurtulan ve II. Dünya Savaşı'ndaki soykırımdan sonra sığınma arayışındaki Yahudilerin Filistin'e gelmesiyle Yahudi nüfusu hız kesmeden artmıştır. Yahudiler ve Araplar arasındaki anlaşmazlık ve çatışmalar İngiliz manda yönetimine karşı şiddet eylemlerini de bir hayli yoğunlaştırmıştır. 1947 yılına gelindiğinde, Birleşmiş Milletler Kudüs'ün BM gözetiminde özel statüye dayalı bir şehir olarak kalmasını ancak Filistin'in geri kalan kısmının, Yahudiler ve Araplar arasında iki devlet olacak şekilde bölünmesini onaylamıştır. Bu taksim, o güne kadar zaten bir devleti olmayan Yahudiler tarafından kabul edilse de Arapların reddetmesi ve ayaklanması üzerine planın uygulanması engellenmiştir. Sorunu çözmekte güçsüz kalan İngiliz yönetimi ise 1948'de Filistin'den apar topar ayrılmıştır. Bu ayrılmanın hemen akabinde Yahudi liderler, takvimler 14 Mayıs 1948'i gösterdiğinde İsrail'in kuruluşunu ilan etmiştir. Bu olay, son İngiliz askerinin ayrılışıyla aynı zamana denk gelmiştir. Bu durum birçok Filistinlinin ayaklanmasına yol açmış ve yıllarca sürecektir bir savaşın ilk fitilini ateşlemiştir. Filistinlilerin kitlesel olarak yerlerinden edilmesine yol açacak bu olay, hemen ertesi gün olan 15 Mayıs'ın "El Nakba" ya da "Felaket Günü" olarak anılmasına yol açmıştır. İsrail'in kurulmasını kabullenemeyen komşu Arap ülkeleri ise yeni kurulmuş bu devletle çatışmaya girerek bazı bölgeleri işgal etmiştir. Ancak ertesi yıl yapılan ateşkesin ardından İsrail'in, bölgenin çoğunluğunda kontrolü ele geçirdiği görülmüş ve tüm karşı çıkmalara rağmen Yahudi devleti resmen kurulmuştur. İsrail devleti

kurulduktan sonra, diğerk Arap ÷lkelerinde ve dñnyanın çeşitli yerlerinde yaşayan Yahudiler bu topraklara çok yoğun g÷çler ger÷ekleşmiştir (BBC, 2023).

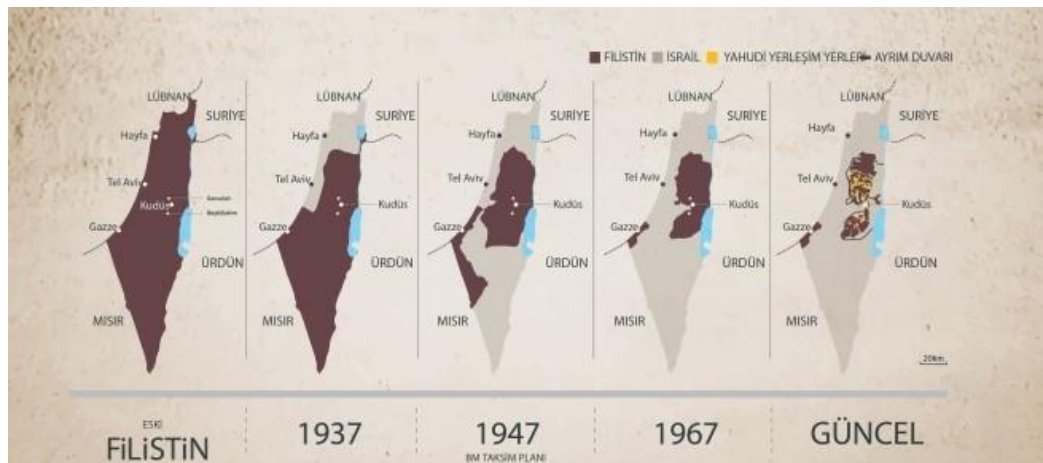
1917'den 1948 yılına kadar ge÷en sancılı s÷re÷te, Filistin topraklarının tamamen Yahudileştirme amacıyla y÷nlendirilmeye çalışıldığı bilinen açık bir ger÷ektir. Bu politikanın gelişiminde, o d÷nemdeki Batı hegemonyasının ve b÷lgedeki bazı ÷lkelerin etkisi olduğu açıkça g÷r÷lmüştür. Sorunun en belirgin olarak ortaya çıktığı d÷nem olan 1948'de İsrail'in resmi olarak kurulmasıyla birlikte, Arap devletlerin oldukça g÷çlü bir tepki verdiği bir d÷nem olmuştur. Sonrasında ise aynı yıl içinde Arap devletleri caydırıcı bir şekilde bir araya gelmesine rağmen, İsrail'in Batılı m÷ttefiklerinin desteğiyle galip geldiği g÷r÷lmüştür (Erden, 2023: 266). Filistin'de yaşanan bu kadar olayda uluslararası akt÷rlerin etkisi oldukça büyüktür. Yaşanan s÷re÷te Yahudilerin bir devlet sahibi olmasında, Filistinlilerin topraklarından sür÷lmesinde en büyük pay, hiç şüphesiz İsrail ile ortak hareket eden uluslararası güçlere aittir. Özbilek'e (2020) göre: 1936'da başlayan II. Dünya Savaşı, Filistin üzerindeki uluslararası dikkati dağıtacak kadar büyük ve önemli bir değişime yol açmıştır. Savaşın sonunda, iki kutuplu bir dünya ortaya çıkmış ve İngiltere'nin koltuğuna yeni bir akt÷r olarak ABD oturmuştur. ABD de İngiltere'nin başlangıçtaki işgali destekleme politikasıyla paralel olarak, Yahudilerin Filistin'de yer edinmesinde önemli bir rol oynamıştır (Özbilek, 2020: 44). Truman başkanlığındaki ABD, İsrail'i kurulduktan 11 dakika sonra tanıyan ilk ÷lke olmuştur. Görünürde emperyalizme d÷şman olan SSCB'nin de ge÷en üç günün ardından İsrail'i tanımasıyla birlikte İsrail'in uluslararası meşruiyeti büyük ölç÷de sağlanmıştır. İsrail'in bağımsızlığını ilan ettiği günün ardından, 15 Mayıs 1948'de, Mısır, Ürd÷n, Suriye, Irak ve Lübnan güçleri Filistin'e girerek ilk Arap-İsrail Savaşı'nı başlatmışlardır. Arap-İsrail savaşları boyunca İsrail, topraklarını genişletirken, Filistinliler ise sürekli olarak toprak kaybetmiştir. Araplar ve İsrail arasında 1967'de yaşanan ikinci savaşta İsrail, Suriye'ye bağlı Golan Tepeleri'ni ve Doğu Kud÷s'÷ de alarak toprak ve nüfuzunu genişletmiştir. İş artık Filistin davasından saparak onur ve varlık meselesine d÷nüşm÷ř, 1973'te Araplar kaybettikleri toprakları geri almak için harekete geçmiş ve üç÷ncü Arap-İsrail savaşı başlamıştır. Mısır ile Suriye, savaşın başında üst÷nlük sağlasalar da savaş İsrail'in lehine sonuçlanmıştır. ABD ve SSCB'nin arabuluculuğuyla anlaşma sağlanmıştır. Ancak bu

anlaşma İsrail'in sahadaki başarısını diplomatik olarak da perçinlemiştir (Ballı & Gökçe, 2021: 74-75).

Halkının çoğunluğu Müslüman olan Türkiye ise kuruluşunun üzerinden bir yıl geçmeden, 28 Mart 1949 tarihinde İsrail'i devlet olarak tanımış ve 1950 yılının Ocak ayında ilk resmi temsilciyi atamıştır (Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, 2024a). Şu anda ise İsrail, Türkiye Cumhuriyeti nezninde işgalci statüde bir devlet olarak anılmaktadır (Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, 2024b).

İsrail'in kuruluşuna giden süreç boyunca yaşanan anlaşmazlıklar ve çatışmalarda Yahudi terör örgütlerinin de payı oldukça büyüktür: BM paylaşım kararının tarafların onayına dayanmaması nedeniyle bölgede barışın sağlanamayacağı ve sonuçların başarısız olacağı bir kehanet değildi. BM'de alınan taksim kararından hemen sonra, Filistin'de yerli halk ile Yahudiler arasında çatışmalar başlamış ve buna İrgun, Haganah, Stern gibi Yahudi terör örgütlerinin saldırıları Filistin'i bir kan gölüne çevirmiştir. Filistin halkı korku ve endişe içinde ülkelerini terk edip komşu ülkelerde sığınma arayışına itmiştir (Dursun, 1985: 199; Berry, M., ve Philo, G. 2006: 23-24).

Aşağıda gösterilen harita, Filistin'in Yahudi göçleri ve işgali neticesinde, İsrail işgalinden önceki ve sonraki halini göstermektedir.

Grafik 3: Filistin Haritasının Yıllara Göre Değişimi

Kaynak: (TRT Haber, 2023)

Haritaya göre, Filistin coğrafyası Yahudilerin göçü ve İsrail'in işgali ile gün geçtikçe Filistinlilerin aleyhine bir seyir izlemiştir. Geline son noktada ise Filistin diye bir ülke neredeyse kalmamıştır. İsrail'in, BM tarafından sunulan ve kendilerinin de kabul ettiği 1947 sınırlarını da aşarak, gün geçtikçe sınırlarını genişlettiği görülmektedir.

2.6. Filistin Halkının Temsilci Sorunu ve Milli Hareketler

Filistin'in temsilci sorunu içeride ve dışarıda uzun yıllar devam etmiş ve Filistin halkı kendilerini uluslararası arenada temsil edecek ve sesini duyuracak bir yapıdan uzun bir süre mahrum bırakılmış veya ciddiye alınmamıştır. Sivil halk ve örgütlü birkaç gurubun İsrail'e karşı yürüttükleri mücadeleler ile biraz olsun seslerini ancak duyurmayı başarabilmişlerdir. 1964 yılına gelindiğinde Filistinliler lehine önemli bir gelişme yaşanmıştır. Filistin-İsrail çatışmasının ana aktörü olmaya aday ve Filistin Devleti'nin siyasi varlığının tek temsilcisi olarak kabul edilen Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) tarafından başlatılan yeni bir oluşum ortaya çıkmıştır. (NNDB, Akt., Kaya ve Polat: 2023: 229). FKÖ, bağımsız Filistin Devleti'ni kurmayı hedefleyen, çeşitli ideolojik ve siyasi grupları bir araya getirmeyi amaçlayan bir yapı olarak kendini tanıtmıştır. FKÖ yapısı içinde en büyük oluşum olan El-Fetih'in yanı sıra, Marksist yapıda olan ilk siyasi gruplar; George Habaş'ın kurucusu olduğu Filistin Halk Kurtuluş Cephesi ve daha sonra bu gruptan ayrılan Maocu Cemal Abdülnasır karşıtı olan Nayif Havatme'nin Filistin Demokratik Kurtuluş Cephesi ve Suriye Baas Partisinin desteklediği El Saika gibi yapıları barındırmıştır. (Bölme ve Ulutaş, 2012: 8). FKÖ, bölgedeki Arap Devletlerinin desteğiyle kurulmuştur. Ancak, siyasi yapıların doğasında var olan değişim ve dönüşüm rüzgârı onları da etkilemiştir. FKÖ, zaman içinde siyasi özellikleri, ilişkileri, içerdiği gruplar ve siyasi organlarında önemli değişiklikler yaşamıştır. Mısır Devlet Başkanı Cemal Abdülnasır, 1955'te Filistinli direniş gruplarının komando eğitimi almalarını sağlayarak, düzenli ve toplu bir şekilde Fedayin adı altında birleşmelerine olanak sağlamıştır. Fedayin adı verilen gruplar, İsrail'e karşı daha sistemli mücadeleler vermeye başlamıştır. Ancak 1956'da İsrail'in Gazze'yi işgal etmesi üzerine Fedayin örgütünün ömrü kısa olmuş ve üyelerinin listesi İsrail'in eline geçmiştir. Bu olayda

Cemal Abdülnasır'ın parmağı olduğundan şüphelenilmiştir (Armaoğlu, 1994: 221). Arap devletlerinin İsrail karşısındaki başarısızlığı ve Filistin'i kurtarmak bir yana daha fazla toprak kaybetmesi, Filistinli direniş gruplarının Arap yöneticilere karşı düşüncelerinin değişmesine ve onlara karşı hayal kırıklığına neden olmuştur. Bu hayal kırıklığı, Filistinli gruplarda vatanlarının koruyuculuğunu sadece kendilerinin yapabileceği düşüncesini doğurmuştur. FKÖ bünyesinde kurulan pek çok yapıdan belki de en önemlisi, Yaser Arafat liderliğindeki El-Fetih'tir. El-Fetih örgütü, 1958 yılında Kuveyt'te bulunan üniversite mezunu bir grup genç tarafından kurulan (Cleveland, 2008: 397) bu örgütte Arap liderlere karşı bir tavır almıştır. El-Fetih yönetimi, kendisini intikam kuşağının varisi olarak tanımlayarak, bağımsız Filistin bir devleti davasının mücadelesini hezimet kuşağı olarak tanımladığı Arap liderlerin elinden aldıklarını ifade etmişlerdir. Çünkü Arap devletlerinin birçoğu Filistin davasını kendi çıkarları için kullanma eğiliminde olduğu bilinmekteydi (Armaoğlu, 1994: 222). FKÖ, 1960'lı yılların başından 1990'lı yıllara kadar İsrail'e karşı gerilla stratejisi uygulayarak silahlı çatışmalarına devam etmiştir. (Arı, 2007: 336). FKÖ, her fırsatta İsrail'in varlığını reddederek, Filistin Milliyetçiliğini en üstte tutmuştur (Cleveland, 2009: 359). Başlangıçta FKÖ, Arap Hükümetleri tarafından Filistinlileri denetleme ve teskin etme amacıyla desteklenirken, daha sonra bölgede ana aktör olarak giderek güçlenmiştir. (Sawalha, 2009: 18). Daha sonra, 1967'de yaşanan Arap-İsrail savaşında hezimete uğrayan ve topraklarını kaybeden Mısır, savaş sonrasında İsrail'e 67 sınırlarına dönme çağrısında bulunmuştur. Savaşın neticesine bağlı olarak İsrail'e karşı mutlak zaferin mümkün olunamayacağı inancı hâkim olmaya başlamıştır. (Yılmaz, 2005: 21-22). İsrail ile arayı yumuşatmaya çalışan dönemin Mısır lideri Enver Sedat İsrail'e bir ziyaret gerçekleştirmiş ve onun 1977'deki bu ziyareti ilklerin adamı haline getirmiştir. İsrail'deki ilk konuşmayı yapan Arap lider ve İsrail'i tanıyan ilk Arap devlet lideri, Mısır'ı ise İsrail'i tanıyan ilk Arap devleti yapmıştır (Arı, 2007: 23). Sedat, bu dönemde İsrail ile Camp David Antlaşması yapmıştır. Bu antlaşma, bölgesel barış için önemli bir adım olarak gösterilse de genel bir barışı sağlayamamış, aynı zamanda Mısır'ı Arap dünyasında eleştirilere ve dışlanmaya maruz bırakmıştır. İsrail'i tanıyan ilk Arap devleti olma özelliği taşıyan Mısır, bu antlaşma ile Arap dünyasındaki konumunu zayıflatmıştır. Sedat'ın, bu olaylarla bağlantılı olarak 1981'de suikast sonucunda ölümü ile birlikte yapılan anlaşmanın Filistinlilere ve bölgeye bir fayda sağlayamayacağı anlaşılmış ve

FKÖ ile İsrail arasındaki çatışmalar sürmüştür. Mısır'a yapılan eleştirilere rağmen 15 yıl sonra, olayın merkezinden, FKÖ ve İsrail arasında da bir anlaşma yapılmıştır (Saleh, 2003: 293). Mısır ile yapılan barış antlaşması, İsrail'in savaş alanında çok önemli güç sayılabilecek bir aktörü Arapların saflarından alarak, bir tehdit olmanın yanı sıra, Lübnan işgalinde karşılaşacağı birlikteliği de zayıflatmıştır (Mutlu, 2019: 406). 1982'de İsrail'in Lübnan'ı işgali ve FKÖ'nün Beyrut'tan çıkarılması üzerine yaşanan gelişmeler, FKÖ yönetiminin Tunus'a gitmesi ve silahlı kuvvetlerinin ise Filistin'e sınırı olan diğer Arap ülkelerine dağılmasıyla sonuçlanmıştır. Varlık mücadelesine dönüşen bu gelişmeler üzerine FKÖ'nün Batı Şeria ve Gazze'ye olan ilgisi artmış ve kendini meşrulaştırma amacıyla hareket etmeye yöneltmiştir. FKÖ'nün Lübnan'dan ayrılması, mücadele sahasından uzaklaşmasına ve FKÖ'nün kendini yeniden konumlandırma zorunluluğunu fark etmesine neden olmuştur (Çubukçu, 2002: 69). Ayrıca, Cleveland'a (2000) göre; Mısır'ın İsrail'i resmen tanımasıyla sonuçlanan anlaşma Arap milliyetçiliğini zayıflatarak, Filistinlilerin varlık mücadelelerini tek başlarına sürdürmelerine yol açmıştır. 1987'de başlayan Birinci İntifada hareketi ise Filistinlilerin İsrail işgaline karşı topyekûn bir bilinçle hareket ettiği yepyeni bir dönemin adı olmuştur. FKÖ'nün Beyrut'tan çıkarılmasının ardından Hamas gibi İslami gruplar adından daha fazla söz ettirmiş ve giderek güç kazanmıştır. Hamas, iki-devletli bir çözümü kökten reddederek, İslami temellere dayanan bir direnişi savunmuş ve tek çıkış yolunun İslam'a dayanarak olacağını savunmuştur. Bu grup diğer İslami grupların çatısı olarak en ön saflarda yer almıştır (Akt., Özkoç, 2009: 173). Soğuk Savaş'ın sonlarına gelinen bu dönemle, Kominizm'in Filistin davasına olan desteğinin kaybolmasıyla birlikte İslami söylemin etkisi artarak devam etmiştir. Buna paralel olarak gelişen Ürdün Kralı Hüseyin'in 31 Temmuz 1988'de Ürdün'ün Batı Şeria ile ilişkilerini kesmesi, Arafat'ın diplomatik alanda hareket etme fırsatını artırmıştır. Ancak, bu dönemdeki iktidar boşluğundan yararlanabilecek gruplar, Arafat'ın ve FKÖ'nün Batı Şeria'daki egemenliğini tehdit edebileceği anlamı taşımaktaydı. Bu durum, Arafat'ı çabuk davranmaya, uluslararası ve bölgesel alanda iki-devletli çözüm için çaba göstermeye yöneltmiş ve FKÖ için, bağımsız bir Filistin devletinin kurulması öncelikli hedef haline gelmiştir. (Özkoç, 2009: 174). FKÖ'nün askeri gücünden çok, siyasi açıdan kazandığı uluslararası saygınlık ve güç artışıyla birlikte 1988'de resmi olarak Filistin devletinin kurulmasına gidecek yolu açmıştır (Mutlu, 2019: 406). 1990'ların başından itibaren

FKÖ, silahlı direniş büyük ölçüde terk ederek, barışa götürecekt adımları diplomasi masasında kazanmaya yönelmiştir. Ancak, FKÖ'nün 242 sayılı kararı kabul ederek İsrail'in 1967 öncesi sınırlara çekilmesini talep etmesi, İsrail'in 1948 sonrası işgal ettiği topraklar üzerinden pazarlık yapma şansını azaltmıştır. Böylece, barış süreci, Filistin devletinin tam bağımsız meşruiyetini sağlamaktan öte başka bir yöne evrilmiştir. Bununla birlikte hem iç dinamiklerden hem de uluslararası sistemdeki değişimlerden etkilenen FKÖ'nün "devrimci" politika anlayışının değişimi bariz bir şekilde fark edilir hale gelmiştir. İçeride güçlenen İslami yapıların varlığı, yeni ve güçlü destek toplayan İslami oluşumlar, İsrail'in artan endişesine neden olmuştur. Bu endişe üzerine, kağıt üstünde bir Filistin devletinin tanınmasına, FKÖ'nün öne çıkartılıp muhatap olarak kabul edilmesine ve barış masasına oturtulmasına İsrail zemin hazırlamıştır. Böylelikle, I. İntifada hareketiyle birlikte, FKÖ çeride etkisini ve gücünü daha da kaybederken; Filistin davasını Arap milliyetçiğinden sıyrıp, İslami bir zemine oturtan Hamas benzeri yapıların gücü de artmıştır (Özkoç, 2009: 175-176). Filistin halkında geniş bir anlam kazanmaya başlayan İslami yapılar, çaresizlik içerisindeki halka yeni bir direniş yönteminin yollarını açmıştır. Bu direniş grupları içerisinde en fazla öne çıkan ve tanınan örgüt Hamas olmuştur.

Kısaltması (HAMAS), yiğitlik ve cesaret olan İslami Direniş Hareketi (Global Security, 2024), 1987 Aralık'ında Şeyh Ahmed Yasin liderliğinde Filistin İntifadası'nın başlangıç zamanında Gazze şeridinde ortaya çıkmıştır. Filistin topraklarında uzun bir geçmişe sahip olan bu hareket, aktif ve etkili stratejisiyle kısa sürede Filistin Davası'nın öncü unsurlarından biri haline gelmeyi başarmıştır. Özellikle, silahlı kanat olarak faaliyet yürüten ve sistemli çalışmasıyla bilinen İzzeddin el-Kassam Tugayları'nın kurulmasıyla Hamas, Filistin'in özgürlüğü için siyasi ve askeri mücadelede önemli bir rol oynamıştır. Hamas, içeride ve dışarıdaki Filistinlilerle sıkı bir bağ kurarak tam bağımsız ve egemen bir Filistin devleti kurmayı hedef edinmiştir. Siyonistlerin yıllardır sürdürdüğü işgale karşı, direniş hareketin göbeğine oturarak, sömürge ve işgal karşıtı bir söylemi benimsemiştir. Ayrıca, İslami ilkeler doğrultusunda yeni bir siyasal düzen oluşturmayı amaçlamasıyla Filistin halkının ve dünyanın dikkatini çekmiştir. Hamas'ın bu söylemi ve stratejisi, Mısır merkezli Müslüman Kardeşler Teşkilatı'nın temel öğretilerine dayanmaktadır. Esasen FKÖ'den daha köklü geçmişe sahip Filistin

Müslüman Kardeşlerinin lider kadrosu, FKÖ'nün kurulmasının ardından yaşanan krizle başa çıkmak için köklü bir değişim kararı almış ve o yıllarda adı bilinmese de direniş eksenine dahil olmuştur. Hamas, 2006 seçimlerindeki zaferiyle Filistin Halk Meclisi'nde ezici bir çoğunluk elde etse de seçimlerin tanınmamasının ardından Gazze şeridine hapsedilmiş ve varoluş mücadelesini çoğunlukla oradan devam ettirmiştir (Mercan, 2018: 65-68). Hamas, kalıcı barış için karşılıklı uzlaşya destek verirken, Filistinlilerin onurunu zedeleyecek bir barış girişimini asla kabul etmeyeceğini üstüne basa basa vurgulamıştır. Ayrıca Hamas, vatanseverliğin ve vatanın özgürlüğünün, her bir mensubunun bu mücadelede geri durmaması gerektiğini söylemiş ve bunun itikadın bir parçası olduğunu belirtmiştir. Özgür Filistin'in sadece ulusal bir mesele olmadığını düşünen Hamas, Arap ve İslam dünyasının bu ideal için özel bir çaba göstermesi gerektiğini ve bu meselenin tüm Müslümanların sorumluluğunda olduğunu vurgulamıştır (Aljeera, 2014). Filistinli kurtuluş örgütleri ve İsrail arasında çatışmalar İsrail'in kurulduğu ilk günden beri devam ederken; 1987 yılında başlayan ve ilki altı yıl sürecek olan İntifada hareketlerine halk da topluca katılım sağlayarak İsrail'e karşı güçlü bir ayaklanma gerçekleştirmiştir.

2.7. İntifada Hareketleri

2.7.1. Birinci İntifada Hareketi

İsrail politikalarına ve askeri yönetimine karşı sivil halk direnişi, 1987'de resmen başlayan İntifada'dan çok önce başlamıştır. İsrail'in Filistin halkına yönelik tutumuna karşı Filistinliler boykotlara katılarak, protestolar düzenleyerek ve vergi ödemeyi topluca reddederek bu gibi eylemleri, günlük yaşamın bir parçası haline getirmiştir. Bu direniş hareketlerinden göze çarpan bir örnek 1976 belediye seçimleri sırasında gerçekleşmiştir; sınırlı özerklik politikası kisvesi altında gerçekleşen ve 24 şehir merkezi ve 200 köyü ilgilendiren bu seçimlerde, "*Perez İdaresine Hayır!*" sloganıyla yola çıkan FKÖ ile bağlantılı adaylar önemli ölçüde başarı elde etmişlerdir. Bu şekilde, halk bir yandan İsrail yönetimine karşı tavrını ortaya koyarken, diğer yandan da FKÖ'nün Filistin halkını temsil etmediği iddiasına karşı İsrail'e sandıkta cevap vermiştir

(Fahredden ve Münir, 2000). Ancak 1987'ye kadar geçen süreçte işler tersine dönmüş, FKÖ'ye olan destek ve teveccüh giderek azalmıştır. Nakba'nın başlamasıyla birlikte, FKÖ direnişi yönetme ve yönlendirmede başarı sağlayamamış ve İslami düşünceye sahip Hamas gibi yapılar onun yerini almıştır.

Tarihler 8 Aralık 1987 gösterdiğinde, Gazze'de İsrail sınırına yakın bir yerde bir İsrail kamyonu, Filistinli işçileri taşıyan bir araçla çarpışması sonucunda dört işçi hayatını kaybetmiş ve yedi işçi ise ağır yaralanmıştır. Olayın hemen ardından, çarpışmanın bir önceki günü Gazze'de öldürülen bir İsrailli'nin intikamı olarak kasıtlı bir şekilde yapıldığına dair söylentiler yayılmıştır. Ertesi gün Gazze'de düzenlenen geniş çaplı gösterilerde, İsrailli askerler tarafından iki kişi kasten vurularak öldürülmüştür. Bunun üzerine binlerce kişinin katılım sağladığı gösteriler giderek genişlemiştir. Gençlerin yüzlerini kefiye olarak bilinen Filistin atkıları ile sardığı, taş ve molotof kokteylleri kullanarak işgalci İsrail güvenlik güçleriyle çatıştığı olaylar kısa sürede Batı Şeria'ya da yayılmıştır. Bu olaylar, İntifada hareketinin fitilini ateşleyen kibrit görevi görmüştür (Keleşoğlu, 2002: 24). Said, İntifada hareketinin sebebini şu sözlerle ifade etmiştir: *“İntifada, gökten zembille inmedi. 1967 yılında İsrail işgalinin başlamasından beri Batı Şeria ve Gazze'de İsrail egemenliğine karşı gösteriler, grevler ve şiddetli çatışmalar görülmekteydi. Buna karşın işgale karşı direniş, Aralık 1987 gelinceye değin kapsayıcı, yoğun ve sürekli bir hal almamıştı.”* (Said, Akt., Keleşoğlu, 2008: 60). Hamas'ın oluşumunda ve tanınmasında, 1987'de başlayan İntifada hareketi büyük bir rol oynamıştır. İntifada'nın başlamasından bir gün geçmeden, 9 Aralık 1987 gecesinde Müslüman Kardeşlerin Filistin kolunu yöneten ve Filistin direnişinin sembol ismi, Hamas'ın kurucusu Şeyh Ahmet Yasin'in evinde, İslam Derneği'nin diğer liderlerinin katılımıyla bir toplantı düzenlenmiştir. Toplantıya ismi sonralarda çokça duyulan, Abdülaziz Rantisi, İbrahim El-Azuri, Şeyh Salah Shada, İssa El-Nasar, Muhammed Sam ve AbdülfettahDukhan gibi isimler katılmıştır (Zariç, 2018: 288). Toplantının gündemi, patlamış bir baraj gibi gelmekte olan intifadanın seyri ve kendilerinin bu durumda ne yapmaları gerektiği olmuştur. Toplantıda alınan karar, İsrail işgal politikasına karşı direnişin başlatılması ve İntifada'nın devam ettirilmesi yönünde gelişmiştir. Gerçekte bu durum, çok önceden beri düşündükleri silahlı direniş örgütü kurma ve hayata geçirme planları için son derece uygun bir ortamdır (Burhan, 2008:

85). Altı yıl süren İntifada'nın beşinci yılına gelindiğinde, taş ve molotof atmayla başlayan ses getirmeye yönelik saldırılar bıçaklı saldırılara evrilerek, işgalci İsrail askerlerine yönelik şiddeti arttırmıştır. Altıncı yıla gelindiğinde ise silahlı eylemler başlamış, Filistin'in işgaline karşı faaliyet gösteren örgütler İntifada'yı devam ettirme hususunda kararlı olduklarını belirtmişlerdir. 1993 yılında yapılan Oslo Barış Anlaşması'na rağmen İsrail ile çatışmalar hız kesmeden devam etmiş, Filistin halkının ve örgütlerin direnişi sürmüştür. İntifada'nın eylemsel boyutunu durdurmak için İsrail yönetimi çeşitli yöntemler denese de başarı elde edememiştir. Olaylara karşı şiddetle müdahale etmek de İntifada'yı durduramamıştır çünkü Filistin halkı bütün baskı ve şiddete karşı direnmeye devam etmiştir. Bu süreçte Filistinlilere karşı yapılan katliamlar ve şiddet olayları, İntifada'nın devam etmesine ve Filistin halkının direncinin güçlenmesine yol açmıştır. İntifada'nın sonuçlarına göz atılacak olursa; İsrail'in askeri gücüne rağmen, içerideki direnişin daha büyük bir tehdit oluşturduğu anlaşılmış ve bu ortamda "*Büyük İsrail*" hayalinin gerçekleşmesinin zor olduğu görülmüştür (Oruç, 2010: 44-45). İntifada, modern Filistin tarihinde bir başlangıç noktası olarak kabul edilebilir. Taraflar arasındaki dengesizlik ve orantısız güç zamanla insani olmayan sonuçlara yol açmıştır. İsrail'in, hakkını arayan silahsız Filistin direnişçilerine karşı orantısız sert tutumu medyada da büyük yankı uyandırmaya sebebiyet vermiş, Filistinliler arasındaki dayanışmayı arttırmıştır. Böylelikle ayaklanmanın boyutunu büyütmüş ve uluslararası baskının artmasına da neden olmuştur. Bu durum, sürecin daha fazla uzamadan uzlaşma yoluna gitmesine yol açmıştır (William L. Cleveland, 2009: 475-476). İntifada hareketi, 1978 Camp David Antlaşması'nın bir parçası olan İsrail'in Batı Şeria ve Gazze Şeridi'ndeki işgalini sona erdirmeye hedefiyle, 1988'de başkenti Kudüs olan, Batı Şeria ve Gazze'de %22'lik bir alan üzerinde bağımsız bir Filistin Devleti'nin kurulmasına yol açmıştır. (Arı, 2007: 459).

2.7.2. İkinci İntifada Hareketi

1993 yılında yavaşlayan I. İntifada olaylarının ardından, 2000 yılına gelindiğinde II. İntifada olayları başlamış ve 2005 yılına kadar devam etmiştir. II. İntifada, ABD'nin öncülük ettiği barış görüşmelerinin aslında İsrail'in işgallerini masada

meşrulaştırma amacı taşıdığı gerçeğini ortaya çıkarmıştır. Oslo sürecinde Filistinlilere sunulan bağımsız devlet projesi, sınır hatlarının güvenliği İsrail'in kontrolünde olan, içeride güvenliği sağlayacak sınırlı polis gücüne sahip, ordusu olmayan, silah edinme hakkı yapılan anlaşmayla kısıtlanmış, İsrail'in onayı olmadan diğer ülkelerle herhangi bir anlaşma yapamayan, ekonomik yönden İsrail'e bağımlı, egemenliği İsrail'e ait yerleşim birimleri ve yolları ağlarla ablukaya alınmış, parçalanmış bir "devlet" olarak tanımlanmaktadır (Tıraş, 2015). Her iki taraf için tansiyonun yüksek olduğu böyle bir ortamda, Camp David Anlaşmalarından da bir uzlaşma sağlanamaması üzerine, İsrail'in önde gelen muhalefet partisi Likud'un lideri Ariel Şaron, bin asker eşliğinde 28 Eylül 2000'de Müslümanlara ait Mescid-i Aksa'ya benzeri görülmemiş bir baskın gerçekleştirmiştir (Coşkun, 2000: 8). Şaron, avluda yaptığı konuşmada Kudüs'ün sonsuza kadar İsrail kontrolünde kalacağını dile getirmiştir. Bu söylem, barışın neden sağlanamadığını ortaya koyar niteliktedir. Bu konuşma ve baskın olayı halkı öfkeliendirerek, İkinci İntifada olarak bilinen bir sürecin başlamasına neden olmuştur (Carter, 2007: 149-150). İkinci İntifada ile birlikte, 1993'ten itibaren belirli bir aşamaya gelen barış süreci büyük ölçüde yara almıştır. İsrail ve Filistinliler arasında giderek artan şiddet olayları, gerekli güven ortamının ortadan kalkmasına yol açmıştır. Zamanla asimetrik bir savaşa dönüşen bu çatışmalar, Filistinlilerin varlık mücadelesini sürdürme çabasının yanı sıra İsrail'in işgali devam ettirme çabalarıyla sonuçlanmıştır. İsrail, ağır silahlar ve orantısız güç kullanarak Batı Şeria'daki toprakları yeniden işgal etmiştir. Bu süreçte yaşanan şiddet olaylarında Filistin yönetimi zayıflarken, inisiyatif İsrail'in eline geçmiştir (Arı, 2008: 738-739).

I. İntifada genellikle sivil itaatsizlikle başlayan olaylar zincirini oluştururken, II. İntifada gerilla saldırıları ve silahlı çatışmalarla başlamış ve intihar saldırılarına kadar uzanmıştır (Ulaş, vd., 2012: 447). 29 Eylül'deki cuma namazı sonrasında Filistinli göstericilerle İsrail askerleri arasında çatışmalar yaşanırken, 5 Filistinlinin öldürülmesi üzerine şiddet eylemleri giderek tırmanmıştır. 30 Eylül'de 15 ve 2 Ekim'de 19 Filistinlinin öldürülmesi gerilimi hat safhaya çıkarmıştır. Bu olayların sonucunda, Filistinli çeşitli gruplar İsrail askerlerine intihar saldırıları düzenlerken, İsrail ise buna karşılık güçlü ve sert tepkiler vermiştir (Arı 2008: 742). Kargaşadan faydalanmayı uman Yaser Arafat ise olaylar sırasında halkı durdurmak için herhangi bir çaba

göstermemiştir. Çok geçmeden İsrail, Arafat'a iki gün içinde ayaklanmayı bastırmasını isteyen bir ultimatom vermiştir. Süre dolmuş olsa da ultimatomun süresi belirsiz bir şekilde uzatılmıştır. Bunun nedeni ise İsrail'in, halkın Arafat'tan uzaklaşması ve buna bağlı olarak Hamas ve diğer radikal gruplarla yakınlaşmasından korkmasıdır. Bu durum İsrail'in çıkarlarına ters düşmektedir (Coşkun 2000: 9).

2005 ve 2006 yıllarında, Filistin meselesiyle ilgili devletler arası ilişkilerin yanı sıra, Hamas ve Hizbullah gibi silahlı örgütler giderek belirleyici bir aktör haline gelmeye başlamıştır. Özellikle Gazze Şeridi'ndeki İsrail işgalinin 2005 yılında sona ermesiyle birlikte, İkinci İntifada süreci fiilen sona ererken, Filistin halkı Gazze'den İsrail'in çekilmesini Hamas'a bağlamıştır. Bu doğrultuda, Hamas'ın Gazze üzerindeki etkisi güçlenmiştir (Jahnsen, 2009: 21). Yukarıda da belirtildiği gibi; direniş sürecine büyük katkısı olan Hamas, 2006 seçimlerinde Batı Şeria ve Gazze Şeridinde diğer partilerin önüne geçerek Filistin Ulusal Konseyinde çoğunluğu elde etmiştir. Ancak başta İsrail olmak üzere Batılı devletler bu sonucu kabul etmemiş ve hemen ardından Hamas'ı terör listesine eklemiştir. Bu gelişme, halkın demokratik iradesine yönelik bir müdahale olarak değerlendirilmekte ve bu yönüyle hem iç politikada hem de uluslararası kamuoyunda tartışmalı bir örnek olarak anılmaktadır. Filistin meselesinin çözümüne yönelik çabaları sekteye uğrattığı ve Filistinlilerin uluslararası alanda olumsuz bir şekilde konumlandırılmasına katkı sağladığı yönünde eleştiriler bulunmaktadır. Söz konusu müdahalenin, demokratik değerleri savunduğunu iddia eden Batılı aktörler tarafından gerçekleştirilmiş olması ise, bu aktörlerin benimsedikleri değerlere yönelik inandırıcılıklarını zedeleyen bir unsur olarak öne çıkmaktadır.

2.7.3. 7 Ekim 2023 Aksa Tufanı Harekâtı

Bazı haber kaynaklarına göre III. İntifada (Jcookson, 2023) olarak adlandırılan ve 7 Ekim'de başlatılan operasyon, Gazze Şeridi'nden başlayarak daha geniş bir alana yayılmıştır. İsrail'in Filistin topraklarındaki yayılmacı politikaları ve bu bölgelerde uygulanan apartheid niteliğindeki yönetim biçiminin, Filistin halkı üzerinde artan baskı ve hak ihlallerine yol açtığı yönündeki değerlendirmeler, Hamas ve onun silahlı kanadı olan İzzeddin el-Kassam Tugayları tarafından "Aksa Tufanı" adı verilen operasyonun

düzenlenmesinde etkili olmuştur. Global Security'e göre: Tugaylar ve diğer yerel birlikler, 7 Ekim'de İsrail-Gazze sınırı yakınlarındaki Yahudi yerleşimleri olarak bilinen Kibbutz'lara sızarak saldırılar düzenlemiştir. Saldırıları 1.200'den fazla sivil ve İsrail askerinin ölümüne, 5.132'den fazla kişinin de yaralanmasına neden olmuştur. Ayrıca, çoğunluğu askeri personel olmak üzere yaklaşık 250 kişi de rehine olarak ele geçirilmiştir (Global Security, 2023). İsrail tarafından ölü sayısı ilk olarak 1400 olarak açıklanmış ve bu rakam yaklaşık bir ay sonra şaşırtıcı bir şekilde 1200'e düşürülmüştür (Diken, 2023). Akse Tufanı olarak adlandırılan operasyon, 1973 Savaşı'ndan bu yana İsrail askeri güçlerinin düşmana karşı girdiği çatışmalarda tek seferde verdiği en yüksek kayıplardan birine işaret etmektedir. Bu operasyonun ardından İsrail'in, özellikle istihbarat ve güvenlik alanındaki daha önce sorgulanamayan ve rakipsiz görülen gücü yeniden sorgulanmaya başlanmıştır (Global Security, 2023). İsrail Cumhurbaşkanı ve Başbakanının olaylara karşı ilk tepkileri ve kıyaslaması oldukça dikkat çekici olmuştur. Yapılan kıyasta, 9,3 milyon nüfuslu bir ülkede 1.200 İsraillinin kaybının, 332 milyon nüfuslu ABD'de 36.000 Amerikalıya eşit olacağını vurgulamışlardır (Ellenberg, Akt. TÜBA, 2023: 14). Bu kıyas, Batı'nın dikkatini çekmek ve kurban oldukları düşüncesini zihinlere yerleştirme amacı taşıdığı söylenebilir. Cumhurbaşkanı İsaac Herzog, *"Holokost'tan bu yana bir günde bu kadar çok Yahudi öldürülmedi"* (Herzog, X, 2023) diyerek tarihi olaylardan faydalanmaya ve İsrail güçleri tarafından planlanan saldırıların nefesinde Batı'dan sempati toplamaya çalışmıştır. Devam eden çatışmalarda, 4 Nisan 2024'e kadar geçen sürede öldürülen Filistin'li sivillerin sayısı 33 bin 37, yaralı sayısı 75 bin 688'dir (Hürriyet, 2024). Yahudi sivil ve İsrail güçleri tarafından öldürülen sivillerin 455'i ise Filistin'e bağlı Batı Şeria'dandır (TRT, 2024).

2.8. Kudüs'ün Önemi

Kudüs, Yahudilik, Hristiyanlık ve İslam için kutsal bir şehir olarak önemini korumaktadır. Kıyamet Kilisesi, Tapınak Dağı ve Mescid-i Akse gibi önemli dini mekânlara ev sahipliği yapmaktadır. Farklı medeniyetlerin etkileşimiyle, dini, tarihi ve kültürel olarak binlerce yıllık tarihi boyunca şekillenmiştir. Aynı zamanda Müslümanlar ve Yahudiler arasındaki siyasi ve toprak anlaşmazlıkların merkezinde yer almaktadır. Bu

nedenlerle, Kudüs hem dini hem de politik açıdan büyük öneme sahiptir ve dünya genelinde geniş çapta ilgi çekmektedir.

Çeşitli literatürde, Beyt'ül Makdis, Yebus, Kudüs, Aelya, Urşalim ve Mukaddes Toprak gibi farklı isimlerle zikredilen kutsal şehir, Yahudilik, Hristiyanlık ve Müslümanlık gibi üç ilahi inanç topluluğu için farklı anlamlar taşımaktadır. Bu nedenle, şehir ve çevresindeki kutsal bölge, dünya nüfusunun ekseriyeti için sembolik bir önem taşımaktadır. Yahudiler için, şehrin önemi İsrailoğullarının kutsal topraklara girmesi için Hz. Musa'nın emirlerine dayanmaktadır ve kökenlerini Hz. İbrahim'e kadar götürmektedirler. Hristiyanlar için kutsal topraklar, Hz. İsa'nın yaşadığı, çarmıha gerildiği, oradan göğe yükseldiği ve kiliselerin anası kabul edilen Kıyamet Kilisesini barındıran bir yerdir. Müslümanlar için ise, bu topraklar sadece Hz. Muhammed'in (sav) Gece Yürüyüşü'nün gerçekleştiği ve Mescid-i Aksa'nın bulunduğu yer olmanın yanı sıra, önceki peygamberlerin yaşadığı ve Mescid-i Aksa'yı inşa ettikleri yer olarak da büyük önem taşımaktadır (El-Awaisi, 2020: 19).

2.8.1. Kudüs'ün Yahudiler İçin Önemi

Dinlerde, inananların Tanrı veya tanrısal güçlerle iletişim kurdukları mekânların Tanrı veya tanrısal varlıklar tarafından belirlendiğine yönelik güçlü bir inanç mevcuttur. Yahudilikte ise bu kutsallığın Kudüs şehrinin kökeni, tarihi veya tarihsel işlevinden daha ziyade doğrudan Tanrı Yahve'nin kendisinden kaynaklandığına inanılmaktadır. Kudüs'ün önemi, ilk olarak Tanrı Yahve'nin Yahudilerin peygamberlerin atası kabul ettikleri Hz. İbrahim ile yaptığı ahitte İsrailoğulları'na vaat edilen kutsal toprakların bir parçası olmasıyla başlamaktadır. Ayrıca Yahudiler, ata olarak kabul ettiği Hz. İbrahim, Hz. İshak, Hz. Yakup ve Hz. Yusuf'un mezarlarının bulunduğuna inanmaktadırlar. Bu yönüyle İsrailoğulları için kutsal bir mirasın sembolüdür. Hz. Davut'un kurduğu İsrail Krallığı'nın Kudüs'ü başkent ilan etmesiyle başlayan süreç hem krallığın merkezi olmuş hem de gelecekte kurulacak olan Büyük İsrail Krallığı'nın öngörülen merkezi olarak Kudüs'ü daha da kutsallaştırmıştır. Ayrıca, kral peygamber Hz. Süleyman tarafından bugün Mescid-i Aksa'nın bulunduğu yere inşa edildiğine inanılan ve daha sonra yıkılan Tapınak, Ahit Sandığı'nı barındırdığına inanılan kutsal bir mabet olarak kabul

edilmektedir. Mescid-i Aksa'ya bakan Zeytindağı tepesi ise ölüm sonrası hesap verme ve yeniden dirilişin gerçekleşeceği yer olarak görülmektedir. Bu nedenlerden ötürü Kudüs, İsrailoğulları için vazgeçilmez bir dini mekân olarak önemini korumaktadır (Duyar, 2021: 1-4). Bu kritik unsurlar göz önünde bulundurulduğunda, Yahudiler için Filistin toprakları ve Kudüs sıradan bir yer değildir. Buralara hâkim olmak için veya kaybettiklerinde yeniden kazanmak için ellerinden gelen her şeyi yapmaları gereken kutsal bir yerdir (Aydın, 2019: 43-44). Yahudilerce kabul edilen inanışa göre, “*vaat edilmiş topraklar*” Tanrı tarafından İsrailoğulları'na bir armağan olarak sunulmuştur. Yahudilerin kendilerine ait olduğunu iddia ettiği Mescid-i Aksa, Kudüs şehri içerisinde yaklaşık 140 dönümlük bir alanda yer almaktadır. Mescid-i Aksa'yı ele geçiremeyen Yahudiler, günümüze kadar II. Tapınak'tan ayakta kalmış ve Yahudi'ler tarafından “*Ağlama Duvarı*” olarak adlandırılan mekânda ibadet etmektedirler. Kudüs ve çevresinin kıyamete kadar hatta ölüm sonrası dirilişe kadar Yahudilere verildiğine inanıldığı için, Yahudiler bu topraklarda hem yaşamayı hem de öldükten sonra bu topraklarda bulunmayı arzulamaktadırlar. Bu nedenle, Arz-ı Mevud olarak bilinen kutsal topraklarda, özellikle Kudüs'te, sadece Yahudilerin yaşama hakkına sahip olduğuna dair güçlü bir akideye sahiptirler. Yahudiler, Eretzİsrail/İsrail Toprağı ifadesini kullanarak, bu toprakların ebedi olarak kendi yurtları olduğunu ısrarla belirtmektedir. Ayrıca, ilk insanın yaratıldığı toprağın Kudüs'ten alındığına inanarak, Kudüs'ü cennetle ilişkilendirirler ve burada yaşayanların günahlarının Tanrı tarafından bağışlanacağı inancı hâkimdir. Yine Yahudi akidesine göre, yeryüzüne indirilen on ölçek bilgeliğin dokuzunun kendilerinin kabul ettiği Filistin yurduna, birinin de diğer yerlere verildiği ve on ölçek güzellikten, dokuzunun Kudüs'e ayrıldığına inanılır. Bu inanış, genel anlamda Arz-ı Mevud'un, özel anlamda ise Kudüs'ün önemine işaret etmektedir (Aydın: 2019: 50).

Yahudilere göre, Tanrı'nın seçmiş ve özel kılmış olduğu kavim kendileridir ve bu Tevrat'ın birçok yerinde geçmektedir. Tevrat'ta geçen ifadelerle bakılacak olursa; şöyle ifade edilmektedir:

Seçilmişlik bahsi: “*Siz, Tanrınız RAB için kutsal bir halksınız. Tanrınız RAB, öz halkı olmanız için, yeryüzündeki bütün halkların arasından sizi seçti.*” (Tesniye: 7/6). Şeklinde ifade edilirken, Verilen vaad ise Tevrat/Yaradılış'ta: “*Seninle yaptığım*

antlaşma şudur” dedi, “Birçok ulusun babası olacaksın. Artık adın Avram değil, İbrahim olacak. Çünkü seni birçok ulusun babası yapacağım. Seni çok verimli kılacağım. Soyundan uluslar doğacak, krallar çıkacak. Antlaşmamı seninle ve soyunla kuşaklar boyunca, sonsuza dek sürdüreceğim. Senin, senden sonra da soyunun Tanrısı olacağım. Bir yabancı olarak yaşadığın toprakları, bütün Kenan ülkesini sonsuza dek mülkünüz olmak üzere sana ve soyuna vereceğim. Onların Tanrısı olacağım” (Yaratılış: 4-8) şeklinde geçmektedir.

2.8.2. Kudüs'ün Hristiyanlar İçin Önemi

Öncelikle, Hristiyanlığın ilk dönemlerinde Kudüs'ün kutsallığına dair bir fikir birliği olmadığı ifade edilmelidir. Roma'nın, Kudüs'ü fethi ile birlikte tarihsel olaylardan da yola çıkarak, mukaddesat içerikli yeni anlam kazanımları getirdiği bilinmektedir. İlk üç yüzyıl boyunca, Kudüs'ün sadece tarihi bir öneme sahip olduğu ve kutsal olarak kabul edilmediği iki farklı görüş ortaya çıkmıştır (Batuk ve Mert, 2017: 145). Hristiyanlık, İnciller'de verilen bilgilere dayanarak kendisini Yahudiliğin devamı olarak tanımlamaktadır. İnanç ve kültürünün merkezine Hz. İsa'yı koyarak, ahir zamanda Mesih'in yeryüzüne tekrar geleceğine inanmaktadırlar. Hristiyanlıkta, Kudüs'ün kutsallığı da “İsa Mesih”in yaşamı, ölümü ve dirilişiyle yakından ilişkilendirilmektedir. Hz. İsa'nın hayatında Kudüs'ün önemi, özellikle hayatının son kısmında vurgulanmaktadır. Kudüs, Hristiyanlar için sadece Hz. İsa'nın hayatının geçtiği yer değil, aynı zamanda azizlerin ve önemli bazı şahsiyetlerin mezarlarının bulunduğu bir merkezdir. Özellikle Hz. Meryem'in kabrinin olduğu düşünülen yer, Kudüs'te ziyaret edilen önemli yerlerden biridir. Hristiyanların inancına göre, Hz. Meryem'in doğumunun ve takdisin yaşandığı yerler de Kudüs'tedir. Son akşam yemeğinin yendiği yer olarak kabul edilen oda, Kudüs'teki önem atfedilen kutsal mekânlardan biridir. Ayrıca, Hz. İsa'nın çarmıha gerildiği yer de Hristiyanlar için kutsal olarak kabul edilmektedir. İlk Hristiyan Konsili'nin burada gerçekleştirilmesi, Hristiyanlık açısından bu şehrin ne kadar kutsal olduğunu kanıtlar niteliktedir. Hristiyanların kutsal topraklar olarak görmesinden dolayı Haçlı Seferleri'ne maruz kalmıştır (Taşpınar: 2019: 9-15). Tüm bu sebepler, Hristiyanlar için Kudüs'ün

mukaddes bir şehir konumuna yükselmesine yol açmıştır. Kudüs'e olan bağlılık, Hz. İsa'nın benliğine olan sadakatin sembolü olarak görülmüştür. Dünya genelindeki kilise binalarının tümü Kudüs'ü göstermektedir. Özellikle Ortodoks inancında Kudüs, tüm cemaatin anası olarak kabul edilmektedir. Hristiyanlar kilisede bulunan sunağın, o cemaatin Kudüs'teki ana kiliselerine bağladığı inancını taşımaktadırlar (Avcı ve Yazıcı Özdemir, 2019: 39).

2.8.3. Kudüs'ün Müslümanlar İçin Önemi

Mescid-i Aksa, Müslümanların ilk kiblesi olmasından dolayı önem taşımaktadır; *“...Artık yüzünü Mescid-i Haram tarafına çevir; nereden olursanız olun yüzünüzü o yöne çevirin...”* (Bakara: 144) ayeti ininceye kadar, Müslümanlar kible olarak Mescid-i Aksa'ya yönelmişlerdir. Ayrıca Hz. Muhammed'in (sav), Miraç hadisesinde Mescid-i Haram'dan, Mescid-i Aksa'ya kadar gece yürüyüşü yapması ve oradan göğe yükselmesi Kur'an'da şu şekilde ifade edilmiştir: *“Bir gece, kendisine bazı ayetlerimizi gösterelim diye kulunu Mescid-i Haram'dan çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksa'ya götüren Allah eksikliklerden münezzehtir. O, gerçekten her şeyi işitmekte ve görmektedir”* (İsra-1). Harman'a (2019) göre: Haram kelimesi, köken itibarıyla bazı eylemlerin yasaklandığı ve hürmet gösterilmesi gereken yerler için kullanılmaktadır. Kur'an'da Mescid-i Haram (Bakara 2/144) olarak geçmektedir. Bu ifade, mekânlar ve zamanlar için de mukaddes ve mübarek nitelendirmelerin kullanıldığı anlamını taşımaktadır. Bu kutsal mekân ve zamanlara değer katan şey, o mekân ve zamanda ilahi kelamın vahyedilmiş olmasıdır. Başka bir deyişle, bu mekânlar sadece taş ve topraktan ibaret değildir ve mukaddestir, çünkü ilahi vahiy bu mekân ve zamanlarda inzal olmuştur (Harman, 2019-11). Kudüs, Kiblenin değişiminden sonra da İslam dünyası için üçüncü önemli mescit olarak değerini korumuştur. Çünkü Kudüs'ün kutsallığına dair tek etken, bir zamanlar kible olması değildir. Şehirle ilgili diğer rivayetler de buranın önemini vurgulamıştır (Mert, 2017: 265). Kur'an'ın birçok yerinde, Kudüs'ü mukaddes olarak işaret eden ayetler bulunmaktadır, buna örnek olarak Tin suresinde geçen *“İncire, zeytine, Sina dağına ve bu emin şehre yemin olsun ki”* (Tin 95: 1-5) ayetindeki zeytinin sembolik yorumlarında, bu ifadelerin Kudüs, Zeytin Dağı veya Mescid-i Aksa'yı işaret

ettiği rivayet edilmektedir (Harman, 2019: 15). Hadislerde yer alan çeşitli ifadeler, buraya ziyarete gelmenin önemini vurgulamaktadır. “*Yolculuk ancak şu üç mescidden birisine ibadet için olur. Benim şu Mescidime, Mescid-i Haram'a ve Mescid-i Aksa'ya*” (Buhari, Mescidü Mekke: 1/6). Bir başka Hadis’te ise, Hz. Muhammed’in (sav) eşi Beyt-i Makdis hakkında bilgi isteyince: “*Orası mahşer ve menşer, yani yeniden diriliş yeridir. Oraya gidin ve içinde namaz kılın. Çünkü orada kılınan bir namaz başka yerdeki bin namaza bedeldir.*” Eşi O’na: “*Peki oraya girmeye gücümüz yetmezse ne yapalım ya Rasulallah*” dediğinde Hz. Peygamber şu cevabı vermiştir: “*Kandillerini yakmak için zeytinyağı, yakıt hediye gönderin. Kim bunu yaparsa oraya gitmiş ve namaz kılmış gibi olur.*” (Ebu Davud, Salat, 14) diyerek Mescid-i Aksa’ya gereken önemi vermeyi ve orayı boş bırakmayarak koruması gerektiğini ifade etmiştir. Hz. Muhammed (sav) bunları söylediğinde Kudüs henüz fethedilmemiş, Mescid-i Aksa Müslümanların hizmetine girmemişti. Bütün bunlara ek olarak, Filistin coğrafyasında büyük peygamberlerin ve sahabelerin anılarının olması, kabirlerinin bulunması, önemli dini şahsiyetlerin burada bir süre yaşamış olmaları; mukaddesatı temiz tutmak ve korumak adına bu coğrafyaya verilen ehemniyette etkili olmuştur (Altun, 2017: 157). Sonuç olarak, Beyt-i Maktis’in Müslümanlarca korunması ve sahip çıkılması Müslümanlar açısından bir inanç meselesi olmanın yanında sembolik bir anlam da taşımaktadır.

Kısaca değerlendirilecek olursa, Kudüs’ün üç ilahi din için de önemli bir mekân olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Herkes için önem arz eden bir mekâna ev sahipliği yapmak ve sonrasında elde tutmak hayati bir önem taşımaktadır. Bu önem, Müslüman toplumu ve akidesi için ne anlam ifade ediyorsa Yahudi toplumu ve akidesi için de aynı derecede hayatilik içermektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ULUSLARARASI HABER KURULUŞLARININ HABERLERİNİN VAN DİCK'IN ELEŞTİREL SÖYLEM ANALİZİ ÇERÇEVESİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ

3. Araştırmanın Yöntem ve Deseni

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışması deseni doğrultusunda yapılandırılmış ve analiz sürecinde Van Dijk'in Eleştirel Söylem Çözümlemesi yöntemi uygulanmıştır. Durum çalışmaları, gerçek yaşam bağlamında yer alan bir olgunun ya da sürecin kapsamlı ve derinlemesine incelenmesini amaçlamaktadır. Bu yaklaşım, tekil ya da çoklu durumların ele alınmasına imkân tanımaktadır (Creswell, 2021: 98-99). Bu çalışmada yalnızca tek bir durum ele alınmış ve bu durum ayrıntılı bir şekilde betimlenmiştir. Durum çalışması, nitel araştırmalarda sıklıkla kullanılan desenlerden biridir. Ele alınan durum; birey, grup, kurum veya belirli bir sosyal ortam olabilmektedir. Durum çalışmaları hem nitel hem de nicel veri ile yürütülebilmekle birlikte, bu araştırmada amaç belirli bir durumu niteliksel olarak anlamak ve çözümlemektir. Nitel durum çalışmalarının temel özelliği, incelenen durumu ya da durumları tüm yönleriyle, ayrıntılı ve bağlamsal biçimde ele almasıdır. Özellikle bir sürecin ya da olgunun zaman içerisindeki değişimini anlamak için bu tür çalışmalar uzun soluklu ve derinlemesine analiz gerektirmektedir. Bu yaklaşım genellenebilir sonuçlar sunmaktan ziyade, benzer durumlara ilişkin örnekleyici ve açıklayıcı bir bakış açısı kazandırmayı amaçlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 77). Nitel araştırmalar, özellikle sosyal bilimlerde, karmaşık bir sorunun ya da olgunun keşfine yönelik kullanılmakta ve olaylara daha bütüncül bir perspektiften yaklaşılmasını sağlamaktadır. Araştırmacı, bu süreçte sadece veri toplayan değil, aynı zamanda süreci yansıtan ve yorumlayan bir konumda yer almaktadır (Creswell, 2021: 47).

3.1. Evren ve Örneklem

Bu durum çalışmasının evreni, 7 Ekim-31 Aralık 2023 tarihleri arasındaki çatışma sürecinde yaşanan olaylardır. Örneklem kapsamında incelenen olaylar şu şekildedir:

- a) El-Ehli Hastanesi'nin bombalanması,
- b) Hamas'ın çocukların başını kestiği iddiası,
- c) Hamas'ın rehinelere tecavüz/cinsel istismarda bulunduğu iddiası,
- ç) Hamas'ın ISIS/DEAŞ ile özdeşleştirilmesi,
- d) El-Şifa Hastanesi önünde yaralı taşıyan ambulans konvoyunun vurulmasıdır.

Örneklem konu, incelenecek olan uluslararası medya kuruluşları ise şu şekilde sınırlandırılmıştır:

- a). CNN International (Amerika Birleşik Devletleri),
- b). BBC News (İngiltere),
- c). Deutsche Welle (Almanya),
- ç) Al Jazeera (Katar),
- d). TRT World (Türkiye),
- e). Russia Today (Rusya).

Bu örneklemin seçilme sebebi; bu olayların uluslararası kamuoyunda geniş yankı uyandırması, medyada yoğun biçimde yer alması ve söylem düzeyinde ciddi tartışmalara neden olmasıdır. Ayrıca, bu örnekler çatışma ortamında bilgi kirliliği, propaganda ve medyanın ideolojik tutumlarını görünür kılması açısından temsil gücü yüksek olaylardır. Bu nedenle seçilen olaylar, medya söyleminin eleştirel çözümlemesi için anlamlı ve işlevsel bir örneklem sunmaktadır.

Ancak bu tarihler arasında yaşanan tüm gelişmeler kapsam altına alınmamıştır. Araştırma dışında bırakılan olaylar arasında, siyasi liderlerin açıklamaları, ateşkes çağrıları, BM kararları ve protesto eylemleri gibi birçok gelişme yer almaktadır. Bu tür olaylar medya söylemi açısından elbette önem arz etmektedir lakin bu çalışmada esas olarak doğrudan çatışmaya ilişkin dramatik ve tartışmalı gelişmelerin haberleştirilme biçimleri ve temsillerine odaklanılmıştır. Bu tercih, medyanın çatışma anlatısını nasıl inşa ettiğini daha açık biçimde ortaya koyabilmek adına yapılmıştır. Öte yandan medya kuruluşlarının örneklem olarak seçiminde de belli ölçütler doğrultusunda sınırlandırılmaya gidilmiştir. Bu çalışmada CNN International, BBC News, Deutsche Welle, Al Jazeera, TRT World ve Russia Today olmak üzere altı uluslararası medya kuruluşu incelenmiştir. Bu kuruluşların küresel erişimleri, farklı siyasi-kültürel konumlanışları ve geniş izleyici kitlelerine hitap etmeleri nedeniyle tercih edilmiştir. Bununla birlikte, The New York Times, The Guardian, France 24 ve Sky News gibi diğer uluslararası medya kuruluşları analiz kapsamına dahil edilmemiştir. Bu tercihin temelinde, çalışmanın hacmini yönetilebilir bir düzeyde tutma gerekliliği ile seçilen altı medya kuruluşunun farklı coğrafi ve politik perspektifleri yeterli ölçüde temsil ettiğine dair kanaat etkili olmuştur.

3.2. Veri toplama araçları

Uluslararası medya kuruluşlarının (CNN International, BBC News, Deutsche Welle, Al Jazeera, TRT World ve Russia Today) örneklem kapsamında incelenen olayların haber sitelerinden haberleri ve ilgili görsellerinden oluşmaktadır.

3.3. Verilerin Çözümleme Tekniği

Filistin-İsrail çatışmasının 7 Ekim 2023'ten itibaren yaşanan sürecindeki önemli olaylar üzerinden, medya kuruluşlarının kullandığı dil, haber üretim süreçleri ve ideolojik yönelimleri, Teun A. van Dijk'ın Eleştirel Söylem Analizi tekniğiyle analiz edilecektir. Bu sayede, medya söylemlerinin nasıl yapılandığı, hangi aktörlerin hangi çerçevelerle

temsil edildiği ve bu temsil biçimlerinin toplumsal algılar, güç ilişkileri ve meşruiyet üretimi üzerinde nasıl etkiler oluşturduğu ortaya konulacaktır.

3.4. Teun A. Van Dijk’ın Eleştirel Söylem Analizi

Eleştirel Söylem Analizi (Critical Discourse Analysis-CDA), dilin toplumsal eşitsizliklerin ve ideolojik yapıların inşasında nasıl bir rol oynadığını inceleyen bir yöntemdir. Bu alanda önemli katkılar sunan Van Dijk, dilin yalnızca bir iletişim aracı olmakla kalmayıp, aynı zamanda toplumsal güç ilişkilerinin bir yansıması ve yeniden üreticisi olduğunu savunmaktadır. Van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesi, metinlerin söylemsel yapıları ile bunların toplumsal bağlamları arasındaki etkileşimleri analiz ederek, dilin ideolojik ve iktidar odaklı etkilerini açığa çıkarmayı amaçlamaktadır. Bu çalışmada esas inceleme yöntemi olarak, Van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesi kuramı merkeze alınmaktadır. Medya metinlerinde yer alan söylemlerin toplumsal yapılar ve güç ilişkileri üzerindeki etkileri irdelenmektedir.

Söylem kavramı, dilsel pratiklerin kullanımı olarak, egemen ideolojinin güç ve iktidar ilişkilerini oluşturma ve düzenleme süreçlerinde kritik bir öneme sahiptir. Medya çalışmaları alanında, ideoloji kavramı yerini söylem kavramına bırakarak bu yeni çerçevede ele alınmaya başlamıştır. Haber metinlerinin bir söylem olarak değerlendirilmesi, eleştirel haber araştırmaları için haber söylemi analizlerini temel bir yöntem olarak benimsemeyi zorunlu hale getirmiştir. Dilbilimin yöntemleri ve kavramlarını kullanarak gelişen eleştirel söylem çözümlemesi, haber söylemi analizlerinde toplumsal yapıların incelenmesini mümkün kılmıştır (Karaduman, 2017: 33). Eleştirel söylem analizi, dil kullanımını sadece cümle düzeyinde değil, aynı zamanda görseller ve sesler gibi diğer anlam oluşturma biçimlerini de inceleyerek değerlendirmektedir. Bu unsurları toplumun yeniden üretim sürecinde göz ardı edilemez faktörler olarak kabul etmektedir. Bu analiz yöntemi, söylemlerin bağlamında bulundukları sosyal koşullara karşı bir eleştiri getirmektedir (Wodak, 2014: 1).

Eleştirel söylem çözümlemesi alanında öne çıkan isimlerden biri olan Teun A. Van Dijk, önerdiği modelle, haber söylemi yoluyla üretilen toplumsal-bilişsel yapıları incelemektedir. Van Dijk, özellikle haber metinlerinde öne çıkan; söylem aracılığıyla yeniden üretilen iktidar, güç, egemenlik ve ideoloji arasındaki ilişkileri dilbilimsel kavramlar ve dil yapılarıyla analiz etmektedir. Van Dijk'ın üzerinde durduğu “bilişsel yapılanma” kavramı, bireye özgü bir yapı olmaktan ziyade, bireyin içine doğduğu gerçeklikten seçip benimsediği değerlerin kodlanmasıyla oluşmaktadır. Bu durum, bireyin zihninde ideolojileri sürdürüp yeniden şekillendiren egemen güçlerin telkin ettiği, biz ve onlar gibi ayrımların rasyonelleştirilmesiyle gerçekleşmektedir (Büyükkantarcıoğlu, 2012: 178).

Teun van Dijk'a göre, ideolojilerin sosyal ve toplumsal boyutu, ideolojilerin oluşumunda ve devamlılığında gruplar ve kurumlar arasında nasıl bir etkileşim olduğunu ortaya koymaktadır. Söylem boyutu ise, ideolojilerin günlük konuşmalarımıza ve tartışmalarımıza nasıl nüfuz ettiğini, ideolojik söylemi nasıl algıladığımızı ve bu söylemlerin toplum içinde ideolojilerin sürekliliğinde nasıl bir rol oynadığını incelemektedir. Toplumun grup ve kurum düzeyindeki dinamikleri ideolojik bir niteliğe sahiptir ve ideolojiler, bu dinamikleri şekillendirme ve anlamlandırma kapasitesine de sahiptir. İdeolojilerin nasıl benimsendiğini ve öğretildiğini, sonunda neye dönüştüğünü belirleyen dil ve söylem kullanımı, son derece önemli bir toplumsal uygulamadır. (Özer, 2009: 52).

Haber söyleminin oluşumuna bakıldığında, haberin üretim sürecinde gazetecinin mesleki birikimi, haber kaynağı, haberi üreten kurumun yapısı, haberin geçtiği editöryel aşamalar, politik ve ekonomik ortam gibi unsurların belirleyici rollere sahip olduğu görülmektedir. Haber söylemi, bu ve buna benzer birçok faktörün bir araya gelmesiyle şekillenmektedir. Egemen ideoloji ve değerler sisteminin hem haberlerde hem de diğer anlatı türlerinde yeniden inşa edildiği, eleştirel yaklaşımların savunduğu temel argümanlardan biridir. Bu nedenle, haber metinlerinde belirli egemen düşünceler, yaklaşımlar ve anlatılar öne çıkarılmaktadır. Bunlara bağlı olarak, belirli bir dünya görüşüne göre oluşturulmuş ideolojik, taraflı ve kapalı bir metin ortaya çıkmaktadır (Karaduman, 2017: 43).

Van Dijk'ın eleştirel söylem analizi yaklaşımı, medya metnlerinin derinlemesine incelenmesinde ve analizinde önemli bir yere sahiptir. Bu yaklaşım, sadece metnin yüzeysel yapısını değil, aynı zamanda bu metinlerin arkasındaki toplumsal, kültürel ve ideolojik güç ilişkilerini de ortaya çıkarmayı hedeflemektedir. Van Dijk'a göre, medya metinleri, toplumdaki güç ilişkilerini, değerleri, ideolojileri ve kimlikleri yansıtan dilsel kurgulardan oluşmaktadır. Bu nedenle, bir metnin dilsel yapısını analiz etmek, o metnin taşıdığı anlamı ve toplum üzerindeki etkisini daha iyi anlamayı sağlamaktadır. Van Dijk, metinleri makro ve mikro düzeylerde incelemektedir. Makro düzeyde, metnin genel yapısı, başlıkları, alt başlıkları, giriş bölümü gibi unsurların tematik olarak analizi yapılmaktadır. Bu analizde, metnin anlatı örgüsü, olayın gerçek nedenleri ve tarafların tepkileri gibi unsurlar detaylı bir şekilde incelenmektedir. Mikro düzeyde ise Van Dijk, metnin dilsel birimlerine odaklanmaktadır. Sözcük seçimleri, cümle yapıları ve cümleler arasındaki ilişkiler, retorik bir bakış açısıyla değerlendirmeye alınmaktadır. Bu sayede, metnin belirleyici kelime ve cümle yapıları ile makro düzeydeki önermeler arasındaki ilişki ortaya çıkarılmaktadır. Bu yöntem, medya metnlerinin hem içerik hem de form açısından derinlemesine incelenmesini sağlamaktadır. Bu yöntem sayesinde, metinlerin toplumsal gerçekliği nasıl yansıttığı, hangi ideolojileri güçlendirdiği ve hangi mesajları vermeye çalıştığı daha net bir şekilde anlaşılmaktadır (Dijk, 1998, 1988; Akt., Solak, 2011: 3).

Van Dijk'a göre söylemler, toplumsal ideolojilerin sürekliliğini sağlayan ve günlük yaşamımızda sıkça kullandığımız ifadelerdir. Eylemlerimizle söylemlerimiz arasında doğrudan bir bağlantı bulunmaktadır. Yani, insanların eylemlerini kontrol etmek isteyenler, öncelikle onların söylemlerini kontrol etmelidirler. Toplumsal kontrol mekânizmaları, söylemleri doğrudan üreterek veya var olan söylemleri manipüle ederek işlemektedir. Bu sayede, toplumun düşünce ve davranış kalıpları istenilen yönde şekillendirilebilmektedir. (Dijk, 2010; Akt., Çakmak, 2019: 1113).

Dijk'e göre, söylem metinlerin tamamını kapsamaktadır ve metinlerin yazılı olması, söylemlerin ise sözlü olması zorunlu değildir. Dijk, karmaşık bir anlam taşıyan söylem olgusunu şu şekilde tanımlamaktadır: *“kelimelerle ifade edilen kavramlar, cümlecik ve cümlelerle ifade edilen önermeler, cümle dizileriyle ortaya konulan tutarlı*

önerme dizileri, söylem parçalarının genel anlamları çeşitli bölümler ve tüm söylemler. Söylem, bir üst eylemdir ve ideoloji, bilgi, diyalog, anlatım, beyan tarzı, müzakere, güç ve gücün değişimi gibi dil pratiklerini eyleme dönüştüren süreç veya süreçler bütünüdür. Söylem, politik, kültürel, ekonomik ve sosyal hayatın tüm yönleriyle bağlantılıdır” (Bölükbaşı, 2019: 127).

Medya yöneticileri, topluma sunulan imajlar ve haberlerin seçimi, üretimi, işlenmesi ve sunulması sürecinde kendilerini sorumlu hissetmektedirler. Bu süreçlerin, toplumun inançlarını, tutumlarını ve nihayetinde davranışlarını şekillendirdiğini düşünerek bu rolü üstlenmektedirler. Bu bağlamda, medya yöneticileri, gerçeklikle örtüşmeyen mesajları kasıtlı olarak ürettiklerinde, sadece medya içeriklerinin düzenleyicileri olarak kalmaz, aynı zamanda zihin yöneticileri haline gelmektedir. Bu tür mesajlar, bireylerin nesnel gerçekliği kusurlu ve çarpık bir şekilde algılamalarına, dolayısıyla dış dünyayı doğru kavrama yetisinden mahrum kalmış bir bilinç geliştirmelerine neden olmaktadır. Zihin yöneticileri, bu mesajları kasıtlı olarak bozarak ve saptırarak üretirler, böylece bireylerin düşüncelerini, bilinçlerini ve davranışlarını yönlendirmeyi ve şekillendirmeyi amaçlarlar. Bu tür kasıtlı manipülasyonlar, bireylerin gerçekliği algılama biçimlerini değiştirme ve kontrol etme amacı taşır ve bu süreç, medya aracılığıyla toplumsal bilincin yönlendirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Medya yöneticileri, bu yöntemlerle toplumun geniş kesimlerinin düşünce biçimlerini, tutumlarını ve davranışlarını etkileyerek, bireylerin zihinlerine derinlemesine nüfuz etmeyi amaçlamaktadır (Çebi, 1997: 19).

Söylem analizi üzerine geliştirilen farklı yaklaşımlar, bu analizin tam olarak nasıl kategorize edilmesi gerektiği sorusunu da gündeme getirmektedir. Yani, söylem analizi bir sosyolinguistik çalışması, bir metin analizi, bir sosyal analiz mi yoksa eleştirel bir analiz mi olarak mı ele alınmalıdır? Bu konuda çeşitli açılımlar getirilmiş olsa da söylem analizi bu kategorilerin her birini kapsayan çok yönlü bir yaklaşımdır. Yani, söylem analizi, hem sosyolinguistik bir çalışma olarak dilin toplumsal bağlamdaki işlevini incelemekte, hem de metin analizi olarak yazılı ve sözlü metinleri ayrıntılı bir şekilde çözümlemektedir. Ayrıca, sosyal analiz yönüyle, dilin sosyal yapılar ve güç ilişkileri üzerindeki etkisini ele almakta ve eleştirel bir analiz olarak, bu ilişkileri

sorgulayan ve ortaya çıkan güç dinamiklerini analiz eden bir yaklaşım sunmaktadır. Bu analiz türü, dili sadece bir iletişim aracı olarak değil, aynı zamanda bir eylem biçimi ve sosyal pratik olarak da değerlendirmektedir. Dilin kullanımı, toplumsal etkileşimlerin, güç ilişkilerinin ve ideolojik yapıların bir yansıması olarak görülmekte ve bu açıdan söylem analizi, dilin bu derin ve karmaşık işlevlerini anlamaya yönelik bir çaba olarak karşımıza çıkmaktadır. Söylem analizi, aynı zamanda refleksivite ilkesine dayalı olarak, kendini sürekli eleştiri ve öz eleştiri süzgecinden geçirme kapasitesine sahip bir analiz yöntemidir. Bu nedenle, söylem analizi sadece dilin yüzeysel kullanımını incelemekle kalmamakta, aynı zamanda dilin altında yatan ideolojik ve toplumsal yapıların eleştirel bir değerlendirmesini de içermektedir. Bu yönüyle, söylem analizi çok boyutlu bir yapıya sahip olup, dili hem tarihsel bağlamda hem de sosyal ve politik bağlamda ele almaktadır. Bu analiz, dilin toplumsal pratiklerdeki rolünü derinlemesine inceleyerek, toplumsal güç ilişkilerini ve ideolojik yapıların yeniden üretilmesini açığa çıkaran kapsamlı bir model sunmaktadır. Söylem analizi bu nedenle hem tarihsel hem çok işlevli hem de eleştirel bir yaklaşımı içeren etki alanı oldukça geniş bir analiz türü olarak karşımıza çıkmaktadır (Sözen, 2017: 9-12).

3.5. Bulgular ve Yorum

Bu başlık altında, Filistin-İsrail çatışmasının uluslararası medya kuruluşlarında (Al Jazeera, BBC News, CNN International, Deutsche Welle, Russia Today ve TRT World) nasıl temsil edildiği, Teun A. van Dijk'ın Eleştirel Söylem Analizi (ESA) yöntemi temel alınarak incelenmiştir. Çalışmada, söz konusu çatışmanın medya söylemleri aracılığıyla nasıl yapılandırıldığı, hangi aktörlerin hangi temalar üzerinden öne çıkarıldığı ve haber metinlerinde kullanılan dilsel ve söylemsel stratejiler analiz edilmiştir. Van Dijk'ın medya söylemi analizine ilişkin kuramsal çerçevesi doğrultusunda, haber metinleri yalnızca içerik açısından değil, aynı zamanda ideolojik yapıların yeniden üretimi ve güç ilişkilerinin temsili açısından da değerlendirilmiştir. Bu kapsamda, çalışmanın amacı yalnızca medya kuruluşlarının haber sunumlarındaki farklılıkları ortaya koymak değil, aynı zamanda bu farkların arkasında yatan ideolojik,

politik ve kültürel motivasyonları çözümlemektir. Böylelikle, çatışma haberciliğinde söylemin gücü ve haber metinlerinin toplumsal algı üzerindeki dönüştürücü etkisi üzerine eleştirel bir bakış sunulması hedeflenmektedir.

3.5.1. El Ehli Hastanesi'nin Bombalanması Olayının Bulguları

3.5.1.1. Al Jazeera Bulguları

 ALJAZEERA

News ▾ Israel War on Gaza Features Opinion Video More ▾

LIVE 🔍 Sign up

In Pictures

Gallery | Israel-Palestine conflict

Israeli air raid on al-Ahli Arab Hospital kills 500, Gaza officials say

The hospital attack has sparked international condemnation, as patients and displaced Palestinians number among the dead.

Large numbers of injured people are brought into Shifa Hospital in Gaza City after an Israeli attack on the courtyard of al-Ahli Arab Hospital. [Abdelhakim Abu Riash/Al Jazeera]

Şekil 1: Al Jazeera'nin El Ehli Hastanesi'nin Bombalanması Haberi

Kaynak: Al Jazeera, Israeli airraid on al-Ahli Arab Hospital kills 500, Gaza officials say, 17.10.2023.

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

a. Başlık/lar

Al Jazeera, yaşanan olayı İsrail'in bir saldırısı olarak sunmuş ve olay ile alakalı; *"Gazze yetkilileri, İsrail'in El Ehli Arap Hastanesi'ne düzenlediği hava saldırısında 500 kişinin öldüğünü söyledi (Israeli airraid on al-Ahli Arab Hospital kills 500, Gaza officials say)"* (Al Jazeera, 2023a) başlığını kullanmıştır. Başlık resmi bir açıklamaya dayanmakta olup, yaşanan olayın özetini oluşturmaktadır. Bu yönüyle kısa, açık, ilgi çekici ve net bir şekilde ifade edilmiştir.

b. Haber Girişi

1. Spot/lar

Haber girişi ve spotuna bakıldığında; olay, yer, fail, zaman ve nasıl olduğu bilgisi açık ve net bir şekilde paylaşılmıştır. Olayla alakalı en dikkat çekici bilgiler paylaşarak, okuyucunun kafasındaki soru işaretleri giderilmeye çalışılmıştır. Bu yönüyle haberin girişi ve spotu açıklayıcı bir niteliktedir.

c. Fotoğraf

Hastane saldırısı ile alakalı 11 tane fotoğraf paylaşılmıştır. Paylaşılan fotoğrafların hepsi hastane saldırısıyla doğrudan bağlantılıdır.

2. Şematik Yapı

a. Durum

1. Ana Olayın Sunumu

Haber metninde öncelikle olaya odaklanılmıştır. Daha sonra olayın gerçekleştiği yer paylaşılmış, ardından fail ve son durum aktarılmıştır. Saldırılan bölgenin bir hastane olduğu, orada yaralı ve yaralı yakınlarının bulunduğu, buna ek olarak savaş sırasında

zorla yerinden edilen sivil halk tarafından sığınma alanı olarak kullanıldığı bilgisi paylaşılmıştır. Daha sonra saldırının uluslararası tepkilere yol açtığı bilgisi aktarılmıştır. Resmi makamların, diğer devletlerin ve uluslararası kuruluşların açıklamasına yer verilen haber metninde karşılıklı suçlamalar ve savunmalara da yer verilmiştir. Bu yönüyle gerçekler doğru ve eksiksiz bir şekilde aktarılmıştır.

2. Sonuçlar

İsrail'in hastane saldırısı sonucunda tahmini 500 kişi öldürülmüş, yüzlerce kişi yaralanmıştır.

3. Ardalan Bilgisi

“Gazze'de karşılaşılan tek sivil hedef El Ehli Arap Hastanesi değildi. Filistinlinin barındığı, Birleşmiş Milletler tarafından işletilen bir okul da daha önce vurulmuş, en az altı kişi ölmüştü.” “UNRWA, sosyal medyada yaptığı açıklamada, “Bu çok çirkin ve bir kez daha sivillerin yaşamlarının açıkça göz ardı edildiğini gösteriyor.” dedi.” Bu ifade ve açıklamalar, İsrail'in daha önceden de sivil yaşam alanlarını hedef aldığını hatırlatma amacı taşımaktadır. Yayın kuruluşu, yaşanan bu olayları birbiri ile ilintili bir şekilde vererek İsrail'in daha önce de böyle bir fiilde bulunduğu, dolayısıyla bu fiillerin İsrail için sıradan olduğuna yönelik bir algı oluşturmaya çalışırken aynı zamanda ayrıntılı ve bilgilendirici bir sunum gerçekleştirmiştir.

4. Bağlam Bilgisi

Olay, Gazze'deki Sağlık Bakanlığı'na bağlı El Ehli Arap Hastanesi'nde, Salı Günü, İsrail'in saldırısı neticesinde yaşanmıştır. Hastane personellerinin, yerinden edilen sivillerin, yaralıların ve yaralı yakınlarının bulunduğu ve sığındığı bir ortamda gerçekleşmiştir. Olayın ana aktörleri; İsrail, Filistin İslami Cihad, sivil halk, hastane personelleri, Birleşmiş Milletler, Filistin ve Ulusal Girişim Partisi'dir.

b. Yorum

1. Haber Kaynakları

Daha çok Gazze'deki Sağlık Bakanlığının açıklamalarına yer verilen metinde, olayın taraflarının açıklamalarına da yer verilmiştir. Olayın taraflarının açıklamalarına da yer verilmiş olması, bu konuda dengeli bir tutum sergilendiğini ortaya koyması açısından önem arz etmektedir.

2. Olay Taraflarının Olaya Getirdikleri Yorumlar

Hastaneyi vurduğu iddia edilen “İsrail suçlamayı reddederek, patlamayı Filistin İslami Cihad silahlı grubu tarafından fırlatılan bir roketin yanlış ateşlemesine bağladı, İslami Cihad ise reddetti.” İfadelerine yer verilmiştir. Ancak olayın taraflarından İslami Cihad'ın açıklamasına ayrıntılı olarak yer verilmemesi, taraflardan birini basitleştirme ya da görmezden gelme olarak okunabilmektedir.

B. Mikro Yapı

1. Sentaktik Çözümleme

a. Cümle Yapılarının Aktif ya da Pasif Olması

“Kuşatma altındaki Gazze Şeridi'ndeki yetkililere göre, İsrail bombardımanı Gazze'nin merkezinde tıka basa dolu bir hastane yerleşkesini vurarak hastalar ve içeride barınan yerinden edilmiş Filistinliler de dahil olmak üzere tahmini 500 kişiyi öldürdü.” Cümlede eylemi gerçekleştiren özne (İsrail bombardımanı) açıkça belirtilmiş ve eylemin nesnesi (hastane yerleşkesi, hastalar ve yerinden edilmiş Filistinliler) doğrudan belirtilmiştir. Yani, cümlede eylemin faili (İsrail bombardımanı) ve eylemin etkilediği nesne (hastane yerleşkesi ve insanlar) net bir şekilde ifade edilmiştir, bu da cümleyi aktif yapmaktadır.

b. Cümle Yapılarının Basit ya da Karmaşık Olması

“Gazze'deki sağlık bakanlığı, Çarşamba günü El Ehli Arap Hastanesi'nde meydana gelen patlamaya İsrail'in hava saldırısının neden olduğunu söyledi.”

“İsrail bombardımanı Gazze'nin merkezinde tıka basa dolu bir hastane yerleşkesini vurarak hastalar ve içeride barınan yerinden edilmiş Filistinliler de dahil olmak üzere tahmini 500 kişiyi öldürdü.” Buna benzer ifadeler cümlelerin karmaşık bir şekilde yapılandırıldığını göstermektedir. Bu cümleler karmaşık cümlelerdir çünkü her biri birden fazla bilgi ve ayrıntı içermektedir. İlk cümle, Gazze'deki sağlık bakanlığının El Ehli Arap Hastanesi'nde, Çarşamba Günü meydana gelen patlamanın nedeninin İsrail'in hava saldırısı olduğunu söylediğini bildirmektedir. Bu cümlede, ana cümle (sağlık bakanlığının açıklaması) ve bu açıklamanın detaylarını veren yan cümle birlikte yer almaktadır. İkinci cümle ise, İsrail bombardımanının Gazze'nin merkezinde tıka basa dolu bir hastane yerleşkesini vurduğunu ve bunun sonucu olarak hastalar ve içeride barınan yerinden edilmiş Filistinliler de dahil olmak üzere tahmini 500 kişinin öldüğünü belirtmektedir. Bu cümlede, ana eylem (öldürme) ve bu eylemin gerçekleştiği yer ve koşullar detaylandırılmıştır. Her iki cümle de birden fazla düşünceyi, eylemi ve ayrıntıyı ifade ettiği için karmaşıktır.

2. Yerel Bağdaşıklık

a. Nedensel İlişki

“Gazze'de saldırıya uğrayan tek sivil hedef El Ehli Arap Hastanesi değildi. Filistinlinin barındığı, Birleşmiş Milletler tarafından işletilen bir okul da daha önce vurulmuş, en az altı kişi ölmüştü.”, *“UNRWA, sosyal medyada yaptığı açıklamada, "Bu çok çirkin ve bir kez daha sivillerin yaşamlarının açıkça göz ardı edildiğini gösteriyor." dedi.*” Bu ibareler birbirine yakın zamanda gerçekleştiği vurgulanan olaylar arasında nedensel bir ilişkinin olduğunu ortaya koyma iddiasıdır. Daha önceden de bu tür işlere imza attığı hatırlatılan İsrail'in, tekrardan böyle bir şey yapabileceği yönünde bir kanaat oluşturma amacı taşımaktadır.

b. İşlevsel İlişki

“UNRWA, sosyal medyada yaptığı açıklamada, "Bu çok çirkin ve bir kez daha sivillerin yaşamlarının açıkça göz ardı edildiğini gösteriyor." dedi.” *“Gazze'de saldırıya uğrayan tek sivil hedef El Ehli Arap Hastanesi değildi. Filistinlilerin barındığı,*

Birleşmiş Milletler tarafından işletilen bir okul da daha önce vurulmuş, en az altı kişi ölmüştü.” Daha önceden yaşandığı belirtilen olaylar haber metninde yeni olaylar ile bağlantılandırılarak İsrail'e yönelik suçlu olduğunu ve suça devam ettiğini tekrarlama çabasıdır. *“On binlerce aile, İsrail ordusunun bitmek bilmeyen bombardımanından korunmak için Gazze'nin dolup taşan hastanelerine akın etti.”* Cümlesinde ise *“İsrail ordusunun bitmek bilmeyen bombardımanı”* ifadesi İsrail'in sert tutumuna yönelik bir eleştiri amacı taşımaktadır. Aynı zamanda İsrail'e yönelik suçlayıcı ifadelere de yer vermek suretiyle İsrail aleyhine propagandaya başvurulduğu görülmektedir.

c. Referansal İlişki

Metin içerisinde açıklama yapanların beyanlarına, unvanlarına, isimlerine değinilmiştir. İsimler, duygusal, ideolojik ya da başka bir amaçla kullanılmamıştır, sadece belirtme amacıyla kullanılmıştır. *“Yerinden edilmiş Filistinlilerin sığınağı” “tıka basa dolu bir hastane” “İsrail'in hava saldırılarının neden olduğu patlama”* bu ifadeler metin içerisinde sık sık geçmekte ve referans olarak kullanılmaktadır. Hastane saldırısı denildiği zaman, İsrail'in saldırısına vurgu yapılmıştır. Hastanelerin tıka basa sivillerle dolu olduğu vurgulanarak, can kaybı ve yaralılara yönelik tahmini yüksek tutma ve duygusallığı çağrıştıрма amacı taşıdığı söylenebilir. Sivillerin yerinden edildiği hatırlatılarak, savaş anında hedef olarak alınmaması gereken yerlere sığındığı bilgisi çokça paylaşılmıştır. Burada bilgi konusunda sorumluluk bilinciyle hareket edilerek objektif bir aktarım mevcutken; sunumda yer yer gösterişe gidilerek, olay duygusal ve sansasyonel bir biçimde aktarılmıştır.

3. Sözcük Seçimleri

Al Jazeera, saldırının gerçekleştiği hastanenin ismini *“El EhliArap Hastanesi”* olarak anmıştır. Oysa ki hastanenin yaygın ismi El EhliBaptist Hastanesidir. Bu isimlendirme, okuyucu kitlesinin daha çok Araplardan olduğu düşünüldüğünde; Arapmilletinin harekete geçmesine yönelik duygusal bir mesaj olarak algılanabilir. *“Bir hastane yerleşkesini vurarak”* ifadesi işin aslını ortaya koymaktadır. Bu ifade, zihinlerdeki küçük bir hastane imajını yıkarak, bir yerleşkeye yönelik saldırı

gerçekleştğini, dolayısıyla hasarın büyük olabileceği gerçeğini ortaya çıkarmaktadır. *“Haber kuruluşları ve sosyal medya yanan odalar ve ağır sedyelerin görüntüleri ile doldu”* ifadesi hem yaşanan olayın dehşetini hem de tepkilerin yüksek olduğunu ima etmektedir. *“Gazze'nin dolup, taşan hastaneleri”* ifadesi insani boyutun trajik bir noktaya geldiğini ifade etmek için kullanılmıştır. *“Karanlık hastane avlusu”, “hastane avlusunda kan lekeleri”, “yanan araba görüntüleri”* ortamın bir kaos ortamı olduğunu zihinlerde canlandırarak, görüntüleri okuyucunun duygularına aktarma amacı taşımaktadır. Al Jazeera, yüksek çağrışımlar ifade eden sözcüklere yer vererek dilin duygusal yönünü çokça kullanmıştır.

4. Haber Retoriği

a. Fotoğraf

Toplamda 11 adet fotoğrafını kullanıldığı haberde, her bir haberin altına açıklaması yazılmıştır. Sansasyonel bir eylem olan hastane saldırısını, bütün çıplaklığıyla ortaya koyan fotoğraflar paylaşılmıştır. Özellikle, imkânsızlıkların ve zarar gören çocukların fotoğraflarının gösterilmesiyle, okuyucunun duygularının ve algılarının etkilenebileceği düşünülmektedir. Fotoğraflar özenle seçilmiştir ve yaşanan kaosu ortaya koymak açısından yeterlidir. Girişteki, ilk ve en önemli fotoğrafta kucağında bir bebek olan sağlık görevlisinin endişe içerisinde yardım istediği anlaşılmaktadır. Arka taraftaki kalabalık ve yerde tedavi gören hastalar ise kaos durumunu işaret etmektedir. Diğer fotoğraflarda ise; üstü yarıya kadar kanla kaplanmış yaralı bir erkek, hastane ortamında çekilmiş ve kucağında ağlayan çocuğu ile birlikte yaralanmış bir anne, sedyede taşınan bir erkek hasta, yaralanmış bir bebek, endişe içerisinde bekleyen yaralanmış çocuklar, annesi ile beraber yalanmış ve annesinin kucağında bekleyen bir bebek, ağır yaralandığı anlaşılan ve sağlık görevlisinin kucağında taşınan bir çocuk, sedye bulamayan hastane koridorunda kimsenin ilgilenmediği yaralılar, torbalar içerisinde yerlerde bekleyen onlarca ceset, elinde yaralanmış çocuğu ile hastaneye gelen bir anne görsel olarak paylaşılmıştır. Fotoğraflar oldukça sansasyoneldir, korku ve endişeyi körüklemek için dramatize edilerek kullanılmıştır. Bu yönüyle, haber kuruluşu gösterişe başvurmuştur.

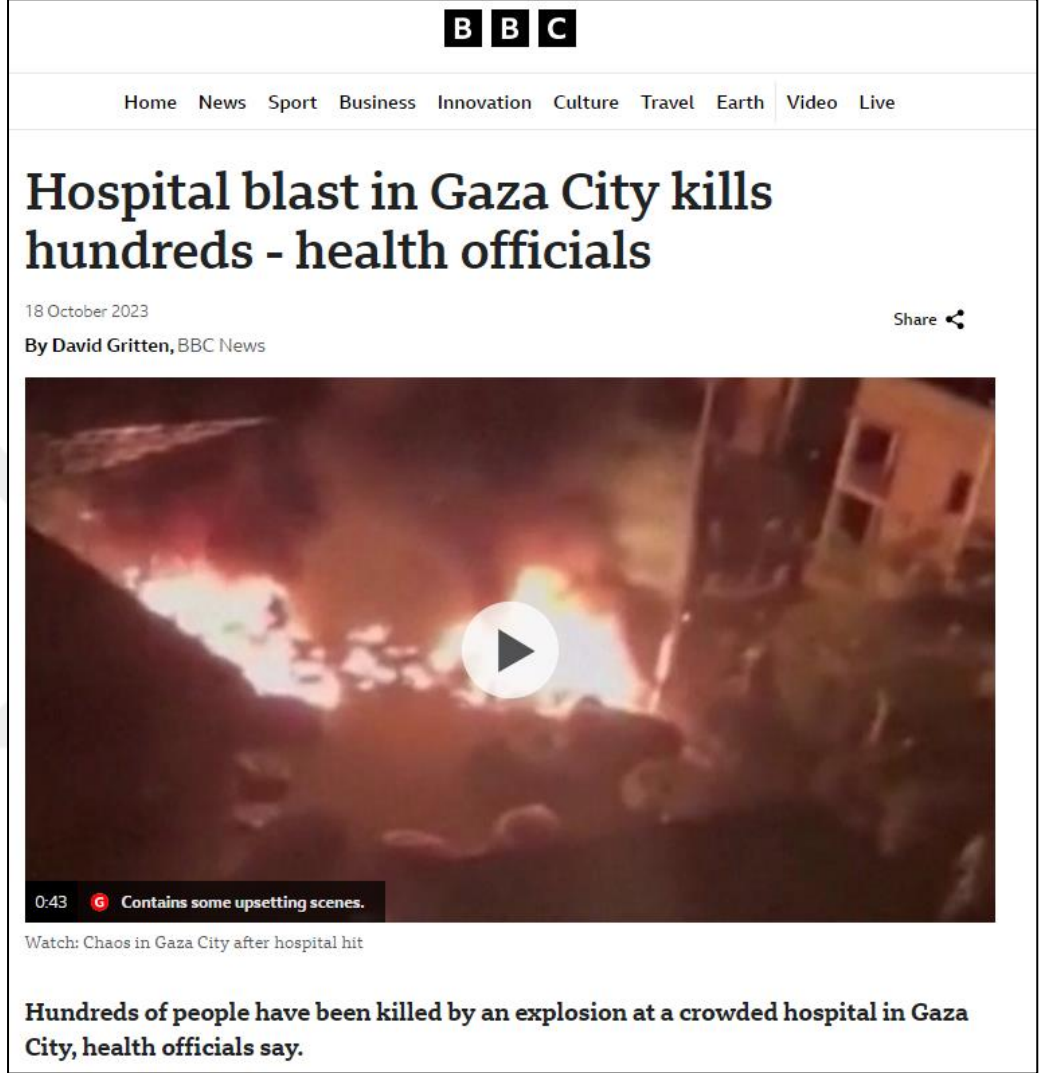
b. İnandırıcı Bilgiler

Uluslararası bağımsız kuruluşların açıklamalarına yer verilmiştir ancak metinde sadece tepki düzeyindeki açıklamaları geçmektedir. Bir tıp doktoru olan ZiadShehadah'ın konuyla alakalı uzman görüşü alınarak metnin inandırıcılığına katkı sağlanmıştır. Haber metni içerisinde istatistiki birkaç bilgi mevcutken, resmin büyüğünü gösteren istatistiki bilgiler eksik bırakılmıştır. Bu yönüyle kusurludur ve doğruluk ilkesi çerçevesinde gerçekler göz ardı edilmiştir.

c. Görgü Tanıklarının İfadeleri

Haber metni içerisinde görgü tanıklarının ifadelerine başvurulmadığı görülmektedir.

3.5.1.2. BBC News Bulguları

Şekil 2: BBC'nin El Ehli Hastanesi'nin Bombalanması Haberi

Kaynak: BBC, Hospital blast in Gaza City kills hundreds – health officials, 18.10.2023.

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

a. Başlık/lar

BBC, hastane bombalamasına ilişkin olayın yaşandığı günün ertesinde, 18 Ekim 2023 tarihinde “Gazze Şehri'ndeki hastane patlaması yüzlerce kişiyi öldürdü-Sağlık yetkilileri (Hospital blast in Gaza City kills hundreds – health officials.)”(BBC News, 2023a) başlıklı haberini yayınlamıştır. Olay bir “patlama” olarak aktarılmıştır.

b. Haber Girişi

1. Spot/lar

BBC'nin yaptığı haberin başlığı ve spotuna bakıldığında; İlk olarak, düz okunduğunda; yaşanan olayın bir patlama ile ilişkilendirildiği ve bunun bir bombalama eyleminden ziyade sanki hastane içerisinde kendiliğinden oluşan bir patlama olduğuna yönelik algı oluşmaktadır. Haber kuruluşunun, olayın taraflarından olan ve suçlanan İsrail'e yönelik bir koruma çabası içerisinde olduğu görülmektedir. Bu yönüyle bilgiler bağlamından kopartılarak aktarılmıştır.

c. Fotoğraf

Haber başlığının hemen altında 43 saniyelik bir video “üzücü sahneler içerir” uyarısı ile başlamaktadır ve “Hastanenin vurulmasından sonra Gazze'de kaos” etiketi ile paylaşılmıştır.

2. Şematik Yapı

a. Durum

1. Ana Olayın Sunumu

Olay ayrıntılı bir şekilde anlatılmadan, haber girişinde ilk önce karşılıklı suçlamalara yer verilmiş, ardından Hamas'ın 7 Ekim'de düzenlediği saldırı ayrıntılarıyla birlikte aktarılmıştır. Hastane saldırısı sonrası halkın yaşadığı sıkıntılar ve acı tanıkların dilinden anlatılmıştır. Uluslararası tepkilere yer verilen haber metninde ayrıca, görgü tanıklarının anlattıkları ve resmî açıklamalar da aktarılmıştır. Hastanenin yaygın isminin El Ehli Baptist olduğu, finansmanının Anglikan Kilisesi tarafından sağlandığı bilindiği

halde; hastane, El Ehli Arap olarak anılmıştır. Başlıkta ise hastane ismi belirtilmemiş, isim ilerleyen kısımlarda verilmiştir. Hastane ve çevresinde gerçekleşen patlamada 500 kişinin öldüğü ve yüzlerce kişinin yaralandığı ayrıca hastanenin büyük bir kısmının faaliyet dışı kaldığı bilgisi aktarılmıştır.

2. Sonuçlar

Yaşanan olay sonucunda 500 kişi hayatını kaybetmiş ve yüzlerce kişi yaralanmıştır.

3. Ardaan Bilgisi

Dünya Sağlık Örgütü, İsrail ordusunun yapmayı planladığı büyük bir kara saldırısı öncesinde, Gazze'nin kuzeyindeki 20 hastaneye verdiği tahliye emirlerini geri almaya çağırıldığı belirtilerek, sivillerin ve sağlık hizmetlerinin derhal korunması gerektiği çağırısına yer verilmiştir. Bu bilgi ve yaşanan olay, olayın failinin İsrail olduğuna yönelik şüpheleri arttırırken; yaşanan olayda fail gizlenmeye çalışılmış, olay-fail ilişkisinde isim vermekten kaçınılmıştır. Bu yönüyle çelişkili ve taraflı bir tutum sergilendiği görülmektedir.

4. Bağlam Bilgisi

Olay, 17 Ekim 2023 tarihinde Gazze Sağlık Bakanlığı'na bağlı bir hastanede yaşanmıştır. Personellerin, savaştan kaçan sivillerin, yaralı ve yaralı yakınlarının bulunduğu bir ortamda gerçekleşmiştir. Ana aktörler; İsrail, Hamas, İslami Cihad, sivil halk, hastane personelleri, Uluslararası Kızılhaç Komitesi, Dünya Sağlık Örgütü ve Filistin Sağlık Bakanlığıdır.

b. Yorum

1. Haber Kaynakları

İsrail, Hamas, İslami Cihat, sivil halk, hastane personelleri, Uluslararası Kızılhaç Komitesi Dünya Sağlık Örgütü, Filistin Yönetimi ve Gazze Sağlık Bakanlığıdır. Sayılan kuruluşların ve sivillerin beyanatlarına yer verilmiştir ancak bunlar içerisinde en fazla İsrail ve hastane personellerinin anlattıklarına yer verilmiştir.

2. Olay Taraflarının Olaya Getirdikleri Yorumlar

İsrail, İslami Cihad tarafından ateşlenen bir füzenin düşmesi sonucu hastanenin vurulduğu bilgisini paylaşmıştır. İslami Cihad'ın konuyla alakalı açıklaması, iddiası ya da savunmasına yer verilmemiştir. Bu yönüyle, medya kuruluşu tarafından İslami Cihad görmezden gelinmiş ve taraflı bir tutum sergilenmiştir.

B. Mikro Yapı

1. Sentaktik Çözümleme

a. Cümle Yapılarının Aktif ya da Pasif Olması

"Hamas, İsrail saldırısını "korkunç katliam" olarak nitelendirdiği olaydan sorumlu tuttu." Aktif cümledir: Özne (Hamas) açıkça belirtilmiş ve eylemi (nitelendirdi, sorumlu tuttu) doğrudan gerçekleştirmektedir.

"Hastane, İslami Cihad terör örgütünün fırlattığı başarısız roket sonucu vuruldu" dedi." Aktif cümledir: Eylemi (dedi) gerçekleştiren özne ("Hastane" yetkilileri veya konuşan kişi) ve eylem (dedi) doğrudan belirtilmiştir.

"F-16 veya F-35'ten gelen iki roketin bu insanları bombaladığını ve acımasızca, hiç acımadan öldürdüğünü gördüm" dedi." Eylemi (dedi) gerçekleştiren özne (konuşan kişi) ve eylem (dedi) doğrudan belirtilmiştir.

Bu cümlelerde, eylemi gerçekleştiren öznelere doğrudan belirtilmiş olduğundan, bu cümleler aktiftir. Özellikle karşılıklı suçlamaların ve açıklamaların yapıldığı çoğu durumlarda cümle yapısı aktif olarak verilmiştir.

b. Cümle Yapılarının Basit ya da Karmaşık Olması

“İsrail savaş uçakları ve topçuları, Filistinli ana militan grup Hamas'ın 7 Ekim'de İsrail'e düzenlediği ve 1.400 kişinin ölümüne yol açan benzeri görülmemiş saldırıya yanıt olarak Gazze'yi bombalıyor.” Cümlesi; İsrail'in Gazze'yi bombaladığını, Filistin'de ana grup Hamas'ın militan olduğu, Hamas'ın 7 Ekim'de İsrail'e benzeri görülmemiş saldırı yaptığını, Hamas'ın 1400 kişiyi öldürdüğünü ifade etmek için oldukça karmaşık bir yapıda kurgulanmıştır. Bu cümle, birden fazla özne, eylem ve bağlam içermesi nedeniyle karmaşık bir yapıya sahiptir. Birden fazla olay ve durum, bir cümle içinde ifade edilmiştir, bu da cümlenin karmaşıklığını arttırmaktadır. Basit cümleler tek bir düşünce veya eylemi ifade ederken, bu cümle birden fazla düşünceyi ve olayı içermektedir, bu da onu karmaşık yapmaktadır.

2. Yerel Bağdaşıklık

a. Nedensel İlişki

“İsrail savaş uçakları ve topçuları, Filistinli ana militan grup Hamas'ın 7 Ekim'de İsrail'e düzenlediği ve 1.400 kişinin ölümüne yol açan benzeri görülmemiş saldırıya yanıt olarak Gazze'yi bombalıyor.” Cümlesi haberin başında verilmiştir. Daha sonra karşılıklı suçlamalara yer verilen haber metninde, böylesi bir açıklama gereği duymak; bombalanan mekânın, savaş anında dahi korunması gereken bir alana İsrail'in olası bir bombalama ihtimaline karşın, okuyucu tarafından verilecek tepkiyi en baştan yumuşatma çabası olarak algılanmaktadır. Böylelikle manipüle yöntemine başvurulmuş ve okuyucu yanlış yönlendirilmiştir.

b. İşlevsel İlişki

“Savaşın başlangıcından bu yana İsrail'e ayırım gözetmeksizin atılan binlerce roketten 450'sinin Gazze'ye düştüğünü ve sivilleri tehlikeye attığını söyledi.” Cümlesinin, haber metnine İsrail yanlısı belirli bir anlam ve bakış açısı kazandırmak için ifade edildiği anlaşılmaktadır. İsrail saldırılarından bahsederken *“ayırım gözetmeksizin”* ifadesi yer almamaktadır. Bu yönüyle de taraflı bir tutum kendini belli etmektedir.

c. Referansal İlişki

Görgü tanıklarının beyanları; ünvanları, isimleri ve hangi ülkenin vatandaşı olduğu bilgisi ile aktarılmıştır. İsrail hükümetine bağlı yetkililerin ünvanı ve isimleri belirtilmiştir. Ancak suçlamanın muhatabı Hamas'ın çok az yer verilen açıklamalarında; açıklamayı yapanın ismi verilmemekle beraber, birçok kez suçlayıcı ve aşağılayıcı ifadelerle anılmıştır. Terörün, Hamas ya da İslami Cihad isminin anıldığı yerlerde anılması; medya kuruluşunun, ilgili aktörler ile teröre yönelik bir referans oluşturma çabası içerisinde olduğunu göstermektedir.

3. Sözcük Seçimleri

“Filistin İslami Cihad”, Bu açılımın kullanılması ve aynı cümle içerisinde militan olarak anılması, Batıda var olan İslamafobi'den dolayı açıklamaya gerek bırakmayacak türden bir sunumdur. Ayrıca *“Filistin İslami Cihad”*ın kullanılması, Filistin yanlısı eylemlerin yapıldığı bir dönemde bombalama eylemine karşı verilebilecek tepkiyi insani boyuttan çıkartıp, İslamafobiye referansla insanlığın gündeminden düşürme arzusu taşıdığı söylenebilir. Metnin devamında *“İslami Cihad terör örgütü”* ifadesi de bunu destekler niteliktedir. *“Hamas'ın İsrail'e düzenlediği ve 1400 kişinin ölümüne yol açan benzeri görülmemiş saldırı”* *“Benzeri görülmemiş saldırı”* ifadesi ile abartı yoluna başvurularak okuyucunun gözünde İsrail'i mağdur gösterme çabası öne çıkmaktadır. *“Hamas'ın 1400 kişinin ölümüne yol açması”* ancak *“Gazze'de ölenlerin”* nasıl ve kim tarafından öldü(rüldü)ğünün belirtilmemesi okuyucuyu yönlendirme ve belli bir kalıba sokma amacı taşımaktadır.

4. Haber Retoriği

a. Fotoğraf

Haber içerisinde saldırıdan etkilenen insanları göstermek yerine, hastanenin bulunduğu konumun Google Haritalar'dan havadan çekilmiş fotoğrafına yer verilmiştir. Saldırının ardından hastane içinde ve çevresinde çıkan yangın gösterilmiş olup,

ilerleyen kısımlarda ambulanslar ile yakın hastanelere taşınan yaralılara yer verilmiştir. Ancak video içerisinde çerçevelemeye gidilerek, ağır yaralıları göstermek yerine, yürüyebilecek durumdaki yaralılar gösterilmektedir. Olay, başlık ve görseller durumun boyutunu ortaya koyması açısından oldukça yetersizdir. Video açıklaması, içerik ve başlık birbiri ile zıtlık taşımaktadır.

b. İnandırıcı Bilgiler

Haber metninde uluslararası kuruluşların, görgü tanıklarının, çatışmaya konu olan tarafların görüş ve açıklamalarına yer verilmiştir. Ölüm sayılarına ilişkin bir istatistiki bilgi paylaşılmış ve bu sadece İsrail'e yönelik saldırılarda hayatını kaybedenlere yönelik rakamları içermektedir. Medya kuruluşu bu yönüyle inandırıcılığını kaybetmiştir. Uzman görüşüne ise başvurulmamıştır. Haber metni objektiflikten uzak olmanın yanı sıra oldukça taraflı bir şekilde kurgulanmıştır.

c. Görgü Tanıklarının İfadeleri

Görgü tanıklarının ifadelerinde çok ayrıntıya girilmemiş ancak tanıkların olayı özetleyebilecek ifadeleri aktarılmıştır. Görgü tanıklarının ifadelerine göre, yaşanan olayın bir saldırı olduğu gerçeği ortaya çıkmaktadır. Bir tanığın ifadesine göre; *“F-16 ya da F-35 uçağından atılan bir bomba”* sonucunda patlamanın meydana geldiği aktarılmıştır.

3.5.1.3. CNN International Bulguları

Şekil 3: CNN'in El Ehli Hastanesi'nin Bombalanması Haberi

Kaynak: CNN, (Hundreds likely dead in Gaza hospital blast, as Israeli blockade cripples medical response, 24.10.2023).

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

a. Başlık/lar

CNN, hastane bombalamasına ilişkin olayın yaşandığı gün; “İsrail ablukası tıbbi müdahaleyi sekteye uğratarken, Gazze'deki hastane patlamasında muhtemelen yüzlerce kişi öldü (Hundreds likely dead in Gaza hospital blast, as Israeli blockade cripples medical response).” (CNN International, 2023a) manşetli haberini yayınlamış ancak 17 Ekim 2023'te yayınlanan haber 24 Ekim 2023 tarihinde güncellenmiştir.

b. Haber Girişi

1. Spot/lar

Haber girişinde hastane olayına bir “*patlama*” olarak değinilmiştir. Haber manşetinin hemen altında, yıkılmış ve etrafında insanların toplandığı bir cami enkazını gösteren video paylaşılmıştır. Bu fotoğraf, yaşanan olayla alakalı değildir. Bununla birlikte, Filistinli yetkililere dayandırdığı açıklamaya göre; “*İsrail'in bölge halkına yiyecek, yakıt ve elektrik vermediğini ve bunun endişelere yol açtığı*” paylaşılmıştır. Daha sonra, yine Filistin Sağlık Bakanlığı'na dayandırılarak; “*hastanenin bombalandığını ve binlerce yerinden edilmiş insanın orada olduğu*” paylaşılmıştır. Hala enkaz altında olduğu belirtilen insanlardan olayın kurbanı olarak bahsedilmiştir. Haber başlığı ve spotta faili gizlemeye yönelik bir çaba göze çarpmaktadır.

c. Fotoğraf

1 adet video ve 8 adet görselin paylaşıldığı haber metninde, görsellerin 5 tanesi hastane bombalaması ile alakalıdır. Girişteki videoda, hastane patlaması sonrası sağlık ekiplerini yaraları hastaneye taşırken gösteren içerik mevcuttur. Yaralılar buzlanarak sunulmuştur ve aralarında çocuklar da bulunmaktadır. Buna ek olarak; İsrail'in saldırıları sonucunda gelişen sosyal olaylara vurgu yapılmaktadır. Fotoğrafların dördünün altında bulunan açıklamalarda “*hastane bombalaması sonrası*” ibaresi kullanılarak paylaşılmıştır, diğer 4 fotoğraf ise El Ehli Baptist Hastanesi'nin bombalanmasının ardından başka bir hastaneye sığınan sivilleri gösteren fotoğraflardır.

2. Şematik Yapı

a. Durum

1.Ana Olayın Sunumu

CNN olayı sunarken, çelişkili bir şekilde sunmuştur. İlk ifadede, “*hastanede büyük bir patlama*” meydana geldiğini, hemen ardından gelen ifadede ise “*hastanenin*

bombalandığı” bilgisini Filistinli yetkililere dayandırarak aktarmıştır. Daha sonra karşılıklı suçlamalara yer verilmiş, İsrail’in savunması detaylı bir şekilde haber metninde yer bulmuştur. Hemen ardından Gazze şeridinde yaşanan olaylara değinilmiş ve “İsrail’in kendisine yapılan saldırıya karşılık bir tepki olarak saldırı başlattığı ve bölgeyi kuşatma altına aldığı” bilgisine yer verilmiştir. Haber metninde uluslararası kuruluşların açıklamaları, yerel kaynaklardan edinilen bilgiler ve kurumsal açıklamalar yer almıştır.

2. Sonuçlar

Yaşanan olay sonucunda 500'den fazla kişinin öldüğü ve pek çok kişinin hala enkaz altında olduğu, sağ kurtulanların ise çevredeki diğer hastanelere tedavi ve sığınma amacıyla gittiği bilgisi paylaşılmıştır.

3. Ardaan Bilgisi

Birleşmiş Milletler ve Sınır Tanımayan Doktorlar tarafından, “İsrail’in yaptığı hava saldırılarında hastaneler ve ambulanslar da dahil olmak üzere tıbbi tesisleri hedef aldığı” suçlaması yapılmıştır. Ayrıca, “İsrail’in aynı gün Gazze'nin merkezinde yerinden edilmiş kişilerin barındığı iki yoğun nüfuslu mülteci kampını ve UNRWA okulunu vurduğu ve en az 18 kişinin öldüğü ve çok sayıda kişinin yaralandığı” bilgisi aktarılmıştır. Bu yönüyle açıklayıcı ve bilgilendirici bir tutum sergilenmiştir.

4. Bağlam Bilgisi

Olay 17 Ekim 2023 tarihinde gerçekleşmiştir. Bir ifadeye göre “Filistin Sağlık Bakanlığı'na bağlı,” diğer bir ifadeye göre “Hamis kontrolündeki Sağlık Bakanlığına bağlı bir hastanede”, “savaştan kaçan sivillerin, personellerin, yaralı ve yaralı yakınlarının bulunduğu bir ortamda yaşanmıştır.” Ana olaya dahil olanlar; İsrail, HAMAS, sivil halk, hastane personelleri, Uluslararası Kızılhaç Komitesi, Dünya Sağlık Örgütü, Filistin Sağlık Bakanlığı, İslami Cihat, Birleşmiş Milletler ve Sınır Tanımayan Doktorlar Örgütü’dür.

b. Yorum

1. Haber Kaynakları

İsrail, Dünya Sağlık Örgütü, Filistin Sağlık Bakanlığı, İsrail Savunma Bakanlığı, BM Yardım ve Bayındırlık Ajansı (UNRWA), Filistin İçişleri Bakanlığı, Birleşmiş Milletler ve Sınır Tanımayan Doktorlar Örgütüdür. Bunlar içerisinde en fazla Filistin Sağlık Bakanlığı ve İsrail'in resmî kurumlarının açıklamalarına yer verilmiştir.

2. Olay Taraflarının Olaya Getirdikleri Yorumlar

İsrail Savunma Kuvvetleri tarafından yapılan açıklamada, *“Biz bunu vurmadık ve elimizdeki istihbarat bunun İslami Cihat tarafından gerçekleştirilen başarısız bir roket fırlatması olduğunu gösteriyor ve kategorik olarak eklemek istiyorum ki, herhangi bir hassas tesisi, herhangi bir hassas tesisi kasıtlı olarak vurmadık ve bunu da eklemek istiyorum, kesinlikle hastaneler değil,”* İsrail askeri sözcüsü Tuğamiral Daniel Hagari daha sonra CNN'e, IDF'nin Gazze'deki militanlar arasında *“bunun bir İslami Cihat olayı olduğunu söyleyen iletişimler olduğunu ve saldırının hastanenin kendisini değil, hastanenin otoparkını etkilediğini gösteren drone görüntülerinin bulunduğunu”* söyledi. İsrail ordusuna ait, bu ve buna benzer açıklamalara çok defa yer verilmiş ve meşru gösterilmiştir. Ancak suçlamaya maruz kalan İslami Cihat'ın açıklamalarına hiçbir şekilde verilmemiş, görmezden gelinmiştir. Ayrıca, Filistin Sağlık Bakanlığı'nın İsrail'in daha önceden yaptığı saldırılara benzer olarak *“Salı günü İsrail savaş uçaklarının Gazze'nin merkezinde yerinden edilmiş kişilerin barındığı iki yoğun nüfuslu mülteci kampını ve UNRWA okulunu vurduğunu ve en az 18 kişinin öldüğünü ve çok sayıda kişinin yaralandığını söyledi”* açıklamasına yer verilmiştir.

B. Mikro Yapı

1. Sentaktik Çözümleme

a. Cümle Yapılarının Aktif ya da Pasif Olması

"Biz bunu vurmamak ve elimizdeki istihbarat bunun İslami Cihat tarafından gerçekleştirilen başarısız bir roket fırlatması olduğunu gösteriyor ve kategorik olarak eklemek istiyorum ki, herhangi bir hassas tesisi, herhangi bir hassas tesisi kasıtlı olarak vurmamak ve bunu da eklemek istiyorum, kesinlikle hastaneler değil," Genel olarak cümle aktif yapıda kurulmuştur çünkü eylemi gerçekleştiren öznelere (biz, elimizdeki istihbarat, ben/istiyoruz) ve eylemler (vurmamak, gösteriyor, eklemek istiyorum) doğrudan belirtilmiştir. Ancak, cümle içinde *"İslami Cihat tarafından gerçekleştirilen"* gibi pasif yapılar da bulunmaktadır. Bu tür karma yapılar, cümlelerin genelinde aktif bir ifade kullanılmasına rağmen, bazı bölümlerinde pasif ifadeler içermektedir.

b. Cümle Yapılarının Basit ya da Karmaşık Olması

"Gazze, 2,2 milyon insana ev sahipliği yapan kıyı bölgesini kontrol eden İslamcı militan grup Hamas'ın ölümcül saldırısına tepki olarak bir haftadan fazla bir süredir İsrail tarafından kuşatma altında. Bu arada hastaneler elektrik ve su sıkıntısı nedeniyle bölge genelindeki yaralılara müdahalede zorlanıyor." Bu cümlede de birden fazla bilgi ve bağlam bir araya getirilmiş, bu da cümleyi karmaşık yapmaktadır. Olayı doğrudan anlatmak yerine, her bir eylemin önüne özneyi suçlayıcı bir ifade ile tanımlayarak vermek ya da diğer bir tarafı kurban rolüne büründüren ifadeler kullanmak, cümle yapısını karmaşık bir hale getirmiştir. Okuyucuyu yönlendirme amacı taşıdığı anlaşılmaktadır.

2. Yerel Bağdaşıklık

a. Nedensel İlişki

"Gazze, 2,2 milyon insana ev sahipliği yapan kıyı bölgesini kontrol eden İslamcı militan grup Hamas'ın ölümcül saldırısına tepki olarak bir haftadan fazla bir süredir İsrail tarafından kuşatma altında. Bu arada hastaneler elektrik ve su sıkıntısı nedeniyle bölge genelindeki yaralılara müdahalede zorlanıyor"

Cümlesi, Gazze'nin 2,2 milyon insana ev sahipliği yaptığını, bu bölgenin İslamcı militan grup Hamas tarafından kontrol edildiğini, Hamas'ın İsrail'e karşı ölümcül saldırı

gerçekleştirdiği ve Gazze'nin İsrail tarafından bir haftadır kuşatma altına alınmasına sebep olarak yaşanan olayı gerekçe göstermiştir. Cümle, “*hastanelerde elektrik ve su sıkıntısı yaşandığı ve bu durumun bölge genelindeki hastalara müdahale etmeyi zorlaştırdığı*” bilgisini içermektedir. Bu metinde “*Hamas'ın ölümcül saldırısına*” ifadesinin altı çizilmiştir ve olayla alakalı başka bir habere yönlendirmektedir. Esas olarak burada verilmek istenen mesajın bu olduğu düşünülmektedir. Olay, bağlamından kopartılarak Hamas'ın yaptığı ilk saldırının bundan sonra yaşanan her olayın müsebbibi olarak gösterilmesine, İsrail'in ise haklı gerekçelerle saldırı gerçekleştirdiğine yönelik bir bağlantı ile sunulmuştur. Bu yönüyle taraflı ve manipülatif bir tutum sergilenmiştir.

b. İşlevsel İlişki

“Filistinli yetkililer, ölümcül olaydan İsrail'in devam eden hava saldırılarını sorumlu tuttu. Ancak İsrail Savunma Kuvvetleri, hastane saldırısıyla herhangi bir ilgisi olduğunu "kategorik olarak" reddetti ve bunun yerine Gazze'deki rakip İslamcı militan grup olan Filistin İslami Cihad grubunun "başarısız roket fırlatmasını" suçladı.” Bu şekilde ifade edilen olay neticesinde hastanenin bombalandığı gerçeği ortaya çıkmaktadır. Kim yaparsa yapsın, ortada bir gerçek vardır ki; bu da hastanenin yıkıma uğradığı ve insanların hayatlarını kaybetmelerine sebep olan olayın yapılan bir saldırıdan kaynaklı olduğu gerçeğidir. Ancak metin boyunca fail gizlenerek olay inkâr edilmektedir. İsrail'in suçunu örten bir tavır metin boyunca kendini açıkça göstermektedir.

c. Referansal İlişki

“İslamcı militan grup Hamas ve İslami Cihad”, “Hamas'ın kontrolündeki Gazze Sağlık Bakanlığı'na göre...”, “IDF hastaneleri hedef almadığını söylerken...” Metin içerisinde geçen kavramlar, isimler, kurumlar taraflı ve yönlendirici bir şekilde kullanılmıştır. Filistin tarafını temsil eden kavramlar kullanılırken; ideolojik boyutuyla manipülatif bir şekilde kullanılmış, İsrail'i anlatan kısımlarda ise savunma diline başvurulmuştur. İsrail tarafı “IDF” gibi resmî ve savunmacı açıklamalarla temsil edilmiş, makul ve meşru bir zemine oturtulmuştur. Uluslararası kuruluşların

açıklamaları ise diplomatik kavramlarla ifade edilmeye çalışılmıştır. Bu yönüyle taraflar arasında denge sağlanmadığı gibi Filistin tarafına yönelik manipülatif bir referans ilişkisi kurulmuştur. İsrail'in, sivillere yönelik bir tehdit olmadığı propagandası ise desteklenmiştir.

3. Sözcük Seçimleri

“İslamcı militan grup Hamas ve İslami Cihad” ifadesi ile inanç boyutuna dikkat çekilmiştir. *“Hamas'ın kontrolündeki Gazze Sağlık Bakanlığı'na göre”* ifadesi ile daha önceden terörist olarak adlandırılan gruba atıfta bulunularak, hastane yönetiminin yaptığı açıklamalar itibarsızlaştırılmıştır. *“Gazze'nin kıyı bölgesini kontrol eden İslamcı militan grup Hamas ...”* ifadesi ile; Gazze'nin tehlikeli bir militan grup tarafından kontrol altında olduğu anlatılmaya çalışılmıştır. *“Gazze, Hamas'ın ölümcül saldırısına tepki olarak bir haftadan fazla bir süredir İsrail tarafından kuşatma altında”* ifadesindeki sözcükler hem Hamas'ın ölümcül bir saldırı yaptığını hem de Gazze'nin İsrail tarafından kuşatma altında olduğunu anlatmaktadır. Oysa ki haberin ilerleyen kısmında belirtildiği gibi, Gazze de Filistin'in diğer bölgeleri gibi işgal edilmiştir. Ancak burada *“kuşatma”* ifadesi tercih edilmiştir. Birleşmiş milletlerin açıklamasında, 20 insani yardımı çalışanının *“öldürüldüğü”* ifadesi kullanılırken, Filistinli yetkililerin açıklamasında ise 18 kişinin *“öldüğü”* ifade edilirken *“ölüm”* şekilleri tutarsız ifadelerle aktarılmıştır. Ayrıca inançlara yönelik saldırgan ve aşağılayıcı bir tutum da göze batmaktadır. İsrail'in propaganda amacıyla kullandığı betimlemelere ve sözcüklerin tekrarına çokça yer verilmiştir. Bu tür yaklaşımlar haber dilinin objektiflikten uzak olduğunu, taraflı bir dil kullanıldığını ve bir propagandaya hizmet ettiğini ortaya koymaktadır.

4. Haber Retoriği

a. Fotoğraf

8 adet görselin paylaşıldığı haber metninde, görsellerin 5 tanesi hastane bombalaması ile alakalıdır. Fotoğrafların dördünün altında bulunan açıklamalarda *“hastane bombalaması sonrası”* ifadesi kullanılarak paylaşılmıştır. Paylaşılan diğer 4

fotoğrafta da El Ehli Baptist Hastanesi'nin bombalanmasının ardından başka bir hastaneye sığınan sivilleri gösteren fotoğraflardır. 1 adet de harita paylaşılmıştır. Manşetin altındaki fotoğrafta yıkılmış bir cami gösterilmiştir. Paylaşılan fotoğrafta yıkılmış caminin etrafına toplanan insanlar görülmektedir ancak bir kaos durumunu yansıtmamaktadır. Üstelik 500'den fazla kişinin hayatını kaybettiği ve yüzlerce kişinin yaralandığı bir saldırı varken birbirinden bağımsız ve olayla alakasız fotoğraflar paylaşılmıştır. Böylece gerçekler gizlenmiş ve ulaşılması engellenmiştir. Medya kuruluşu bu yönüyle taraflı bir tutum sergilemiş ve önemli konuları görmezden gelmiştir.

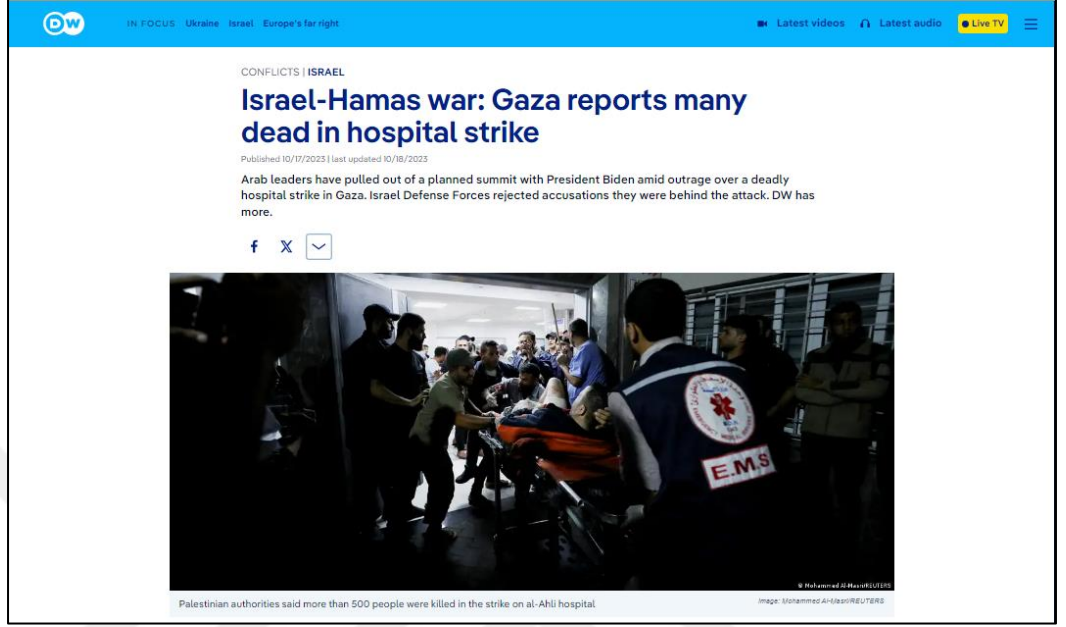
b. İnandırıcı Bilgiler

Birleşmiş Milletler ve Sınır Tanımayan Doktorlar Örgütü'nün açıklamaları metne inandırıcılık katmıştır. Ancak taraflı tutum ve propaganda dili bu açıklamaları etkisiz kılmıştır. Uzman görüşüne ve istatistiki bilgilere ise yer verilmemiştir.

c. Görgü Tanıklarının İfadeleri

Ana olaya yönelik görgü tanıklarının ifadelerine yer verilmemiştir.

3.5.1.4. Deutsche Welle Bulguları

Şekil 4: Deutsche Welle'in El Ehli Hastanesi'nin Bombalanması Haberi

Kaynak: Deutsche Welle, Israel-HAMAS war: Gaza reports many dead in hospital strike, 18.10.2023.

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

a. Başlık/lar

Deutsche Welle, hastane bombalamasına ilişkin olayın yaşandığı gün, 17 Ekim 2023 tarihinde “İsrail-Hamas savaşı: Gazze hastane saldırısında çok sayıda kişinin öldüğünü bildirdi (Israel-Hamas war: Gaza reports many dead in hospital strike).” (Deutsche Welle, 2023a) başlığını kullanmıştır. Ancak haber 18 Ekim 2023 tarihinde güncellenmiştir.

b. Haber Girişi

1. Spot/lar

Başlığa bakıldığında; İsrail ve Hamas arasında bir savaş yaşandığını, hastanede gerçekleşen olayın saldırı olduğu, çok sayıda kişinin öldüğünü bildirmektedir. Ancak ölenlerle alakalı sayı verilmemiştir, çokluk kavramına bakınca iki (2) sayısı da çokluğu ifade etmektedir. Başlığın hemen altında “*Arap liderler, Gazze'deki ölümcül hastane saldırısına duyulan öfkenin ortasında Başkan Biden ile planlanan zirveden çekildi. İsrail Savunma Kuvvetleri, saldırının arkasında oldukları suçlamalarını reddetti.*” bilgisi paylaşılmıştır. Spot kısmında ise; uluslararası gelişmeler ve İsrail'in savunmasına yer verilmiştir. Daha sonra karşılıklı suçlamalara, Almanya başbakanının İsrail'e destek mesajına, İsrail başbakanının Hamas benzetmesine ve Fransa Cumhurbaşkanı'nın Hamas'ın “*Fransız-İsraili*” rehineyi gösteren videoya karşı dile getirdiği öfkeden bahsedilmiştir. Giriş ve spotta önemli ölçüde olayı özetleyen içeriğe yer verilmemiştir. Başlık giriş ve spot birçok yönüyle birbiriyle uyumsuz, taraflı ve yetersizdir.

c. Fotoğraf

Hastane saldırısı ile alakalı “*Filistin yetkilileri, El Ehli hastanesine düzenlenen saldırıda 500'den fazla kişinin öldüğünü söyledi*” etiketiyle bir tane fotoğraf paylaşılmıştır. Fotoğrafta, sedye üzerinde ve çok fazla zarar görmediği anlaşılan erkek bir hasta görülmektedir. Fotoğraf notunda “*yaralının Şifa Hastanesi'ne kaldırıldığı*” bilgisi paylaşılmıştır. 500'den fazla kişinin ölümüne yol açan bir saldırının boyutunu anlatmak için çok yetersiz bir fotoğraftır.

2. Şematik Yapı

a. Durum

1. Ana Olayın Sunumu

Başlığa göre; “*İsrail ve Hamas arasında devam eden savaşta hastane saldırısında yüzlerce kişinin öldüğü*” bilgisi paylaşılmıştır. Ardından “*hastane saldırısına karşı öfke duyulduğu, İsrail Savunma Kuvvetlerinin saldırı suçlamasını reddettiği*” bilgisi paylaşılmıştır. Başlıkta “*saldırı*” olarak belirtildikten sonra “*patlama*” ifadesine yer verilerek, “*patlamanın etkisiyle yüzlerce Filistinlinin öldürüldüğü*”

aktarılmıştır. Daha sonra Birleşmiş Milletler'in hastanelerin statüsü ile alakalı açıklamasına yer verilmiştir. Avrupa Birliği ve Avrupa Birliği'ne üye bazı ülkelerin, ABD başkanının açıklamaları ve tepkileri aktarılmıştır. Filistin Yönetiminin, Hamas'ın ya da çatışmaya konu olan diğer grupların açıklamalarına yer verilmemiştir.

2. Sonuçlar

Sivillerin bulunduğu *“hastaneye yapılan saldırı sonucunda yüzlerce Filistinlinin öldürüldüğü ve buna karşılık olarak dünya devletlerinin bu olaya karşı öfke duyduğu”* anlaşılmaktadır.

3. Ardalan Bilgisi

Haber metni içerisinde ana olaya yönelik ardalan bilgisi bulunmamaktadır.

4. Bağlam Bilgisi

Haber metni içerisinde bağlam bilgisi kapsamında; zaman ve arka plan bilgisi paylaşılmamıştır. Mekân bilgisi olarak ise hastane ismi kullanılmıştır.

b. Yorum

1. Haber Kaynakları

İsrail, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Antonio Guterres, Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, ABD başkanı Joe Biden, AB dış politika sorumlusu Josep Borrell'dir. Buralarda ise sadece olaya karşı duyulan öfke aktarılmıştır. Oysa burada, çatışmaya konu olan Hamas'ın ya da Filistin yönetiminin açıklamalarına veya görgü tanıklarının ifadelerine de yer verilmesi doğru bir yaklaşım olacaktır. Bu tutum, okuyucuya neyi ne kadar bilmesi gerektiğini söylemek amacı taşımaktadır.

2. Olay Taraflarının Olaya Getirdikleri Yorumlar

Olayın tarafları Hamas ve İsrail olarak gösterilmekte olup, sadece İsrail'in “saldırının arkasında oldukları suçlamalarını reddettiği” bilgisi paylaşılmıştır. Ancak, karşı tarafın açıklamalarına yer verilmemiştir. Bu yönüyle taraflardan biri görmezden gelinmiştir.

B. Mikro Yapı

1. Sentaktik Çözümleme

a. Cümle Yapılarının Aktif ya da Pasif Olması

“İsrail Savunma Kuvvetleri saldırının arkasında oldukları suçlamalarını reddetti.”

“Hastanedeki patlamaya öfke büyüyor. BM Güvenlik Konseyi, BAE ve Rusya'dan gelen çağrılarının ardından Çarşamba sabahı konuyla ilgili acil bir toplantı yapacak.” Bu cümlelerin her biri aktif yapıya sahiptir. Eylemi gerçekleştiren özneler (İsrail Savunma Kuvvetleri, BM Güvenlik Konseyi) ve eylemler (reddetti, büyüyor, toplantı yapacak) doğrudan belirtilmiştir. Aktif cümleler, sorumluluğu ve eylemi gerçekleştirenin kim olduğunu netleştirir, bu da söylemdeki sorumluluğun ve eylemin doğrudan tanımlanmasını sağlamaktadır. Ancak hastanedeki olayın patlama olarak verilmesi, faili doğrudan ortadan kaldırmıştır.

b. Cümle Yapılarının Basit ya da Karmaşık Olması

Haber metninin büyük çoğunluğu devlet başkanlarının açıklamalarını içermektedir. Dolayısıyla, bunu cümle yapısı bağlamında değerlendirmek doğru olmayacaktır. Ancak bazı cümleler algı yapma amacıyla yazıldığı için karmaşık ve anlamsız bir şekilde ifade edilmiştir. *“Emmanuel Macron, Hamas'ın Fransız-İsraili rehineyi gösteren videosuna öfkesini dile getirdi.”* Cümlesi örnek olarak gösterilebilir.

2. Yerel Bağdaşıklık

a. Nedensel İlişki

“*Hastanedeki Patlamaya öfke büyüyor...*” cümle girişinin ardından uluslararası tepkilere yer verilmiştir. Ardından, birkaç devlet başkanının açıklamaları paylaşılmıştır. “*AB dış politika sorumlusu Josep Borrell ve Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron da kınamaya katıldı, ancak Guterres gibi ikisi de saldırıdan kimin sorumlu olduğuna inandıklarını söylemedi.*” İfadesi normal gibi görünse de virgülden (,) sonra gelen “*ancak*” bağlacı, suçlamaya maruz kalan İsrail’i aklama çabası olarak algılanmaktadır. Bunlara ek olarak, olayla alakalı kafalardaki soru işaretini giderecek bilgilerden ve açıklamalardan kaçınılmıştır. Yani nedenselliği ortaya koyabilecek bir bilgi mevcut değildir. Bu durum, tarafsız ve objektif bir haber yapılmadığı gerçeğini ortaya çıkarmaktadır. Deutsche Welle’nin “*patlama*” olarak aktardığı olayın devlet başkanları tarafından “*saldırı*” olarak ifade edilmesi de taraflı bir yayın anlayışını ortaya koymaktadır.

b. İşlevsel İlişki

“*İsrail’e desteğini vurgulaması beklenen ABD Başkanı Joe Biden, Tel Aviv’e uçarken olaydan duyduğu "öfkeyi" dile getirdi.*” Joe Biden’in açıklamalarından hemen önce başkanın İsrail’e destek verdiği belirtilerek, öfke kavramı ayrıca tırnak (“-”) içerisine alınarak öfke değersizleştirilmiştir. Bu yönüyle olay ve olgu arasındaki bakış açısı taraflıdır ve haber metnine belirli bir anlam ve bakış açısı kazandırmayı amaçlamaktadır.

c. Referansal İlişki

“*İsrail’i desteklemesi beklenen Joe Biden*” ibaresi taraflı ve ideolojik bir bakış açısını sunmaktadır. “*Gazze’de yüzlerce Filistinlinin ölümüne yol açan hastane patlaması*” bu ifade, olayı duygusal boyuttan uzaklaştırıp sansasyonel bir eylemi yumuşatma çabası içermektedir. “*Yüzlerce Filistinlinin ölümüne yol açan*” ibaresi yerine, “*öldürülmesine yol açan*” ibaresi doğru bir bakış açısını ortaya koyacaktır. Çünkü saldırı sonucunda İnsanlar ölmez, öldürülür. “*NetanyahuScholz’a "Yeni Naziler Hamas'tır" dedi.*” Almanya merkezli haber kaynağının bu açıklamaya yer vermesi; soykırımdan dolayı Almanya’nın ve Almanların mahcubiyet hissine kapılmasını

arzulama çabasını akıllara getirmektedir. Metin birçok yönüyle belirli bir ajandaya hizmet etmektedir ve manipülatiftir.

3. Sözcük Seçimleri

“İsrailli yetkililer” “Filistinli militanlar” burada İsrail tarafı meşru bir taraf olarak aktarılırken, Filistin tarafı suçlu militanlar olarak aktarılmaktadır. Netanyahu'nun açıklamalarında “*yeni Naziler Hamas'tır*” ibaresine yer verilmiştir. Hamas'ı, II. Dünya Savaşı sırasında Yahudileri soykırımdan geçiren Nazi'lere benzeterek; Almanya'nın ve Almanların zihinlerindeki Nazi kavramının canlanmasını sağlayarak stereotipleme yoluna gidilmiştir. “*Fransız-İsrailli rehine*” ifadesi Hamas'ın elindeki rehinenin sadece İsrailler'den oluşmadığını, aynı zamanda yabancı ülke vatandaşlarının da olduğunu belirterek, olaya uluslararası bir boyut kazandırmayı amaçlamaktadır.

4. Haber Retoriği

a. Fotoğraf

Fotoğrafta, sedye üzerinde ve çok fazla zarar görmediği anlaşılan erkek bir hasta görülmektedir. Fotoğraf notunda “*yaralının Şifa Hastanesi'ne kaldırıldığı*” bilgisi paylaşılmıştır. 500'den fazla kişinin ölümüne yol açan bir saldırının boyutunu anlatmak için oldukça yetersiz ve kötü niyetli bir fotoğraf seçimidir.

b. İnandırıcı Bilgiler

Haber metni içerisinde olayı aydınlatacak, kesin bir dil ile ifade edilen bir açıklama ya da görüşe yer verilmemiştir. Görgü tanıklarından ifade alınmaması, uzman görüşüne başvurulmaması ve metnin anlam üretiminde taraflı ifadelerin kullanılması inandırıcılığı ortadan kaldırmaktadır.

c. Görgü Tanıklarının İfadeleri

Haber metni içerisinde uluslararası tepkilere, devlet başkanları ve uluslararası bazı kurumların yetkililerinin açıklamalarına yer verilmiştir. Ancak uzman görüşüne ya da görgü tanıklarının ifadelerine başvurulmamıştır. Böylesi büyük bir olayda uzman görüşü ve tanık ifadelerinin alınmaması habercilik açısından büyük bir eksiklik.

3.5.1.5. Russia Today Bulguları

Şekil 5: Russia Today'in El Ehli Hastanesi'nin Bombalanması Haberi

Kaynak: Russia Today, Hundreds reported dead in Gaza hospital bombing, 17.10.2023.

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

a. Başlık/lar

Russia Today, hastane olayını aynı gün, 17.10.2023 tarihinde paylaşmıştır. Yaşanan olayı başlığında bombalama olarak sunmuş ve “*Gazze'deki hastane bombalamasında yüzlerce kişinin öldüğü bildirildi (Hundreds reported dead in Gaza hospital bombing)*” (Russia Today, 2023a) başlığını kullanmıştır. Başlık birçok açıdan problemlidir, saldırıyı kimin yaptığı ve açıklamanın kim tarafından yapıldığı belirtilmemiştir.

b. Haber Girişi

1. Spot/lar

Haber girişi ve spotuna bakıldığında; olay, yer ve nasıl olduğuna yönelik bir bilgi paylaşılmış ancak fail ve zaman ile alakalı bir bilgiye yer verilmemiştir. Dahası, haberin spotunda İsrail'in suçlamaya karşılık verdiği tepki yer almıştır. Suçlamanın, olayla doğrudan sorumlu olmayan bir kuruluşun dilinden verilmesi, olayın taraflarını görmezden gelme anlamına gelmektedir.

c. Fotoğraf

Haber metni içerisinde 2 adet fotoğrafa yer verilmiştir her ikisinde de torbalar içerisinde, cansız insan bedenlerinin bulunduğu fotoğraflar kullanılmıştır. Birinci fotoğrafın etiketinde “*İsrail'in 17 Ekim 2023 tarihinde Gazze'nin merkezindeki El EhliArab hastanesine düzenlediği hava saldırısında ölen Filistinlilerin cesetlerinin başında duran insanlar*” notu ile paylaşılmıştır.

2. Şematik Yapı

a. Durum

1. Ana Olayın Sunumu

Haberin başlığından ve spotundan da anlaşılabacağı üzere, “*Gazze'de bir hastane bombalaması gerçekleşmiş ve yüzlerce kişi ölmüştür. Hastanenin bir füze ile vurulduğu, bunun sonucunda 600'den fazla kişinin öldüğü, 900'den fazla kişinin yaralandığı*

aktarılmıştır. Vurulan yerin bir bina olduğu, bina içerisinde sivillerin, hastaların ve hasta yakınlarının olduğu” aktarılmıştır. “*Hamas'ın kanlı bir saldırıya girişmesinin ardından İsrail'in Gazze'yi bombaladığı*” aktarılmıştır. Daha sonra “*bombalamaya tepki olarak dünya devletlerinin kınadığı*” bildirilmiş, olayın taraflarının karşılıklı açıklamaları ve suçlamalarına yer verilmemiştir. “*İsrail'in bu saldırıyı reddettiği ve suçu İslami Cihad'a attığı*” belirtilmiştir. Olaya konu olan İslami Cihad'ın ise suçlamalara karşılık tepkisi haber metni içerisinde yer almamıştır. Daha sonra, dünya halklarının olay karşısında vermiş olduğu tepki aktarılmıştır. “*El Ehli Hastanesi'nin bir Anglikan Hristiyan mezhebi olan Kudüs Piskoposluğu tarafından işletildiği*” bilgisi paylaşılmıştır.

2. Sonuçlar

Hastane saldırısının sonucunda 600'den fazla kişi ölmüş 900'den fazla kişi yaralanmıştır.

3. Ardalan Bilgisi

“*Hamas lideri İsmail Haniye, İsrail'in bu "vahşetinin" 7 Ekim'deki "yenilgilerini" teyit ettiği konusunda ısrar etti ve nihai olarak ABD'nin suçlu olduğunu söyledi.*” İsrail kurulduğu günden beri tek seferde bu kadar kayıp vermemiştir. Bu olay, İsrail tarihinde büyük bir olay olarak görülmektedir. İsrail'in içinde ve çeşitli çevrelerce bunun bir yenilgi olduğuna dair yorumlar yapılmıştır. Hamas da İsrail'in 7 Ekim olaylarını bir yenilgi olarak kabul ettiğini ve buna istinaden iyice saldırganlaştığını ve intikam hissine kapıldığını ima etmiştir. Hastanenin vurulmasına da bu saldırganlığın, intikam hissini ve yenilgi psikolojisinin sebep olduğu hatırlatılmıştır. Bu yönüyle bilgiler derinlemesine ve aydınlatıcı bir şekilde verilmiştir. Ancak burada da İsrail'in saldırılarına gerekçe olarak Hamas'ın saldırısı ön plana çıkarılmıştır. İsrail'in mağduriyet söylemlerini önceleyen ve destekleyen tutum karşı tarafın söylemleriyle desteklenmiştir.

4. Bağlam Bilgisi

Olay; “Salı Günü, Gazze şehrinde, Baptist Hastanesi'nde, füze saldırısı sonucu gerçekleşmiştir. Olayın gerçekleştiği sırada bina içerisinde yüzlerce Filistinlinin yanı sıra tedavi gören hastaların varlığı” da belirtilmiştir. Olay, “*Hamas'ın kanlı saldırısının ardından İsrail ile Hamas arasında yaşanan savaşın ortasında vuku bulduğu*” bilgisine dayanmaktadır. Olay alakalı aktarılan ana aktörler; Hamas, İslami Cihad, İsrail, Filistin Kızılayı, hastane personelleri ve sivil halktır. Hastane saldırısına gerekçe olarak Hamas'ın kanlı saldırısı gösterilmesi oldukça yanlış yönlendiricidir ve propaganda dilini barındırmaktadır.

b. Yorum

1. Haber Kaynakları

Haber kaynağı; İsrail'in, Hamas'ın, Filistin Kızılayı'nın resmî açıklamaları ve hastanede görev yapan bir doktorun ifadeleridir.

2. Olay Taraflarının Olaya Getirdikleri Yorumlar

Haber metninde bütün okların kendisine çevrildiği İsrail'in açıklamalarına ve savunmasına yer verilmiştir. Ancak İsrail'in hastaneyi bombalamakla suçladığı Filistin İslami Cihad'ın açıklamalarına hiçbir şekilde yer verilmemiştir. Bu yönü ile haber metni eksik ve taraflıdır. Taraflardan birini görmezden gelerek objektiflikten uzaklaşmıştır.

B. Mikro Yapı

1. Sentaktik Çözümleme

a. Cümle Yapılarının Aktif ya da Pasif Olması

Özellikle başlık (Gazze'deki hastane bombalamasında yüzlerce kişinin öldüğü bildirildi) ve spota bakıldığında, cümle yapısının pasif olduğu görülmektedir. Eylemi yapan özne belirtilmemiş, eyleme ve edilene vurgu yapılmıştır. Metin içerisinde bu ve buna benzer cümle yapısı mevcuttur. “*Hamas'ın kanlı saldırısının ardından Gazze'yi*

bombalayan İsrail, saldırının sorumluluğunu reddetti ve tesisi vurmakla Filistin İslami Cihad'ı suçladı.” Bu cümlede de özne sona atılarak cümle pasif olarak yapılandırılmıştır. İlk başta aktif olarak algılanan bu cümle Hamas için aktif, İsrail için pasif olarak yapılandırılmıştır. İsrail lehine olacak şekilde dolaylı, muğlak ve soyut bir dil kullanılmıştır. Birçok açıdan İsrail lehine sorumluluk belirsizleştirmiş veya gizlemiştir.

b. Cümle Yapılarının Basit ya da Karmaşık Olması

Cümle yapısının büyük bir çoğunluğu karmaşık olarak kurgulanmıştır ideolojik bakış açısından olduğu düşünülen bu cümle yapılarında bir şeyleri gizleme ya da bir yere gönderme yapma amacı taşıdığı görülmektedir. Örnek olarak: “*Hamas lideri İsmail Haniye, İsrail'in bu "vahşetinin" 7 Ekim'deki "yenilgilerini" teyit ettiği konusunda ısrar etti ve nihai olarak ABD'nin suçlu olduğunu söyledi.*” cümlesi, ABD ve Rusya arasındaki çekişmeden kaynaklı, cümle uzatılarak ve sonucu Amerika'ya bağlanmıştır. Hastane bombalaması ile alakalı olan bu açıklama “...ısrar etti” ile bitirilebilecekken, sonuna ayrı bir olay olarak sunulabilecek başka bir cümle eklenmiştir. Bu yüzden cümle karışık yapıdadır.

2. Yerel Bağdaşıklık

a. Nedensel İlişki

“...Kızılay'dan NebalFarsakh Al Jazeera'ye konuştu. İçerideki hastaların yanı sıra çok sayıda Filistinli sivilin de İsrail'in Gazze'nin kuzeyindeki herkesin bölgeyi terk etmesini emretmesinin ardından hastane yerleşkesine sığındığını açıkladı.” İsrail savaşın başlangıcından beri Gazze'yi tamamen boşaltmak amacıyla kuzeyden başlayan bir süpürme hareketi yürütmektedir. Hava ve kara operasyonları ile bunu gerçekleştirmektedir. İsrail, Gazze'nin kuzeyinde yaşayan halka güneye doğru göç etmesini, oranın güvenli olduğunu bildirmiştir. Bunun işgalinin bir parçası olduğunu düşünen halk, savaş anında hastane gibi kritik alanların vurulmayacağını düşünerek buralara sığınmıştır. Yukarıdaki açıklamada, bölgeyi terk etmek istemeyen sivillerin

cezalandırıldığı sonucuna varılmaktadır. Yani İsrail'in propagandası tekrar edilerek, güçlü aktörün anlatısı desteklenmiştir.

b. İşlevsel İlişki

“ Hamas'ın kanlı saldırısının ardından Gazze'yi bombalayan İsrail ” ifadesi İsrail'in kanlı bir saldırıya meşru olarak cevap verdiğini ifade etmek için kullanılmıştır. Gazze'nin statüsü ile alakalı ya da öncesi ile alakalı herhangi bir bilgi paylaşılmamıştır, sadece İsrail düşünülmüştür. *“ Rusya ve Birleşik Arap Emirlikleri güvenlik konseyini acil toplantıya çağırdı ”* ifadesi bu konuda Rusya'ya da olumlu anlamda bir pay verme amacı taşımaktadır.

c. Referansal İlişki

Haber metni içerisinde açıklama yapanların beyanlarına, isimlerine unvanlarına değinilmiştir. İsimler kesin çizgilerle tanımlanmamış, duygusal, ideolojik ya da başka bir amaçla kullanılmamıştır. Metin içerisinde bir olaya referans olabilecek kelimeler ve tanımlar anlamlı-anlamsız bir şekilde kullanılmıştır. *“ Hastanenin Anglikan Hristiyan mezhebi olan Kudüs piskoposluğu tarafından işletildiği ”* belirtilerek, Hristiyan dünyasının dikkati çekilmeye çalışılmıştır. Nihai *“ ölü sayısının rahat 1.000'den fazla olabileceği ”* ifade edilerek, durumun ciddiyetine dikkat çekilmiş, aynı zamanda abartılmıştır. *“ Hamas'ın kanlı bir saldırı gerçekleştirdiği ”* en başta vurgulanarak, Hamas'ın yapmış olduğu açıklamalar en baştan itibarsızlaştırılmıştır. Haber metninde olaylar ve olgular arasındaki işlevsel ilişki, nihai olarak failin yaptıklarını gizlemeye yönelik olarak kurgulanmıştır.

3. Sözcük Seçimleri

“ Hamas'ın kanlı saldırısının ardından Gazze'yi bombalayan İsrail ” burada *“ kanlı ”* ifadesi aynı zamanda Hamas'a karşı olumsuz anlamda kamuoyu oluşturma amaçlamaktadır. Bu dil objektif ve tarafsız olmaktan daha öte duygusal ve kışkırtıcıdır. Ayrıca, saldırının ardından İsrail'in Gazze'yi bombalaması meşru bir şey olarak

gösterilmeye çalışılmıştır. Metin içerisinde “soykırım”, “savaş suçu” ve “katliam” ifadeleri çokça geçmektedir. Bu ifadeler büyük bir iddiadır ve açıklamalara dayandırılarak çok kez ifade edilmiştir. Bu ifadelerin çokça tekrar edilmesinin faile yönelik büyük bir baskı oluşturacağı aşıkardır. Ancak olayla alakalı failin ismi haber metninde geçmemektedir ya da gizlenmektedir.

4. Haber Retoriği

a. Fotoğraf

Haber metni içerisinde 2 adet fotoğrafa yer verilmiştir her ikisinde de torbalar içerisinde, yerde yatan cansız insan bedenlerinin bulunduğu fotoğraflar kullanılmıştır. Kullanılan bu fotoğraflarda bir katliam sonrası sahne açıkça görülmektedir. Ayrıca öldürülen insanların yakınlarının üzüntü çektiği gösterilmektedir. Bu görüntülerin kullanılması yaşanan trajediyi ortaya koyması açısından önemli ve yeterlidir.

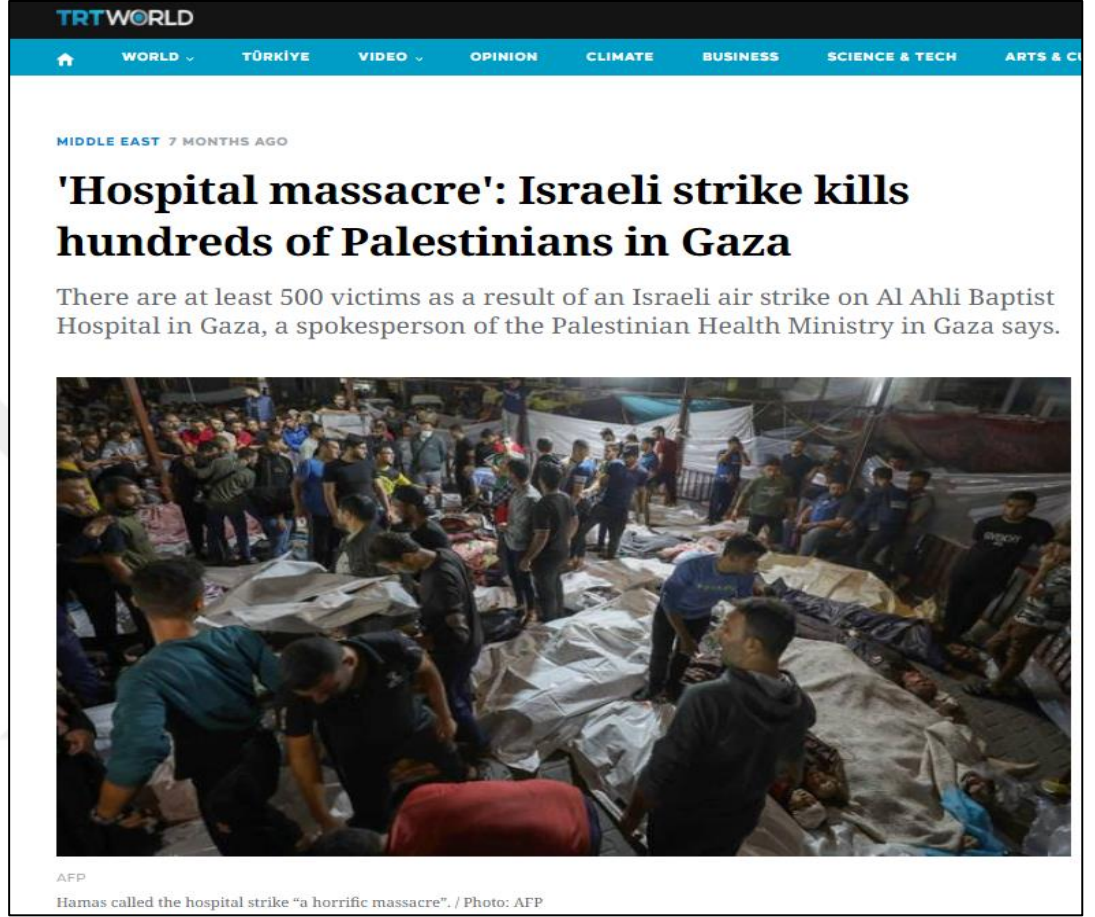
b. İnandırıcı Bilgiler

Çatışmanın yaklaşık olarak 10 günden beri sürdüğü düşünüldüğünde, geçmişle alakalı istatistiki bir bilgiye ve uzman görüşlerine yer verilmemesi metni objektiflikten ve güvenilirlikten uzaklaştırmıştır. Ayrıca uluslararası yetkili kurumların açıklamalarından sadece bir tanesine yer verilmesi metni yetersiz kılmaktadır. Taraflardan birinin açıklamalarına yer verilip, diğerine yer verilmemesi ise haberi anlamsız ve taraflı kılmıştır.

c. Görgü Tanıklarının İfadeleri

Hangi hastanede görev yaptığı belirtilmeyen bir doktorun açıklamasına yer verilmiştir. Ancak sadece olayla alakalı görüşleri alınmıştır. Olayın nasıl gerçekleştiğine yönelik ifadesine başvurulmamıştır.

3.5.1.6. TRT World Bulguları

Şekil 6: TRT World’ün El Ehli Hastanesi’nin Bombalanması Haberi

Kaynak: TRT World, Hospital massacre': Israeli strike kills hundreds of Palestinians in Gaza, 17.10.2023.

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

a. Başlık/lar

TRT World, olayın yaşandığı gün 17 Ekim 2023 tarihinde haberi “*Hastane katliamı': İsrail saldırısında Gazze'de yüzlerce Filistinli öldürüldü*” (*Hospital massacre':*

Israeli strike kills hundreds of Palestinians in Gaza)” (TRT World, 2023a) başlığıyla yayınlamıştır.

b. Haber Girişi

1. Spot/lar

TRT World'un yaptığı haberin başlığına bakıldığında *“Gazze’de bir hastane katliamı yaşandığı ve bu katliamın İsrail’in saldırısı sonucunda gerçekleştiği, saldırının ardından Gazze’de yüzlerce Filistinlinin öldürüldüğü”* ifade edilmektedir. Spotta, haberin kaynağının Gazze'deki Filistin Sağlık Bakanlığı olduğu anlaşılmaktadır ve saldırıya ilişkin öldürülenlerin sayısına da değinilmiştir. Haber başlığı ve spot gayet açıklayıcı ve özetleyici bilgiler sunmaktadır ancak İsrail'in suçlamaya karşı tepkisine başlık ve spotta yer verilmemiştir.

c. Fotoğraf

Spotun altına yerleştirilen fotoğrafta; yerde torbalar içerisinde, kimilerinin yüzü açık kimileri tamamen örtülmüş ölmüş insan bedenlerinin bulunduğu, çok sayıda kalabalığın bulunduğu bir kaos ortamını yansıtan görsel kullanılmıştır. Buna ek olarak, içeriğe TRT World X hesabından yapılan paylaşımlar da eklenmiştir. Bu paylaşımında tepe bir noktadan çekilmiş ve göğe dumanların yükseldiği tozlu, kasvetli bir fotoğraf görülmektedir. Daha sonra, TRT World'un canlı yayını olay sonrası yaşananları arka planda göstererek paylaşılmıştır. Görsel içerik yaşanan olayın büyüklüğünü açıkça göstermesi açısından yeterlidir.

2. Şematik Yapı

a. Durum

1. Ana Olayın Sunumu

Haber başlığından anlaşılabacağı üzere; *“hastanenin bir saldırıya maruz kaldığı, katliamı yapanın İsrail olduğu, katliamın Filistinlilere yönelik yapıldığı, yüzlerce kişinin*

öldüğü” bilgisi aktarılmıştır. Filistin Sağlık Bakanlığı'na dayandırılan bilgide “İsrail'in hastaneye düzenlediği hava saldırısında 500 kişinin hayatını kaybettiği” aktarılmıştır. “İçerisinde kadın çocuk ve masum sivillerin bulunduğu bir hastanenin hedef alındığı” belirtilerek, olayın taraflarından olan Hamas ve İsrail'in açıklamalarına yer verilmiştir. Son olarak savaşın başladığı günden beri Filistin ve İsrail tarafından hayatını kaybeden insanların sayısı ayrı ayrı olarak verilmiştir.

2. Sonuçlar

Yaşanan olay sonucunda 500 kişi hayatını kaybetmiş ve yüzlerce kişi yaralanmıştır. Yaralıların bir kısmı ise enkaz altında kurtarılmayı beklemektedir.

3. Ardalan Bilgisi

İsrail ve Filistin arasında bir çatışma yaşandığı ve 7 Ekim'den, hastane saldırısına kadar olan süreçte insanların hayatını kaybettiği bilgisi paylaşılmıştır. Burada olayın arka planına yönelik bir takım yüzeysel bilgiye de yer verilmiştir. Bu bakımdan açıklayıcılık ilkesine göre hareket edilmiştir.

4. Bağlam Bilgisi

Olayın *“Salı Günü, bir hastane kompleksinde, yerinden edilmiş sivillerin ve yaralıların sığındığı bir hastane ortamında gerçekleştiği”* bilgisi paylaşılmıştır. Buna ek olarak, halihazırda devam eden çatışmalardan bahsedilmiştir. Olayın insani boyutuna dikkat çekilerek duyarlı bir bakış açısı kazandırılmaya çalışılmıştır. Bu yönüyle sivilleri incelemeye yönelik olumlu bir tutum kendini göstermektedir.

b. Yorum

1. Haber Kaynakları

Filistin Yönetimi, Gazze'deki Filistin Sağlık Bakanlığı, Hamas Hükümeti, İsrail Savunma Kuvvetleri, Filistin Kurtuluş Örgütü, Filistin Resmi Haber Ajansı Wafa'dır.

Bunlar içerisinde en fazla Gazze'deki Filistin Sağlık Bakanlığı açıklamalarına yer verilmiştir.

2. Olay Taraflarının Olaya Getirdikleri Yorumlar

Olayın tarafları Hamas ve İsrail'dir. Hamas, yapılan saldırıyı “*korkunç bir katliam*” olarak nitelendirirken, “*hastanenin hedef alınmasını ise “soykırım” olarak nitelendirdi*” diye belirtilmiştir. İsrail savunma Kuvvetleri ise “...onu araştıracağız, olay kısa bir süre önce gerçekleşti” şeklindeki açıklaması aktarılmıştır. Haber metninde tarafların açıklamalarından ziyade yaşanan trajediye odaklanılmıştır. Tarafların açıklamalarına yeterli düzeyde yer verilmesi, taraflar arasında eşitliğin gözetildiği anlamını ortaya çıkarmaktadır.

B. Mikro Yapı

1. Sentaktik Çözümleme

a. Cümle Yapılarının Aktif ya da Pasif Olması

“Gazze'deki Filistin Sağlık Bakanlığı, İsrail'in Gazze'deki bir hastane yerleşkesine düzenlediği hava saldırısında en az 500 kişinin öldüğünü söyledi.” Bu cümlede öznenin (Filistin Sağlık Bakanlığı) eylemi doğrudan belirtilmişken, saldırının faili olan İsrail dolaylı olarak ifade edilmiştir. Dolayısıyla, cümlede aktif ve pasif yapıların bir arada kullanıldığı bir yapı vardır. Bu ve buna benzer cümle yapıları metin içerisinde sıklıkla geçmektedir.

b. Cümle Yapılarının Basit ya da Karmaşık Olması

Bazı noktalarda cümle yapısı karmaşık olarak kurgulanmıştır. Bir cümle içerisinde birden fazla eylem ve özne barındıran cümleler mevcuttur. ‘Hamas, hastane saldırısını “*korkunç bir katliam*” olarak nitelendirirken, İsrail'in hastaneyi hedef almasını da “*soykırım*” olarak nitelendirdi” gibi cümleler örnek olarak verilebilir. Bazı cümle yapıları ise basit olarak kurgulanmıştır; “İsrail askeri sözcüsü, güçlerinin hastaneyi bombaladığını hemen doğrulamadı.” Bu ve buna benzer cümleler

de oldukça vardır. Cümle yapısı genellikle okuyanın anlayabileceği ve kafa karışıklığına sebep olmayacak şekilde aktarılmıştır.

2. Yerel Bağdaşıklık

a. Nedensel İlişki

Metin içerisinde birbirine karşılık gelen, hastane bombalamasına nedensel ilişki olarak gösterilebilecek bir ibare bulunmamaktadır. Ancak, karşılıklı çatışmanın varlığı ve *“Savaşın başladığı 7 Ekim'den bu yana İsrail'in Gazze'ye düzenlediği hava saldırılarında yaklaşık 3 bin kişi hayatını kaybetti”* bilgisi nedensel ilişkiye örnek olarak gösterilebilir. Burada verilmek istenen mesaj; devam eden çatışma ortamında hastanenin İsrail tarafından vurulmuş olabilme ihtimalidir.

b. İşlevsel İlişki

“Yüzlerce kurban hala enkaz altında”, “Savaş suçu”, “hastanenin yüzlerce hasta ve yaralıyı barındırdığı ve diğer saldırılar nedeniyle evlerinden zorla yerinden edilmiş kişilerin bulunduğu ifade edildi” gibi ifadeler metin içerisinde kullanılmış ve birbiri ardına gelen açıklamalar sıralanmıştır. Bu ifadeler, olaylar ve olgular arasındaki işlevsel ilişkiyi ortaya koyması açısından önemlidir. Bunlara ek olarak *“soykırım”, “korkunç bir katliam”* açıklamasına değinilerek, İsrail'in hastaneye hedef aldığı bildirilmiştir. Metinlerde geçen bu ifade açıklamaları birbirine bağlayan *“ve”* bağlacı, adım adım okuyucunun zihninde faile yönelik öfkeyi arttırmaya yönelik bir retoriktir. *“...Yüzlerce kurban hala enkaz altında”* buradaki *“hala”* kelimesi, olay olmuş bitmiş ancak olayın etkisinin devam ettiğini hatırlatma amacı taşımaktadır. Cümlelerin bu şekilde aktarılması yaşanan olayı gündemde tutma amacı taşımaktadır.

c. Referansal İlişki

Olaya taraf olan Hamas ve İsrail'in, Filistin Resmi Haber Ajansı Wafa ve Gazze'deki Filistin Sağlık Bakanlığı kurumsal olarak isimleri anılan ve açıklamalarına yer verilen aktörlerdir. Medya kuruluşunun metin içerisinde *“Hamas hükümeti Medya Ofisi”*

ibaresi İsrail'in söylediğinin aksine Hamas'ın meşru bir aktör olduğunu kabul etmektedir. “Gazze'deki Filistin Sağlık Bakanlığı” ibaresi, Gazze'nin Filistin'den ayrı bir yer olmadığına işaret etmektedir. Bu yönüyle haber metni, olayı bir bütün olarak ele almış ve realist bir bakış açısını ortaya koymuştur. Taraflardan birinden bahsedilirken, olabildiğince ideolojik ve duygusal tanımlamalardan uzak durulmuştur.

3. Sözcük Seçimleri

“Gazze, Hamas Hükümetinin Medya Ofisi” ibaresi Batı ülkelerinin tanımlamalarının dışına çıkarak Hamas'ı meşru bir temsilci olarak tanıtmaktadır. “Gazze'deki Filistin Sağlık Bakanlığı” ifadesi Gazze'nin Filistin'den ayrı bir yer olmadığını hatırlatmadır ve objektif bir dil kullanımına örnektir. Saldırıda yaralananlar ve enkaz altında kalanlar için “kurban” ifadesinin kullanılması olaya duygusal bir boyut kazandırma amacı taşımaktadır. “Soykırım” ifadesine çokça yer verilmesi, hadisenin büyüklüğünü hatırlatma amacı taşımaktadır ve bu ifade büyük çağrışımlar içermektedir. “Savaşın başladığı 7 Ekim'den hastane saldırısına kadar geçen sürede Gazze'de 3000 kişi hayatını kaybetti”, “Hamas'ın İsrail'e karşı düzenlediği saldırıda 1400 kişi öldürüldü” ibaresi tarafsız bir yaklaşım değildir. Birisi için “hayatını kaybetti” diğeri için “öldürüldü” ifadesinin kullanılması medya kuruluşunun tarafsızlığına gölge düşürmüştür. Ayrıca Gazze sınırında işgal edilmiş topraklarda inşa edilen, Kibbutz⁶ olarak adlandırılan yerleşim yerleri sadece “topluluk” olarak ifade edilmiştir. Metinde, saldırı yapılan bölgenin statüsüne yönelik bir ifade ile belirtilmemiştir.

4. Haber Retoriği

a. Fotoğraf

Spotun altına yerleştirilen fotoğrafta; yerde torbalar içerisinde, kimilerinin yüzü açık kimlere tamamen örtülmüş ölmüş insan bedenlerinin bulunduğu çok sayıda kalabalığın bulunduğu bir kaos ortamını yansıtan görsel kullanılmıştır. Buna ek olarak,

⁶Kibbutz, İbranice'de "ortak yerleşim alanı" anlamına gelen, İsrail'de kooperatif ilkelerine dayalı müstakil bir sosyo-ekonomik oluşumdur (Şalom, 2024). (Erişim Tarihi: 12.10.2024).
<https://www.salom.com.tr/arsiv/haber/62515/kibbutzlar-ve-gonullu-calisma>

içeriğe TRT World X hesabından yapılan paylaşımlar da eklenmiştir. Bu paylaşımda tepe bir noktadan çekilmiş ve göğsü dumanların yükseldiği tozlu kasvetli bir fotoğraf görülmektedir. Daha sonra, TRT World'un canlı yayını olay sonrası yaşananları arka planda göstererek paylaşılmıştır. Haber metni için kullanılan fotoğraflar, yaşanan hadisenin büyüklüğünü göstermesi açısından yeterlidir. Ancak videoda sadece yaralanan insanlar gösterilmiştir, video bu yönüyle yetersizdir.

b. İnandırıcı Bilgiler

Tarafların açıklamalarını çok kısa bir şekilde yer verilmiştir. Güvenilir sayılan uluslararası kuruluşların açıklamalarına yer verilmemiştir. Yaşanan olay ve öncesi ile alakalı ölüm sayılarına yönelik istatistiki bilgiler paylaşılmıştır ve bu önemli bir göstergedir. Ancak uzman görüşüne ve somut örneklerle başvurulmamıştır.

c. Görgü Tanıklarının İfadeleri

Haber metni içerisinde; doğrudan olaya muhatap olan, birinci ağızdan, yani etkilenen kişilerden aktarılmış bir ifade bulunmamaktadır. Görgü tanıklarının ifadelerine başvurulması ve bunun aktarılmış olması haber metnine katkı sağlayarak, akıllardaki soru işaretlerini gidermeye yardımcı olabilecek bir faktördür.

Genel Değerlendirme

17 Ekim 2023 tarihinde, Gazze'de El Ehli Babtist Hastanesi'nin bombalanması olayına yönelik 6 tane uluslararası medya kuruluşunun olayla alakalı yaptığı ilk haber Van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesine göre incelenmiştir. Yapılan incelemenin ardından; *Al Jazeera*, konuyu tarafsız ve adil bir dil ile ele almış, objektif bir şekilde aktarmıştır. Taraflar arasında dengeyi sağlayarak farklı ses ve bakış açılarına yer vermiştir. Güçlü aktörlere yönelik eleştirel yaklaşarak, anlatılarını sorgulamıştır. Kültürel hassasiyeti dikkate alarak, inançlara karşı saygılı bir dil kullanmıştır. Haber metni içerisinde kullanılan kavramlar ve sözcükler dil bilimsel çözümleme yönünden ele alınacak olursa; ideolojik söylemden uzak olduğu görülmektedir. Ancak haber metninde gösterişe kaçılmış, haber

metni dramatik ve sansasyonel bir şekilde yapılandırılmıştır. *CNN*'in haber içeriğinde ifade bütünlüğü ve tarafsızlık ilkesine dair çeşitli sorunlar göze çarpmaktadır. Hastane saldırısına dair anlatımda, birbirini desteklemeyen ve çelişkili ifadeler kullanılmış; olayın tarafları arasında dil ve üslup açısından belirgin farklar ortaya çıkmıştır. Bazı gruplara yönelik kullanılan ifadeler daha sert ve dışlayıcı bir nitelik taşıırken, diğer taraflar daha ılımlı bir söylemle sunulmuştur. Metin boyunca inançlara ve kültürel değerlere yönelik yeterli duyarlılık gösterilmemiş; inanç temelli konulara yaklaşımda özen eksikliği gözlenmiştir. Sözcük tercihlerinin ve bağlam sunumunun ideolojik bir bakış açısıyla şekillendiği, haberin genel yapısında tek taraflı bir anlatımın hâkim olduğu görülmektedir. Bazı bilgiler seçilerek öne çıkarılmış, bazı açıklamalar ise yer verilmeden geçilmiştir; bu da belirli grupların görmezden gelinmesine neden olmuştur. Haber içeriği, olayları tüm yönleriyle yansıtmak yerine, belirli bir çerçeveye oturtularak aktarılmış; bu da kamuoyunda tek yönlü bir algı oluşturma riski doğurmuştur. Ayrıca, güçlü aktörlerin söylemleri öne çıkarılarak koruyucu bir dil tercih edilmiş, bu durum medya gücünün belli çıkarlar doğrultusunda kullanıldığı izlenimini güçlendirmiştir. *BBC*, haber metni içerisinde çelişkili ve şüpheli ifadelerle yer vermiştir. Hastanenin vurulması olayı, birbiriyle çelişen ifadeler ile anlatılmıştır. Ana olaya dahil olan kişilere yönelik eşit bir tutum sergilenmemiş; taraflardan birine saldırgan ve aşağılayıcı bir dil kullanılmıştır. Kültürel ve inanç hassasiyeti göz ardı edilerek, inançlara yönelik saldırgan bir dil kullanılmıştır. Sözcük seçimleri oldukça taraflıdır ve bağlam bilgisi ideolojik olarak üretilmiştir. Bilgiler manipülatif şekilde sunulurken, belli bir bakış açısı teşvik edilmiştir. Medya kuruluşu, güç istismarına giderek belli bir gündemi teşvik etmiştir. Ayrıca dilin, güçlü aktörlerin korunmasına yönelik kullanıldığı görülmektedir. Haber metni içerisinde ana olaya dahil olan kişilerden bazılarının açıklamalarına yer verilmemiştir. Bu yönüyle bazı gruplara yönelik sessizlik uygulanmıştır. Olaylar ve olgular bağlamından kopartılarak ve çarpıtılarak aktarılmıştır. Metin içerisinde sık sık nefret söyleminde bulunulmuştur; farklı kültürler ve inançlara karşı saldırgan ifadeler ve tanımlamalara yer verilmiştir. Medya kuruluşu, gücünü belirli bir gündemi teşvik etmek için kullanarak güç istismarına gitmiştir. Ayrıca güçlü aktörü koruyup kollamaya yönelik bir dil kullanıldığı görülmektedir. *Deutsche Welle*, haber metni içerisinde ana olaya yönelik çelişkili ve tutarsız ifadeler kullanmıştır. Ana olaya dahil olan tarafların açıklamalarına eşit bir şekilde yer vermemiştir; bir tarafın ifadesine yer verilmeyerek sessizlik uygulanmıştır. Farklı inanç ve kültürlere yönelik saygılı bir dil

kullanılmamış olup, inançlara yönelik saldırgan ve aşağılayıcı ifadelere yer verilmiştir. Bilgiler çarpıtılarak ve bağlamından kopartılarak sunulmuştur. Güç istismarını gidilerek, medya gücü belirli bir gündemi teşvik etmeye yönelik kullanılmıştır. Güçlü aktörler korunup, kollanmıştır. Birçok yönüyle yanıltıcı bilgilere yer verilerek, kötü niyetli bir tutum sergilenmiştir. *Russia Today*, haber metni içerisinde belirsiz ve çelişkili ifadeler kullanmıştır. Ana olaya dahil olan her iki tarafa karşı suçlayıcı ifadeler kullanmıştır. Ardalan ve bağlam bilgisinde ideolojik bir üretim söz konusudur. Gerçekler çarpılarak veya kasıtlı olarak yanlış sunulmuştur ve böylece okuyucu yanlış bilgilendirilmiştir. Ana olaya dahil olan tarafların açıklamalarına eşit bir şekilde yer verilmemiştir. Taraflardan bir tanesi görmezden gelinerek, sessizlik uygulanmıştır. Bazı noktalarda doğruluk ilkesine göre hareket edilmiş; gerçekler, doğru ve eksiksiz bir şekilde sunulmuştur. Ancak, haber metni olaya açıklık getirilmesi bakımından, net ve anlaşılır bir şekilde yapılandırılmamıştır. Haber kuruluşunun güç ilişkileri çerçevesinde hareket ettiği görülmektedir. *TRT World*, yaşanan olaya yönelik objektif bir dil kullanmıştır. Yaşananları eksiksiz bir şekilde sunarak; karmaşık olan bu konuyu, açıklık ilkesi gereği net ve anlaşılır şekilde ifade etmeye yönelik bir tutum sergilemiştir. Kültürel hassasiyet dikkat alınarak, farklı kültür ve inançlara yönelik saygılı bir dil kullanılmıştır. Tarafların açıklamalarına ve savunmalarına yer vererek, dengeyi korumaya yönelik bir tutum sergilenmiştir. Esas olarak TRT World, ideolojik bakış açılarından sıyrılarak, güç ilişkilerinden etkilenmeyerek, yaşanan olaya odaklanmıştır. Bu yönüyle duyarlı bir tutum sergilemiştir.

Kategorize edilecek olursa; Al Jazeera ve TRT World, yaşanan olaya odaklanarak, bilgilendirici ve objektif bir içerik sunmuştur. BBC, CNN ve Deutsche Welle ideolojik söylem ile, güçlü aktör olan İsrail'i korumaya ve kollamaya yönelik bir dil kullanmıştır. Russia Today ise güç ilişkileri ekseninde hareket ederek, ana olayı aydınlatacak bilgileri sallantılı bir şekilde ifade eden dil kullanmıştır.

3.5.2. Hamas'ın Bebeklerin Kafalarını Kestiği İddiası Bulguları

3.5.2.1. Al Jazeera Bulguları

Şekil 7: Al Jazeera'nin Bebeklerin Kafalarının Hamas Tarafından Kesildiği İddiasına İlişkin Haberi

Kaynak: Al Jazeera, White House walks back Biden's claim he saw children beheaded by Hamas, 12.10.2023.

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

a. Başlık/lar

Al Jazeera 12 Ekim 2023 tarihinde olayla alakalı; “*Beyaz Saray, Biden’ın Hamas tarafından kafası kesilen çocukları gördüğü iddiasını geri çekti (White House walks back Biden’s claim he saw children beheaded by Hamas)*” (Al Jazeera, 2023b) başlığını atmıştır. Haber başlığı olayın ne olduğunu, kim tarafından gerçekleştiğini belirtmektedir. Ayrıntılı ve açık olan bu başlık yeterince bilgilendiricidir.

b. Haber Girişi

1. Spot/lar

Başlık, giriş ve spot birbiriyle uyumludur. Spotta başlığı açıklayıcı bir bilgi bulunmaktadır; ABD Başkanı Biden’in “*Hamas tarafından çocukların kafalarının kesildiğini gördüğü*” iddiasının İsraili yetkililerin haberlerine ve iddialarına dayandığını açıklamaktadır. Aslında burada Biden’in “*gördüm*” dediği şeyi görmediği, iddiaları görmüş gibi aktardığı anlaşılmaktadır. Başkan Biden’in olayı görmediği kendi sözcüsü tarafından aktarılmıştır. Haber girişinde Başkan Biden’in dışişleri bakanlığında Yahudi liderlerle yaptığı toplantı sırasında böyle bir ifadeyi kullandığı ve bir gün sonra bunun yalanlandığı belirtilmiştir. Giriş kısmında “*Hamas’ın İsrail’e yönelik ölümcül saldırısı*” ibaresi ile Hamas’ı suçlayıcı bir ifade olarak kullanılmıştır. Hamas’a yönelik yönlendirici ve manipülatif bir söylem geliştirilmiştir.

c. Fotoğraf

Haber metninde bir tane fotoğraf gösterilmiş olup, “*ABD Başkanı Joe Biden, Hamas tarafından başları kesilen çocukların resimlerini gördüğünü iddia ederek geri çekilmek zorunda kaldı*” etiketiyle paylaşılmıştır. Fotoğrafta Amerikan Başkanı Biden’in sözü edilen Yahudi liderler ile yaptığı toplantıdan bir kare alınmıştır. Fotoğraf, basın açıklamaları ve toplantılar için kullanılan basit bir seçimdir. Yüksek çağrışım amacı taşımadığı düşünülmektedir.

2. Şematik Yapı

a. Durum

1. Ana Olayın Sunumu

Amerikan Başkanı Joe Biden, *“ Hamas'ın İsrail'e yönelik saldırısının ardından başları kesilen çocukların fotoğraflarını gördüğünü ve bunu doğrulayacağını hiç düşünmediğini ”* ifade etmiştir. *“İsraili yetkililerin ve İsrail medyasının daha önceki iddialarına dayanarak böyle bir şey söylediği ancak bu iddianın geri çekildiği”* bilgisi Biden'in sözcüsü tarafından aktarılmıştır. Gerekçe olarak *“başkanın fotoğrafları görmediğini ve bu tür raporların bağımsız olarak doğrulanmamasını”* göstermiştir.

2. Sonuçlar

Beyaz Saray yetkilisinin açıklamalarına göre; bu olayın İsraili yetkililer ve İsrail medyasının iddialarına dayandığı, böyle bir olayın doğrulanmadığı sonucuna varılmıştır.

3. Ardalan Bilgisi

“Biden'in iddiaları Batılı gazetelerin ön sayfalarında yer aldı ve bazı çevrelerde, Gazze'de intikam saldırılarının ve sivillerin toplu olarak cezalandırılmasının gerekçesi olarak kafaları kesilen bebek haberleri gösterildi.” Burada, Gazze'nin saldırı altında olduğu, İsrail'in Hamas tarafından gerçekleştirilen saldırıya karşılık intikam almak istediği ve sivilleri toplu olarak cezalandırmanın gerekçesi olarak kafaları kesilen bebek haberlerinin gösterildiği anlaşılmaktadır. Batı medyasının bu olayı Amerikan Başkanı Biden'in açıklamalarına dayandırarak en ön sayfalarına taşıdığı vurgulanmıştır. Bu metinden hareketle, bunun bir propaganda malzemesi olarak kullanıldığı bilgisine ulaşılmaktadır. Haber kuruluşu güçlü aktörlerin anlatılarını sorgulamış ve eleştirel yaklaşmıştır.

4. Bağlam Bilgisi

Olaya dahil olanlar; Amerikan Başkanı Joe Biden, Beyaz Saray sözcüsü, İsrail Başbakanı Netanyahu, Hamas, Washington Post ve İsrail i24 Kanalı'dır. İddianın ortaya atıldığı tarih net olarak verilmemiştir. Olayın hangi sosyal ve politik bir ortamda gerçekleştiği bilgisine yer verilmemiştir. Anlatılan tek olay, Hamas'ın İsrail'e saldırı

yaptığı ve iddianın bu saldırının ardından yayıldığı bilgisidir. Bağlam bilgisi eksik bırakılmıştır.

b. Yorum

1. Haber Kaynakları

Beyaz Saray sözcüsü, Washington Post, Hamas ve İsrail’dir.

2. Olay Taraflarının Olaya Getirdikleri Yorumlar

Haber metni, iddiayı ABD resmi makamları tarafından yapılan açıklamaya dayandırarak yalanlama üzerine kurgulanmıştır. Haber metninde iddia makamlarının resmî açıklamalarını ve itiraflarına, sözde failin savunmasına yer verilmiştir. Ancak, metin içerisinde kafa karışıklığına sebep olan başka bir açıklamaya daha yer verilmiştir; İsrail Başbakanlığı’nın bu iddiayı doğrulayamadığı açıklamasına rağmen, bazı İsrailli askeri yetkililer “*Bir dizi medya kuruluşuna, kadınların ve çocukların DEAŞ’ın eylem tarzıyla vahşice katledildiği*” bilgisinin tekrarladığı yönünde bir bilgi paylaşılmıştır. Hamas ise bu iddiaları “*yalan*” olarak nitelendirip reddetmiştir.

B. Mikro Yapı

1. Sentaktik Çözümleme

a. Cümle Yapılarının Aktif ya da Pasif Olması

Haber metninde eylemi yapan/yaptığı iddia edilen fail özne konumunda belirtilmemiştir. Bu sebeple cümle yapılarının birçoğu hem aktif hem de pasif bir şekilde kullanılmıştır. Örnek olarak: “*Tel Aviv merkezli haber kanalı i24’ün muhabiri Nicole Zedeck’in, canlı yayın sırasında, kafaları kesilen bebeklere tanık olan İsrail askerleriyle konuştuğunu söylemesiyle iddialar daha da alevlendi.*” Bu cümle içerisinde iddiaya maruz kalan fail belirtilmemiştir. Bu ve buna benzer cümle yapıları kullanılmıştır.

Ancak aktif cümle yapılarından bahsetmek de mümkündür. Örnek olarak: *“İsraili yetkililere göre, Hamas'ın İsrail içindeki saldırısında 1.300'den fazla kişi öldü, 3.000'den fazla kişi de yaralandı.”* cümlesi gösterebilir.

b. Cümle Yapılarının Basit ya da Karmaşık Olması

Cümle yapıları karmaşık olarak yapılandırılmıştır. Örnek olarak: *“Washington Post'un sorularına yanıt veren bir Beyaz Saray sözcüsü, başkanın yorumlarının İsrail hükümetinin haberlerine ve iddialarına dayandığını söyledi.”* Bu cümle karmaşık bir yapıya sahiptir. İçinde hem bir isim tamlaması (“Washington Post'un sorularına yanıt veren bir Beyaz Saray sözcüsü”), hem de bir yan cümle (“başkanın yorumlarının İsrail hükümetinin haberlerine ve iddialarına dayandığını söyledi”) bulunmaktadır. Ayrıca, cümlede “yanıt veren” ve “dayandığını söyledi” gibi yardımcı fiiller kullanılarak, bilgi aktarımı karmaşık bir şekilde yapılmıştır. Dolayısıyla, bu cümle karmaşık bir yapıya sahiptir.

2. Yerel Bağdaşıklık

a. Nedensel İlişki

“Beyaz Saray'a göre Başkan, iddia edilen vahşet hakkındaki yorumlarını Netanyahu'nun sözcüsünün iddialarına ve İsrail medyasındaki haberlere dayandırdı.”

“Biden'in iddiaları Batılı gazetelerin ön sayfalarında yer aldı ve bazı çevrelerde, Gazze'de intikam saldırılarının ve sivillerin toplu olarak cezalandırılmasının gerekçesi olarak kafaları kesilen bebek haberleri gösterildi.” Haber kuruluşunun yorumuna göre; ortaya atılan iddiaların, İsrail'in Gazze'deki intikam saldırısının bir gerekçesi olarak sunulmuştur. Masumlar bir propaganda aracı olarak kullanılmış ve İsrail'in intikam saldırılarına bu şekilde meşruiyet kazandırılmaya çalışılmıştır. Birbiri ardına gerçekleşen bu olaylar arasında nedensel bir ilişki olduğu anlatılmaya çalışılmıştır. Metin bu yönüyle Filistin yanlısı bir tutum sergilemekle birlikte, insani boyuta dikkat çekmesi açısından sorumluluk bilinciyle hareket edildiğini de göstermektedir.

b. İşlevsel İlişki

“İddia” kelimesi metin içerisinde çok sık kullanılmıştır. Olaylar ve olgular arasında metne belirli bir bakış açısı kazandırmak amacıyla, sürekli olarak olay ismi anıldığında; “...İddia edilen...” şeklinde kullanılarak bunun sadece iddiadan ibaret olduğu devamlı olarak hatırlatılmıştır. Bu da eleştirel bir bakış açısını yansıtmaktadır.

c. Referansal İlişki

“İddia” kelimesi metin içerisinde çok defa geçmiştir. Bu ifade ile her şeyin bir iddiadan ibaret olduğu, suçlama ne olursa olsun iddianın ötesine geçemeyeceği mesajı verilmiştir. “*Hamas'ın İsrail'e yönelik ölümcül saldırısı...*” Bu ifade ile, Hamas'ın İsrail'e yönelik ölümcül bir saldırı gerçekleştirdiği vurgulanmış ve “*ölümcül*” ibaresi ile Hamas suçlu gösterilmiştir. “...İddia edilen vahşet hakkında...” ibaresi ile yaşanan olayın Al Jazeera etik değerlerine de uymadığı, bu sebeple iddia edilen olayın bir vahşet olduğu okuyuculara hatırlatılmıştır. “*İntikam saldırıları*” denilerek, İsrail'in Gazze'ye yönelik başlattığı saldırıları intikam duygusuyla yaptığını ve bu sebeple sivilleri toplu olarak cezalandırdığına işaret edilmiştir. Referans olarak kullanılan bu tür ibareler Al Jazeera'nın ideolojisi ile alakalı bir kafa karışıklığını da beraberinde getirmektedir. Çelişkili ifadeler ve tanımlamalar haberin ana konusu olan olayı bir iddia olmaktan çıkarıp faile yönelik olumlu imajı zayıflatmıştır. Bir yerde “*intikamdan*” bahsedilirken, diğer yerde “*misillemeden*” bahsedilerek sallantılı ve karmaşık bir haber metni ortaya çıkarmıştır.

3. Sözcük Seçimleri

“İddia” kelimesi metinde 13 defa geçmektedir bu ifade metnin en çok dikkat çeken ifadesidir ve Hamas'a yönelik bütün suçlamaların önünde bulunmaktadır. “*Hamas-İsrail savaşı*” bu ibare, savaşı İsrail ve Hamas etrafında çerçevelemiştir. “*Hamas'ın İsrail içindeki saldırılarında 1300'den fazla kişi öldü*” “*İsrail'in Gazze'ye misilleme amaçlı bombardımanı 1200'den fazla insanı öldürdü*” Burada Hamas'ın İsrail'e karşı saldırısına bir gerekçe sunulmadan aktarılırken; İsrail'in Gazze'ye yaptığı bombardımanı ise bir misilleme olarak sunmuştur. Aynı zamanda, öldürülen İsrailliler

için “öldü” ifadesi kullanılırken Gazze’deki bombardımanda hayatını kaybedenler için “öldürüldü” tabiri kullanılmıştır. Bu açıklamalar taraflı olmakla beraber, iyi kurban-kötü kurban tanımlamasını akıllara getirmektedir. Bu yönüyle haber metni kusurlu ve çelişkilidir.

4. Haber Retoriği

a. Fotoğraf

Haber için kullanılan fotoğraf, ABD Başkanı Biden’in iddiayı dile getirdiği toplantıdan alınmış bir fotoğraftır. Yahudi olduğu anlaşılan, Yahudiler’in kafasına taktığı kipa ile oturan bir kişi ve onun yanında iki kişi daha görülmektedir. Sunulan fotoğrafın ana olayla bağlantısı bulunmamaktadır. Bu yönüyle fotoğrafın ana olaya yönelik herhangi bir mesaj verme amacı taşımadığı anlaşılmaktadır.

b. İnandırıcı Bilgiler

Ortaya atılan iddia, iddianın kaynağı tarafından yalanlandığı için ek bir uzman görüşüne ve uluslararası bağımsız kuruluşların açıklamalarına gerek duymamaktadır. Bu yönüyle itiraf, inandırıcı bir bilgi olarak yetmemektedir.

c. Görgü Tanıklarının İfadeleri

Tanıkların ifadeleri sadece ortaya atılan iddiaları hatırlatmak amacıyla aktarılmıştır. Olay yalanlandığı için görgü tanıklarının ifadeleri de doğrudan yalanlanmıştır.

3.5.2.2. BBC News Bulguları

Şekil 8: BBC'nin Bebeklerin Kafalarının Hamas Tarafından Kesildiği İddiası İlişkin Haberi

Kaynak: BBC, Inside Kfar Aza where Hamas militants killed families in their homes, 11.10.2023.

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

a. Başlık/lar

BBC News, Hamas'ın çocukların kafalarını keserek öldürdüğü iddiası ile alakalı 11 Ekim 2023 tarihinde; *"Hamas militanlarının aileleri evlerinde öldürdüğü Kfar*

Aza'nın içinde (Inside Kfar Aza where Hamas militants killed families in their homes)” (BBC News, 2023b) başlığını kullanmıştır. Haber başlığı, ailelerin evlerinin içerisinde öldürüldüğü yerde çekilen bir belgesel olduğunu işaret etmektedir. Başlık, Hamas’a karşı önyargılı ve basmakalıp tasvir ile, korku ve endişeyi körüklemek için kullanılan bir dili yansıtmaktadır.

b. Haber Girişi

1. Spot/lar

Başlık, spot ve haber girişi olayı, yeri, faili ve nasıl olduğu bilgisini açık ve net bir şekilde ifade etmektedir. Başlıktan itibaren, en önemli kısımlarda yaşanan olayla alakalı manipülatif bir şekilde bilgiler paylaşılarak okuyucu yönlendirilmeye çalışılmıştır. Haber girişinde “*Uyarı: Bu makale bazı okuyucuların rahatsız edici bulabileceği ayrıntılar içermektedir*” ifadesi yer almaktadır. Bu uyarı başlı başına bir önyargıdır. Dil, korku ve endişeyi körüklemek amacıyla kullanılmıştır. Çünkü benzer ifadeler, sansasyonel dahi olsa Filistinlileri ilgilendiren diğer haberlerde kullanılmamıştır. Spot, “*KibbutzKfar Aza, bu savaşın ilk birkaç gününün küçük bir örneği ve aynı zamanda bundan sonra ne olabileceğine dair bir bakış.*” ifadesi ile devam etmektedir. Burada ise olayı dramatik ve sansasyonel bir şekilde sunarak gösterişe gidilmiştir.

c. Fotoğraf

Haber metni içerisinde 4.38 dakika uzunluğunda bir video ve ayrıca 4 adet fotoğraf paylaşılmıştır. Fotoğraflardan ikisi; “güvenlik yönünden her şey yolunda” propagandası amacıyla kullanılmıştır. Diğer iki fotoğrafta ise, olayın büyüklüğünü ortaya koyacak görseller kullanılmıştır.

2. Şematik Yapı

a. Durum

1. Ana Olayın Sunumu

Metinde, 7 Ekim'de Hamas'ın sınırı geçip, İsrail'e saldırması olayı anlatılmaktadır. Sınırın diğer tarafında bulunan İsrail yerleşim toplulukları Kibbutz'da oturan evlere bir saldırı gerçekleştiği belirtilirken, sınırın diğer tarafı diye bahsedilen yerlerin İsrail tarafından işgal edildiği gerçeği aktarılmamıştır. Daha sonra saldırılan yerleşim topluluklarında askeri tecrübesi bulunan emekli asker ve rütbelilerin bulunduğu bilgisi paylaşılmıştır. Bu bilgi, her zaman için bir saldırı riski olabileceği ve tedbir alındığı gerçeğini ortaya koymaktadır. Rütbeli bir askere dayandırılan bilgiye göre; *“yerleşim topluluklarında yaşayan İsraillilerin evlerine kadar girildiği, insanların öldürüldüğü bazılarının öldürüldükten sonra aralarında çocukların da olduğu kimselerin kafalarının kesildiği, bazılarının molotof kokteyli ile yakıldığı”* bilgisine yer verilmiştir. *“İsraillilerin, vatandaşlarını koruyamadığı için dehşet ve öfke içerisinde oldukları”* aktarılmıştır. *“İsrail'in Savaş hukukuna riayet ederek bölgede güvenliği sağladığı, bu saldırının Yahudilere karşı yapılmış büyük bir saldırı olduğu”* bilgisine yer verilmiştir. *“Çürümüş insan bedenlerinin güneşte kalmasından dolayı güçlü bir koku yaydığı ve cesetlerin ancak 4 gün sonra toplanabildiği”* aktarılmıştır. Son olarak, *“her şeyin yolunda olduğu ve güvenliğin sağlandığı”* bilgisine yer verilmiştir. Metinde *“kanıtlanmamış çok güçlü ancak kanıtlanmamış iddialara”* yer verilmiştir. Bu yönüyle yalan bilginin yayılmasını sağlamak suretiyle İsrail'in propagandası desteklenmiştir.

2. Sonuçlar

Hamas'ın 7 Ekim'deki saldırısının ardından (sayı belirtilmeden) insanların öldürüldüğü, öldürülen insanların kafalarının kesildiği ve cesetlere 4 gün sonra ulaşılabilirdiği bilgisi paylaşılmıştır.

3. Ardalan Bilgisi

“İlk savunma hattı, çevrede devriye gezen, askeri deneyime sahip sakinlerden oluşan Kibbutz muhafızlarıydı. Saldırganlarla savaşırken öldürüldüler.” “Kfar Aza sakinleri ve Gazze hattındaki diğer İsrail toplulukları, Hamas'ın roket tehdidine rağmen iyi bir yaşam kalitesine sahipti.” “Tüm evlerde güçlendirilmiş güvenli odalar

vardı. "Kfar Aza olarak bilinen ve buna benzer çeşitli topluluklarda yaşayanların büyük çoğunluğu askeri deneyime sahip kimselerden oluşmaktadır. Ayrıca yapılan konutlar yüksek güvenli olarak inşa edilmektedir. Yukarıda paylaşılan bilgiler, böyle bir şeyin olabileceği korkusuyla önceden önlem alındığına işaret etmektedir. Aslında bu bilgilerin hepsi akıllara bir soru getirmektedir; "neden tehdit altındalar?" Metin içerisinde, İsrail'in o bölgeleri işgal ettiği ve bu sebeple, Filistinlilerin kendi topraklarını tekrardan kazanma amacıyla İsrail yerleşim topluluklarına saldırabileceği gerçeği görmezden gelinmiş, belirtilmemiştir. Yani ardaan bilgisinde de güçlöleri korumaya yönelik bir tutum mevcuttur. Önemli bilgiler gizlenerek okuyucu yanlış yönlendirilmiş ve okuyucunun algısını yönetmeye yönelik kasıtlı tutum söz konusudur.

4. Bağlam Bilgisi

Olay, *"çocuklar için kurulmuş salıncaklar, temiz hava, barbeküler, hava terasları, huzur içerisinde yaşayan ve yaşam kalitesi yüksek bir İsrail halkının bulunduğu bir ortamda"* geçmektedir. Bu ifadeler, sözde failin huzuru bozan yapıda olduğuna yönelik algı oluşturma girişimi olarak okunabilmektedir. Olayın ana aktörleri; Hamas, İsrail, bölgede görev yapan faal ve emekli askerlerdir.

b. Yorum

1. Haber Kaynakları

Kaynak bölgede görev yapan askerlerin anlatımlarıdır.

2. Olay Taraflarının Olaya Getirdikleri Yorumlar

Olay tek taraflı ele alınmış, farklı görüşlere yer verilmemiş, suç isnat edilen failin açıklamalarına hiç yer verilmeyerek sansürlenmiştir.

B. Mikro Yapı

1. Sentaktik Çözümleme

a. Cümle Yapılarının Aktif ya da Pasif Olması

Haber metninde Hamas'a yönelik aktif cümleler kullanılmıştır. Cümlelerin faili olan Hamas özne konumundadır ve olayın sorumluluğu net bir şekilde faile atılmıştır. *“Yüzlerce sivilin Hamas saldırganları tarafından öldürülmesinin savaş suçu olduğu açıktır.”* Cümlesi örnek olarak gösterilebilir. İsrail'i ilgilendiren cümle yapısında ise pasif cümle yapısı kullanılmıştır. Olayın faili belirtilmemiş, olayın sorumluluğunu taşıyan faile yönelik net bir ifade bulunmamaktadır. Hatta, aşağıdaki cümlede İsrail'e yönelik pasif, Hamas'a yönelik aktif bir cümle aynı cümle içerisinde geçmektedir. *“İsrailliler, Hamas'ın sivilleri öldürme şekli ile Filistinli sivillerin hava saldırılarında ölme şekli arasındaki herhangi bir karşılaştırmayı reddediyor”* BBC, bu tutumu ile, medya gücünü güçlü aktörleri koruma ve kollama amacıyla kullandığını, dilinin olabildiğince taraflı olduğunu açıkça göstermektedir.

b. Cümle Yapılarının Basit ya da Karmaşık Olması

Metin içerisinde kullanılan dil oldukça karmaşıktır. Basit cümleler kurmak yerine, bir cümle içerisinde yan cümle ve ek bilgiler aktarılmıştır. Örnek vermek gerekirse; *“Kibutz savaşına ilk dalgayı yönlendiren ve Hamas'ın bıraktığı katliamı gören subay Davidi Ben Zion, İsraillilerin derin siyasi ayrılıkları olduğunu kabul etti, ancak artık saldırı altında oldukları için birlik olduklarını da tekrar etti.”* Bu cümle, olayı direkt olarak anlatmak yerine; bir mesaj verme amacı taşıdığı için karmaşık olarak yapılandırılmıştır.

2. Yerel Bağdaşıklık

a. Nedensel İlişki

“İsrail sınır topluluklarının sakinleri, Hamas'ın 2007'de Gazze'nin kontrolünü ele geçirmesinden sonra periyodik roket saldırıları bekliyorlardı.” Burada 7 Ekim 2023 tarihinde gerçekleşen saldırıya gerekçe olarak Hamas'ın 2007'de Gazze'nin kontrolünü ele geçirmesi gösterilmiştir. 2007'den önce Hamas'ın bölgeyi ele geçiremediği düşünüldüğünde, bu tarihten önce böyle bir saldırının olması anlamsızdır. Burada, *“tek*

suçlu Hamas'tır” propagandası yatmaktadır. Bu bilgi Hamas'ı şeytanlaştırma, suçlama ve manipölasyon amacıyla kullanılmıştır.

b. İşlevsel İlişki

Metinde olay anlatılırken; *“bebeklerin dahi öldürüldüğü, öldürülenlerin kafalarının kesildiği, herkes gibi sıradan bir hayat yaşayan Yahudilerin ansızın Hamas tarafından katliama maruz kaldığı, Yahudilerin uluslararası hukuka riayet eden bir toplum olduğu”* aktarılmıştır. Ancak; *“Hamas'ın silahlı bir örgüt olduğu, normal vatandaşları öldüren bir cihat makinesi olduğu, hayvanlar gibi saldırgan olduğu”* bilgisi de aktarılmıştır. Burada; cihat vurgusu, hayvan vurgusu ve örgüt vurgusu yapılarak Hamas'a yönelik kara propaganda yapılmıştır. Haber metninde olaylar ve olgular arasında kötü niyetli işlevsel bir ilişki kurularak, okuyucuya belirli bir anlam ve bakış açısı kazandırmak amaçlanmıştır.

c. Referansal İlişki

Metin içerisinde açıklama yapanların beyanlarında unvanlarına ve isimlerine değinilmiştir. Ancak, isimler ve tanımlamalar duygusal, ideolojik ya da yönlendirme amacıyla kullanılmıştır. Olayın geçtiği yerde yaşayan sınır topluluklarının sakinlerinden bahsedilirken; *“ilk Siyonist toplulukların öncü ruhunun izlerini hala taşıyan, birbirine sıkı sıkıya bağlı bir topluluk”* olarak bahsedilip, onlara derinlemesine güçlü bir anlam katarak metnin kalan kısmında değerli bir konuma oturturken; Hamas'tan bahsedilirken, *“silahlı bir örgüt, katil, ölümlerin kafalarını kesen, normal vatandaşları öldüren, cihat makinesi ve hayvan”* tabiri kullanılarak metnin geri kalan kısmında ismi anıldığında öfkeye neden olacak bir ön yargı ile belirtilmiştir. Bu ifadeler, algı yönetiminden ziyade açıkça tarafını belli etme amacı taşımaktadır. Bu durum uluslararası yayın yapan ve başka ülkeye ait bir haber kuruluşu için tarafsız bir taraflı yayın örneği olarak görülmektedir.

3. Sözcük Seçimleri

Hamas için; “*Cihat makinesi*”, “*silahlı örgüt*”, “*katil*”, “*ölülerin kafasını kesen*”, “*normal vatandaşları öldüren*”, “*hayvan*”, “*saldırgan*” ifadelerine yer verilmiştir. İsrail askeri için; “*mücadeleye liderlik eden*” “*Kibbutz muhafızı*” ifadeleri kullanılmıştır. “*Sivillerin Hamas saldırılarından öldürülmesi*”, “*Filistinli sivillerin hava saldırılarında ölmesi*” İsraililerin Hamas tarafından öldürülmesine karşılık Filistinlilerin ölmesi; Filistinlilerin ölümü doğal bir ölüm gibi sunulmaktadır. Burada, Filistinlilerin ölümü sıradan gösterilmiş, basite indirgenmiştir. “*İsraililerin öldürülmesinin savaş hukukunun -ağır ihlali- olduğu...*” bu gibi ifadeler çelişkili, kötü niyetli, taraflı ve kusurlu tanımlamalardır. Bu tür tanımlamalar, güçlü aktörleri koruma ve kollama amacı taşıırken; birçok önemli konu ve sorunu görmezden gelerek ya da yok sayarak yaşanan trajediye katkı sunmaktadır.

4. Haber Retoriği

a. Fotoğraf

Haber metni içerisinde 4,38 dakika uzunluğunda bir video, ayrıca 4 tane fotoğraf paylaşılmıştır. Fotoğraflar Hamas'ın saldırı yaptığı, aileleri ve çocukları katlettiği iddia edilen yerleri ve teyakkuz halindeki üniformalı askerleri göstermektedir. Bir fotoğraf “*İsraili bir asker BBC'ye ölümlerden bazılarının kafalarının kesildiğini söyledi*”, diğer bir fotoğraf ise “*İsrail askerleri hala topluluğun çevresinde nöbet tutuyor*” etiketiyle sunulmuştur. Video bir belgesel gibi çekilerek sunulmuştur. İsraililere güven verme ve “kontrol ele alındı” algısı ile başlayan video, bir askerin duygusal röportajına yer verilerek devam etmiştir. Ardından yanmış ve bombalanmış ev görüntüleri sunulmuştur. Daha sonra yerde plastik torbalar içerisinde cesetlerin bulunduğu görüntüler paylaşılmıştır. Sonrasında, olay yerinde İsraili bir rütbelinin duygu ve düşüncelerine yer verilmiştir. Videonun son kısmına doğru ise 28 saniye kadar Gazze'de yaşanan durum Hamas anti-propagandası eşliğinde anlatılmıştır. Fotoğraflardan ikisi; “güvenlik yönünden her şey yolunda” propagandası amacıyla kullanılmıştır. Diğer iki fotoğrafta ise, olayın büyüklüğünü ortaya koyacak görseller kullanılmıştır. Bu iki fotoğraf ve videonun bir kısmı yaşanan diğer bir olayın büyüklüğünü göstermesi açısından yeterli gibi görünse de ana olaya yönelik bir içerik değildir.

b. İnandırıcı Bilgiler

Uluslararası bağımsız kuruluşların açıklamalarına yer verilmemiştir. Bir uzman görüşüne başvurulmamıştır. Bütün iddialar, çatışmada taraf olan İsrail'in ordusunda görev yapan ya da yapmış kişiler tarafından ortaya atılmıştır. Karşı tarafın savunmasına yer verilmemiştir, iddialar ihtiyatlı bir şekilde sunulmamıştır. Bu yönüyle haber metninde aktarılanlar ciddi anlamda kuşku uyandırmaktadır.

c. Görgü Tanıklarının İfadeleri

Olayı yaşamış bir görgü tanığının ifadesine başvurulmamıştır. Ancak İsrail adına açıklama yapan askerlerin ifadeleri sanki o anı yaşamış gibi aktarılmıştır. Gazetecilik anlayışına uymayan bu yaklaşım kusurlu, hatalı ve iyi niyetli bir yaklaşım değildir.

3.5.2.3. CNN International Bulguları

Şekil 9: CNN'nin Bebeklerin Kafalarının Hamas Tarafından Kesildiği İddiası İlişkin Haberi

Kaynak: CNN, Israeli official says government cannot confirm babies were beheaded in Hamas attack, 12.10.2023.

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

a. Başlık/lar

CNN, 12 Ekim 2023 tarihinde olayla alakalı, “İsraili yetkili, hükümetin Hamas saldırısında bebeklerin kafalarının kesildiğini doğrulayamadığını söyledi (Israeli official says government cannot confirm babies were beheaded in Hamas attack)” (CNN International, 2023b) başlığını kullanmıştır. Haber başlığında olayın ne olduğu,

kim tarafından gerçekleştiği bilgisi paylaşılmıştır. Başlık bir tekzip olup, yapıldığı iddia edilen bir olayı bir yetkiliye dayandırarak yalanlandığını bildirmektedir. Başlık bu yönüyle açık ve şeffaftır.

b. Haber Girişi

1. Spot/lar

Haberde spot kullanılmamış, bunun yerine direkt olarak habere giriş yapılmıştır. Haber girişinde olayın ne olduğu, kim tarafından gerçekleştirildiği, iddia da olsa nasıl gerçekleştiği bilgisi paylaşılarak, nerede ve neden bilgisine yer verilmemiştir. Giriş abartılı ifadeler (şok saldırılar), suçlayıcı tanımlamalar, (Hamas saldırganları) manipülatif çağrışımlar (spesifik iddia) ile doludur. Giriş kısmı olayı anlatmaktan ziyade, okuyucuya mesaj verme amacı taşımaktadır. “*Spesifik İddia*” olarak bahsedilen kavram, kafa kesme olayları ile bilinen DEAş'a özgü bir eylemdir. Zaten alt paragrafta sözü edilen ancak ismi açıklanmayan yetkilinin açıklamalarında da DEAş konusuna vurgu yapılarak, ilk olarak başlıktan başlayan ve kasıtlı olarak okuyucuyu yanlış yönlendiren bir tutum mevcuttur.

c. Fotoğraf

Haber metni için 1 adet fotoğraf kullanılmış olup, “*İsrail gleri, Kfar Aza topluluğundaki yıkılmış bir evden sakinlerin cesetlerini çıkartıyor*” etiketi ile paylaşılmıştır. Fotoğraftaniformalı askerlerin hasar görmüş bir konutun önünden çekilen ve ellerinde ceset torbasını taşıdığı görülen bir fotoğraf bulunmaktadır. Fotoğraf etiketi ve fotoğraf birbiriyle uyumsuzdur; fotoğraf açıklaması evin yıkıldığı yönündeki iddiası ile abartma, Kfar Aza’nın İsrail’in işgal bölgesi olduğunu belirtmemekle gizleme yoluna gitmiştir. CNN, fotoğraftaki bilgilerinin bazısını gizleyerek, olayın güçlü aktörü İsrail’i koruyup kollamıştır.

2. şematik Yapı

a. Durum

1. Ana Olayın Sunumu

ABD Dışışleri Bakanı Antony Blinken ile İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu'nun görüşmelerinde; *“ Hamas tarafından çocukların kafalarının kesilerek öldürüldüğü ve ABD başkanı Biden'ın bu olayla alakalı kanıtları gördüğünü”* söylediği halde *“ ne Beyaz Sarayın ne de İsrail'in bu bilgiyi teyit edemediği”* aktarılmıştır. Haber metninde kafa kesme propagandası her ne kadar Kfar Aza için yalanlanmış olsa da *“ bebeklerin kafalarının kesilmesi Be'eri Kibbutzlarında muhtemelen yaşanmıştır”* ifadesi yer almaktadır. Olay iki temel üzerinden sunulmuştur; birincisi Hamas'ın bebeklerinin kafasını kesmediği, ikincisi ise Hamas'ın DEAŞ benzeri yapılar ile yan yana anılarak böyle bir şeyi yapmış olabileceği ihtimalidir. Haber metni, olayın taraflarından olan İsraili bir yetkili tarafından propaganda amacıyla yazılmış hissi uyandırmaktadır. Hamas'a yönelik korku ve endişeyi körükleme, aşağılayıcı, saldırgan ve nefret dili üzerinde durulmuştur. Okuyucu, yaşanmamış, kanıtlanmamış ve ihtimaller ile yanlış bilgilendirilmiştir. Haber metninde sözde failin savunmasına da yer verilmiş olsa da haber metni kusurlu, mantıksız, taraflı ve çelişkilidir.

2. Sonuçlar

ABD Başkanı Biden, ABD Dışışleri Bakanı Antony Blinken, İsrail başbakanı Binyamin Netanyahu ve İsrail'in önceki resmî açıklamalarının yalan teşkil ettiği, böyle bir olayın yaşanmadığı sonucuna varılmıştır.

3. Ardalan Bilgisi

Haber metni ardalan bilgisi kapsamında ele alındığında, içerisinde bu yönde bir bilgi mevcut değildir.

4. Bağlam Bilgisi

Olayın tarafları; Hamas ve buna karşın, kadın, erkek, asker, yetişkin, yaşlı ve çocuklardır. Olay Kfar Aza olarak bilinen bir yerleşim topluluğunda geçmiştir. Özellikle kurban olarak gösterilenlerin yaşlı, çocuk ve kadın gibi savunmasız kişiler olarak

tanıtılması klişe tanıtlardır ve okuyucuyu duygusal yönden etkileme amacı taşımaktadır.

b. Yorum

1. Haber Kaynakları

ABD, İsrail ve Hamas'ın resmî açıklamalarıdır.

2. Olay Taraflarının Olaya Getirdikleri Yorumlar

İsrail, “*Kfar Aza’da bebeklerin kafalarının kesilmediğini ancak Be’eri’de çocukların kafalarının kesilme ihtimalinin olduğunu*” bildirmiştir. İsrail, böyle bir şeyin olmadığını ve ihtimal olarak değerlendirdiğini beyan ederken, aynı zamanda olayla alakalı fotoğraf kanıtı paylaşmıştır. Burada tutarsız ve kusurlu bir açıklamaya imza atmıştır. Hamas ise; “*uluslararası medyanın Filistin halkı ve direnişi hakkında yalanlar yaydığını, kendilerinin çocukların kafalarını kesmediğini ve kadınları saldırmadığını ve İsrail’in bu iddiaya yönelik hiçbir delil sunmadığını*” söylemiştir. Tarafların yorum ve savunmalarına yer verilmiş olması, eşitlik ilkesi gereği duyarlı bir bakış açısını yansıtmaktadır.

B. Mikro Yapı

1. Sentaktik Çözümleme

a. Cümle Yapılarının Aktif ya da Pasif Olması

“*Hamas saldırganlarının Cumartesi günü şok saldırıları*”, “*Hamas militanlarının kafa kesme ve diğer IŞİD tarzı zulümler gerçekleştirdiği vakalar yaşandı*”, “*Jonathan Conricus, teröristlerin muhtemelen Be'eri kibutzunda bebeklerin kafalarını kestiğini söyledi.*” Ve buna benzer cümleler aktif olarak kullanılmıştır. Eylemi yapan özne belirtilmiştir ve olayın sorumluluğuna yönelik faile atıf yapılmıştır.

b. Cümle Yapılarının Basit ya da Karmaşık Olması

“İsrailli bir yetkilinin CNN'e verdiği demeçte, İsrail hükümetinin, Hamas saldırganlarının Cumartesi günü çok saldırıları sırasında bebeklerin kafalarını kestikleri yönündeki spesifik iddiayı doğrulamadığını söyleyerek, Başbakanlık ofisi tarafından yapılan daha önceki bir kamu açıklamasıyla çeliştiğini söyledi.” Aslında burada anlatılması gereken durum bebeklerin kafasının kesilerek öldürülmediği bilgisi iken; araya yönlendirici ifadeler konularak cümle karmaşık bir hale gelmiştir ve ana olayı sunma bağlamından kopartılmıştır.

2. Yerel Bağdaşıklık

a. Nedensel İlişki

“İslamcı militan grubun üst düzey yetkilisi ve sözcüsü İzzet el-Rişek, uluslararası medyanın "Filistin halkımız ve direniş hakkında yalanlar yaydığını, Filistin direnişinin üyelerinin çocukların kafalarını kestiğini ve kadınlara saldırdığını iddia ederek bunu destekleyecek hiçbir delil bulunmadığını" söyledi. İddialar ve yalanlar.”

“Al-Risheq'in Hamas'ın kadınlara saldırmadığı yönündeki iddiasının yanlış olduğu açıkça ortadadır. Kfar Aza ve Be'eri gibi kibbutzimlerde kadınlar, çocuklar ve yaşlılar sürpriz saldırı sırasında öldürüldü. CNN tarafından doğrulanan ve internette yayınlanan videolar, grubun silahlı adamlarının kaçırdığı müzik festivaline katılan kadınları gösteriyor.” Birbiri ardına gelen bu iki paragraf birbirine yakın zamanda meydana gelen iki olayı anlatmaktadır. İki olay arasında sanki nedensel bir ilişki varmış gibi sunulmaktadır. Ancak olayın mantıksal olarak birbirini takip etmediği ve aralarında nedensel bir ilişki olmadığı anlaşılmaktadır. Çünkü incelendiği söylenen videoların festival alanında öldürülen insanları gösterdiği, bahsi geçen olayın ise vahşi bir şekilde birilerinin kafalarının kesildiği iddiasına yanıttır. Bu yönüyle haber metni objektif ve tarafsız olmadığını, aksine belli bir ideoloji ve güç ilişkisi çerçevesinde hareket edilerek yazıldığını ortaya koymaktadır.

b. İşlevsel İlişki

“*Hamas militanlarının kafa kesme ve diğer DEAŞ tarzı zulümler gerçekleştirdiği vakalar yaşandı.*” Haber metni DEAŞ'ın kafa kesme olayına atıfta bulunarak, iki olay arasında bir işlevsel ilişki kurmayı amaçlamıştır. Bu ve buna benzer ifadeler çokça geçmektedir ve metin bu işlevsel ilişki üzerinden inşa edilmiştir. Bu yönüyle, benzer olaylar üzerinden örnekler vermek ve ilişkilendirmek suretiyle algı yönetimi yapılmıştır.

c. Referansal İlişki

Haber girişinde kafa kesme olayı “*spesifik bir iddia*” olarak geçmektedir. Spesifik olarak adlandırılan olayın DEAŞ'a özgü bir eylem olduğu anlaşılmaktadır. Metnin ilerleyen kısımlarında Hamas ve DEAŞ ikilisi çok defa yan yana geçmektedir. Spesifik kavramı, ilerleyen kısımlarda DEAŞ-Hamas-Kafa kesme olayına kötü niyetli bir şekilde referans olmuştur. Hamas için “*İslamcı militan grup, Hamas saldırganları*” gibi ifadeler kullanılarak, metnin geri kalan kısmında İslam ve İslamafobi üzerinden steroplemeye gidilerek önyargı çerçevesinde sunulmuştur. Bu referanslar manipülatiftir ve hassasiyetleri hiçe sayan bir dil içermektedir.

3. Sözcük Seçimleri

“*İsrailli yetkili*” ibaresine karşılık “*İslamcı militan grubun üst düzey yetkilisi ve sözcüsü*” ibaresi kullanılmıştır. Bir tanesinde açıklamayı yapan kişi meşru bir temsilci olarak tanıtılırken, diğerinde meşru tanımlamadan ziyade, bir kesimin inancına vurgu yapılarak nefret söylemi üzerinden tanımlanmıştır ve güçlü aktörler korunmuştur. “*Hamas militanları*” ifadesi ile Hamas basma kalıp ve önyargılı bir şekilde tasvir edilmiştir. “*Sünni terör grubu DEAŞ*” ifadesi ile kutuplaştırma ve yanlış yönlendirme ön plana çıkmaktadır. Bu tür tanımlama ve ifadeler kusurlu, ön yargılı, taraflı ve saldırgan tanımlamalardır. CNN, haber diline yakışmayan kötü niyetli ifadeler kullanarak bir propaganda aracına dönüşmüştür.

4. Haber Retoriği

a. Fotoğraf

Haber metni için 1 adet fotoğraf kullanılmış olup, “İsrail güçleri, Kfar Aza topluluğundaki yıkılmış bir evden sakinlerin cesetlerini çıkarıyor” etiketi ile paylaşılmıştır. Fotoğrafta üniformalı askerlerin hasar görmüş bir konutun önünden çekilen ve ellerinde ceset torbasını taşıdığı görülen bir fotoğraf bulunmaktadır. Fotoğraf etiketi ve fotoğraf birbiriyle uyumsuzdur; fotoğraf açıklaması evin yıkıldığı yönündeki iddiası ile abartma, Kfar Aza’nın İsrail’in işgal bölgesi olduğunu belirtmemekle gizleme yoluna gitmiştir. CNN, fotoğraftaki bilgilerinin bazısını gizleyerek, olayın güçlü aktörü İsrail’i koruyup kollamıştır.

b. İnandırıcı Bilgiler

Haber metninde uluslararası bağımsız kuruluşlarını açıklamalarına yer verilmemiş ve bağımsız uzman görüşüne başvurulmamıştır. CNN ekibinin incelediği video analizi, kanıt sunulmadan uzman görüşüymüş gibi ifade edilmiş, iddialar temkinli bir şekilde sunulmamıştır. Bu yönüyle; haber metni kusurlu, sıg, zayıf, karmaşık ve inandırıcılığı düşüktür.

c. Görgü Tanıklarının İfadeleri

Olaydan İsraillilerin etkilendiği, görgü tanığının İsrail tarafından ve olayı yaşayan birileri olması gerekirken; iddia edilen olayla alakalı herhangi bir görgü tanığının ifadesine başvurulmamıştır. Üçüncü kişilerin ağzından ifade edilen olay sanki birinci ağızdan ifade edilmiş gibi aktarılmıştır.

3.5.2.4. Deutsche Welle Bulguları

Hamas tarafından yapıldığı iddia edilen bu olaya yönelik haber yapmamıştır. İddia olarak kalmış bu olay olumlu ya da olumsuz yönüyle gündeme alınmayarak görmezden gelinmiştir.

3.5.2.5. Russia Today Bulguları

Şekil 10:Russia Today'in Bebeklerin Kafalarının Hamas Tarafından Kesildiği İddiasına İlişkin Haberi

Kaynak: Russia Today, White House backtracks on Biden's 'beheaded babies' claim, 12.10.2023.

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

a. Başlık/lar

Russia Today 12 Ekim 2023 tarihinde; "*Beyaz Saray, Biden'ın 'bebeklerin kafalarının kesildiği' iddiasından geri adım attı (White House backtracks on Biden's 'beheaded babies' claim)*" (Russia Today, 2023b) başlığını kullanmıştır. Haber

başlığında olaydan bir iddia olarak bahsedilmiş Amerikan yönetiminin bu iddiadan geri adım attığı bilgisi alaycı ve eleştirel bir şekilde aktarılmıştır. Haber başlığında olaya ve faile yer verilmiştir. Başlık, ortaya atılan iddianın doğru olmadığına yönelik derin anlam taşımakla beraber, açıklayıcı bir niteliktedir.

b. Haber Girişi

1. Spot/lar

Haber spotunda, İsrail ordusuna dayandırılarak; *“ortaya atılan iddianın resmi olarak kanıtlanamayacağı”* ifade edilmiştir. Haber girişinde ise, fail olduğu iddia edilen Hamas’tan *“Filistinlimilitanlar”* olarak bahsedilmiştir. ABD başkanı *“Joe Biden’ın yalnızca İsrail hükümetinin iddialarını ve medya raporlarını aktardığını”* dile getirerek, Amerikan başkanı tepkili bir şekilde eleştirilmiştir. Spot ve girişte olayın temel detayları, önemli bilgileri, haberin ana fikri verilmiştir ve özet bilgi sunmaktadır. Bu yönüyle giriş ve spot bilgilendirici bir yapıdadır.

c. Fotoğraf

Bir adet fotoğrafın bulunduğu metinde iddiada bulunan Joe Biden’i *“Başkan Joe Biden, 11 Ekim 2023’te Washington DC’deki Beyaz Saray’da konuşuyor”* etiketi ile göstermektedir. Başkanın konuşurken çekilen bu fotoğrafı iddianın ortaya atıldığı gün ve ortamdan seçilmiş bir fotoğraf değildir, ana olaya yönelik mesaj verme amacı taşımamaktadır.

2. Şematik Yapı

a. Durum

1. Ana Olayın Sunumu

ABD Başkanı Yahudi liderlere hitaben yaptığı konuşmada, *“Hamas’ın İsraili bebeklerin kafalarını kestiğini”* söylemiş ve *“bunu gördüğünü”* de eklemiştir. Ancak Beyaz Saray tarafından *“bu iddianın yalnızca İsrail hükümetinin ve medya raporlarının*

iddiası olduğunu” söyleyerek, “Başkan Biden’in kanıtları görmediğini” bildirmiştir. Ayrıca, “bu iddiaya dair raporların bağımsız olarak doğrulanmadığı bilgisi” de eklemiştir.

2. Sonuçlar

Bahsedilen olayın gerçekte yaşanmadığı, iddianın İsraili yetkililer ve İsrail mediasından gelen raporlardan kaynaklandığı, sonradan doğrulanmadığı ve dolayısıyla propaganda amacıyla kullanıldığı anlaşılmıştır.

3. Ardaan Bilgisi

“Filistinli silahlı grupların geçen Cumartesi günü gerçekleştirdiği sürpriz saldırının ardından, savaşçıların İsraili kadınlara tecavüz ettiğı iddiaları da dahil olmak üzere bir dizi benzer iddia ortalıkta dolaştı. Biden da bu hafta başında bu suçlamaları yineleyerek kadınların “tecavüze uğradığını, saldırıya uğradığını ve ganimet olarak sergilendiğini” söyledi. Los Angeles Times’ın yakın tarihli bir köşe yazısına “bu tür raporların kanıtlanmadığını” belirten bir editör notu eklemesiyle suçlama da doğrulanmadı.” Haber metni içerisinde geçen bu bilgi olayın arka planını açıklamaktadır. Benzer iddiaların daha önceden de Amerikan başkan tarafından dile getirildiğı ancak, bunun doğrulanmadığı bilgisi paylaşarak; Başkanın bu tür iddialarına itibar edilmemesi gerektiğı hatırlatılmıştır. Çatışmanın tarihsel süreci ile alakalı bilgiye ise yer verilmemiştir. Haber kuruluşu, ana olayı açıklaması yönüyle tarafsız ve adil bir dil kullanarak objektif davranmıştır. Güçlü aktörlerin anlatıları ise sorgulanmıştır.

4. Bağlam Bilgisi

Olayın tarafları; Hamas, Amerikan Başkan Joe Biden, Beyaz Saray sözcüsü, Washington Post Gazetesi ve İsrail resmi makamlarıdır. Bahsi geçen iddia, propaganda savaşlarının yaşandığı politik bir ortamda yaşanmıştır. Dolayısıyla güç ve çıkar ilişkileri kapsamında devletler ve devlet başkanları da dahil olmuştur.

b. Yorum

1. Haber Kaynakları

Beyaz Saray sözcüsü, Washington Post Gazetesi ve İsrail'dir.

2. Olay Taraflarının Olaya Getirdikleri Yorumlar

Haber metninde, ortaya atılan iddianın, iddianın merkezi tarafından yalanlandığını ortaya koyma üzerine kurgulanmıştır. İddia makamının söylediklerine göre, *“ Hamas'ın saldırılarında bebeklerin kafaları kesilmiştir.”* Ancak bu iddia, olaydan etkilenen *“İsrail resmi makamları tarafından doğrulanmamış ve müddeinin resmi makamlarınca böyle bir olayın yaşandığına dair kanıt bulunmadığı”* ifade edilerek yalanlanmıştır. Metinde Hamas'ın savunmasına yer verilmemiştir. Halbuki, Hamas bu iddiayı reddettiği ve yalanladığı bilinmektedir. Böyle bir savunmaya yer verilmemiş olması, Hamas'ı haklı olduğu konularda (haber metnine göre) görmezden gelme ve sansürleme olarak algılanmaktadır. Bu tutum belirli grupların veya seslerin temsil edilmemesine yol açmıştır.

B. Mikro Yapı

1. Sentaktik Çözümleme

a. Cümle Yapılarının Aktif ya da Pasif Olması

Cümle yapısının aktif olarak kullanıldığı görülmektedir. Fail, özne konumunda belirtilerek, olayın sorumluluğu açık ve belli olacak şekilde anlatılmıştır. Örnek olarak; *“Başkan, iddia edilen vahşet hakkındaki yorumlarını, Netanyahu'nun sözcüsünün iddialarına ve İsrail'den gelen medya raporlarına dayandırdı.”* Cümlesinde görüldüğü gibi, aktarılan bilgi cümlede direkt, net ve somut bir dil kullanılarak anlatılmıştır.

b. Cümle Yapılarının Basit ya da Karmaşık Olması

Cümle yapıları karmaşıktır, *“Başkan Joe Biden'ın İsrail'de “çocukların kafalarını kesen Filistinli militanların doğrulanmış fotoğraflarını gördüğünü iddia*

etmesinden sonra ABD'li yetkililer geri adım attı ve kendisinin hiçbir görüntü görmediğini ve yalnızca İsrail hükümetinin iddialarını ve medya raporlarını aktardığını açıkladı.” Bu anlatımda görüldüğü gibi, bir cümle içerisinde birden fazla özne ve eylem anlatılarak, cümleler birbirlerine yan cümle ve bağlaçlar ile bağlanarak karmaşık bir halde sunulmuştur.

2. Yerel Bağdaşıklık

a. Nedensel İlişki

“Başkan Joe Biden'ın İsrail'de çocukların kafalarını kesen Filistinli militanların doğrulanmış fotoğraflarını gördüğünü iddia etmesinden sonra ABD'li yetkililer geri adım attı ve kendisinin hiçbir görüntü görmediğini ve yalnızca İsrail hükümetinin iddialarını ve medya raporlarını aktardığını açıkladı.” Bu ifadede olayın nedensel ilişkisi ortaya çıkmaktadır. İddianın dillendirilmesine sebep olarak İsrail hükümetinin iddiaları ve İsrail'in medya raporları gösterilmiştir. Ancak, “yalnızca” ifadesi ile; sürdürülen iddianın başka bir iddiaya kanıtsız bir şekilde dayandığı bilgisi dikkatli bir şekilde aktarılmıştır. Bu yönüyle, doğruluk ilkesi gereği gerçekler doğru ve eksiksiz bir şekilde sunulmuştur.

b. İşlevsel İlişki

“İddia” kelimesi Russia Today'de çok sık kullanılmıştır. Okuyucuya, bunun bir iddia olduğu ve Amerikan başkanının bu iddiayı yalnızca diğer iddialara dayanarak, kanatsız bir şekilde dillendirdiği vurgulanmıştır. Bu yaklaşım ile Amerika ve iddianın kanıtsız olarak dillendirilmesi ile alakalı katı bir tutum sergileyerek, okuyucuya kuşkulu bir bakış açısı kazandırılmaya çalışılmıştır.

c. Referansal İlişki

“Beyaz Saray... geri adım attı” ifadesi, Amerika'yı dikkatsiz bir adım atıp, başladığı yere geri döndüğünü anlatmak için alaycı ve suçlayıcı bir ifadedir. Böylece, metnin geri kalan kısmında Amerika'ya karşı en baştan kurgulanmış bir ön yargı

oluşturma çabası yatmaktadır. Kendini direniş mensubu olarak adlandıran Filistinli direniş gruplarından “*Filistin militanlar*” olarak bahsedilerek; saldırgan, aşağılayıcı, önyargılı ve basmakalıp bir tasvir kullanılmıştır. İsrail Ordu sözcüsünün beyanlarında geçtiği üzere; “*DEAŞ’ın eylem tarzı*” ifadesi her ne kadar bir resmî açıklamanın aktarılması olarak görülse de olay-olgu-bağlam çerçevesinde değerlendirildiğinde, dillendirilmesi metnin akışı açısından anlamsız ve zorlama bir ifadedir. Bu ifadelerin metin içerisinde yer alması, gerçeklere dayanmayan ve spekülatif iddiaları yayma olarak algılanmaktadır. Buna ek olarak, okuyucunun zihninde sözde fail Hamas’a karşı önyargı oluşturmaya destek sağladığı ve okuyucuyu kasıtlı olarak yanlış yönlendirdiği anlaşılmaktadır.

3. Sözcük Seçimleri

Metin içerisinde en çok “*İddia*” kelimesi geçmektedir. Bu kelime faile ya da olaya atıfta bulunacağı zaman kullanılmıştır. Burada verilmek istenen mesaj, olayın bir iddiadan ibaret olduğunu hatırlatma amacı taşımaktadır. “*İğrenç*” olarak sunulan bu olayın aynı zamanda Russia Today’in de etik değerlerine uymadığını hatırlatma çabasıdır. Bu sebeple olayı iğrenç olarak tanımlayarak, okuyucuya güçlü bir mesaj verilmektedir. “*Filistinli militanlar*” olarak aktarılan, daha sonra metnin bir yerinde “*Filistinli silahlı gruplar*” olarak geçen ve son olarak “*Hamas liderliğindeki saldırı*” olarak sunulan olayda sorumluluk başka aktörlere de dağıtılmıştır ve tek bir fail işaret edilmemiştir. “*Sürpriz saldırı*” ifadesi ile saldırı ve sürpriz kelimesi yan yana anılarak olay yumuşatılmaya çalışılmıştır. Bu yönüyle metinde detaylı ve tutarlı bir dil kullanılmış, sözcükler incelikli olarak seçilmiştir. Yaşanan çatışmalarda can kayıplarına ilişkin; her iki taraftan da “*öldü*” olarak bahsedilmiştir. Bu yönüyle, tarafsız bir dil kullanmanın yanında, ölümlerin sebeplerine yönelik bir kayıtsızlık sergilenmektedir.

4. Haber Retoriği

a. Fotoğraf

Haber metninde kullanılan fotoğrafın bir mesaj verme amacı taşımadığı anlaşılmaktadır.

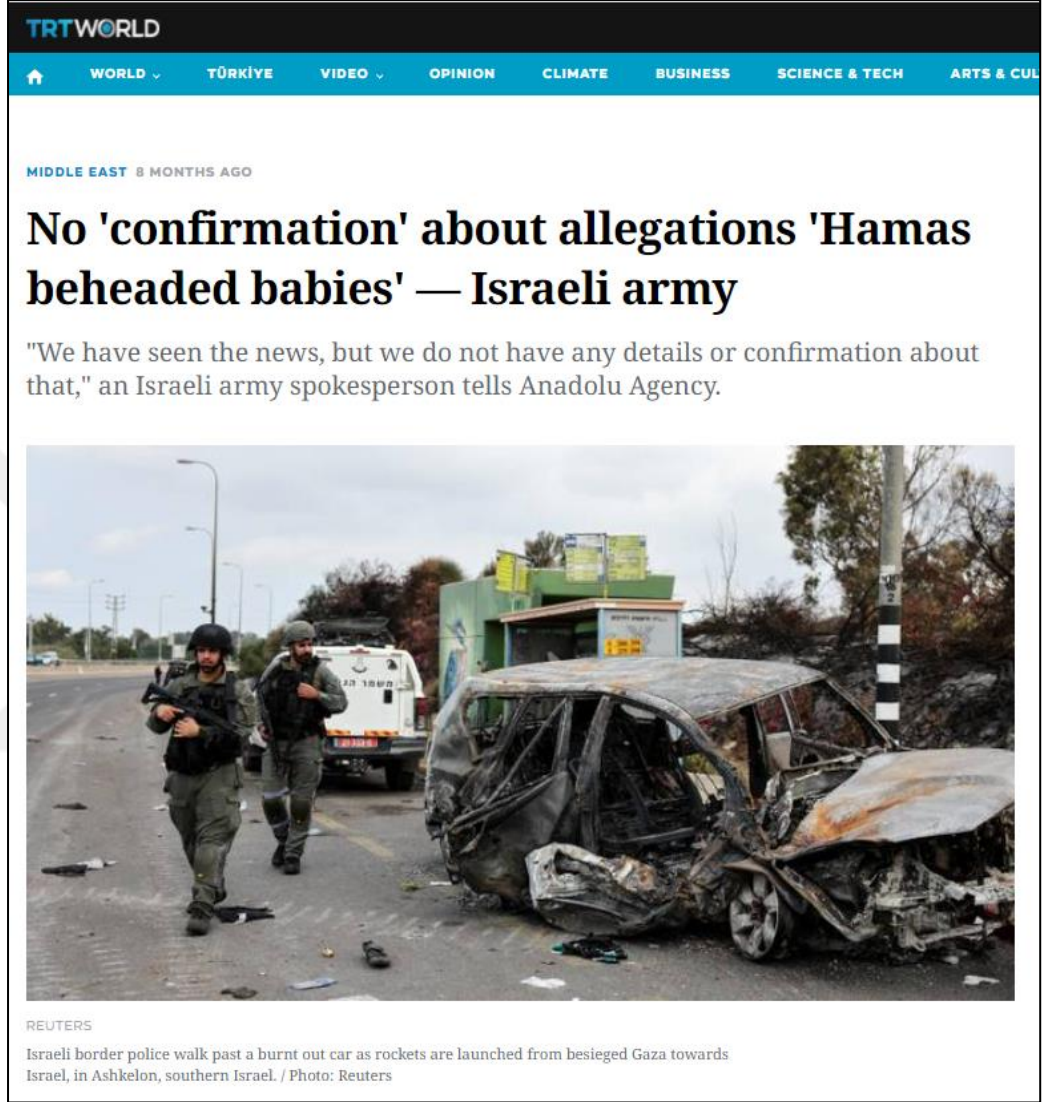
b. İnandırıcı Bilgiler

Söz konusu iddia, müddeinin resmi makamları tarafından doğruluğu kanıtlanmamış bilgi olarak değerlendirilmiş ve tekzip edilmiştir. İddia, kaynağı tarafından yalanlandığı için ek bir bilgiye ihtiyaç duyulmamaktadır. Buna ek olarak, müddeinin daha önceden bu olayla alakalı ve buna benzer iddialarda bulunduğu, o iddiaların da benzer şekilde doğrulanmadan ve kanıt sunulmadan dillendirildiği, sonuç olarak yalanlandığı bilgisi paylaşılmıştır. Bu bilgi metni da inandırıcı kılmıştır. Haber kuruluşu, ana konuyla alakalı doğru, tarafsız ve açıklayıcı bir metin geliştirmiştir.

c. Görgü Tanıklarının İfadeleri

İddia da olan bu olay için görgü tanıklarının ifadesine başvuru gerektirecek bir durum söz konusu değildir.

3.5.2.6. TRT World Bulguları

Şekil 11: TRT World'ün Bebeklerin Kafalarının Hamas Tarafından Kesildiği İddiasına İlişkin Haberi

Kaynak: TRT World, No 'confirmation' about allegations ' Hamas beheaded babies'-Israeli army, 10.10.2023.

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

a. Başlık/lar

TRT World, 10 Ekim 2023 tarihinde olayla alakalı, “*Hamas'ın bebeklerin kafasını kestiği' iddialarına 'doğrulama' yok -İsrail ordusu (No 'confirmation' about allegations ' Hamas beheaded babies' – Israeli army)*” (TRT World, 2023b) başlığını kullanmıştır. Haber başlığında olayın ne olduğu, iddiaya göre kim tarafından gerçekleştirildiği bilgisi paylaşılmıştır. Başlık bir tekzip olup, yapıldığı iddia edilen bir olayı resmî açıklamaya dayandırarak yalanlandığını bildirmektedir. Başlık bu yönüyle açık ve şeffaftır.

b. Haber Girişi

1. Spot/lar

Spot ve haber girişine bakıldığında; olayın ne olduğu, iddia da olsa faili belirtilmiştir. Ancak nasıl, nerede, ne zaman, neden sorularına spot ya da girişte yer verilmemiştir. Tekzip olarak kurgulanmış bu haber metni resmi bir kaynağa dayandırılarak, açıklayanın unvanı ile birlikte olduğu gibi aktarılmıştır. Bu yönüyle giriş ve spot açıklayıcı, objektif ve dengelidir. Spot ve girişte habercilik anlayışı çerçevesinde olumsuz bir tutum ve davranış saptanmamaktadır.

c. Fotoğraf

Haber metninde bir tane fotoğraf “*İsrail sınır polisi, kuşatma altındaki Gazze'den İsrail'in güneyindeki Aşkelon'daki İsrail'e doğru roketler fırlatılırken yanmış bir arabanın yanından geçiyor*” etiketi ile paylaşılmıştır. Fotoğraf, yaşandığı iddia edilen olay ve yerle alakasızdır. Fotoğrafta üniformalı iki asker ve açıklamaya göre füze isabet etmesi sonucunda yanmış bir araç bulunmaktadır. Bu fotoğraf, yaşandığı iddia edilen olayı anlatmak için zayıf bir seçimdir.

2. Şematik Yapı

a. Durum

1. Ana Olayın Sunumu

“2007 yılından beri kuşatma altındaki Gazze’den, Hamas tarafından İsrail’in yasa dışı yerleşim yerlerine yönelik 7 Ekim’de bir saldırı gerçekleşmiştir. Medyada dolaşan haberlere göre Hamas’ın saldırısında çok sayıda İsrailli bebeğin kafasının kesildiği iddia edilmiştir. Ancak, Anadolu Ajansı’nın İsrail Ordu Sözcüsü’ne ulaşarak edindiği bilgilere göre; bebeklerin kafalarının kesildiği iddiasına yönelik teyite ve ayrıntıya sahip olmadıkları bilgisi aktarılmıştır. Haber metni içerisinde “Gazze’nin 2007 yılından beri İsrail’in felce uğratan kuşatması altında olduğu, 7 Ekim’de Hamas’ın sürpriz bir saldırı yaptığı” bilgisine yer verilmiştir. Ana olayın sunumu akıllardaki soruları gidermek için oldukça açıklayıcıdır ve tarafsız bir şekilde aktarılmıştır. Metin derinlemesine bir içeriğe sahip olmakla birlikte, kapsamlı bir şekilde sunulmuştur.

2. Sonuçlar

Hamas’ın çocukların kafasını keserek öldürdüğü bilgisi medyada dolaşıma sokulan bir yalandır.

3. Ardalan Bilgisi

“Yaklaşık 2,3 milyon insana ev sahipliği yapan Gazze, 2007’den bu yana İsrail’in felce uğratan kuşatması altında zaten sarsılıyor” Bilgisi sunularak İsrail’in Gazze’ye yönelik bir baskı uyguladığı anlatılmış ancak geçen sürede geriye dönük çatışma ya da saldırı bilgilerine ayrıntılı olarak yer verilmemiştir. Buradan hareketle; yine de haber kuruluşunun yaşanan olayları gizlemeyerek, duyarlı ve dikkatli bir bakış açısıyla hareket ettiği görülmektedir.

4. Bağlam Bilgisi

“İsrailli bir haber kanalı Salı günü, Hamas’ın silahlı kanadı Kassam Tugayları’nın Cumartesi sabahı erken saatlerde gerçekleşen sürpriz saldırı sırasında İsrail tarafında “çok sayıda İsrailli bebeğin kafasını kestiğini” iddia etti.” Bağlam

bilgisi kapsamında, İsrail'e ait bir haber kanalının yaptığı haberin ardından bu bilginin dolaşıma sokulduğu aktarılmıştır.

b. Yorum

1. Haber Kaynakları

Türkiye Cumhuriyeti'ne bağlı Anadolu Ajansı ve İsrail Ordu sözcüsüdür.

2. Olay Taraflarının Olaya Getirdikleri Yorumlar

Olay, Hamas ve İsrail arasında geçmektedir. Metin içerisinde İsrail'in açıklamalarına yer verilmiş ancak Hamas'ın açıklamalarına yer verilmemiştir. Sözde failin savunmasına yer verilmemiş olması; muhatabı haklı olduğu konularda görmezden gelme ve sansürleme olarak algılanmaktadır. Belirli grupların veya seslerin temsil edilmemesine yol açmaktadır. Sözde failin açıklamalarına da yer verilmesi daha ayrıntılı, mantıklı ve derinlemesine bir bilgi sunması açısından önem taşımaktadır.

B. Mikro Yapı

1. Sentaktik Çözümleme

a. Cümle Yapılarının Aktif ya da Pasif Olması

Cümle yapıları aktif bir şekilde yapılandırılmıştır. Cümlelerde fail belirtilmiştir ve cümlelerin öznesi konumundadır. Olayın sorumluluğu net bir şekilde faile atılmıştır. Örnek olarak:

“Durum, Cumartesi günü Gazze'deki Filistinli Hamas grubunun İsrail'in güneyindeki yasadışı yerleşim ve kasabalara düzenlediği sürpriz saldırıyla daha da arttı. İsrail, kuşatma altındaki Gazze'ye büyük hava saldırıları düzenledi ve bölgeyi tamamen abluka altına aldı.” Bir paragraf içerisinde iki taraf için de cümle yapılarının aktif olarak kullanıldığı görülmektedir.

b. Cümle Yapılarının Basit ya da Karmaşık Olması

Cümle yapıları karmaşık bir şekilde yapılandırılmıştır. Bir cümle içerisinde birden fazla eylem ve özne bulunmaktadır. Örnek olarak:

“İsrailli bir haber kanalı Salı günü, Hamas'ın silahlı kanadı Kassam Tugayları'nın Cumartesi sabahı erken saatlerde gerçekleşen sürpriz saldırı sırasında İsrail tarafında "çok sayıda İsrailli bebeğin kafasını kestğini" iddia etti.” Burada asıl anlatılması gereken durum; bebeklerin kafalarının kesilerek öldürüldüğü bilgisinin İsrailli bir haber kanalı tarafından yayıldığıdır. Ancak olay daha geriye götürülerek karmaşık bir şekilde sunulmuştur.

2. Yerel Bağdaşıklık

a. Nedensel İlişki

“Durum, Cumartesi Günü Gazze'deki Filistinli Hamas grubunun İsrail'in güneyindeki yasadışı yerleşim ve kasabalara düzenlediği sürpriz saldırıyla daha da arttı. İsrail, kuşatma altındaki Gazze'ye büyük hava saldırıları düzenledi ve bölgeyi tamamen abluka altına aldı.”, “Yaklaşık 2,3 milyon insana ev sahipliği yapan Gazze, 2007'den bu yana İsrail'in felce uğratan kuşatması altında zaten sarsılıyor.” Hamas'ın 7 Ekim'de başlattığı saldırıya gerekçe olarak İsrail'in yasa dışı yerleşim yerlerinde bulunması, ayrıca Gazze'nin 2007 yılından beri İsrail'in felce uğratan kuşatması altında olması bir nedensel ilişki gibi sunulmuştur. Olgusal olarak anlatılanların doğru bilgi olduğu düşünüldüğünde; ayrıntılı, duyarlı ve aydınlatıcı bir bilgi sunulmaktadır. Haber kuruluşu olayı anlatılırken kışkırtma ve önyargı dilinden uzak durmuştur. Ancak Hamas'ın fiillerine karşı bir yumuşatma çabası içerisine girildiği de görülmektedir.

b. İşlevsel İlişki

İsrailli bir haber kanalının iddiası üzerine; *“İsrail tarafında çok sayıda İsrailli bebeğin kafasının kesilerek öldürülmesi, Hamas'ın silahlı kanadı Kassam Tugayları'nın Cumartesi sabahı erken saatlerde gerçekleştirdiği saldırıya”* bağlanmıştır. İsrailli haber kaynağına göre; *“eğer ortada bir saldırı varsa, bu saldırıda bebeklerin kafalarının da*

kesilebileceği insanların da öldürülmüş olabileceği” ima edilmektedir. İsraili haber kaynağına göre bu olay yaşanmıştır. Ancak TRT World, bunun bir “*iddia*” olduğunu, kanıtlanmadığını vurgulayarak olaya bakış açısının tarafsız bir şekilde olduğunu ortaya koymuştur.

c. Referansal İlişki

“...İsrail'in güneyindeki yasadışı yerleşim ve kasabalar...” ifadesi ile İsrail'in bir işgal devleti olduğunu, yasa dışı yerleşim yerleri ve kasabalar kurduğunu anlatmaktadır. “...Kuşatma altındaki Gazze...” ifadesi ile Gazze'nin bir kuşatma altında olduğu anlatılmaktadır. Bu ifadeler ile İsrail'e yönelik suçlayıcı, Filistinlileri ve Gazze'yi ise mağdur gösteren bir tutum sergilenmiştir. Bu tanımlamalar ile İsrail denilince akıllara işgalci, Filistinliler ve Gazze denilince mağdur ve kuşatılmış halk gelmektedir. Haber kuruluşunun ifadeleri referansal ilişki bağlamında bir durum tespiti olmakla beraber, oldukça objektif bir yaklaşımdır ve bilgilendiricidir.

3. Sözcük Seçimleri

“*Hamis'in silahlı kanadı Kassam Tugayları*” bu ifade çok kullanılan ve belirtilen bir ifade değildir. Hamis siyasi bir partidir, Gazze ve Filistin genelinde 2005 seçimlerini kazanmış, ancak İsrail ve Batılı ülkelerin seçimi tanımamakla beraber terör listesine aldığı bir yapıdır. Bu noktada, metin içerisinde silah kullanma işlevi Kassam Tugaylarına yüklenmiştir. Hamis ise siyasi olarak varlığını devam ettirmektedir. Bu ayrımın yapılması titiz bir bakış açısını ortaya koymaktadır. “*Sürpriz saldırı*” ifadesi ile olay “*sürpriz*” denilerek yumuşatılmaya çalışılmıştır. Gazze'den bahsedilirken, “...abluka altındaki bölge...” olarak belirtilmiştir. Gazze'nin abluka altında olduğu birçok haber kuruluşu tarafından dillendirilmezken, TRT World bu gerçeği ifade ederek değerli bir bilgiyi hatırlatmıştır. Bu hatırlatma aynı zamanda haber kuruluşunun ideolojisini ve tutumunu göstermektedir. “*Gazze, 2007'den bu yana İsrail'in felce uğratan kuşatması altında zaten sarsılıyor.*” Burada iki kelime dikkat çekmektedir; “*felç*” ve “*zaten*” felç ifadesi ile büyük bir trajedi yaşandığını, “*zaten*” ifadesiyle ise bu trajedinin halihazırda, 7 Ekim olaylarından önce de yaşandığını hatırlatma amacı

taşımaktadır. Duygusal ifadelerin yer aldığı metin, aynı zamanda bilgilendirici ifadeler ile duyarlı bir bakış açısını ortaya koymaktadır.

4. Haber Retoriği

a. Fotoğraf

Haber metninde bir tane fotoğraf “İsrail sınır polisi, kuşatma altındaki Gazze'den İsrail'in güneyindeki Aşkelon'daki İsrail'e doğru roketler fırlatılırken yanmış bir arabanın yanından geçiyor.” Etiketli ile paylaşılmıştır. Fotoğraf, yaşandığı iddia edilen olay ve yerle alakasızdır. Fotoğrafta üniformalı iki asker ve açıklamaya göre füze isabet etmesi sonucunda yanmış bir araç bulunmaktadır. Bu fotoğraf, yaşandığı iddia edilen olayı anlatmak için zayıf bir seçimdir.

b. İnandırıcı Bilgiler

Propaganda malzemesi olarak kullanılabilecek bu iddia, resmi bir sözcü tarafından yalanlandığından inandırıcı bilgi olarak kabul edilmektedir.

c. Görgü Tanıklarının İfadeleri

Metin, bir iddiayı yalanlamaya yönelik itiraf ile yapılandırılmıştır. Bu sebeple, resmi makamların iddiaya yönelik itirafları görgü tanıklarının ifadelerine yer bırakmamaktadır.

Genel Değerlendirme

Hamas'ın 7 Ekim 2023 tarihinde başlattığı saldırının ardından, olayda hayatını kaybedenlere yönelik çeşitli iddialar ortaya atılmıştır. Bu iddialardan bir tanesi de Hamas tarafından 40 kadar bebeğin kafalarının kesilerek öldürüldüğü iddiasıdır. Bu iddia, 9 Ekim 2023 tarihinde dillendirilmiştir. Uluslararası medya kuruluşlarının birçoğunun sansasyonel olan bu iddiayı gündemine taşıdığı görülmüştür. İncelediğimiz haber kuruluşları ise şu şekilde ele almıştır; *Al Jazeera*, güçlü aktörlerin anlatılarına

eleştirel bir şekilde yaklaşarak iddia makamlarını ve anlatılarını sorgulamıştır. Konunun hassasiyetine binaen duyarlı bir dil kullanılmıştır. Haber metninin dili objektiftir. Karmaşık olan bu konuyu anlaşılır bir şekilde ortaya koymuştur. Bu yönüyle açıklık ilkesine uygun hareket edilmiştir. Haber metni, propaganda dili, nefret söylemi ve manipülatif bir dil kullanımından uzaktır. *BBC*, olayın anlatımına yönelik manipülatif bir dil ve içerik kullanarak, okuyucuları yanlış yönlendirmiştir. Taraflardan Hamas'a karşı saldırgan ve aşağılayıcı bir dil kullanılmıştır. Kültürel hassasiyet göz ardı edilerek, farklı kültür ve inançlara yönelik nefret söyleminde bulunulmuştur. Sözde failin açıklamalarına ve savunmasına yer verilmeyerek sessizlik sağlanmıştır. Bilgiler bağlamından kopartılarak ve çarpıtılarak aktarılmıştır. Haber kuruluşu, güçlü aktör İsrail'i korumuş ve medya gücünü belirli bir gündemi teşvik etmek için kullanmıştır. Olayın anlatımına yönelik taraflı bir dil kullanılmıştır. Haber dili objektiflikten uzaktır ve dil propaganda yapmak amacıyla kullanılmıştır. *CNN*, haberi bir yalanlama konusu üzerinden ele almıştır. Ancak haber metni içerisinde, yalanlamadan daha çok bu iddiayı destekleyecek propaganda anlatılarına yer vermiştir. Bilgiler çarpıtılarak ve bağlamından kopartılarak aktarılmıştır. Ana aktörlerden olan Hamas'a yönelik saldırgan ve aşağılayıcı dil kullanılmıştır. Farklı kültür ve inançlara yönelik aşağılayıcı ifadeler yer verilmiştir. Farklı bakış açıları ve görüşler adil bir şekilde sunulmayarak dengeden uzaklaşmıştır. Ardalan ve bağlam bilgisi kapsamında; ana konunun akışını kesecek açıklamalar ve ifadelerle doldurularak manipülatif bir şekilde sunulmuştur. Bu yönüyle, haber kuruluşunun güç istismarına giderek, medyanın gücünü belirli bir gündemi teşvik etmek için kullandığı görülmektedir. Haber dili, İsrail'in propagandasını desteklemektedir ve objektiflikten uzaktır. *Deutsche Welle*, bu konuya yönelik haber yapmamıştır. İddiadan ibaret olan bu konunun haber yapılmaması, haber kuruluşunun önemli konuları ve sorunları görmezden geldiği veya yok saydığını ortaya koymaktadır. *Russia Today*, olaya resmi ve güçlü aktörlerin anlatılarını sorgulama yönüyle bakmıştır. Ortaya atılan iddiayı kapsamlı bir şekilde ele alarak, açıklaması zor olan bu konuyu detaylı bir şekilde açıklamıştır. Metin içerisinde yer yer spekülatif iddialara yer verilerek, komplo teorisi üretilmiştir. Bazı noktalarda olay bağlamından kopartılmış ve bilgiler çarpıtılarak verilmiştir. Ardalan ve bağlam bilgisi kapsamında; olayı açıklamaya yönelik ifadeler, sık sık üçüncü aktörlere gönderme yapılmasından dolayı kopuktur. Ana olaya dahil olan aktörlerden Hamas'ın açıklamalarına ve ifadelerine yer verilmemiştir.

Bu yönüyle Hamas'ın temsil edilmemesini sağlayarak, sessizliğe gidilmiştir. Haber metni, güç ve çıkar ilişkileri bağlamında yapılandırılmıştır. Aktörler arasında tarafsızlık politikası kusurlu bir şekilde uygulanmıştır. Haber dilinde yeterli derecede objektiflik yakalanamamıştır. *TRT World*, yaşanan olayı güçlü aktörlerin resmi anlatılarının eleştirisi bağlamında ele almıştır. Haber metninde kullanılan dil oldukça güçlü ve ayrıntılı bir şekilde kullanılmıştır. Özellikle, olayın ardalan bilgisine yönelik oldukça açıklayıcı ve değerli bilgilere yer verilmiştir. Bazı kelimelerin çok fazla kullanılması gereksiz görünse de olaya ihtiyatlı bir şekilde yaklaşıldığını göstermektedir. Haber dili ve içeriği objektif bir şekilde kullanılmıştır. Ancak, ana olayın taraflarından Hamas'ın açıklama yer verilmemiş ve görmezden gelinerek sessizlik uygulanmıştır.

Kategorize edilecek olursa; El Cezire, olaya objektiftir ve olayı aydınlatmaya yönelik bir tutum sergilemiştir. BBC, yaşandığı iddia edilen olayı bir propaganda aracı olarak kullanmıştır. CNN, olayı yalanlama yönüyle ele alsada güç istismarını giderek medyanın gücünü İsrail'in propagandasını tekrarlama yönünde kullanmıştır. Deutsche Welle, haber yapmamıştır. Russia Today, olayı açıklığa kavuşturmuş ancak tarafsız davranmamıştır. TRT World ise derinlemesine bir araştırma sunmuş ve objektif bir dil kullanmıştır.

3.5.3. Hamas’a Yöneltilen Cinsel İstismar/Tecavüz İddiaları Bulguları

3.5.3.1. Al Jazeera Bulguları

Şekil 12: Al Jazeera'nin Cinsel İstismar/Tecavüz İddialarına İlişkin Haberi

Kaynak: Al Jazeera, Western coverage of Israel's war on Gaza – bias or unprofessionalism?, 29.10.2023.

Al Jazeera, tecavüz iddialarını yönelik müstakil bir haber yayınlamamıştır. Çok kısa geçen ifadeye göre; "İsrail'in, bu tür iddiaları, Gazze'de devam eden insan hakları

ihlallerini gündem olmaktan çıkartıp, sahte bir gündem oluşturmaya yönelik çabası” olarak adlandırmıştır.

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

a. Başlık/lar

Al Jazeera, 29 Ekim 2023 Tarihinde, Batı medyasını eleştiriye tabi tutarak, içinde kısa da olsa cinsel istismar vakalarına yönelik iddiaları içeren bir haber yayınlamıştır. Haberin başlığını; *“Batı'nın İsrail'in Gazze'deki savaşını haber yapması – önyargı mı yoksa profesyonellikten uzaklık mı? (Western coverage of Israel's war on Gaza – bias or unprofessionalism?)”* (Al Jazeera, 2023c) şekilde kullanmıştır.

b. Haber Girişi

1. Spot/lar

“Medya uzmanları, bazı kuruluşların Gazze'de 'İsrail'in savaş suçlarını meşrulaştırdığını' söylüyor., Medya uzmanları ve Arap gazeteciler, asılsız iddiaları yayınlamanın, hikâyenin yalnızca bir yönünü anlatmanın ve Filistinlileri Hamas'ın elindeki nesnelerden başka bir şeymiş gibi göstermenin Batı medyasının İsrail ile Hamas arasındaki çatışmayı aktarırken yaptığı profesyonel olmayan hatalar olduğunu söylüyor.” Haber girişi ve spotuna göre; İsrail'in tek yönlü asılsız iddia ve aktarımlarını gündem yapan medyanın, İsrail'in Gazze'deki savaş suçlarını meşrulaştırma amacı taşıdığı ifade edilmiştir.

c. Fotoğraf

Haber metninde, tecavüz vakasına atıfta bulunan bir fotoğraf bulunmamaktadır. Daha çok İsrail'in savaş suçları ve her iki taraftan da hayatını kaybeden insanlara yönelik istatistiki bilgiler içeren görseller paylaşılmıştır.

2. Şematik Yapı

a. Durum

1. Ana Olayın Sunumu

“Lübnanlı yazar ve eleştirmen LinaMounzer, bu iddianın (Hamas savaşçılarının yüzlerce İsraili kadına tecavüz ettiği gibi diğer kanıtlanmamış iddiaların) İsrail'in Gazze'deki askeri müdahalesine halk desteği sağlama girişimi olduğunu söyledi.” *“(Batılı yayın organları) kafası kesilen 40 bebek ve kadınların toplu tecavüze uğradığı iddialarına odaklandığında, aslında yaptıkları şey İsrail'in karşı saldırısının vahşetini meşrulaştırmak oluyor.”* *“İsrail, temelde bir toplama kampını bombalarken, meşru müdafaa fikrini başka nasıl satabilirsiniz?”* Ana olaya yönelik bütün ifadeler bunlardır ve olayın ayrıntısına yer verilmemiştir.

2. Sonuçlar

Metne göre; İsrail'in meşru müdafaa fikrini canlı tutabilmenin bir yolu olarak, Batılı medya kuruluşlarının aracılığıyla saldırıya uğradığı iddia edilen olaylara odaklanılarak İsrail'in vahşeti meşrulaştırılmıştır.

3. Ardalan Bilgisi

“Al Jazeera'nin görüştüğü uzmanlara göre, İsraili partilerin öne sürdüğü asılsız iddialar Batılı haber ajanslarının ön sayfalarında yer aldı. Yakın zamandaki bir örnek, Hamas'ın "40 bebeğin kafasını kestiği" iddiasıydı.”

“Delil olmamasına rağmen iddialar TheIndependent, CNN, Fox News ve New York Post tarafından haberleştirildi.”

“Hatta Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Joe Biden bile 12 Ekim'de parçalanmış bebeklerin resimlerini gördüğünü ima etmişti. Beyaz Saray daha sonra Biden'ın böyle bir görüntü görmediğini ve haber gördüğünü söyleyerek onun yorumlarını geri çekti.” Daha önceden de benzer olayların yaşandığı ve yakın zamanda bu iddiaların çürütüldüğü, TheIndependent, CNN, Fox News, TheNewYork Post gibi

kuruluşların delil olmadan 40 bebeğin kafasının kesildiği iddiasını haberleştirdiği bilgisine yer verilmiştir. Bu olayın ideolojik bakış açısını yansıttığını ve siyasi çıkar amacıyla haberlerde iddiaların bir malzeme olarak kullanıldığı hatırlatılmıştır. Burada güçlü aktörleri ve resmi anlatıları sorgulayarak eleştirel bir bakış açısı getirilmiştir.

4. Bağlam Bilgisi

Olaya yönelik ayrıntıya girilmemiştir. Ancak politik ortamın savaş suçlarını gizlemeye yönelik baskı oluşturduğu, aksi halde İsrail'in vahşetinin başka bir şekilde meşrulaştırılamayacağı anlatılmıştır. Metinde iletilmek istenen mesaj, İsrail'in kanıtsız bir şekilde iddiada bulunduğu ve medyanın bunu gündem yaptığıdır. Batılı medya kuruluşlarına, habercilik ilkelerine ve etik kurallarına uymadıkları gerekçesiyle sert eleştiri yapılırken, İsrail'in propaganda mantığına vurgu yapılmıştır.

b. Yorum

1. Haber Kaynakları

Ana olaya yönelik haber kaynağı mevcut değildir.

2. Olay Taraflarının Olaya Getirdikleri Yorumlar

Ana olaya yönelik tarafların görüşlerine yer verilmemiştir.

B. Mikro Yapı

1. Sentaktik Çözümleme

a. Cümle Yapılarının Aktif ya da Pasif Olması

“Büyük Batılı haber kuruluşları için yazan Lübnanlı yazar ve eleştirmen LinaMounzer, bu iddianın (ve Hamas savaşçılarının yüzlerce İsraili kadına tecavüz ettiği gibi diğer kanıtlanmamış iddiaların) İsrail'in Gazze'deki askeri müdahalesine halk desteği sağlama girişimi olduğunu söyledi.” Bu ifadede geçtiği üzere, cümle yapısı aktif

olarak kurgulanmış, eylemi yapanlar özne konumunda belirtilmiş, gizlenmemiştir. Net ve somut bir dil kullanılmıştır.

b. Cümle Yapılarının Basit ya da Karmaşık Olması

“Büyük Batılı haber kuruluşları için yazan Lübnanlı yazar ve eleştirmen LinaMounzer, bu iddianın (ve Hamas savaşçılarının yüzlerce İsraili kadına tecavüz ettiği gibi diğer kanıtlanmamış iddiaların) İsrail'in Gazze'deki askeri müdahalesine halk desteği sağlama girişimi olduğunu söyledi.” Yine aynı cümle ve buna benzer cümleler uzun bir şekilde yapılandırılarak, karmaşık bir halde sunulmuştur. Cümle içerisinde çok sayıda yan cümle ve ek bilgi bulunmaktadır. Bu yönüyle karmaşık olarak yapılandırılmıştır. Aynı zamanda metne resmi dil havası katmıştır.

2. Yerel Bağdaşıklık

a. Nedensel İlişki

“Hatta Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Joe Biden bile 12 Ekim'de parçalanmış bebeklerin resimlerini gördüğünü ima etmişti. Beyaz Saray daha sonra Biden'ın böyle bir görüntü görmediğini ve haber gördüğünü söyleyerek onun yorumlarını geri çekti.” Haberin yayınlandığı günden yaklaşık olarak 2 hafta önce, Amerikan başkanı tecavüz vakasına benzer bir şekilde bebeklerin kafalarının kesildiğini ifade etmiş ancak yalanlanmıştır. Yakın zamanda da buna benzer bir iddianın tekrardan gündeme getirilmesi, İsrail'in Gazze'deki askeri müdahalesine halk desteği sağlama girişimi ve vahşeti meşrulaştırma çabası olarak gösterilmiştir. Her iki iddianın da kanıtlanmadan dillendirilmesi, şüphe uyandırmıştır. Bu yönüyle nedensel ilişki olarak ortaya atılan iddia, dikkatli bir incelemenin ardından tutarlı bilgi olarak sunulmaktadır.

b. İşlevsel İlişki

“Mounzer, Al Jazeera'ye şunları söyledi: “(Batılı yayın organları) 40 kafası kesilen bebek ve kadının toplu tecavüze uğradığı iddialarına odaklandığında, aslında yaptıkları şey İsrail'in karşı saldırısının vahşetini meşrulaştırmak oluyor.” Bu ifadede

“*aslında*” kelimesi olayın özünü ortaya koymak için kullanılmış dilsel bir işarettir. Olaylar ve olgu arasında mantıksal bir bağ kurarak, olayın arka planına açıklık getirmeye çalışılmıştır. Bu bakış açısı, olayın arka planına yönelik detaylandırılarak kesin ve katı bir şekilde ifade edilmiştir. Bu yönüyle dil, okuyucuyu belli bir şekilde düşünmeye yönlendirme amaçlı kullanılmıştır.

c. Referansal İlişki

“*Delil olmamasına rağmen*”, “*asılsız iddialar*” haber metni, İsrail'in ortaya attığı iddialara yönelik birtakım eleştirilerde bulunarak, bu iddiaların asılsız ve delil olmadan paylaştığını öne sürmektedir. Bu ifadeler ile, İsrail'in öne sürdüğü iddialara karşı temkinli olunması ve eleştirel yaklaşılması gerektiği hatırlatılmıştır. Bu hatırlatmaya ise önceden yaşanan olaylar referans olarak gösterilmiştir. Bu yönüyle İsrail'e karşı önyargı oluşturulmaya çalışılmıştır. “*(Terörist grup olarak belirlenmiş)*” Hamas, metin içerisinde sade olarak, kendi ismiyle anılmıştır. Hamas'a karşı terörist iddiası, haber kuruluşu tarafından kabul görmediğinden, parantez içerisinde belirtilmiş ve bu yönüyle haber kuruluşu da karşıt söylemleri desteklemediğini belli etmiştir.

3. Sözcük Seçimleri

“*Asılsız iddialar*” İsrail'e karşı kullanılan asılsız iddialar ifadesi, geçmiş olaylardan ve teyit edilmemiş bilgilerden yola çıkılarak kullanılmıştır. “*Soykırım*” soykırım ifadesi, olgulardan ve uluslararası kuruluşların açıklamalarından yola çıkarak kullanılmıştır. “*Abluka*”, “*kuşatma*”, “*işgalci*” abluka, işgal ve kuşatma; uluslararası sistemde İsrail'e ve eylemlerine karşı kullanılan ifadelerdir, bu ifadeler birer hatırlatma amacı taşımaktadır. “*Vahşet*” kelimesi ile İsrail'in Gazze'ye karşı muamelesinin boyutu abartı ifadesi ile anlatılmaktadır. Bu ifade ile dil, korku ve endişeyi körüklemeye yönelik kullanılmıştır. “*İsrail'in karşı saldırısı*” olarak geçen ifadede, karşı saldırı denilerek olayın bir de geçmişinin olduğu, saldırıyı başlatan tarafın İsrail olmadığı, kendisine yapılmış karşılık verdiği anlatılmaya çalışılmıştır. Ancak metnin diğer kısımlarında İsrail'in uzun yıllardan beri Gazze'ye yönelik bir saldırı içerisinde olduğu bilgisi de paylaşılmıştır. Bu yönüyle tutarsız bir sözcük seçimleri mevcuttur.

4. Haber Retoriği

a. Fotoğraf

Haber metninde tecavüz vakasına atıfta bulunan bir fotoğraf bulunmamaktadır. Daha çok, İsrail'in savaş suçları ve her iki taraftan da hayatını kaybeden insanlara odaklanılmıştır.

b. İnandırıcı Bilgiler

Haber metinde, büyük haber kuruluşlarının İsrail lehine propagandası eleştirilmiştir. Bununla alakalı, sözü edilen haber kuruluşlarında geçmişte görev yapmış gazetecilerin görüşlerine ve itiraflarına yer verilmiştir. Diğer haber kuruluşlarından alıntılar metin içerisinde analiz edilerek eleştiriye tabi tutulmuştur. Uluslararası bağımsız kuruluşların açıklamalarına yer verilerek, uzman görüşüne başvurularak iddia desteklenmiştir.

c. Görgü Tanıklarının İfadeleri

Ana olayla alakalı görgü tanıklarının ifadelerine başvurmayı gerektirecek bir durum söz konusu değildir.

3.5.3.2. BBC News Bulguları

Şekil 13: BBC'nin Cinsel İstismar/Tecavüz İddialarına İlişkin Haberi

Kaynak: BBC, Israel Gaza: HAMAS raped and mutilated women on 7 October, BBC hears, 05.12.2023.

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

a. Başlık/lar

BBC News, iddiayla alakalı; “İsrail Gazze: BBC'nin duyumuna göre Hamas 7 Ekim'de kadınlara tecavüz etti ve onları sakatladı (Israel Gaza: Hamas raped and mutilated women on 7 October, BBC hears)” (BBC News, 2023c) başlığını kullanmıştır.

Öncelikle başlığını niyetli olmadığı anlaşılmaktadır; İsrail-Gazze arasındaki savaşı mı anlatıyor, Gazze'nin İsrail'e bağlı bir yer olduğunu mu ima etmeye çalışıyor? Bu konu tam anlaşılmamıştır. “*Bir duyumu*” aktardığını ifade ederek, sözde faile yönelik spekülasyon bir iddia dillendirilmiştir. BBC, medyanın gücünü belirli bir gündemi ayakta tutmak için kullanmıştır. İkinci bir başlık ise; “*BBC, 7 Ekim Hamas saldırıları sırasında kadınların tecavüze uğradığına, cinsel şiddete maruz kaldığına ve sakatlandığına dair kanıtlar görmüş ve duymuştur.*” Şeklinde.

b. Haber Girişi

1. Spot/lar

Habere bir uyarı ile giriş yapılmıştır “*UYARI: CİNSEL ŞİDDET VE TECAVÜZE İLİŞKİN SON DERECE ÇİZGİSEL TANIMLAMALAR İÇERİR*” şeklindedir. Dünyanın saygın gazetelerinden BBC, “*saldırıda öldürülenlerin cesetlerinin toplanması ve kimliklerinin belirlenmesinde görev alan birçok kişinin saldırıda öldürülenler ile alakalı kendilerine bilgi verdiğini*” ifade etmiştir. Sansasyonel iddiaların yer aldığı girişte; “*görevlilerin, öldürülenler üzerinde cinsel saldırı belirtisi olarak ifade ettikleri kırık leğen kemiği, morluklar, kesikler ve yırtıklar olduğunu*” ifade etmiştir. “*Bu olaya maruz kalanların çocuklardan gençlere ve emeklilere kadar çeşitlilik gösterdiğini*” de iddia edilmiştir. Spotta ise, ilk olarak saldırının yapıldığı “*Nova müzik Festivali'nde bir görgü tanığının ifadelerinin İsrail polisi tarafından gazetecilere bir video ile gösterildiği*” aktarılmıştır. Görgü tanığının ifadesine göre; bir kurbanın toplu tecavüze uğradığını, sakatlandığını ve infaz edildiği anlatılmıştır. Ancak, girişte belirtilen görevlilerin hangi işle meşgul olduğu, ismi ve unvanı verilmemiş; spotta ise bunların ceset toplayanlar, morg görevleri olduğu ve delillerin saldırı anında alınan görüntülerden bir araya getirildiği aktarılmıştır. Görüntülere doğrudan ulaşılacak bir kaynak belirtilmemiş ve metinde paylaşılmamıştır. Başlıkta iddiayı destekleyecek bir kriminal veya uzman raporuna yer verilmemiş, görgü tanığının kim olduğu ise aktarılmamıştır. Bu yönüyle giriş ve spottaki bilgiler kasıtlı olarak çarpıtılmış okuyucu yanlış yönlendirilmiştir.

c. Fotoğraf

Haber metninde 7 adet fotoğraf kullanılmıştır girişte bulunan ve en dikkat çeken ilk fotoğraf; “Yüzbaşı Maayan BBC'ye şunları söyledi: "Her yaştan kadını görüyoruz... Morlukları görüyoruz, kesikler ve yırtıklar hakkında bilgi ediniyoruz ve cinsel tacize uğradıklarını biliyoruz." etiketi ile paylaşılmıştır. Yüzbaşı olarak gösterilen kişi bir kadındır ve göz gözyaşlarını silerken uzaklara dalmış, sanki kötü bir olayı hatırlamanın vermiş olduğu üzüntü ve çaresizlik ile çekilmiş, yine kendisi gibi bir kadın muhabirile fotoğrafı bulunmaktadır. Yüzbaşının orta yaşın üzerinde olduğu tahmin edilmektedir. Diğer fotoğraflar ise saldırının yapıldığı alanı ve açıklama yapan kişileri göstermektedir.

2. Şematik Yapı

a. Durum

1. Ana Olayın Sunumu

Yaşandığı iddia edilen tecavüz olayı, bir anlatı dizisiyle hikâye gibi sunulmuştur. İsim verilmeden görgü tanıklarının, İsrail makamlarının, diğer resmi görevlilerin ve gönüllü görevlilerin ifadelerine, açıklamalarına yer verilerek iddia detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Metin, korku ve endişeyi körüklemek için kullanılan bir dil yapısına sahiptir. Abartılı ifadeler, deyimler ve yer yer çelişkili anlatım söz konusudur.

2. Sonuçlar

Yaşandığı iddia edilen olayda sayı belirtilmeden, “çok sayıda kişinin tecavüze maruz kalarak sakatlandığı hepsinin infaz edildiği” aktarılmıştır. “Olayı görüp, sağ olarak kurtulan kişiler travma yaşamışlardır. Bunlardan bir kısmı aklını tamamen kaybetmiş, bir kısmı konuşamayacak durumda, bir kısmı ise intihar etmiştir.”

3. Ardalan Bilgisi

“İbrani Üniversitesi Davis Uluslararası İlişkiler Enstitüsü'nden hukuk uzmanı DrCochavElkayam-Levy, "Gerçekten Hamas, kadın bedenlerini Irak'taki DEAŞ'dan

(İslam Devleti grubu) ve Bosna'daki vakalardan nasıl silah haline getireceğini öğrenmiş gibi görünüyor" dedi."

"Soruşturmada yer alan İsrail siber suçlar biriminden David Katz gazetecilere yaptığı açıklamada cinsel şiddetin saldırının bir parçası olarak planlandığını kanıtlamak için henüz çok erken olduğunu ancak Hamas saldırganlarının telefonlarından elde edilen verilerin "her şeyin sistematik olduğunu" gösterdiğini söyledi." İki farklı kişi tarafından yapılan bu açıklama olayın ardalan bilgisini sunmaktadır. Burası, olayın arka plan ve ideoloji bilgisini veren unsurları barındırmaktadır. İki olay arasında bir ilişki kurulmuş, geçmiş olaylarla alakalı bilgi verilerek homojen bir bağ kurulmaya çalışılmıştır. Burada Stereotipleme tekniğine başvurulmuş, sözde fail birilerine benzetilerek ön yargılı ve basmakalıp tasvirler ile anlatılmıştır. Bu yönüyle metin yapısının titiz bir çalışma sonucunda hazırlandığı sonucuna varılmıştır.

4. Bağlam Bilgisi

Olaya dahil olanlar; Hamas, İsrail, görgü tanığı, resmi yetkililer, gönüllü-resmi görevlilerdir. Olayla alakalı net bir zaman verilmeyerek, *'saldırılarından sonraki ilk kaotik günlerde'* gibi özellikle geniş zaman ifadeleri kullanılmıştır, bu yönüyle şüphelidir. Mekân bilgisi verilse de geniş bir alana yayılmış ve bu noktada delile yönelik bilgiler karartılmıştır. Örnek olarak; *"...her yerde yüzlerce, yüzlerce ceset vardı."* Yaşandığı iddia edilen olayın gerçekleştiği sosyal ortamdan bahsedilmemiştir. Nova Müzik Festivali'nde olduğu belirtilen ve kurbanlardan yola çıkarak; eğlence için bir araya gelen kişilerden, yasa dışı yerleşim yerlerinde bulunan kurbanlardan yola çıkarak; gündelik işleriyle uğraşan insanlardan bahsetmek mümkündür.

b. Yorum

1. Haber Kaynakları

Hamas, İsrail resmi makamları, ismi açıklanmayan görgü tanığı, resmi ve gönüllü görevlilerdir.

2. Olay Taraflarının Olaya Getirdikleri Yorumlar

“ Hamas, İsrail'in saldırılar sırasında erkeklerinin kadınlara cinsel saldırıda bulunduğu yönündeki suçlamasını reddetti.” Hamas'ın olaya ilişkin savunması ve açıklaması sadece bu metinden ibarettir. Ancak İsrail'in olaya yönelik yorumları çeşitli kaynaklardan fazlasıyla aktarılmış hatta *“bunun önceden planlanmış bir olay olduğu”* aktarılmıştır. Metin çok uzundur ve çokça iddiaya yer verilmiştir. Bu kadar uzun bir metin içerisinde iddiaya maruz kalanın savunmasına yok denilecek kadar az bir şekilde yer verilmesi; güçlü aktörlerin korunduğu ve kollandığı sonucuna ulaştırırken, medyanın gücünün belirli bir gündemi ve ideolojiyi teşvik ettiği yönündeki iddiaları güçlendirmektedir. İddiaya maruz kalan grup burada görmezden gelinmiş ya da yok sayılmıştır.

B. Mikro Yapı

1. Sentaktik Çözümleme

a. Cümle Yapılarının Aktif Ya Da Pasif Olması

Eylemi yapan özne konumundadır, gizlenmemiştir. Net ve somut bir dil kullanılmıştır. Örnek olarak; *“İsrail hükümeti, Hamas savaşçıları üzerinde bulunduğunu söylediği ve cinsel şiddetin planlandığı fikrini desteklediği anlaşılan belgelere dikkat çekiyor.”* Bu cümle aktif bir yapıya sahiptir. Özne (İsrail hükümeti) doğrudan belirtilmiş ve eylem (dikkat çekiyor) aktif bir şekilde ifade edilmiştir. Dolayısıyla, cümle aktif yapıdadır.

b. Cümle Yapılarının Basit ya da Karmaşık Olması

Cümle yapıları karmaşık bir şekilde kurgulanmıştır. Cümleler uzundur, çok sayıda yan cümle ve ek bilgi içermektedir. Örnek olarak; *“Geçtiğimiz hafta BM Kadın Birimi bir açıklama yaparak "Hamas'ın acımasız saldırılarını kesin bir dille kınadığını" ve "bu saldırılar sırasında cinsiyete dayalı vahşet ve cinsel şiddete ilişkin çok sayıda anlatıdan endişe duyduğunu" ifade etti.”* Cümlesi gösterilebilir.

2. Yerel Bağdaşıklık

a. Nedensel İlişki

“ Hamas tarafından çekilen videolar arasında kelepçelenmiş ve rehin alınmış, kolları kesilmiş ve pantolonunun oturma yerinde büyük bir kan lekesi bulunan bir kadının görüntüleri yer alıyor.”

“ Diğerlerinde ise savaşçılar tarafından götürülen kadınların çıplak veya yarı giyinik olduğu görülüyor.”

“ Saldırıdan sonra sitelerden alınan çok sayıda fotoğrafta kadınların belden aşağısı çıplak veya iç çamaşırları bir tarafa yırtılmış, bacakları açık, cinsel organlarında ve bacaklarında travma izleri bulunan cesetleri görülüyor.”

“ ...Gerçekten Hamas, kadın bedenlerini Irak'taki IŞİD'den (İslam Devleti grubu) ve Bosna'daki vakalardan nasıl silah haline getireceğini öğrenmiş gibi görünüyor” dedi.” Yukarıda anlatılan vahşet, yakın zamanda Avrupa ve Ortadoğu'daki vahşet olayları ile nedensel bir ilişki varmış gibi sunulmuştur. “...öğrenmiş gibi görünüyor” ifadesi ile, birbirini mantıksal olarak takip eden bir olay olarak gösterilmiştir.

b. İşlevsel İlişki

“ Hamas savaşçılarının bir kadına toplu tecavüz ettiğini ve onu sakat bıraktığını, ardından saldırganların sonuncusu da tecavüz etmeye devam ederken onu başından vurduğunu anlatıyor.” Bu ifadede; her bir olay, bir diğer olayı daha büyük bir olay olarak sunacak bağlaçlar ile birbirine bağlanmıştır. Olayı anlamaya çalışırken, her bir bağlaçta okuyucu korku ve endişeye sürüklenmektedir. Metinde amaçlanan bu korku havasını oluşturmak olduğu anlaşılmaktadır.

c. Referansal İlişki

“ Hamas saldırganları”, “sistemati k tecavüz”, “Birleşmiş Milletler kadınları cinsel şiddete ilişkin bir bildiri yayınladı”, “her yaştan çok sayıda kadın ve kız tecavüze uğradı”, “cinsel istismar” Hamas’ın yaptığı nı iddia edilen cinsel saldırı vakalarının neticesinde bunların yaşandığı bilgisi paylaşılmıştır. Metin içerisinde Hamas ismi anılınca artık bu olayların hatırlanacağı açıktır. Bu vahşet olayları Hamas ismiyle özellikle bir arada ve bir kelime öbeğinde kullanılmıştır. Bu yönüyle okuyucuya verilmek istenen mesaj kadın bedeni üzerinden verilmektedir ve uluslararası kuruluşların isimleri kullanılarak desteklenmektedir. Bu mesajlar oldukça duygusal ifadeler içermektedir. DEAŞ isminin anılıp parantez içerisinde “İslam Devleti grubu” olarak belirtilmesi ve Hamas’ın eylemlerine referans olarak DEAŞ’ın gösterilmesi hem Hamas’a hem de İslam’a yönelik bir algı oluşturma çabasıdır. Haber dili, bu yönüyle propaganda, nefret söylemi ve bilgileri çarpıtma üzerine kuruludur.

3. Sözcük Seçimleri

“Kırık leğen kemiği”, “morluklar”, “kesikler”, “yırtıklar”, “çıplak ve kanlı kadın videoları”, “saldırganlar kurbanı alıp birinden diğerine sundu, göğsünü kesip sokağa attılar ve onunla oynadılar”, “Onun içine girdi ve işini bitirmeden onu başından vurdu, pantolonunu bile kaldırmadı; ateş edip boşaldı.” Cinsel saldırı için “silah”, “Sistemati k tecavüz”, “tecavüz”, “Cinsel şiddet.” Sadece bu haber metninden yola çıkarak; Haber metni içerisinde, birçoğu İsrail resmi makamları tarafından dahi doğrulanmamış olaylar dahi başka bağlamlar kullanılarak yaşanmış gibi anlatılmaktadır. Kriminal olarak test edilmemiş, sadece iddialardan ve varsayımlardan yola çıkılarak anlatılan olaylar mevcuttur. Tutarsız, delilsiz ve kaynaksız anlatılar ışığında, sözde faile yönelik bu kadar suçlayıcı ifadenin bir arada bulunması; kötü niyetli ve gereksizdir, propaganda mantığıyla hazırlandığı anlaşılmaktadır. Bu tür haberler, habercilik anlayışına yakışmamakla beraber çatışmayı körükleyerek sivillerin daha fazla zarar görmesine sebep olmaktadır.

4. Haber Retoriği

a. Fotoğraf

Haber metninde 7 adet fotoğraf kullanılmıştır girişte bulunan ve ilk fotoğraf Yüzbaşı bir kadına aittir. Göz gözyaşlarını silerken uzaklara dalmış, sanki bir olayı hatırlamanın vermiş olduğu üzüntü ile çekilmiş bir fotoğrafı bulunmaktadır. Haber metni içerisinde kullanılan fotoğraflardan 5 tanesi ise saldırının yapıldığı alan ve açıklama yapan kişilerin fotoğraflarıdır. Bunun dışında metindeki iddialara anlam katacak ancak ne için kullanıldığı bilinmeyen ve enkaz olarak belirtilen bir ip resmi bulunmaktadır. Bu ip resmi ile zihin nerede elleri bağlanarak tecavüz edilmiş bir kadın resmi canlandırmak isteniyor olabilir. Görseller, duyguları harekete geçirmek için seçilmiş özel içeriklerdir.

b. İnandırıcı Bilgiler

"Belirli kalıplar görüyoruz" dedi bana. "Yani tesadüfi değildi, rastgele değildi. Açık bir emirle geldiler. Bu, [...] soykırım olarak tecavüzdü."

"Soruşturmada yer alan İsrail siber suç biriminden David Katz, gazetecilere, saldırının bir parçası olarak cinsel şiddetin planlandığını kanıtlamak için henüz çok erken olduğunu ancak Hamas saldırganlarının telefonlarından elde edilen verilerin "her şeyin planlandığını" öne sürdü", metnin farklı yerlerinde geçen bu ifadeler, iki farklı resmi görevliye ait açıklamalardır. İlk açıklama kesin bir dil ile iddia edilirken; ikinci açıklamada 'kanıtlanmamış' sonucu ortaya çıkmaktadır. Metin içerisinde bu ve buna benzer açıklamalar ve ifadeler çokça geçmektedir. Bu yönüyle kafa karışıklığına sebep olacak, kuşkulu ve tutarsız bir anlatım sergilenmiştir. Haber metninde; uzman görüşüne, uluslararası bağımsız kuruluşlarının resmi açıklamalarına ve kriminal raporlarına yer verilmemiştir. Bu yönüyle, bilgiler propagandayı destekleme amacı taşımaktadır.

c. Görgü Tanıklarının İfadeleri

"Polis, gazetecilere, saldırı sırasında Nova festival alanında bulunan bir kadının kayda alındığına dair tek bir korkunç ifadeyi özel olarak gösterdi." "Polis, cinsel saldırıyla ilgili "birden fazla" görgü tanığının ifadesine sahip olduklarını söyledi, ancak kaç tane olduğu konusunda daha fazla açıklama yapmadı." Olayla alakalı görgü

tanıklarının ulaşılabilir ifadeleri bulunmamaktadır. Görgü tanığının ifadesinin sadece polislerde bulunduğu ve bunu da sadece gazetecilere özel olarak gösterdiği ifade edilmektedir. Bu durumun İsrail tarafından bir propaganda amacı taşımadığını söylememek için hiçbir neden yoktur. Bu kadar büyük bir iddiada şeffaf davranmamak, bütün anlatıyı itibarsız ve geçersiz kılmaktadır.

3.5.3.3. CNN International Bulguları

Şekil 14: CNN'in Cinsel İstismar/Tecavüz İddialarına İlişkin Haberi

Kaynak: CNN, What we know about rape and sexual violence inflicted by Hamas during its terror attack on Israel, 07.12.2023.

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

a. Başlık/lar

CNN International 7 Aralık 2023 Tarihinde; “*Hamas'ın İsrail'e düzenlediği terör saldırısı sırasında uyguladığı tecavüz ve cinsel şiddet hakkında bildiklerimiz (What we know about rape and sexual violence inflicted by Hamas during its terror attack on Israel)*” (CNN International, 2023c) başlığını kullanmıştır. CNN bu başlık ile; Hamas'ın bir terör saldırısı düzenlediğini ifade ederek, tecavüz ve cinsel şiddet olayını kabul etmektedir.

b. Haber Girişi

1. Spot/lar

Haber girişinde bir uyarı editör notu ile; “*Editörün Notu: Aşağıdaki hikâye grafik materyal içermektedir. İzleyicilerin sağduyulu olması tavsiye edilir.*” İfadesi paylaşılmıştır. Hassasiyeti olan veya bu tür görüntülerden rahatsız olabilecek kişilere yönelik bir uyarı niteliği taşımaktadır. Haber girişinde, bir görevlinin 7 Ekim'de Hamas'ın İsrail'e düzenlediği saldırı sonrasında, kurbanların cesetlerini çıkarırken gördüğü cinsel şiddet kanıtlarını anlattığı ifade edilmiştir. Ultra Ortodoks Yahudi insan Kalıntıları Kurtarma Kuruluşu (ZAKA) mensubu olan bu görevli, cesetlerden birini çıkartırken cesedin çok şiddetli bir gaddarlığa maruz kaldığını ve cesedin bir erkeğe mi kadına mı ait olduğunu anlayamadığını ifade etmiştir. Giriş kısmında ayrıca çeşitli cinsel saldırı ifadelerinin yer aldığı anlatım mevcuttur. Spot kısmında, Ultra Ortodoks Yahudi İnsan Kalıntıları Kurtarma Kuruluşu ZAKA mensubu görgü tanığının Greyman isminde birisi olduğu ve New York'taki Birleşmiş Milletler genel merkezinde İsrail'in ev sahipliği yaptığı Cinsel ve Cinsiyete Dayalı Şiddete İlişkin Birleşmiş Milletler Oturumu'nda ifade veren kişi olduğu aktarılmıştır. Giriş kısmı, farklı seslere yer vermeyerek bir propagandayı sorgusuz sualsiz desteklemektedir. Medya gücü kullanılarak, haber dili belli bir gündemi teşvik etmek için kullanılmıştır.

c. Fotoğraf

Haber metninde girişte 6.01 dakikalık bir adet video, *“Tanıklar 7 Ekim saldırısı sırasında yaşanan cinsel şiddete ilişkin acımasız ifadeleri paylaşıyor”* etiketiyle ve ayrıca iki adet fotoğraf paylaşılmıştır. Videoda; İsrail tarafından düzenlenen Birleşmiş Milletler oturumu, saldırının yapıldığı alanı gösteren havadan çekilmiş görüntüler ve olay yerinde görev yapan resmi görevlilerin açıklamalarına yer verilmiştir. Fotoğraflarda ise festival alanını ve Birleşmiş Milletler önünde kadınların ellerinde *“Ayrımcılık Tarif Edilemez”* pankartı ve İsrail bayrakları ile gösteri yaptığı anı gösteren bir kare paylaşılmıştır. Video başlı başına propaganda malzemeleri ile doludur. Aykırı seslere yer verilmemiştir. Güçlü korunarak, İsrail'in sözcülüğü yapılmıştır.

2. Şematik Yapı

a. Durum

1. Ana Olayın Sunumu

Habere göre; *“ Hamas 7 Ekim'de İsrail'e karşı bir saldırı düzenlemiş ve bu saldırı anından festival alanında bulunan kadınlara tecavüz etmiştir.” “Bu konu İsrail'in çabalarıyla Birleşmiş Milletler'e taşınmış, cinsel şiddete ilişkin bir turum düzenlenmiştir. Bu oturumda İsrailli yetkililerin ve sivil görevlilerin açıklamaları olmuştur.”* Haber metni bu açıklamalara dayanmaktadır. Ayrıca ABD başkanının konuya ilişkin açıklamasına ve İsrail Başbakanı Netanyahu'nun medya ve uluslararası kuruluşlara yönelik eleştirilerine yer verilmiştir.

2. Sonuçlar

Ortaya atılan iddialar, İsrail Başbakanı Netanyahu'nun suçlamaları ve Amerikan başkanının eleştirileri neticesinde *“Birleşmiş Milletler soruşturma komisyonunu, 7 Ekim'de işlendiği iddia edilen cinsel şiddet olaylarını araştıracağını”* söylemiştir. Propagandası yapılan olayın bir iddia olduğu metin içerisinde de ifade edilmiştir.

3. Ardalan Bilgisi

“7 Ekim’de Hamas’ın İsrail’e düzenlediği terör saldırısının kurbanlarının cesetlerini çıkarırken gördüğü cinsel şiddet kanıtlarını anlatırken” ifadesi ile olayın 7 Ekim’de başladığı İsrail’e karşı bir terör saldırısı düzenlediği ve bu saldırı esnasında insanlara cinsel şiddette bulunduğu bilgisi aktarılmıştır. Olay sonrasında *“Terör saldırısından sağ kurtulanların soruşturmacılara Hamaslı teröristlerin kurbanlara cinsel şiddet uyguladığına tanık olduklarını söylediklerini söyledi.”* *“Bu ve buna benzer tanıkların ifadelerinden yola çıkılarak, İsrail parlamentosu Knesset geçen hafta cinsel şiddet konusunda ayrı bir oturum düzenledi.”* İfadesi ile İsrail parlamentosunda olayın görüldüğü bilgisi aktarılmıştır. Meclis üyesi bir kişi *“Hamas’ı bir ulus olarak İsrail’i “aşağılamak amacıyla kadınlara tecavüz etmekle” suçladı.”* İfadesine yer verilmiştir. Burada olayın sıradan bir olay olmadığı, olayın ideolojik olarak yaşandığı bilgisi kasıtlı olarak vurgulanmaktadır. Metinde, okuyucu kasıtlı olarak yanlış yönlendirilmiştir, tek taraflı açıklamalara yer verilmiştir. Bilgi aktarımı ve olaya açıklık getirecek ardalan bilgisini sunma konusunda taraflar arasında adalet sağlanmamıştır.

4. Bağlam Bilgisi

Metne göre; olay 7 Ekim 2023 tarihinde Nova Müzik Festivali’nin olduğu alanda yaşanmıştır. Nova Müzik Festivali’nde olduğu belirtilen ve kurbanlardan yola çıkarak; eğlence için bir araya gelen kişilerden bahsetmek mümkündür. Olayın Hamas’ın saldırısının ardından gerçekleştiği bilgisine yer verilmiştir. Olaya dahil olan kişiler; Hamas, kurbanlar ve görgü şahitleridir. Sonrasında olaya dahil olanlar; İsrail resmi makamları, Amerika Başkanı Joe Biden, Birleşmiş Milletler, görgü tanığı ve görevlilerdir. Olayın yaşandığı zaman diliminde sosyal ve politik ortamı açıkça belirten ifade bulunmamaktadır. Ancak olay sonrasında, ortamın propaganda savaşına dönüştüğünü, ilgili aktörlerin uluslararası kurumları ve diğer devletleri etkileme çabasında olduğunu görmekteyiz. Örnek olarak; *“İsrail, uluslararası kuruluşları ve medyayı konuyu görmezden gelmekle suçladı. Netanyahu, Hamas’ın uyguladığı cinsel şiddet iddialarının kabul edilmesinde gecikme olduğunu söylediği için BM’ye seslendi.”* İfadeleri sosyal ve politik ortamı göstermesi açısından yeterli bir delildir.

b. Yorum

1. Haber Kaynakları

Görgü şahitleri, İsrail resmi makamları, Amerika Başkanı Joe Biden, Birleşmiş Milletler ve görevlilerdir.

2. Olay Taraflarının Olaya Getirdikleri Yorumlar

Hamas'ın doğrudan bir açıklamasına yer verilmemiştir. Dolaylı olarak ve onları suçlayıcı bir ifade ile birlikte “reddettiği” bilgisi paylaşılmıştır. Metnin hemen hemen tamamında İsrail'in ifadeleri, suçlamaları, açıklamaları ve onu destekleyecek açıklamalar yer almıştır. Onlara göre “*Hamas, bir ulus olarak İsrail'i aşağılamak amacıyla kadınlara tecavüz etmiştir*” ve “*rehin aldıklarına hala tecavüz etmeye devam etmektedir.*” Burada iddianın muhatabı Hamas'a karşı bir sessizlik görülmektedir; bu yönüyle, belirli grupların ve seslerin temsil edilmemesi sağlanmıştır.

B. Mikro Yapı

1. Sentaktik Çözümleme

a. Cümle Yapılarının Aktif ya da Pasif Olması

Cümle yapıları aktif olarak kullanılmıştır, eylemi yapan özne belirtilmiş, faile karşı net ve somut bir dil kullanılmıştır; “*İsrail parlamentosu Knesset geçen hafta cinsel şiddet konusunda ayrı bir oturum düzenledi. Knesset üyelerinden YuliaMalinovsky, Hamas'ı bir ulus olarak İsrail'i "aşağılamak amacıyla kadınlara tecavüz etmekle" suçladı.*” İfadesi örnek olarak gösterilebilir.

b. Cümle Yapılarının Basit ya da Karmaşık Olması

Cümle yapıları karmaşık olarak yapılandırılmıştır; cümleler uzundur, çok sayıda yan cümle ve ek bilgi içermektedir. Örnek olarak; “*Kurbanların vücutlarında bulunan cinsel şiddete ilişkin kanıtlar çok büyük görünürken, polis geçen ay yaptığı açıklamada,*

müfettişlerin hayatta kalanlardan ilk elden ifade almadığını ve herhangi bir kurbanın hayatta kalıp kalmadığının bile net olmadığını söyledi.” İfadesi gösterilebilir.

2. Yerel Bağdaşıklık

a. Nedensel İlişki

“BM kuruluşu Kadın Birimi, aktivistlerin Hamas'ın işlediği cinsel suçlar konusunda sessiz kaldığı ve bunun yerine Gazze'deki kadınların durumuna odaklanmayı tercih ettiği gerekçesiyle kendisini eleştirilerin birincil hedefi olarak buldu. BM Kadın Birimi Pazartesi Günü bir açıklama yaparak saldırıları kınadı ve "bu saldırılar sırasında cinsiyete dayalı vahşet ve cinsel şiddete ilişkin çok sayıda anlatıdan endişe duyduğunu" belirtti.” Haberin yapıldığı tarihte İsrail ve Filistin arasında çatışmalar devam etmektedir, İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırıları ise birçok kadını güçsüz bırakmıştır. Aktivistler tarafından BM Kadın Birimi'nin birincil hedef olarak gösterilmesinin sebebi cinsel suç konusunda sessiz kaldığı ve ilgilenmediğidir. Bunun yerine Gazze'deki kadınların durumuna odaklanmayı tercih ettiği söylenmiştir. Ve metin içerisinde, bu durum nedensel ilişki bağlamında bir mantık çerçevesi içerisinde sunulmaya çalışılmıştır. Bir haber metni dili için tutarsız bu ifadeler, kadınların korunmasını arzu etmemekle beraber adil temsiliyeti de teşvik etmemektedir. Burada güçlü aktörleri ve çıkar gruplarını koruma amacı taşımaktadır.

b. İşlevsel İlişki

*“Hamas'ın seks suçları”, “Hamas'ın cinsel suçları”, “Hamas'ın cinsel saldırısı”, “Hamas'ın terör saldırısı”, “Hamas'ın cinsel şiddeti”*bu ifadeler metinde çok defa kullanılmıştır “*cinsel şiddet*” ifadesi 33 paragrafta, 18 defa geçmektedir. Bu kullanım olay ve olgu arasındaki ilişkiyi belirginleştirmek için işlevsel bir görev görmektedir. Bu ifade metnin yarısından fazlasında yer almaktadır, metin bu ifade üzerine organize edilmiş ve anlamlandırılmıştır. Bu ifade, medyanın gücünün kötüye kullanıldığını ve belirli bir gündemi ayakta tutmak için sürekli olarak tekrarlandığı gerçeğini ortaya çıkarmaktadır.

c. Referansal İlişki

“ Hamas’ın seks suçları”, “ Hamas’ın cinsel suçları”, “ Hamas’ın cinsel saldırısı”, “ Hamas’ın terör saldırısı”, “ Hamas’ın cinsel şiddeti”... Dikkat edilecek olursa; *“ Hamas, cinsellik ve terör”* bunlar neredeyse her paragrafta yan yana anılmıştır. Hamas bu suçlara referans olarak ya da bu suçlar Hamas’a referans olarak gösterilmiştir. Bu retorik bir gerçeği ortaya çıkarmaktadır; dilin korku ve endişeyi körüklemek için kullanıldığıdır. Sözde fail, saldırgan olarak gösterilmiştir, insan onuruna yakışmayan davranışlara referans olarak sunulmuştur. Bu yönüyle haber dili taraflı, önyargılı ve kötü niyetlidir.

3. Sözcük Seçimleri

“Cinsel suçlar”, “cinsel saldırı”, “terör saldırısı”, “seks suçları”, “tecavüz” “defalarca tecavüz”, “parçalanmış ceset”, “kadın cesetleri”, “vahşet”, “travma”, “Yahudi.” Bu kelimeler rastgele seçilmiş kelimeler değildir. Her biri; saldırının Yahudilere karşı yapıldığı, kadınlara karşı yapıldığı, tecavüz edildiği, travma yaşadıklarını anlatmak için suçlayıcı ifadeler olarak kullanılmıştır. Teröre maruz kalanların hem Yahudi hem kadın hem de masumlar olduğu, karşı tarafın gaddarca eylemde bulunduğu, işkence yaptığı ifade edilmiştir. Bu bakış açısı İsrail’in bakış açısıdır ve haber metninde İsrail’in bakış açısı sunulmuş ve güçlendirilmiştir. Bu yönüyle, İsrail kendi sesini duyurabilmiş ve karşı tarafın sesinin ise duyurulması engellenmiştir. Haber kuruluşunun manipülatif bir söylem ile İsrail’in ajandasını desteklediği anlaşılmaktadır.

4. Haber Retoriği

a. Fotoğraf

Videoda, İsrail tarafından yapılan ve arkasında İsrail bayrakları bulunan Birleşmiş Milletler oturumunda İsrailli yetkililerin ve olay sonrası tanıkların konuşmalarına yer verilmiştir. Konuşmalarda kadınlardan bahsedilerek ve kadınların

cinsel şiddete maruz kaldığından bahsedilerek dikkat çekilmeye çalışılmaktadır. Videoda tek taraflı bir anlatıya yer verilerek, bir propaganda aracına dönüştürülmüştür. Video başlı başına propaganda malzemeleri ile doludur. Aykırı seslere ise yer verilmemiştir. Güçlü korunarak, CNN neredeyse İsrail'in sözcülüğünü yapmıştır.

b. İnandırıcı Bilgiler

“Saldırı sırasında öldürülen kadın askerlerin cesetleriyle ilgilenen İsrail Savunma Kuvvetleri (IDF) yedek askeri Shari Mendes de gördüğü kanıtları anlattı ve cesetlerin çoğunun “kanlı parçalanmış paçavralar veya sadece bir iç çamaşırıyla geldiğini ve iç çamaşırlarının da orada olduğunu” söyledi, çoğu zaman çok kanlı.”

“CNN bireysel iddiaları ve iddiaları bağımsız olarak doğrulayamaz. Ancak 7 Ekim saldırısının sahnesine katılan ilk müdahale ekipleri CNN'e saldırıların son derece korkunç olduğunu ve bazı kadın kurbanların çıplak bulunduğunu söyledi.”

CNN haber kuruluşu bireysel iddiaları bağımsız olarak doğrulayamadığını itiraf etmiştir ancak konuyu haber yapmıştır. Bu haberde ise; haber metninde kurbanlarla alakalı sayılara yer verilmemiştir, pekiştirme ifadeleri ile belirtilmiştir. Uzman görüşleri alınmamış, istatistiklere ve kriminal raporlarına ve yer verilmemiştir. Tek yönlü bir anlatım vardır; kaynak ve alıcı. Kaynaklar ise şahsi düşüncelerini bir kanıt olarak kabul ettirme girişimindedir. Görgü tanıklarının ifadeleri teyite muhtaçtır, bunlarla alakalı somut bir bilgiye ya da rapora yer verilmemiştir. Çelişkili ve kusurlu açıklamalar haber metnine şüphe ile yaklaşmayı gerektirmektedir.

c. Görgü Tanıklarının İfadeleri

*Greyman, Pazartesi Günü New York'taki BM genel merkezinde İsrail'in ev sahipliği yaptığı 7 Ekim Hamas terör saldırısında cinsel ve cinsiyete dayalı şiddete ilişkin Birleşmiş Milletler oturumunda ifade veriyordu; “Kendisi, toplantıya konuşma yapmak üzere davet edilen çok sayıda görgü tanığından biriydi ve saldırılar sırasında cinsel şiddet ve tecavüzün meydana geldiğine ve Hamas tarafından silah haline getirildiğine dair kanıtlar sundu.”*Greyman olarak tanıtılan kişi olaydan sonra olay

yerine giden Ultra Ortodoks Yahudi İnsan Kalıntılarını Kurtarma Kuruluşu ZAKA'nın bir mensubudur. Birleşmiş Milletler oturumunda görgü tanıklarının ifadelerini aktaran üçüncü taraftır. Yani metinde olayla alakalı birincil tanıkların birebir konuşmaları yer almamaktadır. Metin, ancak doğru ve dikkatli okunduğunda bu gerçek ortaya çıkmaktadır. Üçüncü kişiler birincil şahit gibi gösterilmiştir.

3.5.3.4. Deutsche Welle Bulguları

Şekil 15: Deutsche Welle'in Cinsel İstismar/Tecavüz İddialarına İlişkin Haberi

Kaynak: Deutsche Welle, Israel struggles to discuss October 7 sexual violence, 21.12.2023.

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

a. Başlık/lar

Deutsche Welle, iddiaya konu olan tecavüz vakasıyla alakalı 21 Aralık 2023 Tarihinde “İsrail 7 Ekim'deki cinsel şiddeti tartışmakta zorlanıyor (*Israel struggles to discuss October 7 sexual violence*).” (Deutsche Welle, 2023b) başlığını kullanmıştır. Başlıkta fail-meful ayrıntısına girilmeden, ortada bir problemin olduğu ancak bu probleme karşı atılması gereken adımların henüz atılmadığına yönelik bir çıkarım söz konusudur.

b. Haber Girişi

1. Spot/lar

Başlık, giriş ve spotta olayın ne zaman gerçekleştiği, kimin tarafından gerçekleştirildiği, olayın ne olduğu bilgisine yer verilmiştir. “İsrail'in, Hamas'a bağlı militanlar tarafından saldırıya uğradığı, çok sayıda cinsel şiddet eyleminin belgelendiği” aktarılmıştır. “İsrail toplumunun muhafazakâr olduğu, bu konuyu konuşmanın tabu sayıldığı” vurgulanmıştır. “Bu tabunun basında ve hükümette de var olduğu” bilgisine yer verilmiştir. “İsrail televizyonlarında bu konunun yeterince işlenemediği” bilgisi paylaşılmıştır. Spotta ise bütün bu yorumların, İsrail Cinsel Şiddetle Mücadele Lobisi Başkanı YaelSherer tarafından yapıldığı anlaşılmaktadır. Metnin girişi ve spotunda yer alan içerikleryönlendirici bilgiler içermektedir. Oysa bu iddiaların ilk olarak İsrail hükümeti ve kanal i24 tarafından 9 Ekim 2023'te gündeme getirildiği ve dillendirildiği bilinmektedir. Asıl amacın, bahsi geçen cinsel saldırı konusunu gündemde tutmak olduğu düşünülmektedir. Bu yönüyle konu çarpıtılmış ve bağlamından koparılmış ve İsrail'in propagandası desteklenmiştir.

c. Fotoğraf

Metinde 2 adet fotoğraf ve 2 adet video bulunmaktadır. Fotoğraflar protesto gösterilerinden alınmış pankartları ve kalabalığı yansıtan görsellerdir. Görsellerde 2 adet pankart bulunmakla beraber, ilk pankartta “İsrailli kadınlara inanın” ikinci pankartta ise “öyle bir zaman gelir ki, İsrail'in sessizliği ihanettir” yazmaktadır. İki videonun ilkinde “Hamas saldırılarından kurtulanların Kıbrıs'a gittiklerini ve kendilerini orada

rahat hissettiklerini” anlatmaktadır. İkinci videoda ise Hamas saldırılarına maruz kalan bir kadının babasına ait röportaj yayımlanmıştır.

2. Şematik Yapı

a. Durum

1. Ana Olayın Sunumu

“ Hamas, İsrail'e karşı 7 Ekim'de bir saldırı düzenlemiş ve saldırı neticesinde iddialara göre, olayın kurbanlarına cinsel şiddet uygulamıştır. Ancak, İsrail hükümetinin, medyanın bu konuyu işlemekten çekindiğini, bunu konuşmanın toplumun muhafazakâr yapısından dolayı tabu olarak görüldüğünü” anlatmaktadır. “Tepkilerin ardından, son zamanlarda İsrail koalisyon hükümetinin bu konuyla alakalı yasal bir standart getirme düşüncesinin olduğu” bilgisi aktarılmıştır. “Uluslararası tepkilerin zayıf olduğu, bu konuya yeterince değeri verilmediği ve gündemde tutulmadığı” bilgisine yer verilmiştir.

2. Sonuçlar

Hamas tarafından cinsel şiddeti de kapsayan bir saldırı düzenlenmiştir. Cinsel saldırı olayları, muhafazakâr yapıdan dolayı bir tabu olarak görülüp, konuşmaktan çekinilmiştir.

3. Ardalan Bilgisi

“ Hamas tarafından serbest bırakılan rehinelere de sorunun gerçekleştiğini açıkça belirtmelerine rağmen sorunun adını vermekten kaçındılar. İsrail hükümetinin bir toplantısında eski bir rehine, "Kadınlara dokunuyorlar ve bunu herkes biliyor" dedi. İbranice'de bu bağlamda "dokunma" terimi cinsel şiddet anlamını taşır.”

"Kamuoyuna açık konuşma, cinsel şiddetin İsrail'de hala tabu olduğu gerçeğinden büyük ölçüde etkileniyor ve hükümet bunu biliyor ve buna göre davranıyor." Cinsel şiddet olayı ile alakalı bilgilere ve isim vermeden tanık ifadesine

yer verildikten sonra, olayın tabu olduğu kanaatine varılmış ve bu konu üzerine fikir beyan edilmiştir. Ancak metinde de belirtildiği gibi ana dillerinde “*dokunma*” terimi cinsel şiddet anlamı taşıdığı belirtilmiştir. Bu yönüyle olay ve olgu arasındaki bağ çarpıtılmış, bağlamından koparılmıştır.

4. Bağlam Bilgisi

"Kısmen bir kadının fotoğrafına bile bakmaya istekli olmayan dindar muhafazakâr bir seçmenden bahsediyoruz" Bu ifade, İsrail toplumunu tanımlamak için kullanılmıştır. Olayın yaşandığı dönemde sosyal durum bu şekildedir, “*resmi kurumlar ve hükümet de bu duruma katkı sunmaktadır bilgisi paylaşılmıştır.*” Metinde Bağlam bilgisi kapsamında olayın ne zaman yaşandığı, olaya dahil olanlardan sadece failin, ayrıca kurumların isimleri belirtilmiştir.

b. Yorum

1. Haber Kaynakları

İsrail Cinsel Şiddetle Mücadele Lobisi başkanı YaelSherer, Rackman Kadının Statüsünü İyileştirme Merkezi'nin akademik direktörü Ruth Halperin-Kaddari, İsrail'in askeri şefi HerziHalevi, ABD Başkanı Joe Biden, İsrail Başbakanı Benjamin Netanyahu'dur.

2. Olay Taraflarının Olaya Getirdikleri Yorumlar

Olay Hamas ve İsrail arasında yaşanmıştır. Metinde bahsi geçen kişilerin açıklamalarına, İsrail hükümetinin konuyla alakalı önceki açıklamalarına ve faaliyetlerine yer verilmiştir. Sözde fail Hamas mensuplarına yönelik bir savunma, iddia ya da açıklama kısmına hiçbir şekilde yer verilmemiştir. İddiaya maruz kalan grup bu yönüyle görmezden gelinmiş ve yok sayılmıştır.

B. Mikro Yapı

1. Sentaktik Çözümleme

a. Cümle Yapılarının Aktif ya da Pasif Olması

Cümle Yapıları genel olarak aktif yapıdadır. Eylem belirtilerek, eylemi yapan fail özne konumunda belirtilmiştir. Faile yönelik net ve somut bir dil kullanılmıştır. Örnek olarak *“ Hamas tarafından serbest bırakılan rehineler de sorunun gerçekleştiğini açıkça belirtmelerine rağmen sorunun adını vermekten kaçındılar. ”* İfadesi verilebilir.

b. Cümle Yapılarının Basit ya da Karmaşık Olması

Cümle yapısı uzundur ve karmaşık bir şekilde kurgulanmıştır. Örnek olarak *“ Bazı yetkililer ve medya kuruluşları, tecavüz bildiren kişilerin sıklıkla şüphe altında olduğu bir ülkede, mağdurların mahremiyetine ilişkin endişeler nedeniyle, saldırılar sırasında meydana gelen cinsel şiddetin adını vermekte isteksizliklerini dile getirdi. ”* Cümlesi verilebilir. Uzun cümle kafa karışıklığına sebep olmuş, asıl mesajın anlaşılmasını zorlaştırmıştır.

2. Yerel Bağdaşıklık

a. Nedensel İlişki

“ Sherer, hükümetin konuyla ilgilenme konusundaki isteksizliğinin kısmen kendisini iktidara taşıyan muhafazakâr seçmenleri gücendirmek istememesinden kaynaklanabileceğini söyledi. Birçok ultra-Ortodoks yayın kadın fotoğraflarını basmayı reddediyor ve en az bir olayda Gazze’de tutulan kadın rehinelerin fotoğrafları muhafazakâr bir dini cemaatin ilan panosundan kaldırıldı. ”

“ Sherer, "Kısmen bir kadının fotoğrafına bile bakmaya istekli olmayan dindar muhafazakâr bir seçmenden bahsediyoruz" dedi. ”

Bu iki paragraf ana olayın yaşanmasına bir sebep olarak gösterilmiştir. İki olay arasında mantıksal bir ilişki varmış gibi sunulmuştur. Ultra Ortodoks'ların toplumda hangi oranda bulunduğu bilgisi paylaşılmamıştır. Belki de spesifik birkaç örnekten biri olabilecek bu grup, toplumun sanki tamamını oluşturuyormuş gibi bir

anlam yüklenmiştir. Bu konunun İsrail’de tartışılmadığı, onların yerine bu konuyu tartışması gerekenlerin başkaları (okuyucular) olması gerektiğine yönelik bir algı oluşturulmaya çalışılmıştır. Burada aktif olarak algı yönetimi tekniği kullanıldığı anlaşılmaktadır.

b. İşlevsel İlişki

Metinde “*yaşanan olayın bir cinsel saldırı olduğu ancak cinsel saldırıya karşın toplumun muhafazakâr bir yapıda olduğu, bu sebeple bunu dillendirmekten çekinildiği*” anlatılmaktadır. Muhafazakârlık, cinsel saldırı ve sessizlik; olay ve olgunun bu döngü içerisinde devam ettiği, bir suskunluk sarmalına sebep olduğu ifade edilmeye çalışılmıştır. Buna örnek olarak; “*Hamas tarafından serbest bırakılan rehineler de sorunun gerçekleştiğini açıkça belirtmelerine rağmen sorunun adını vermekten kaçındılar.*” Bilgisi verilerek, toplum değerlerinin ve normlarının bu dinamikler etrafında şekillendiği anlatılmaya çalışılmıştır. Burada, “*de*” bağlacı ile aslında bu tabunun toplumun tamamında olduğu, zarar görenin dahi bunu açıkça belirtmekten korktuğu mesajı verilmeye çalışılmıştır. Uluslararası tepkilerin zayıflığından bahsedilerek, bu dinamiklere sahip bir toplumun bunu dillendiremeyeceği, dolayısıyla uluslararası tepkilerde geç kalınmaması gerektiği mesajı verilmiştir. Bu yönüyle dil, dramatik bir şekilde kullanılarak, okuyucunun duyguları harekete geçirilmeye çalışılmıştır.

c. Referansal İlişki

Metnin girişinde İsrail’in muhafazakâr bir toplum olduğu belirtilmiş, ilerleyen kısımlarda ise muhafazakârlardan örnekler vererek onları bağnaz olarak tanıtmış, onlara karşı suçlayıcı bir ifade kullanmıştır. Toplumun genelinin böyle olduğu algısı ortaya çıkartılarak, aslında tecavüz olaylarının yaşandığını ama toplumun genelinin yaşanan olaya karşı muhafazakârlığı sebebiyle gerekli tepkiyi veremediği sonucu aktarılmaya çalışılmıştır. Metin içerisinde bu iki olgu birbirine referans olarak sunulmuş, bilgi bu şekilde çarpıtılarak bağlamından koparılmış ve okuyucu kasıtlı olarak yanlış yönlendirilmiştir. Metin içerisinde cinsel şiddet vurgusu daha çokça yapılmıştır,

neredeyse her paragrafta bu konu vurgulanmıştır. “7 Ekim saldırılarında” “*Hamas saldırılarında*” “*cinsel şiddet*” ibareleri birlikte kullanılmıştır. Böylece 7 Ekim ve Hamas denilince akla ilk gelen olaylardan biri cinsel şiddet vakası olacaktır. Bu yönüyle medya, propaganda amacıyla gücünü belirli bir gündemi canlı tutmak ve teşvik etmek için kullanmıştır.

3. Sözcük Seçimleri

Haber metninde en çok kullanılan kelime öbeği cinsel şiddettir, 19 defa geçmektedir. “*Cinsel şiddet*” kelimesinin geçtiği paragraflarda “*Hamas*” ya da “*7Ekimsaldırısı*” birlikte kullanılmıştır. Birlikte kullanım olay-fail ilişkisinden ziyade, söz edilen gruba karşı düşmanlık ve nefreti teşvik etmek amacı taşımaktadır. “*Tecaviüz*” “*kurban (Hamas saldırısı kurbanı)*” “*cinsiyet (toplumsal cinsiyet boyutunu)*” “*kadınlar (kadın rehinelerin)*”, bu kelimeler metin içerisinde geçmektedir. Olayı olabildiğince sansasyonel bir şekilde sunma amacı ile metin içerisine yerleştirildiği düşünülmektedir. Duygusal ve zayıflık çağrıştıran ifadeler kullanılarak, okuyucunun duygusal yönünden yararlanmak istenilmektedir. “*Hamas militanları*” ifadesi ile gruba yönelik korku ve endişe yayma dili kullanılmıştır. Haber metninde geçen ifadeler taraflıdır ve yönlendirme amacı taşımaktadır.

4. Haber Retoriği

a. Fotoğraf

Metinde 2 adet fotoğraf ve 2 adet video bulunmaktadır. Fotoğraflar protesto gösterilerinden alınmış pankartların ve kalabalığı yansıtan görsellerdir. Görsellerde 2 adet pankart bulunmakla beraber ilk pankartta “*İsraili kadınlara inanın*”, ikinci pankartta ise; “*öyle bir zaman gelir ki, İsrail'in sessizliği ihanettir*” yazmaktadır. Fotoğraf haber metni uygun seçilmiştir. Protesto gösterilerine katılanların kadınlar olduğu, sözü edilen olaya karşı bir kadın olarak destek verdiği görülmektedir. Ancak bu görsel, metin içerisinde geçen “*uluslararası tepkilerin zayıf*” olduğuna yönelik iddiayı zayıflatmaktadır. Bu sebeple iddianın kendisi ile çelişen bir durum ortaya çıkmaktadır.

b. İnandırıcı Bilgiler

Ortaya atılan iddiaların sonucuyla alakalı, İsrail Cinsel Şiddetle Mücadele Lobisi Başkanı Yael Sherer şahsi düşüncelerinden yararlanılmıştır. Haber metni, Yael'in olayları anlamlandırmasına göre şekillendirilmiştir. Uzman görüşü, kriminal raporu, uluslararası bağımsız kuruluşların belge ve raporlarına yer verilmemiştir. Somut örnekler sunulmuş, ancak sunulan örnekler birinci ağızdan değil de ikinci ya da üçüncü ağız tarafından aktarılmıştır. Karşıt görüşlere ve savunmaya yer verilmeyerek metin yavan bırakılmıştır. Bu yönüyle kuşkulu, sığ ve yönlendirici olmanın yanında, itiraz edilebilir niteliktedir.

c. Görgü Tanıklarının İfadeleri

Birebir görgü tanığı ifadesini yer verilmemiştir. Olay, olayın taraflarından İsrail makamlarının bildirdiği kadarıyla ikinci ya da üçüncü ağızdan aktarılmıştır. Bu yönüyle de haberin güvenilirliği sorgulamaya açıktır.

3.5.3.5. Russia Today Bulguları

Şekil 16: Russia Today'in Cinsel İstismar/Tecavüz İddialarına İlişkin Haberi

Kaynak: Russia Today, Israel recalls UN ambassador in row over Hamas rape allegations, 05.03.2024.

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

a. Başlık/lar

Russia Today 5 Mart 2024 Tarihinde, tecavüz iddialarına yönelik yaptığı haberde; “İsrail, Hamas'ın tecavüz iddiaları üzerine BM Büyükelçisini geri çağırdı (Israel recalls UN ambassador in row over Hamas rape allegations)” (Russia Today, 2024c) başlığını kullanmıştır.

b. Haber Girişi

1. Spot/lar

“Ülkenin dışişleri bakanı, küresel organı cinsel şiddet eylemlerine ilişkin bir raporu "susturmaya" çalışmakla suçladı.” Haber kuruluşu alt başlık olarak sunduğu bu bilgide isim vermeden, cinsel şiddet eylemlerinin yaşandığını kabul etmiştir. Birleşmiş Milletler ima edilerek, İsrail'in kuruma yönelik suçlamasını aktarmıştır.

“İsrail, Batı Kudüs'ün iddialarına inanmak için "makul gerekçeler" bulunduğunu tespit eden bir rapora rağmen, Genel Sekreter Antonio Guterres'in 7 Ekim'deki Hamas saldırıları sırasında işlenen tecavüz iddiaları konusunda Güvenlik Konseyi'nde bir oturum düzenlemeyi reddetmesinin ardından BM büyükelçisini geri çağırdı.” Haber metninde giriş bu şekilde belirtilmiş, taraflı bir girişle başlanmıştır. Birleşmiş Milletler üye ülkelerinin sadece 5 tanesi Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanımlamaktadır. Rusya ise, resmi olarak Kudüs'ü İsrail'in başkenti kabul etmemektedir. Ancak Russia Today, Tel Aviv yerine *“Batı Kudüs”*ü kullanmayı tercih ederek, İsrail'e yönelik tutumunu belli etmiştir. Ayrıca iddialara yönelik *“makul gerekçelerin bulunduğunu”* kendisi de kabul etmektedir. Birleşmiş Milletler'in oturum düzenlemeyi neden reddettiğine yönelik bir gerekçe belirtilmemiştir. Haberin spotunda ise bu gerekçeye yine yer verilmeyerek, Büyükelçi Gilad Erdan'ın konuya ilişkin açıklaması aktarılmıştır.

c. Fotoğraf

Haber metninde *“Protestocular Hamas'ın İsraillilere yönelik cinsel şiddet iddialarını kınamak için geçen ay Londra'da gösteri yaptı.”* Etiketiyile, haber metni ile uyumlu bir tane fotoğraf bulunmaktadır. Tecavüz iddialarına yönelik kınama protestolarından bir görüntü sunmaktadır. *“Tecavüz savunma değildir”* yazılı pankart taşıyan, gözleri bağlı, işkence görmüş imajı veren, elleri kelepçe şeklinde halat ile bağlanmış kadınlar görülmektedir. *“Tecavüz savunma değildir”* yazısında *“tecavüz”* yazısı büyük yazılmış ve Filistin bayrağının renkleri ile boyanmıştır. Bu görselin seçimi

belli bir kesime yönelik nefret söylemi olup, aşağılayıcı bir seçim olma özelliği taşımaktadır.

2. Şematik Yapı

a. Durum

1. Ana Olayın Sunumu

Haber metnine göre Hamas'ın 7 Ekim'deki saldırısı sırasında toplu tecavüz vakaları yaşanmıştır. Tecavüz vakaları ile alakalı ağır ifadeler yer verilmiştir. *“İsrail'in bu iddiada ısrarcı olduğu, olayı BM Güvenlik konseyine taşımak istediği, ancak Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Antonio Guterres'in bu talebi reddettiği, Hamas'ı terör örgütü ilan etmediği için İsrail'in Genel Sekreteri azarladığı”* bilgisi paylaşılmıştır. İsrail'in, Birleşmiş Milletler'e BM grubu tarafından, İsrail resmi makamlarından aldığı bilgilere dayanarak kurbanlarla görüşmeden hazırladığı bir rapor sunduğu, bu raporun Birleşmiş Milletler tarafından kabul edildiği, buna rağmen oturum düzenleme talebine karşı çıkılmasına tepki verdiği belirtilmiştir. Hamas'ın cinsel şiddet iddialarını reddettiği aktarılmıştır.

2. Sonuçlar

İsrail'in iddialarına inanmak için *“makul gerekçeler”* bulunduğu aktarılmış, ancak yaşandığı ifade edilen olay iddia olarak kalmıştır.

3. Ardalan Bilgisi

“Patten'in, Pazartesi günü yayınlanan raporunda, BM ekibinin, Hamas'ın 7 Ekim saldırılarının ardından rehin olarak Gazze'ye götürdüğü bazı kadın ve çocukların tecavüze ve "cinselleştirilmiş işkenceye" maruz kaldığına dair "açık ve ikna edici bilgiler" bulunduğu belirtildi. Hamas'ın İsrail'in güneyindeki köylere düzenlediği sürpriz baskınlarda 1.100'den fazla kişi öldü ve 30.000'den fazla Gazzeli'nin öldürüldüğü bildirilen bir savaşı tetikledi.” Cinsel şiddet olaylarına gerekçe olarak, Hamas'ın 7

Ekim’de İsrail’e karşı sürpriz bir baskın düzenlemesi gösterilmiştir. Bu baskın neticesinde her iki taraftan da çok sayıda insanın hayatını kaybettiği aktarılmıştır. Çok sayıda insanın hayatını kaybetmesini tetikleyen olayın 7 Ekim'deki baskın olduğu ifade edilmiştir. Haber metninde olayın nasıl gerçekleştiği, sonuçları ve etkileri hakkında bilgi verilmiştir. Ancak olayın sadece 7 Ekim ile başlayan kısmına yer verilmiştir; geçmiş tarihi, ideolojisi ve saldırıya yol açabilecek olgularla bağlantılı konularda bilgi vermekten kaçınılmıştır. Bu yönüyle metin önemli konuları ve sorunları görmezden gelmiş ya da yok sayarak güçlü aktör İsrail’i korumuştur.

4. Bağlam Bilgisi

“İsrail, Batı Kudüs’ün iddialarına inanmak için "makul gerekçeler" bulunduğunu tespit eden bir rapora rağmen, Genel Sekreter Antonio Guterres'in 7 Ekim'deki Hamas saldırıları sırasında işlenen tecavüz iddiaları konusunda Güvenlik Konseyi'nde bir oturum düzenlemeyi reddetmesinin ardından BM büyükelçisini geri çağırdı.” Bu ifadede geçtiği üzere; olayın zamanı, ana olaya dahil olan kişi, kurum ve organizasyonlar belirtilmiştir. Metinden yola çıkarak; İsrail'in bu iddiayı politik olarak, uluslararası organizasyonları araç olarak kullanıp gündem yapma arzusunda olduğu görülmektedir. Ancak Birleşmiş Milletler tam doğrulanmamış iddialara yönelik kendini kullandırmadığı anlamı ortaya çıkmaktadır. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri suçlu gösterilmiştir, burada da bir bilgi gizlenmiştir. Neden reddettiği konusuna vurgu yapılmamıştır. Bu yönüyle, bilgiler manipüle edilerek çarpıtılmış, bağlamından koparılmış ve güçlü aktörün anlatısı doğrultusunda aktarılmıştır.

b. Yorum

1. Haber Kaynakları

İsrail Dışişleri Bakanı IsraelKatz, BM büyükelçisi GiladErdan, BM sözcüsü StephaneDujarric, PramilaPatten’dir.

2. Olay Taraflarının Olaya Getirdikleri Yorumlar

Taraflardan İsrail'in; olayla alakalı birincil tanıkların ifadelerine yer verilmemiş, iddialar ve İsrail resmi makamlarının sunduğu şeffaf olarak paylaşılmayan bilgiler üçüncü kişilerin dilinden aktarılmıştır. Hamas'ın açıklamalarla yer verilmemiştir. Sadece, “*Hamas cinsel şiddet iddialarını reddetti*” şeklinde bir ifade ile geçiştirilmiştir.

B. Mikro Yapı

1. Sentaktik Çözümleme

a. Cümle Yapılarının Aktif ya da Pasif Olması

“*Ancak Patten, geniş çapta bildirilen en az iki cinsel şiddet iddiasının asılsız olduğunun belirlendiğini de sözlerine ekledi.*” Eylemi gerçekleştiren özne doğrudan belirtilmemiş ve arka planda kalmıştır. Bu cümlede de “*belirlendi*” fiili pasif yapıda kullanılmış ve eylemi gerçekleştiren özne (belirleyen kişiler veya kurumlar) belirtilmemiştir.

b. Cümle Yapılarının Basit ya da Karmaşık Olması

“*Patten, ekibinin tecavüz kurbanı olduğu iddia edilenlerin hiçbiriyle görüşemediğini ancak BM grubunun İsrail kurumlarından, saldırıların tanıklarından bilgi topladığını ve rehineleri serbest bıraktığını söyledi.*” Bu cümlede “*ancak*” bağlacı ile bağlanan iki ayrı düşünce yer almaktadır. İlk düşünce, ekibinin tecavüz kurbanları ile görüşemediğini, ikinci düşünce ise BM grubunun İsrail kurumlarından ve tanıklardan bilgi topladığını ve rehineleri serbest bıraktığını ifade etmektedir. Bu özelliklerinden dolayı cümle karmaşık yapıdadır.

2. Yerel Bağdaşıklık

a. Nedensel İlişki

“*Patten'in Pazartesi günü yayınlanan raporunda, BM ekibinin, Hamas'ın 7 Ekim saldırılarının ardından rehin olarak Gazze'ye götürdüğü bazı kadın ve çocukların tecavüze ve "cinselleştirilmiş işkenceye" maruz kaldığına dair "açık ve ikna edici*

bilgiler" bulunduğu belirtildi."“Örneğin belden aşağısı çıplak veya kısmen çıplak, elleri bağlı ve çok sayıda kurşun yarası bulunan cesetler ele geçirildi. Bazı durumlarda cesetler (oğunlukla kadınlar) ağaçlara veya direklere bağlandı.” Patten’in yaptığı açıklamanın ardından “Örneğin” denilerek olaylar arasında nedensel bir ilişki olduğu ima edilmiştir. “Örneğin” ifadesi iddia sahibi tarafından verilmeyip, haber kuruluşu tarafından sunulması objektif ve tarafsız olmadığını, aksine; belirli bir ideoloji çerçevesinde hareket ettiğini ve okuyucuları kasıtlı olarak yanlış yönlendirdiği sonucuna varılmaktadır.

b. İşlevsel İlişki

“İsrail, Batı Kudüs’ün iddialarına inanmak için "makul gerekçeler" bulunduğunu tespit eden bir rapora rağmen, Genel Sekreter Antonio Guterres'in..." Burada “rağmen” kelimesi bir karşıtlığı, beklenmeyen bir olayı ya da tepkiyi ifade etmektedir. Bu yönüyle haber metninin İsrail’in iddialarını desteklemeye yönelik organize edildiğini ve anlamlandırıldığını görmek mümkündür.

c. Referansal İlişki

“7 Ekim'deki Hamas saldırıları sırasında işlenen tecavüz iddiaları konusunda..." Bu ifade içerisinde tecavüz vakasının hem işlendiği hem de iddia olduğu anlaşılmaktadır. Burada, “işlenen” veya “İddia” kelimelerinden birisi fazladır. Ancak cümlede daha çok, Hamas’ın 7 Ekim’de tecavüz suçunu işlediği kabul edilmektedir. Bu yönüyle, Hamastecavüzü olarak sunulmuştur ve artık metnin geri kalan kısmında Hamas kötü olarak algılanacaktır. Bu yönüyle saldırgan ve aşağılayıcı bir dil kullanılmıştır. *“Hamas’ın 7 Ekim saldırılarının ardından rehin olarak Gazze’ye götürdüğü bazı kadın ve çocukların tecavüze ve "cinselleştirilmiş işkenceye" maruz kaldığına dair "açık ve ikna edici bilgiler" bulunduğu belirtildi.”* Bu ifadede de başkasına ait iddialar ve ifadeler tırnak içerisine alınmıştır. Haber kuruluşu, tırnak içerisine alınmayan ifadeler ile Hamas’ın çocuklara yönelik tecavüz iddialarını kabul etmiştir. Her paragrafta *“Hamas ve cinsel şiddet”* ya da *“tecavüz”* kelimeleri birlikte

kullanılmıştır. Bu yönüyle metin iddiaları ve söylemleri desteklemektedir. Gerçekleri dayanmayan ve spekülatif bilgileri yayarak tarafsızlık ve objektiflikten uzaklaşmıştır.

3. Sözcük Seçimleri

“*Cinsel vahşet*”, “*cinsel şiddet*”, “*cinsel istismar*”, “*cinsel saldırı*”, “*cinselleştirilmiş işkence*” gibi ifadelerle cinselliğe vurgu yapılarak, çeşitli suç ifadeleri ile birlikte kullanılmıştır. Bu suç ifadeleri Hamas’a yönelik ifadelerdir ve metinde 10 defa cinsellik ifadesi geçmekte olup, değişken olarak kullanılması ya da sözde faille yana yana yer verilmesi kötü niyetli tanımlamalardır. Bu da medyanın gücünü belirli bir gündemi teşvik etmeye yönelik kullanımına işaret etmektedir.

4. Haber Retoriği

a. Fotoğraf

Haber metninde “*Protestocular Hamas’ın İsraililere yönelik cinsel şiddet iddialarını kınamak için geçen ay Londra’da gösteri yaptı.*” Etiketiyile, haber metni ile uyumlu bir tane fotoğraf bulunmaktadır. Tecavüz iddialarına yönelik kınama protestolarından bir görüntü sunmaktadır. “*Tecavüz savunma değildir*” yazılı pankart taşıyan, gözleri bağlı, işkence görmüş görüntüsü veren, elleri halat şeklinde kelepçe ile bağlanmış kadınlar görülmektedir. “*Tecavüz savunma değildir*” yazısında “*tecavüz*” yazısı büyük yazılmış ve Filistin bayrağının renkleri ile boyanmıştır. Pankart saldırgan ifadeler içermektedir. Sunulan bu görsel ile kültürel hassasiyet dikkate alınmamış, farklı kültür ve inançlara karşı saldırgan dil içeren bir görsel paylaşılmıştır. Bu görsel Filistinlilerin tamamını tecavüzcü olarak adlandırmak anlamına gelmektedir. Bu yönüyle, gerçeklere dayanmayan ve spekülatif iddialar yayılarak okuyucu yanlış yönlendirilmiştir.

b. İnanırcı Bilgiler

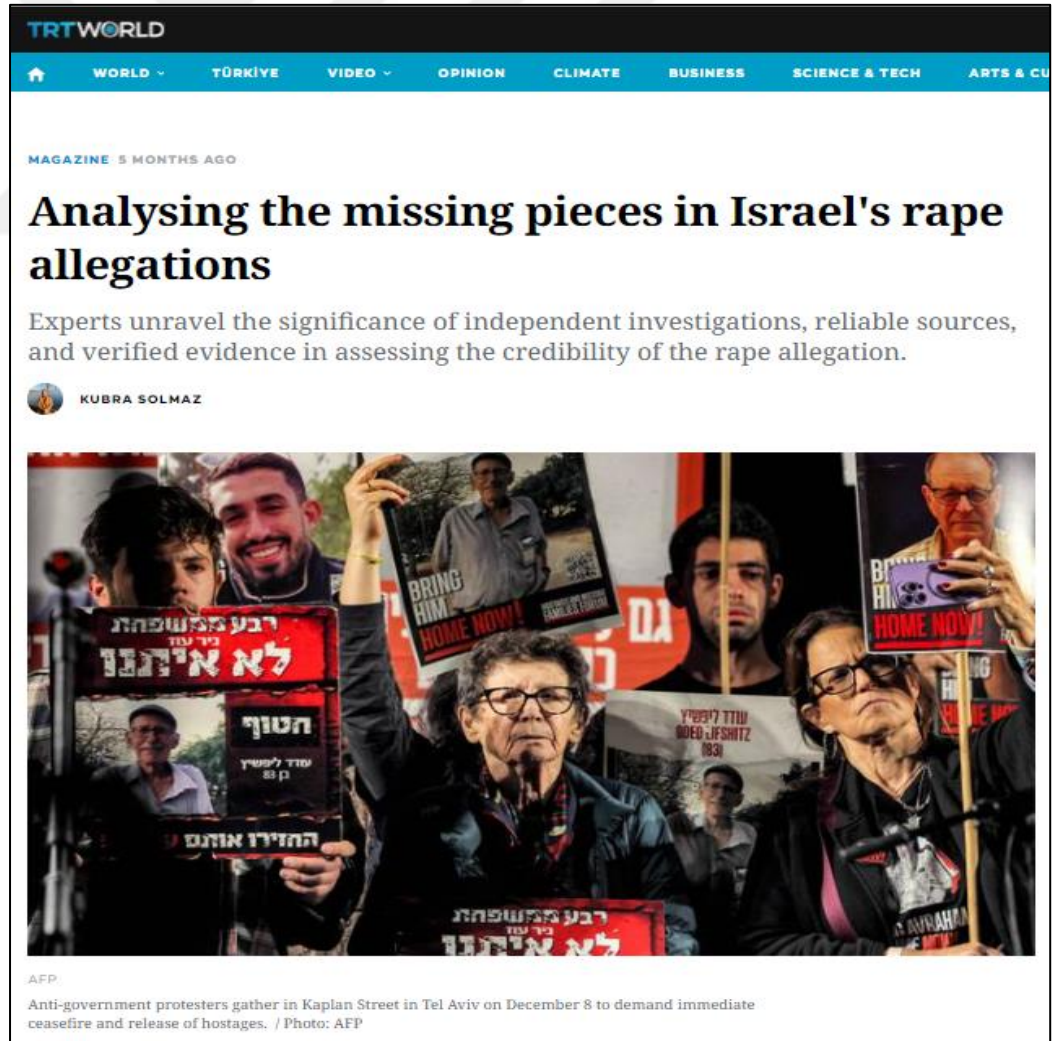
Haber metninde bir rapordan bahsedilmektedir. Ancak, rapor İsrail’in tek yönlü araştırmaları ve açıklamalarını içermektedir. Uzman görüşü ve istatistiki bilgilere yer

verilmemiştir. Uluslararası bağımsız kuruluşların konuyla alakalı kesin kanaatine yer verilmemiştir. Bu yönüyle, metin belirsiz iddialara yer veren kusurlu bir yapıdadır. Sallantılı iddialar ise habere ihtiyatlı davranılmasını zorunlu kılmaktadır.

c. Görgü Tanıklarının İfadeleri

Tanık ifadesi metinde geçmektedir. Ancak görgü tanığının birebir ifadesine yer verilmemiştir. İddia üçüncü şahısların dilinden ifade edilmiştir.

3.5.3.6. TRT World Bulguları

Şekil 17: TRT World’ün Cinsel İstismar/Tecavüz İddialarına İlişkin Haberi

Kaynak: TRT World, Analysing the missing pieces in Israel's rape allegations, 08.12.2023.

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

a. Başlık/lar

TRT World 8 Aralık 2023 tarihinde tecavüz iddiasıyla alakalı “*İsrail'in tecavüz iddialarındaki eksik parçalar analiz ediliyor (Analysing the missing pieces in Israel's rape allegations)*” (TRT World, 2023c) başlığını kullanmıştır. Başlıkta, iddialara yönelik eleştirel bir bakış açısı sergilemiştir. Ayrıca bu iddiayı eksik olarak tanımlamış ve analize muhtaç olduğu ifade edilmiştir.

b. Haber Girişi

1. Spot/lar

Haber girişinde, uzmanların özet bir ifadesi aktararak, “*tecavüz iddiasının güvenilirliğini değerlendirmede bağımsız soruşturmaların, güvenilir kaynakların ve doğrulanmış kanıtların önemi*” vurgulanmıştır. Oldukça kapsayıcı olan bu başlık, sorumlu ve şeffaf olmaya yönelik bir çağrı niteliği taşımaktadır. Haber girişinde, “*Hamas'ın sınır ötesi saldırısının ardından İsrail hükümetinin Filistinli direniş savaşçılarına yönelik iddiaları olduğu*” aktarılmıştır. “*Bu iddiaların büyük uluslararası medya kuruluşlarından BBC, CNN, New Yorker, New York Times gibi kuruluşların manşetlerine yeniden taşındığı*” bilgisi aktarılmıştır. Spot kısmında ise; “*bu kuruluşların toplu tecavüz ve sakatlama da dahil olmak üzere cinsel şiddet iddialarına ilişkin açık hikâyeler yayınladığı*” ifade edilmiştir. “*Konunun tekrar gündeme sokulmasının sebebi olarak, İsrail'in davet ettiği gazetecilere özel gösterim düzenlemesi*” gerekçe gösterilmiştir. Başlık, giriş ve spot kısmında kim, ne, nerede, ne zaman, nasıl ve neden sorularına cevap verilmiştir. Vurgulanan olayın iddia olduğu belirtilerek, ilgili aktörlere yönelik herhangi bir eleştiride bulunulmamıştır.

c. Fotoğraf

Kullanılan fotoğraf “*Hükümet karşıtı protestocular, derhal ateşkes ve rehinelerin serbest bırakılması talebiyle 8 Aralık'ta Tel Aviv'deki Kaplan Caddesi'nde toplandı*” etiketi ile paylaşılmıştır. Ancak fotoğraf ve konu birbiriyle alakasızdır. Metnin içeriği yaşanan tecavüz olayının bir iddia olduğu ve bu iddiayı eleştirmeye yönelik yapılandırılmış bir metindir. Dolayısıyla kullanılan fotoğraf-haber metni bağlamında değerlendirildiğinde anlamsız ve tutarsızdır.

2. Şematik Yapı

a. Durum

1. Ana Olayın Sunumu

“7 Ekim 2023 tarihinde Hamas İsrail'e yönelik bir sınır ötesi operasyon gerçekleştirmiştir. Sınır ötesi operasyondan 2 aydan fazla bir süre sonra İsrail hükümeti Filistinli direniş savaşçılarının İsraillilere yönelik cinsel şiddet uyguladığını açıklamıştır. Büyük uluslararası Medya kuruluşlarının iddiaları manşetlerine taşıdığı” aktarılmıştır. Ancak “İsrail hükümetinin hiçbir kanıt sunmadığı, kanıtlar konusunda bağımsız uluslararası aktörlere kanıt sunma konusunda şeffaf davranmadığı, bu kurumların araştırma teklifine ret cevabı verdiği ve İsrail'in tek taraflı anlatısına herkesin inanmasını istediği” belirtilmiştir. “İsrail'in ortaya attığı iddiaların daha önceden de sansasyonel olayları gündeme getiren İsrail hükümeti tarafından fonlanan aktörler olduğu ve bu iddiaların yalanlandığı” aktarılmıştır. Hatta “iddia ettikleri suçlara kendilerinin bulaştığı” bilgisine yer verilmiştir.

2. Sonuçlar

İsrail'in ortaya attığı iddialar uluslararası bağımsız ve güvenilir kuruluşlar tarafından doğrulanmamıştır. İsrail, iddiaları birlikte değerlendirme teklifine ve kanıtları şeffaf bir şekilde paylaşma talebine olumsuz yanıt vermiştir. Sadece eldeki bilgilerle, uluslararası bağımsız ve güvenilir kurumların değerlendirmelerine göre; ortaya atılan iddialar eksik tutarsız ve kusurlu olduğu gerekçesiyle yalanlanmıştır.

3. Ardalan Bilgisi

“ Hamas'ın 7 Ekim'deki benzeri görülmemiş sınır ötesi saldırısından iki aydan fazla bir süre sonra...”

“Konuya yeniden odaklanılması, İsrail ordusunun, Hamas'ın iddia edilen suçlarına ilişkin görgü tanıklarının ifadeleri olduğunu iddia ettiği davetli gazeteciler için özel gösterimler düzenlemesinin ardından geldi.”

“7 Ekim Katliamına Tanıklık Ediyoruz' başlıklı 47 dakikalık görüntü birçok kez gösterildi. Ancak İsrailli yetkililer, içeriği bağımsız olarak haberleştirmek ve doğrulamak için görüntüleri haber ajanslarıyla paylaşmayı reddetti.”

“Bu detay büyük önem taşıyor. Bu haberlerde İsrailli yetkililerin aktardığı bilgilere geniş yer verilmesine rağmen, bunların hepsi ince bir sorumluluk reddi beyanı taşıyor: bağımsız olarak "bireysel iddiaları ve iddiaları doğrulayamıyorlar." Olayın öncesi, sonrası, sonuçları, etkileri, gelişmeler ele alınarak tarihsel bağlama vurgu yapılmıştır. Siyasi ve sosyal durumdan bahsedilmiştir. Haberde olayın tekrar gündeme getirilmesinin arka planında yatan sebep olarak, gazeteciler için özel gösterim düzenlenmesi gösterilmiştir. “Neden saldırıdan 2 aydan fazla bir süre geçtikten sonra tekrar gündeme getirildiği” sorgulanmıştır. “İsrail, gazetecilere izlettiği 47 dakikalık görüntüyü paylaşmayı reddetti, bireysel olarak doğrulanamayan iddialar neden dolaşıma sokuldu?” Eleştirisi yapılmıştır. Bu yönüyle haber metni, sorgulayıcı bakış açısını kamuoyuna sunarak, demokratik ve eleştirel tartışmayı teşvik etmiştir.

4. Bağlam Bilgisi

“Örneğin, ceset toplayıcılarının kurtarma ve iyileştirme kuruluşu Zaka'nın tanıkları olarak yer almasını ele alalım. İsrail'in bu alandaki en önde gelen sivil toplum kuruluşu olarak tanıtılan Zaka'nın 3.000 gönüllüsü var ve İsrail hükümetinden fon alıyor.”

“Bu aynı zamanda Hamas tarafından bebeklerin kafalarının kesildiğine dair uydurma bir hikâyenin propagandasını yapan örgütle aynı. Zaka'nın operasyon şefi

Yossi Landau, kafaları kesilen bebeklerin cesetlerini gördüğünü iddia etti; bu ifade İsrail gazeteleri tarafından bile yalanlandı.”

“Üstelik Zaka, liderlerinin cinsel saldırı, tecavüz ve çocuk istismarı suçlamalarıyla karşı karşıya olduğu bir skandallar ağına takılmış durumda.” Olayın geçtiği yerin arka plan bilgileri verilirken; zaman ve mekân bilgisine yer verilmemiştir. Olaya dahil olan kişiler, kurumlar ve organizasyonlardan bahsedilmiştir. Sosyal ve politik durum doğrudan anlatım yerine dolaylı bir anlatımla gerçekleşmiştir. Politik durumdan bahsedilecek olursa; yaşandığı iddia edilen olayın propaganda malzemesi olarak kullanıldığı, propaganda yapan kurumun ise skandallar ağına takılmış durumda olduğu belirtilmiştir. Burada iletilmek istenen mesaj; müddeinin daha önce benzer beyanlarda bulunduğu, bunun İsrail gazeteleri tarafından *“bile”* yalanlandığı ifade edilerek okuyucuya bu olayın da yalan olduğu mesajıdır. Resmi anlatıların kanıtlar ile sorgulandığı ve propagandanın eleştirildiği bir bakış açısı sunulmuş ve okuyucuya anlatılara karşı dikkatli olunması gerektiği mesajı doğrudan verilmiştir.

b. Yorum

1. Haber Kaynakları

İsrail hükümeti, Uluslararası Af Örgütü, Kanada Alberta Üniversitesi Cinsel Saldırı Merkezi direktörü Samantha Pearson, İnsan Hakları Yüksek Komiseri Volker Türk’tür.

2. Olay Taraflarının Olaya Getirdikleri Yorumlar

Asıl olay Hamas ve İsrail arasında geçmektedir ancak tarafların doğrudan savunma ve iddia ifadelerine yer verilmemiştir. İddialar yazarın dilinden genel ifadelerle anlatılmıştır.

B. Mikro Yapı

1. Sentaktik Çözümleme

a. Cümle Yapılarının Aktif ya da Pasif Olması

Cümle yapıları aktif bir şekilde kullanılmıştır. Eylemi yapan fail, cümlelerin öznesi konumundadır. Somut bir dil kullanılmış, faile yönelik sorumluluk net bir şekilde belirtilmiştir. Örnek verilecek olursa; *“İsrail hükümetinin delil olarak gösterdiği kaynaklara bakıldığında, bunların ağırlıklı olarak İsrail hükümetiyle, güvenlik servisleriyle veya İsrail hükümeti yetkilileri ve kurumlarıyla bağlantılı görünen sivil kurumlarla doğrudan bağlantılı bireyleri kapsadığı görülüyor.”* İfadesi gösterilebilir.

b. Cümle Yapılarının Basit ya da Karmaşık Olması

Cümle yapıları karmaşık bir şekilde yapılandırılmıştır. Cümleler uzundur, yan cümle ve ek bilgiler içermektedir. Bu yönüyle metne resmi dil havası katmıştır. Örnek verilecek olursa; *“Soruşturma ekiplerinin çatışma bölgelerindeki cinsel şiddet iddialarını soruşturmak için gerekli gördüğü önemli adımlar sorulduğunda, Uluslararası Af Örgütü'nün cinsiyet ve çatışma konusundaki kıdemli danışmanı Lauren Aarons, BM Özel Raportörü ile aynı fikirde olup, çok çeşitli kaynaklardan bilgi toplamanın gerekliliğini vurguluyor.”* İfadesi gösterilebilir.

2. Yerel Bağdaşıklık

a. Nedensel İlişki

“Ayrıca, sahte itiraflar elde etmek için işkence kullanmasıyla tanınan İsrail Güvenlik Ajansı Shin Bet aracılığıyla Hamas savaşçılarının ifadeleri de alındı.”

“Zaka'nın tanıkları olarak ceset toplayıcıların katılımını ele alalım. Bu alanda İsrail'in önde gelen sivil toplum kuruluşu olarak tanıtılan örgütün 3.000 gönüllüsü var ve İsrail hükümetinden fon alıyor.”

“CochavElkayam-Levy, medya kuruluşlarında "7 Ekim'de Hamas'ın Kadın ve Çocuklara Karşı İşlediği Suçlarla İlgili Sivil Komisyon'un başkanı olarak gösterilen isimlerden biri. Aynı zamanda kendisi de insan hakları ihlalleri iddiasıyla eleştirilere maruz kalan bir hukuk profesörü, ...Yaygın olarak bir işkence biçimi olarak kabul

edilen ve temel insan hakları ilkelerine açıkça aykırı olan tartışmalı zorla besleme yöntemini önerdi.”

“Bütün bunlar; İsrail'in Hamas'a atfedilen tecavüz suçlamalarının, İsrail devletinin anlatısını tekrarlayan çok çeşitli güvenilmez, tek taraflı kaynaklardan başka her şeye dayandığını gösteriyor.”

Haber metninde birbirine yakın zamanda meydana gelen ve mantıksal olarak birbirini takip eden bu olaylar İsrail'in tekrar yalan söylediğine yönelik nedensel bir ilişki olarak sunulmuştur “...başka herşeye dayandığını gösteriyor” ifadesi her ne kadar yazarın eleştirel bakış açısını yansıtsa da objektiflikten uzak bir ifadedir. Nedensel ilişki detaylı ve aydınlatıcı olmasına rağmen kısmen taraflı dil kullanımı metni manipülatif bir görünüme büründürmüştür.

b. İşlevsel İlişki

“Şu anda İsrail'in davası, Nova müzik festivalindeki tek bir görgü tanığının, toplu tecavüz, sakatlama ve bir kurbanın infazını ayrıntılarıyla anlatan video ifadesine dayanıyor.”“Tek bir görgü tanığı ifadesi”nde “tek” kelimesi; ortaya atılan ve uluslararası medya kuruluşlarını harekete geçiren iddianın tartışılmaz bir kaynak olarak kabul edilmesini eleştirmeye ve küçümsemeye yönelik bir ifadedir. Olay, olgu ve sonuç cümlede geçen sadece bu kelime üzerinden değerlendirilse, metnin asıl mesajını anlamlandırmaya yetmektedir. Kazandırılmak istenen bakış açısı olay ve olgu arasında kuşkuyu elden bırakmamak gerektiğidir.

c. Referansal İlişki

“Hamas” aynı cümle içerisinde “Filistinli direniş savaşçıları” olarak anılmıştır. Bu anma, Hamas’ın ilgili olaya konu olması ve iddiaların çürütüldüğü bir metin içerisinde bu şekilde geçmesi koruma ve kollama amacı taşımaktadır. “Cinsel şiddet iddiaları” ifadesi olayın bir iddia olduğuna yönelik karar ifadesidir. Haber kuruluşunun ve yazarın olaya yönelik kanaati ve ideolojisini yansıtmaktadır. Böylelikle gündemi belirleme ve ideolojiyi teşvik etmek amaçlanmıştır. “Sahte itiraflar elde etmek için

işkence kullanmasıyla tanınan İsrail güvenlik ajanı Shin Bet” ifadesi, İsrail'i ve İsrail'in kurumlarının açıklamalarını “*sahte*” ifadesi ile karalamaktadır. Bu ifade ile, artık İsrail sözünü güvenilir ve sahte kanıtlar üreten aktör olarak tanıtılmıştır. Referans ilişkisi kapsamında; Hamas, direniş için savaşılan meşru bir yapı, İsrail ise varlık mücadelesi için sahte deliller üretmekten çekinmeyen ve bunu teşvik eden yapı olarak gösterilmiştir.

3. Sözcük Seçimleri

“*Hamas savaşçıları*”, “*Filistinli direniş savaşçıları*” ifadeleri metnin tonunu yumuşatmış, ayrıca “*direniş savaşçısı*” ifadesi ise bir kötülüğe karşı mücadele eden çağrışımı oluşturarak Hamas’a ve Filistinli savaşçılara karşı meşruiyet kazandırılmıştır. “*Doğrulama*” ifadesi de metinde çokça geçmektedir. İsrail'in iddialarına yönelik “*doğrulanmamış kanıtlar*”, “*doğrulanmamış iddialar*”, “*doğrulanmamış ifadeler*” şeklinde kullanılarak, ortaya atılan iddianın teyide muhtaç olduğu, bu sebeple itibar edilmemesi gerektiği hatırlatılmıştır. İddiaların araştırılmasına yönelik “*bağımsız*” vurgusu metinde 7 defa geçmektedir. Bu ifade başlı başına bir meydan okumadır. Metin bu yönüyle tutarlıdır, güçlü aktör İsrail’e, resmi anlatılara ve iddialara karşı eleştirel bir bakış açısı sunmaktadır.

4. Haber Retoriği

a. Fotoğraf

Kullanılan fotoğraf ve konu birbiriyle alakasızdır. Metnin içeriği yaşanan tecavüz olayının bir iddia olduğu ve bu iddiayı eleştirmeye yönelik yapılandırılmış bir metin olsa da kullanılan fotoğraf-haber metni bağlamında değerlendirildiğinde anlamsız ve tutarsızdır.

b. İnandırıcı Bilgiler

Metinde olaya müdahil olmak isteyen uluslararası bağımsız kuruluşların açıklamalarına ve olayla alakalı görüşlerine başvurulmuştur. İddia makamının gelen

taleplere karşı olumsuz cevap vermesi ve bilgi paylaşımı noktasında şeffaf davranmaması bilgisi ilgili haber metnini inandırıcı kılmıştır.

c. Görgü Tanıklarının İfadeleri

Ana olaya yönelik görgü tanıklarının ifadelerini içeren bilgi paylaşılmamıştır.

Genel Değerlendirme

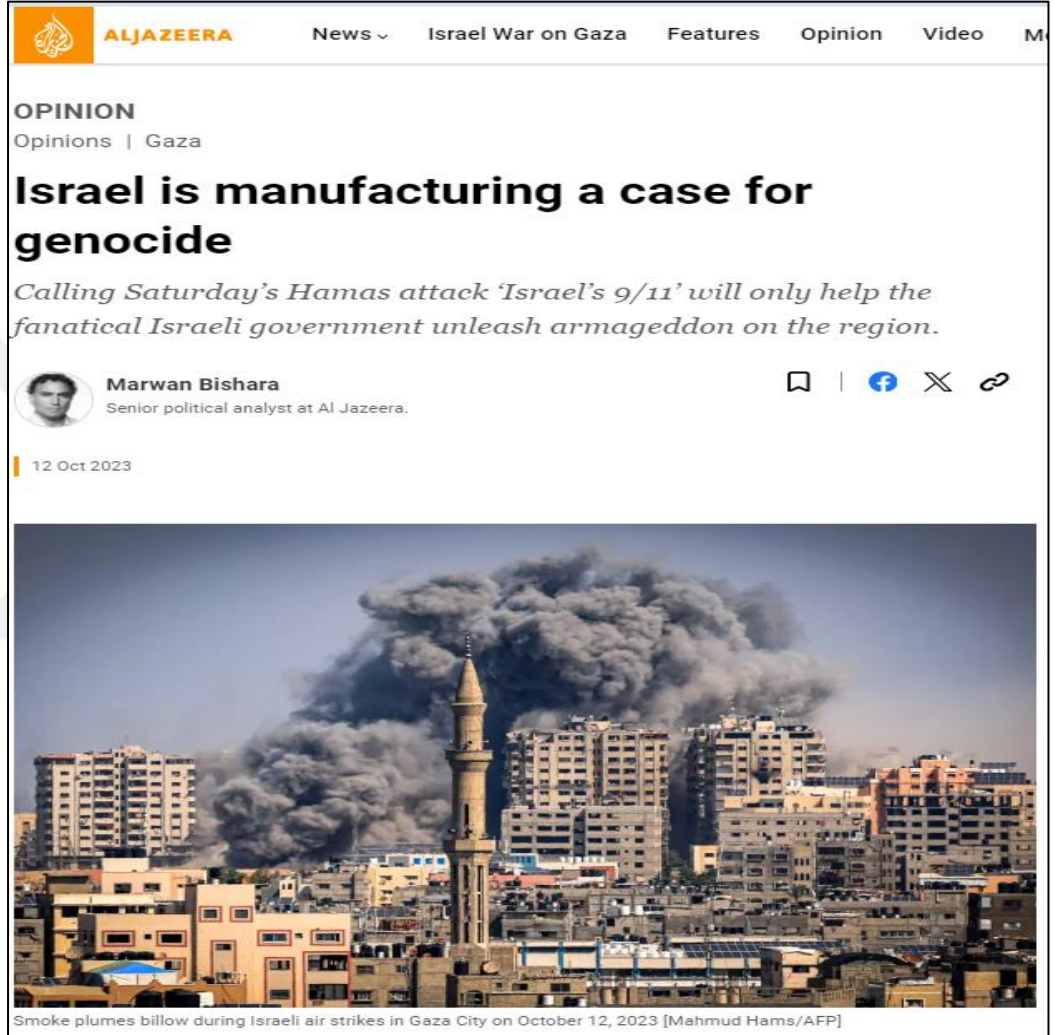
Hamas'ın, 7 Ekim 2023 tarihinde İsrail'e yönelik saldırısının ardından ortaya atılan iddialardan bir tanesi de saldırı yapılan bölgede kadınlara tecavüz edildiğine yöneliktir. Tecavüz olayının, toplu olarak yapıldığına dair çeşitli iddialar ortaya atılmıştır. *Al Jazeera*, konuyu müstakil olarak ele alan bir haber yayınlamamıştır, bir bağlam bilgisi üzerinden aktarılmıştır. Haber metninin tamamında güçlü aktör olan İsrail'in resmi anlatıları ve iddiaları sorgulanarak eleştirilmiştir. İddiaların ele alındığı bu içerik, birbiriyle uyumlu ve tutarlıdır. Ancak tecavüz konusuna yönelik müstakil ve derinlemesine bir içeriğin olmaması, önemli konuların ve sorunların görmezden gelinmesi amacı taşımaktadır. Haber metninde kullanılan sözcükler çok güçlü anlamlar ifade etmektedir. İsrail'in propaganda dili ve manipülasyon teknikleri suçlayıcı bir bakış açısı ile sorgulanmıştır. Bu yönüyle medya kuruluşu güç istismarına giderek, her şeyin iddiadan ibaret olduğu gündemini teşvik etmiştir. *BBC*, korku ve endişeyi körükleme dili kullanmanın yanında; gösterişe kaçarak, haberi dramatik ve sansasyonel bir şekilde sunmuştur. Gerçeklere dayanmayan ve spekülatif iddiaların yayılması sağlanarak, komplo teorisi üretilmiştir. Okuyucular kasıtlı olarak yanlış yönlendirilmiştir. Haber metninde İsrail'in propaganda dili ve söylemi hâkimdir. Bu yönüyle haber kuruluşu, gücünü belirli bir gündemi teşvik etmek için kullanmıştır. *CNN*, olayı sansasyonel ve duygusal bir şekilde aktarmıştır. Objektiflikten uzak haber dili hâkimdir. Gerçekler kasıtlı olarak bağlamından koparılmış ve okuyucu yanlış yönlendirilmiştir. Olay, bir iddia olmasına rağmen; haber metni içerisinde geçen ifadeler çok kesin ve katı bir şekilde aktarılmıştır. Fail olduğu iddia edilen Hamas'a yönelik nefret söylemi hâkimdir ve bu nefret dili teşvik edilmiştir. Haber dilinde manipülasyon hâkimdir. Ayrıca dil, İsrail'in propaganda dili ile paralellik göstermektedir. Bu yönüyle medyanın, güç

istismarına giderek gücünü belirli bir gündemi teşvik etmek için kullandığı görülmektedir. *Deutsche Welle*, haber dilini duygusal bir şekilde kullanmıştır. Haber metninde en çok dikkat çeken konu ise haber dilinin güçlü bir şekilde manipülasyon yaydığıdır. Sözde fail Hamas'a yönelik saldırgan ve aşağılayıcı bir dil kullanılmıştır. Okuyucu, kaynağı belirtilmeyen spekülasyon iddialarının yayılmasıyla kasıtlı olarak yanlış yönlendirilmiştir. Medya, güç istismarına giderek gücünü belirli bir gündemi teşvik etmek için kullanmıştır. Hamas'ın açıklamaları görmezden gelinerek, sessizlik uygulanmıştır. *Russia Today*, olayın uluslararası boyutunu ilgilendiren kısmını ele almıştır. Oldukça taraflı ve geçersiz ifadeler yer verilmiştir. Birbiriyle tutarsız ifadelerin yer aldığı metinde, okuyucuyu kasıtlı olarak yanlış yönlendirilmiştir. Bilgiler bağlamından kopartılarak ve çarpıtılarak aktarılmıştır. Kullanılan ifadeler sansasyonel ve duygusal amaçla kullanılarak gösterişe gidilmiştir. Bu yönüyle, İsrail'in iddiası desteklenmiştir ve haber metninin dili, İsrail'in propagandasını devam ettirme amacı taşımaktadır. Güç istismarına gidilerek, medyanın gücü belirli bir gündemi teşvik etmek için kullanılmıştır. *TRT World*, olaya güçlü aktörlerin resmi anlatılarını sorgulayarak, eleştirel bir şekilde yaklaşmıştır. Haber metninde kullanılan dil kısmen taraflıdır ancak konuya objektif bir şekilde yaklaşmıştır. Karmaşık olan bu konuyu anlaşılır bir şekilde ifade etmesi yönüyle, açıklık ilkesine uygun hareket edilmiştir. Haber metninde, özellikle uluslararası bağımsız kuruluşların açıklamaları ve uzmanların iddialara itidalli yaklaşılması yönündeki görüşleri dikkat çekmektedir. Her iki tarafın da açıklamalarına ve iddialarını yer verilmemiştir. Haber metninde sadece ana olaya ve olası etkilerine odaklanılmıştır. Bu yönüyle bilgiler derinlemesine analiz edilerek, titiz bir şekilde sunulmuştur.

Kategorize edilecek olursa; Al Jazeera ve TRT World iddiayı açıklığa kavuşturma ve resmi anlatılara eleştirel yaklaşıma yönelik bir tutum sergilemiştir. Haber dili propaganda ve manipülasyondan uzaktır. BBC, CNN, Deutsche Welle ve Russia Today konuyu manipülasyon bir dil ve içerik ile ele almıştır. Anlatılar, İsrail'in propagandası ile paralellik göstermektedir. Bu yönüyle, İsrail'in söylemleri desteklenmiştir.

3.5.4.HAMAS'ın DEAŞ/ISIS Benzetmesi Bulguları

3.5.4.1. Al Jazeera Bulguları

Şekil 18: Al Jazeera'nin HAMAS'ın ISIS/DEAŞ Benzetmesi iddialarına ilişkin haberi

Kaynak: Al Jazeera, Israel is manufacturing a case for genocide, 12.10.2023.

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

a. Başlık/lar

Al Jazeera, 12 Ekim 2023 Tarihinde HAMAS'a yönelik ISIS/DEAŞ benzetmesini haber metni içerisinde bir bağlam üzerinden, “İsrail soykırımı kılıf uyduruyor (Israel is manufacturing a case for genocide.)” (Al Jazeera, 2023d) başlığı altında ele almıştır. Alt başlıkta ise “Cumartesi günü Hamas saldırısını 'İsrail'in 11 Eylül'ü' olarak adlandırmak, fanatik İsrail hükümetinin bölgede kıyameti başlatmasına yardımcı olmaktan başka bir işe yaramayacaktır.” İfadelerine yer verilmiştir.

b. Haber Girişi

1. Spot/lar

Haber girişinde, Hamas'ın DEAŞ'a benzediğine yönelik iddialardan ayrı olarak El-Kaide'ye benzetilmesine dikkat çekilmiştir. Yine giriş kısmında, Amerikan Başkanı Joe Biden'in; Hamassaldırıların DEAŞ'ın en kötü saldırılarını akla getirdiği yönündeki açıklamalarına değinilmiştir. “İsraili ve Amerikalı yetkililer, pek çok destekçisi gibi, Hamas'ın Cumartesi günü saldırısını “İsrail'in 11 Eylül'ü” olarak nitelendirerek, Hamas ile El-Kaide ve İsrail ile ABD arasında paralellikler kurdu.” Açıklaması aktarılmıştır. Haber spotunda ise Avrupa'nın 11 Eylül ile alakalı yanlış bir anoloji kurduğunu, “biz ve onlar” anlayışının tekrar hortlatıldığını anlatmaktadır. “11 Eylül'de herkesin Amerikalı olduğu 7 Ekim'de ise herkesin İsraili olduğu, bu durumun 11 Eylül'de olduğu gibi tehlikeli bir sonuca varacağı ifade edilmiştir.” Haber girişi ve spot birbirini destekler ve açıklar niteliktedir.

c. Fotoğraf

Haber metninde bir tane fotoğraf, “12 Ekim 2023'te İsrail'in Gazze Şehri'ndeki hava saldırıları sırasında duman bulutları yükseliyor” etiketi ile kullanılmıştır. Şehri yüksek bir yerden gösteren çekilmiş fotoğraf bulunmaktadır fotoğrafta yerden havaya doğru yükselen siyah dumanları göstermektedir.

2. Şematik Yapı

a. Durum

1. Ana Olayın Sunumu

Amerikan başkanı, “*Hamas'ın vahşeti ve kana susamışlığının DEAŞ'ın en kötü saldırılarını akla getirdiğini*” ifade etmiştir. Haber metninde ise “*Hamas'ın 2006 yılında Gazze'de yapılan son parlamento seçimlerinde çoğunluğu elde ettiği, Amerika'nın planladığı bir darbeden sağ çıktıktan sonra kuşatma altındaki şeridin fiili hükümeti olarak hareket ettiği*” aktarılmıştır. Hamas, “*kendi gündemini ileri taşımak için tartışmalı ve tatsız yöntemlere başvuran İslamcı bir grup*” olarak aktarılmıştır. Ancak “*Hamas'ın DEAŞ ya da El-Kaide gibi dışarıda bir saldırı düzenlemediği, Filistin içerisinde saldırı düzenleyen milliyetçi bir hareket olduğu*” yorumuna yer verilmiştir.

2. Sonuçlar

İsrail'in yaşadığı olayları 11 Eylül'e benzetmesi, Batılı devletlerin yanında olmalarına yönelik bir mesajdır. Hamas'ın DEAŞ ve El-Kaide gibi örgütlere benzetilmesi ise asılsız iddiaların tekrarlanmasıdır.

3. Ardalan Bilgisi

“*Batı'nın gözünde İsrail'in kendi halkını savunma “görevi” var gibi görünüyor ama Filistinlilerin sanki daha aşağı bir tanrının insanlarıymış gibi kendilerini koruma hakları yok! İsrail'in de görünüşte işgalini ve apartheid rejimini savunma ve hatta genişletme hakkı var, ancak Filistinlilerin yetmiş yıllık mülksüzleştirme, baskı ve kuşatmadan sonra hayal kırıklıklarını ifade etme veya özgürlük ve adalet için mücadele etme hakları yok.*”

“*Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen'e göre, “Rusya'nın sivil altyapıya, özellikle de elektriğe yönelik saldırıları savaş suçudur. Erkeklerin, kadınların, çocukların suyunun, elektriğinin kesilmesi... tam bir terör eylemidir.” Ancak İsrail'in Gazze'deki Filistinlilere karşı aynısını yapması meşru müdafaadır! Bu, ikiyüzlülüğün ve çifte standardın somut örneğidir.*” Burada ana olaya yol açan ve olayın bağlamını oluşturan geçmiş olaylara dair geniş bilgilere yer verilmiştir. Filistinlilerin 70 yıldır mülksüzleştirme, işgal ve apartheide maruz kaldığı bilgisi aktarılmıştır. Ana olaya

yönelik bir vurgu yapılmamıştır. Toplumun sosyal ve siyasi yapısını en iyi açıklayan tanım “*apartheid*” ifadesidir. Küresel aktörlerin İsrail'e yönelik tutumundan ve siyasi desteğinden bahsedilip, mukayese yapılmıştır. Ardından Avrupa kurumları, ikiyüzlülük ve çifte standart uyguladığı gerekçesiyle eleştiriye tabi tutulmuştur. Haber dili, taraflardan Filistin'in bakış açısını yansıtmaktadır. Mantıklı ve kapsamlı bilgilerin ardından eleştiri yapılması, karmaşık olan bu konuyu net ve anlaşılır bir şekilde ifade etmesi; açıklık ilkesin bakımından uygundur.

4. Bağlam Bilgisi

Haberin yapıldığı tarih olayın yaşandığı zamana yakın olduğu için net bir tarih verilmeden, “*Cumartesi günkü saldırı*” olarak ifade edilmiştir. Hamas'ın İsrail'e yönelik saldırıdan bahsedilip ana olaya dahil olan kişiler belirtilmiştir. Bunlar dışında “*Amerika ve Avrupa'nın da olaya müdahil olduğu*” bilgisi paylaşılmıştır. Olayın gerçekleştiği zamanki sosyal ve politik ortam şok etkisinin yaşandığı bir dönemi işaret etmektedir. “*İsrail'in şoka uğradığı bu dönemde, müttefikleri tarafından koşulsuz şartsız desteklendiği*” bilgisine yer verilmiştir. Haber metninde iletmek istenen asıl mesaj; İsrail'in müttefiklerinin iki yüzlü bir tavır içerisinde olduğu, Filistin tarafında yaşananları dikkate almadığı ve İsrail'in propagandalarına alet olduğudur.

b. Yorum

1. Haber Kaynakları

ABD Başkanı Joe Biden ve Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen'dir.

2. Olay Taraflarının Olaya Getirdikleri Yorumlar

Hamas ve İsrail dışında Amerika ve Avrupa'da olaya müdahil olmuştur. Her iki aktör de bütün kurumlarıyla “*İsrail'e koşulsuz destek verilmesi gerektiği*” yönünde kanaatlerini belirtmiştir. İsrail'in doğrudan bir yorumuna yer verilmemiş, yazarın dilinden İsrail'in iddiaları yorumlanmıştır. Hamas'ın yorum, iddia ya da savunmasına ise

hiç yer verilmemiştir. Bu yönüyle her iki taraf da görmezden gelinerek yok sayılmıştır. Ancak bu görmezden gelme yanlış anlaşılmalıdır; resmin daha büyüğüne odaklanıp, yaşanan olay ve iddialar küresel siyaset kapsamında değerlendirilmiştir. Bu yönüyle metinde şüpheli bir dil kullanıldığı görülmektedir.

B. Mikro Yapı

1. Sentaktik Çözümleme

a. Cümle Yapılarının Aktif ya da Pasif Olması

"Batılı güçler, iyi prova edilmiş bir orkestra gibi sivillere yönelik "kışkırtılmamış" saldırıları kınadı ve fanatik İsrail hükümetinin, halkını "kötülüğe" karşı "savunması" için ne gerekiyorsa yapmasına koşulsuz destek verdiklerini dile getirdi." Cümlesi aktif bir cümledir. Eylemi gerçekleştiren özne açıkça belirtilmiş ve fiil doğrudan özneye bağlanmıştır. Bu cümlede, eylemleri gerçekleştiren özneler ve onların eylemleri şu şekildedir: *"Batılı güçler ... kınadı."*, *"Batılı güçler ... dile getirdi."* Her iki durumda da eylemin kim tarafından yapıldığı (Batılı güçler) ve ne yapıldığı (kınamak, dile getirmek) açıkça belirtilmiştir. Bu nedenle, cümle aktif bir yapıya sahiptir. Cümle yapıları genel olarak aktif şekilde yapılandırılmıştır.

b. Cümle Yapılarının Basit ya da Karmaşık Olması

"İsrail'den gelen bazı görüntüler şüphesiz dehşet verici; ancak Irak, Afganistan, Suriye, Yemen, Libya vb.'den gelen görüntüler de daha az korkunç değildi. Batı'nın ve İsrail'in Ortadoğu'da yirmi yıldır sürdürdüğü savaşlar binlerce değil milyonlarca Arap ve Filistinlinin ölümüne yol açtı." Cümlesi karmaşık bir cümledir; *"İsrail'den gelen bazı görüntüler şüphesiz dehşet verici."*, *"Ancak Irak, Afganistan, Suriye, Yemen, Libya vb.'den gelen görüntüler de daha az korkunç değildi."*, *"Batı'nın ve İsrail'in Ortadoğu'da yirmi yıldır sürdürdüğü savaşlar binlerce değil milyonlarca Arap ve Filistinlinin ölümüne yol açtı."* Bu ifadeler birbirine bağlanarak ve karşılaştırmalar yapılarak cümleyi karmaşık hale getirmektedir. Cümle yapılarının geneli karmaşık bir şekilde yapılandırılmıştır.

2. Yerel Bağdaşıklık

a. Nedensel İlişki

“Her şeyden önce, Hamas'ın Cumartesi operasyonu ile 11 Eylül arasındaki histerik karşılaştırmalar pervasızca ve son derece tehlikelidir; çünkü bunlar, Afganistan ve Irak'ın sahte iddialarla işgal edilmesinden önce tanık olduğumuz gibi, daha geniş bir savaş için zemin oluşturmaya hizmet etmektedir. Bu tür karşılaştırmalar Filistinli liderlerin şeytanlaştırılmasına ve Filistin halkının insanlıktan çıkarılmasına yardımcı oluyor ve Gazze'den başlayacak soykırımsal bir savaşın yolunu açıyor. Elbette diğer liderleri şeytanlaştırmak çirkin bir politikadır, ancak bütün bir halkı insanlıktan çıkarmak saf ve basit bir ırkçılıktır.” Cümleyi tam olarak okunduğunda, *“her şeyden önce”* ifadesi bir savunma ve yanlış algılanan bir şeyi açıklığa kavuşturma olarak görülecektir. Afganistan ve Irak'ın sahte iddialarla işgal edilmesinin bir benzeri olarak, Filistin'i işgal etmeye yönelik zemin oluşturulmaktadır. Bu zemin *“histerik”* karşılaştırmalar yoluyla yapılmaktadır. Birbirini takip eden bu iki olay arasında mantıksal olarak bir ilişki kurulmuş, ortaya atılan iddiaların ve yapılan propagandanın Filistin'i işgal etmeye yönelik anlam ortaya çıkmıştır. Bu iki olay, nedensel bir ilişki varmış gibi sunulmuştur. Birçok yönüyle eleştirel dil kullanılmıştır; güçlü aktörler ve resmi anlatıları sorgulamaya tabi tutulmuş, okuyucu ise empati yapmaya yönlendirilmiştir.

b. İşlevsel İlişki

“İsrail'den gelen bazı görüntüler şüphesiz dehşet verici; ancak Irak, Afganistan, Suriye, Yemen, Libya vb.'den gelen görüntüler de daha az korkunç değildi.” Bu cümle ele alınacak olursa; *“bazı görüntüler”* denilerek her görüntünün dehşet verici olmadığı vurgulanmıştır. Burada ölçülü bir dil kullanılmıştır. *“Ancak”* ifadesi zıtlık belirtmek için kullanılmıştır; gelen görüntülerden daha dehşet verici olan olaylardan bahsedilmiştir. *“Irak, Afganistan, Suriye, Yemen, Libya vb.”* ifadesinde *“vb.”* denilerek, dehşete maruz kalan ülkelerin bunlarla sınırlı olmadığı, daha fazlasının olduğu ima yoluyla abartı ifadesiyle anlatılmıştır. *“daha az korkunç değil”* ifadesinde; *“daha az”* yani, en az elindeki dehşet verici görüntüler kadar korkunç, hatta daha fazla olabilir anlamını

taşımaktadır. Metinde farklı bakış açıları sunulmuş ve kapsayıcı ve oldukça eleştirel bir dil kullanılmıştır. Yine burada İsrail'in eylemlerine yönelik antipropaganda yapıldığı anlaşılmaktadır.

c. Referansal İlişki

“Başkan Joe Biden..., ... Hamas savaşıçılarının "kadınlara tecavüz ettiği" ve "bebeklerin kafalarını kestiği" şeklindeki sansasyonel ve asılsız iddiaları bile tekrarladı.” Hamas'tan bahsedilirken *“savaşıçı”* olarak bahsedilmiştir. Bu ifade, normal bir zaman ve ortamda nötr olarak algılanacak bir ifade iken; yaşanan olaylar üzerinden değerlendirildiğinde savaşıçı olarak anılması, Hamas'a yönelik olumlu bir bakış açısını ortaya koymaktadır. Bu yönüyle güç istismarına gidilerek, medyanın gücünü belirli bir gündemi teşvik etmek için kullandığı görülmektedir. *“Joe Biden'in asılsız iddiaları bile tekrarlaması”* Batılı güçlerin İsrail'e açık ve sonsuz bir destek verdiği belirtilmiştir, aynı batılı güçlerin *“asılsız iddiaları bile tekrarlaması”* sonradan ortaya atılan iddiaları tekrarlayan batıya karşı ihtiyatlı olunmasına yönelik bir uyarı niteliği taşımaktadır. Aynı cümle içerisinde; Başkanın *“asılsız iddiaları yayması ve Hamas'ı DEAŞ'a benzetmesi”* ifadelerine yer verilmesi, anlatılara karşı sorgulama bilinci içerisinde hareket edilmesi gerektiğini hatırlatmadır. Hamas'tan; *“seçimi kazanan”, “İslamcı bir grup”, “milliyetçi bir hareket”, “Hamas savaşıçıları”* olarak bahsedip, *“Hamas'ın tartışmalı ve tatsız yöntemler kullandığı ve hala kullanmaya devam ettiği”* yönündeki ifadeler değışkenlik arz etmektedir. Bu yönüyle tutarsızlıklar bulunmaktadır. *“Tartışmalı ve tatsız yöntemleri kullandığını”* ifade edip ardından *“İslamcı bir grup”* olarak anmak, inançlara ve değerlere karşı saygısızlıktır. Bu yönüyle bilgi çarpıtılmış ve bağlamından koparılmıştır.

3. Sözcük Seçimleri

Avrupa Komisyonu başkanının sözlerine yer verildikten sonra *“bu iki yüzölölüğün ve çifte standardın somut bir örneğidir”* yorumunda bulunmuştur. *“İki yüzölölü ifadesi”* her ne kadar bir durumu ifade etmek için kullanılsa da aşağılayıcı bir dil kullanımına örnektir. *“analoji”* bir olgunun başka bir olguya benzetilmesi anlamını taşımaktadır. *“histerik”* aşırı duygusal ve kontrolsüz davranışları tanımlamak için

kullanılmaktadır. Ancak bu kavramlar herkesin anlayacağı ifadeler değildir. Bu yönüyle haber metninin dili ağırdır. “*Soykırımsal*” ifadesi meseleye ihtiyatlı yaklaşıldığını göstermektedir; henüz adı konulmamış, ama çağrışımı yüksek bir ifadedir. “*İşgal ve apartheid rejimi*” İsrail’i tanımlamak için bu ifadeler kullanılmıştır. İsrail’in mevcut durumu üzerinden değerlendirildiğinde; objektif bir ifadedir, karmaşık olan bir konuyu net ve anlaşılır bir şekilde ifade ederek, konuya açıklık getirilmiştir.” “*Filistinlilerin yetmiş yıllık mülksüzleştirme, baskı ve kuşatmadan sonra hayal kırıklıklarını ifade etme veya özgürlük ve adalet için mücadele etme hakları yok.*” Bu ifadede ise dil, önce güçlü aktörlerin eylemlerini sorgulama yönünde, ardından hem alaycı hem de duygusal anlamda kullanılmıştır.

4. Haber Retoriği

a. Fotoğraf

Haber metninde kullanılan fotoğraf, “*12 Ekim 2023'te İsrail'in Gazze Şehri'ndeki hava saldırıları sırasında duman bulutları yükseliyor*” etiketi ile kullanılmıştır. Şehri yüksek bir yerden gösteren fotoğraf bulunmaktadır. Fotoğrafta, yerden havaya doğru yükselen siyah dumanları göstermektedir. İsrail'in Gazze'ye yönelik yoğun hava saldırılarının devam ettiği bir dönemde çekilen bu fotoğrafta; bir cami minaresi ve arkasında binaların boyunu aşan, geniş çaplı duman kütlesi görülmektedir. Metin ile uyumlu olarak bu fotoğraf; Amerika'nın işgal ettiği yerlerde her şeyi yakıp yıktığı gibi, eğer durdurulmazsa aynı propaganda ile İsrailde burada her şeyi yakıp yıkacak mesajı verilmektedir.

b. İnandırıcı Bilgiler

Belirli bir bakış açısına göre çerçevelenmiş ve sunulmuş bilgiler mevcuttur. Ancak yaşanan olay ve anlatılan olgulara yönelik bilgiler tutarlı ve açıklayıcıdır. Bağımsız kuruluşların değerlendirmelerine ve bağımsız uzman görüş ve analizlerine yer verilmemiştir, bu yönüyle eksiktir. Yaşanmış olaylar üzerinden verilen çeşitli bilgiler aydınlatıcı inandırıcılığı yüksek bilgiler içermesine karşın katı bir bakış açısıyla sunulmuştur.

c. Görgü Tanıklarının İfadeleri

Olayla alakalı görgü tanıklarının ifadelerini başvurmayı gerektirecek bir durum söz konusu değildir.

3.5.4.2. BBC News Bulguları

Şekil 19: BBC tarafından yapılan HAMAS'ın ISIS/DEAŞ'a Benzetilmesi İddiasına İlişkin Haberi

Kaynak: BBC, Explainer: Amidst Gaza war, IS still loathes HAMAS, 20.12.2023.

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

a. Başlık/lar

BBC News, 20 Ekim 2023 Tarihinde HAMAS'ın ISIS/DEAŞ'a benzetilmesine yönelik olarak; *"Açıklayan: Gazze savaşının ortasında İD hala Hamas'tan nefret ediyor (Explainer: Amidst Gaza war, IS still loathes HAMAS)"* (BBC News, 2023d) şeklinde bir başlık kullanmıştır. Başlıkta ISIS/DEAŞ yerine sadece İslam Devleti (İD) ifadesine yer verilmiştir.

b. Haber Girişi

1. Spot/lar

"7 Ekim'de İsrail'e düzenlenen kitlesel kayıplı saldırılardan bu yana bazıları, o gün yaşanan olayların Hamas'ın İslam Devleti grubunun Filistinli eşdeğeri olduğunu gösterdiğini iddia etti. Ancak böyle bir iddia, iki grup arasındaki derin ideolojik farklılıkları ve karşılıklı düşmanlık geçmişini gözden kaçırıyor." BBC, giriş kısmında bu bilgilere yer verirken, bir noktaya kadar sanki bu iddiayı destekliyormuş gibi bir algı oluşturmuştur. Ancak bazı noktaların gözden kaçırıldığını ifade ederek, katılmadığını ifade etmiştir. Spot kısmında ise DEAŞ destekçileri bu karşılaştırmaya zaten kızgın durumda. *"DEAŞ, Hamas'ı "mürted" ve "kafir" bir hareket olarak görüyor ve onu İran'ın bölgesel vekili olarak hareket etmekle suçluyor."* Yorumuna yer vermiştir. Daha sonra DEAŞ'ın 7 Ekim saldırılarında ilk başta sessiz kaldığını ancak iki hafta sonra Batıdaki Yahudi hedeflerine saldırı çağrısında bulunduğunu vurgulamıştır. Giriş kısmı ve spotta anlatılar eleştirilmiştir. Aynı zamanda farklı gruplar arasında bölünme ve çatışmayı körüklemeye yönelik kutuplaştırma dili kullanılmıştır.

c. Fotoğraf

Haber metninde 2 adet fotoğraf kullanılmıştır. Fotoğraflardan ilki ve girişte olanı DEAŞ mensuplarının açıklama yaparken çekilmiş, *"Bir DEAŞ yetkilisi 2018'deki bir videoda Hamas'a savaş ilan etti"* etiketiyle fotoğrafı servis edilmiştir.

2. Şematik Yapı

a. Durum

1. Ana Olayın Sunumu

Hamas'ın 7 Ekim'de İsrail'e yönelik yaptığı saldırının ardından, İsrailli siyasetçiler ve yöneticiler tarafından sık sık Hamasve DEAŞ arasında bir benzerlik olduğu vurgulanmıştır. Metinde bu anlatılara ve açıklamalara yer verilmiştir. *“DEAŞ'ın Hamas'ı sevmediği ve Hamas'a yönelik ağır ithamlarda bulunduğu”* da ifade edilmiştir. Daha sonra *“Hamas'ın, İran ve vekil güçleri ile birlikte hareket ettiği”* bilgisine yer verilmiştir. Hamas'ın akidevi olarak yanlış yolda olduğuna yönelik ağır ifadeler, DEAŞ'ın dilinden İslami kavramlarla anlatılmıştır.

2. Sonuçlar

DEAŞ ve Hamas birbirinden farklı iki gruptur ancak. Hamas'a karşı DEAŞ ile mücadele edildiği gibi mücadele edilmelidir.

3. Ardalan Bilgisi

“İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu, ‘‘Hamas DEAŞ'tır ve DEAŞ nasıl ezildiyse Hamas da ezilecektir’’ dedi.”

“Hamas'ın militan kanadı İzzeddin el Kassam Tugayları liderliğindeki güney İsrail'deki 7 Ekim saldırılarının ardından, bazı İsrailli yetkililer ve sosyal medya kullanıcıları, Hamas'ın ideolojik açıdan farklı olmadığını giderek daha fazla iddia etmeye başladı. DEAŞ'a karşı davranış ve dolayısıyla benzer şekilde mücadele edilmesi gerekiyor.”

“Bu karşılaştırma, muhtemelen 1.400'den fazla kişinin öldüğü ve yüzden fazla kişinin rehin alındığı bildirilen kayıpların ölçeğinin yanı sıra, baskın sırasında saldırganlar tarafından sivillere karşı gerçekleştirilen zulümlerle ilgili raporlar tarafından da körüklenmiş olabilir.” Ardalan bilgisi kapsamında; olayın bağlamını

oluşturan olaya, sonuçlarına ve ileriye dönük gelişmelere yönelik bilgiler verilmiştir. Olası gelişmeler ve tespitlerden bahsederken, taraflı bir bakış açısıyla bahsedilmiştir. Tespit olarak sunulan durum olayın arka plan bilgisi, tarihsellikte ya da sosyal durumu açıklamayla bağlantılı değil; propagandanın tekrarıdır. Gerçekler çarpıtılmış ve kasıtlı olarak yanlış verilip okuyucu yanlış bilgilendirilmiştir. Haber dili propaganda yapma amacı taşımaktadır.

4. Bağlam Bilgisi

Ana olay, 7 Ekim tarihini işaret etmektedir. Mekân bağlamında; Filistin, İsrail ve Gazze isimleri anılmıştır. Olayın ana konusu teşkil eden taraflar; DEAŞ, Hamasve İsrail'dir. Sosyal ve politik ortamdan bahsedilirken; *“Müslümanların sürekli bir cihat arayışı içerisinde olduğu, bunu farklı bölgelerde ve yerlerde uygulamak istediği”* anlatılmıştır. *“İsrail'in ise tek amacının kendi varlığını muhafaza etmek niyetinde olduğu, dışarıdan gelen tehditlere karşı kendini savunmaya yönelik hareket ettiği”* anlatılmaktadır. Ancak savaş ortamı, fiziksel bir savaş ile birlikte propaganda savaşın yaşandığını da işaret etmektedir. Haber metni, ortaya atılan HAMAS'ıDEAŞ'a benzetmenin altını doldurmaya yönelik bir çaba içerisinde. Bu yönüyle bilgiler kasıtlı olarak çarpıtılmış ve dil, propaganda görevi görmüştür.

b. Yorum

1. Haber Kaynakları

İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu, İsrail dışişleri bakanlığı, Sawt al-Zarqawi, Ebu İmad el-Nayrabi'dir.

2. Olay Taraflarının Olaya Getirdikleri Yorumlar

İsrail Hamas'ın DEAŞ olduğunu, dolayısıyla DEAŞ'a karşı birlikte savaşılması gerektiğini ifade etmiştir. Ancak Hamas'ın olaya getirdiği yorumdan bahsedilmemiştir.

B. Mikro Yapı

1. Sentaktik Çözümleme

a. Cümle Yapılarının Aktif ya da Pasif Olması

“DEAŞ destekçileri bu karşılaştırmaya zaten kızmış durumda. DEAŞ, Hamas'ı "mürted" ve "kafir" bir hareket olarak görüyor ve onu İran'ın bölgesel vekili olarak hareket etmekle suçluyor. DEAŞ, Hamas'ın siyasi ve milliyetçi bir gündeme hizmet ettiğini, seçimlere katıldığını, şeriata göre yönetmeyi başaramadığını ve cihatçılara zulmettiğini savunuyor.” İfadesi incelenecek olunursa;

Aktif cümledir. Eylemi gerçekleştiren özne ve eylem açıkça belirtilmiştir. Bu cümlede de "DEAŞdestekçileri" ve "DEAŞ" özne olarak yer almakta ve "kızmışdurumda", "görüyor", "suçluyor" ve "savunuyor" gibi fiillerle aktif şekilde eylemler ifade edilmektedir. Cümlede, DEAŞ'ın ve destekçilerinin Hamas'a yönelik görüşleri ve suçlamaları net bir şekilde belirtilmiştir.

b. Cümle Yapılarının Basit ya da Karmaşık Olması

“DEAŞ tarihsel olarak belki de şaşırtıcı bir şekilde Filistin davası konusunda kararsız davrandı ve "Filistin'i özel olarak öne çıkaranları azarladı. DEAŞ, davanın etnik, milliyetçi veya siyasi değil dini bir mücadele olarak görülmesi gerektiğini savunuyor ve bunu Müslümanları "kafirlerle" karşı karşıya getiren küresel çatışmanın yalnızca bir arenası olarak görüyor.”

DEAŞ'ın Filistin davası konusundaki kararsızlığı ve Filistin'i özel olarak öne çıkaranları azarlaması. DEAŞ'ın, davanın dini bir mücadele olarak görülmesi gerektiğini savunması. DEAŞ'ın, bu durumu Müslümanları "kafirlerle" karşı karşıya getiren küresel çatışmanın bir parçası olarak görmesi. Bu ifadeler, bağlaçlar ve açıklamalarla birbirine bağlanarak cümleyi karmaşık hale getirilmiştir.

2. Yerel Bağdaşıklık

a. Nedensel İlişki

*“Hatta DEAŞ sempatzanlarının Mescid-i Aksa Tufanı'nda aktif rol aldığı yönünde iddialar bile var. İsrail ordusu, İsrail'in sınır bölgelerinden biri olan KibbutzSufa'da öldürülen Hamas militanlarının taşıdığı teçhizatla birlikte bulunduğunu söylediği DEAŞ bayrağının fotoğrafını yayınladı.”*HAMAS'ı DEAŞ ile aynı kategoriye koymayla alakalı iddiaların ortaya çıkış sebeplerinden bir tanesi olarak; Aksa Tufanı operasyonun ardından, öldürülen Hamasmensubunun taşıdığı teçhizatla birlikte DEAŞ bayrağının bulunması, Hamasve DEAŞ söylemenin nedenleri arasında gösterilmeye çalışılmıştır. Nedensel ilişki; bu iddiaların ve bu iddiaları destekleyen kanıtların olduğu gerekçesine dayanarak kurgulanmıştır. Bulunduğu iddia edilen bayrak üzerinden birbirini takip eden olaylar arasında mantıklı bir nedensel ilişki varmış gibi sunulmuştur.

b. İşlevsel İlişki

“DEAŞ, Hamas'ın Şii İran'la olan sıkı ilişkisini özellikle çileden çıkarıcı buluyor; DEAŞ ile ilgili mesajlar, grubun Tahran'daki yetkililerin "ajanları" olduğunu ve Kutsal Topraklarda Şii nüfuzunun yayılmasına yardım ettiğini iddia ediyor.” Burada, Hamas'ın Şii İran ile sıkı ilişki kurması olayı DEAŞ'ı çileden çıkartan olgulardan birisi olarak sunulmuştur ve DEAŞ'ın sevmediği hoşlanmadığı başka bir olguya sebep olacağı ifade edilmiştir. Müslümanların dini değerleri ve normları çerçevesinde değerlendirildiğinde; bu söylem haklı bir gerekçe olarak görülmektedir. Ancak güç dinamikleri bağlamında değerlendirildiğinde; İsrail'i memnun edecek bir durum ortaya çıkmaktadır. *“Hamas'ın Şii İran'la olan sıkı ilişkisi”*; İran, İslam alemi tarafından Şiiliği yüzünden hoş görülmeyen bir aktör, Hamas ise kutsal değerler için mücadele eden bir aktör olarak bilinmektedir. İkisi arasında *“sıkı ilişki”* olduğu ifade edilmiştir, *“sıkı”* kelimesi belirli bir bakış açısını sunmaktadır ve itiraz edilebilir niteliktedir. *“Özellikle”* ifadesi ile, DEAŞ'ın sözcülüğü yapılmıştır. Bu ifadede dil, farklı gruplar arasında bölünme ve çatışmayı körükleme dili olarak kullanılmıştır. Medya, güç istismarına giderek; gücünü belli bir ideolojiyi teşvik etmek için kullanmıştır.

c. Referansal İlişki

“İslam Devleti” vurgusu “İrak Şam İslam Devleti” yerine “İslam Devleti” ibaresi kullanılmıştır. Yer yer DEAŞ'ın geçmişteki olaylarından da üstü kapalı bir şekilde bahsedilmiştir. Her ne kadar üstü kapalı bir şekilde bahsedilsede; DEAŞ'ın geçmişteki eylemlerinin ve Batı dünyasındaki çağrışımları sağlıklı değildir. Bu sebeple, bağdaştırma yoluyla bir dine ve mensuplarına yönelik bir algı oluşturulmuştur. Buna ek olarak; DEAŞ'tan bahsedilirken “cihatçı” olarak bahsedilmesi de İslam'ın değerlerine saldırıdır. HAMAS-DEAŞ-Cihat vurgusu, gündemde vurgulanmaya çalışılmıştır. Hamas, İslam ve cihat vurgusunun DEAŞ ile yan yana anılması kötü niyetli bir göndermedir. Kelimelerin referansal anlamda bu şekilde kullanılması kusurlu, gereksiz ve inançlara saldırı amacı taşımaktadır.

3. Sözcük Seçimleri

“Mürted”, “kafir”, “kafir bayrağı”, “zalimler”, “Müşrikler”, “ajanlar” BBC'nin yaptığı bu haberde DEAŞ'ın Hamas'a yönelik ifadeleri bu şekilde aktarılmıştır. “Kahramanlar”, “muvahhitler”, “yalnız kurtlar”, “cihat”; DEAŞ'ın kendini tanımlarken kullandığı kelimeler ise doğrudan aktarılmıştır. Tırnak içerisinde belirtilen bu kelimelerin bazı noktalarda verilmesi normal olarak algılanabilir. Ancak Hamas'a yönelik ifadelerin hepsinin kötü çağrışimli olması, DEAŞ'ın kendini tanımlama ifadelerine birebir yer verilmesi ve bu kelimelerin olumlu çağrışımlar içermesi normal bir durum değildir. DEAŞ'ın siyasi ve ideolojik düşüncesi ve eylemlere bağlamında değerlendirildiğinde, İsrail propagandası ile birlikte DEAŞ propagandası da yapıldığı izlenimi vermektedir. Hamas, burada suçlanarak günah keçisi konumuna oturtulmuştur. Medya, gücünü belirli bir gündemi ve ideolojiyi teşvik etmek için kullanarak, güç istismarına gitmiştir.

4. Haber Retoriği

a. Fotoğraf

Fotoğraf korku endişeyi körüklemek amacıyla kullanılmıştır. Hamas benzetmesine dayanarak yüzleri maskeli, ellerinde silah, Hamas sözcüsünün açıklama yaparken işaret parmağını kullanmasına benzer işaret parmağını kaldırarak açıklama

yapan, üzerinde Arap yerel kıyafeti bulunan, salaş giyinmiş, saçlı sakalı birbirine karışmış bir kişi bulunmaktadır. Bu fotoğraf “İslam Devleti propagandası” açıklamasıyla paylaşılmıştır. Kültürel hassasiyet bağlamında; farklı inanç ve kültürler aşılanmıştır. “Irak Şam İslam Devleti” açılımı yerine, sadece “İslam Devleti” ibaresinin kullanılması gerçeği çarpıtmak veya kasıtlı olarak yanlış bilgi yaymak amacını taşımaktadır. İkinci fotoğraf ise haber metni İngilizce olmasına rağmen, Arapça olarak servis edilmiştir ve DEAŞ broşürünün içeriği olan bu fotoğraf çeviri yapılmadan, birebir verilmiştir.

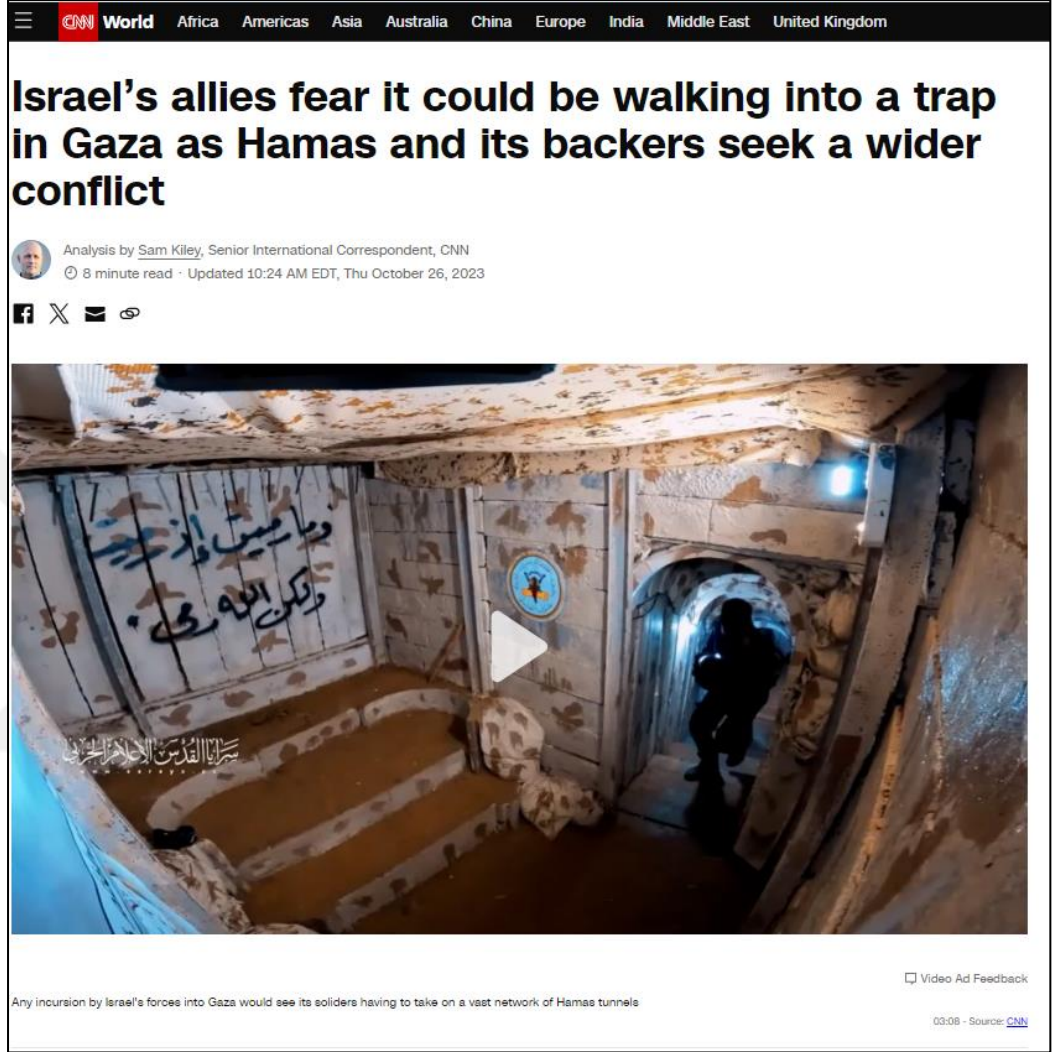
b. İnandırıcı Bilgiler

Konuyla alakalı yapılan yorumlar bir çıkarımdan ve propagandadan hareketle ifade edilmiştir. Metinde kullanılan taraflı dil, bilginin inandırıcılığını gölgelemiştir. Konuyla alakalı bağımsız ve tarafsız uzman görüşüne yer verilmemiştir.

c. Görgü Tanıklarının İfadeleri

Olayla alakalı görgü tanıklarının ifadelerini başvurmaya gerektirecek bir durum söz konusu değildir.

3.5.4.3. CNN International Bulguları

Şekil 20: CNN tarafından yapılan HAMAS'ın ISIS/DEAŞ Benzetilmesi İddiasına İlişkin Haberi

Kaynak: CNN, Israel's allies fear it could be walking into a trap in Gaza as HAMAS and its backers seek a wider conflict, 26.10.2023.

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

a. Başlık/lar

CNN International, 26 Ekim 2023 Tarihinde HAMAS, DEAŞ ile aynıdır söylemini; *“ Hamas ve destekçileri daha geniş bir çatışma arayışındayken İsrail'in müttefikleri İsrail'in Gazze'de bir tuzağa düşebileceğinden korkuyor (Israel's allies fear it could be walking into a trap in Gaza as HAMAS and its back ersseek a wider conflict) ”* (CNN International, 2023d) başlığı altında incelemiştir.

b. Haber Girişi

1. Spot/lar

Haber girişinde ilk olarak, bu bir saldırı mı? Tuzak mı? Sorusu sorulmuştur. *“İsrail'e, karşı saldırının Hamas'ı destekleyen İran tarafından gerçekleştirildiği”* ifade edilmiştir. *“ Hamas'ın her türlü saldırıya karşı planlanmış hazırlığı olacağı”* kesin bir dille ifade edilmiştir. Bunun için *“Gazze'nin altını tünellerle doldurduğu, İsrail ile karşılaşma planları yapmış olacağı”* aktarılmıştır. İsrail'in Gazze'ye yönelik bombardımanından bahsettikten sonra, *“Amerikan İngiliz ve diğer özel güçlerin Irak ordusuna DEAŞ'a karşı verdiği destek hatırlatılmış ve bunun uzun sürdüğü”* belirtilmiştir. HAMAS-DEAŞ bağlantısı bu noktadan itibaren başlamaktadır; tünel ağlarındaki benzerlikten yola çıkarak, *“iki grup arasında benzerlik olduğu”* ifade edilmeye çalışılmıştır. Giriş ve spot zayıf kötü niyetli ve komplo teorilerine dayanan bir karşılaştırma içermektedir. Bu yönüyle, bilgi çarpıtılmış ve bağlamından koparılmıştır.

c. Fotoğraf

Haber metninde bir adet video ve 3 fotoğraf kullanılmıştır. Bu fotoğraflardan iki tanesi Gazze'yi yukarıdan gösteren uydu görüntüsüdür. Bir fotoğraf ise, İsrail askeri birliklerinin görselini sunmaktadır.

2. Şematik Yapı

a. Durum

1. Ana Olayın Sunumu

Metine göre; DEAŞ'a karşı birleşen ittifak, DEAŞ'ı Musul'dan çıkarmak için 9 ay uğraşmış, DEAŞ ise hükümet birliklerine pusuya düşürmek için tünel sistemlerini kullanmıştır. Hamas da buna benzer becerilere sahiptir. HAMAS, İsrail birliklerini pusuya düşürürken, DEAŞ'ın yaptığına benzer şekilde video kaydına alıp, yayınlarak öfkeli ve radikal gençleri harekete geçirmiştir. *“Netanyahu, Hamas yeni Nazilerdir, onlar yeni DEAŞ'tır Naziler'e ve DEAŞ'a karşı birlikte savaşmalıyız” ifadesini kullanmıştır. “Hamas da DEAŞ ile aynı statüdedir, ancak sadece Yahudi devletini yok etmeye odaklanmıştır” ifadelerine yer verilmiştir.*

2. Sonuçlar

“Hamas, İslam öğretilerine dayalı bir Filistin devleti kurmayı umuyor, DEAŞ gibi hilafet iddiası yoktur. Hamas, Yahudi devletini yok etmeye karardır.” şeklinde sunulmuştur.

3. Ardalan Bilgisi

“İsrail'de Hamas öncülüğündeki baskınlarda yaklaşık 1.400 kişi öldürüldü. Gazze'deki Hamas kontrolündeki sağlık otoritelerinden alınan ve Ramallah'taki Filistin Sağlık Bakanlığı tarafından yayınlanan bilgilere göre, o tarihten bu yana İsrail saldırıları Gazze'de 6.400'den fazla insanı öldürdü ve 17.000'den fazla kişiyi de yaraladı.” İsrail'in kara operasyonu kaçınılmaz olarak bu rakamların artması anlamına gelecektir.” *“Eğer bir kara saldırısı başlarsa durum çok daha kötü olacak ve protestolar daha gürültülü olacak.”* Ardalan bilgisi kapsamında, olayın bağlamını oluşturan geçmiş olaylara, sonuçlarına ve olası gelişmelere dair bilgilere yer verilmiştir. Olası gelişmeler ve tespitler ele alınırken ideolojik bakış açısından değerlendirildiğinden, sivil kayıpların artması *“kaçınılmaz”* olarak ifade edilmiştir. Bu dil olası etkileri okuyucunun zihninde basitleştirme olarak algılanmaktadır ve haber kuruluşunun ideolojik bakış açısını yansıtmaktadır.

4. Bağlam Bilgisi

7 Ekim saldırısı olarak ifade edilen saldırının, “*Yahudi devletine karşı yapıldığı*” bilgisi paylaşılmıştır. “*İsrail’in yıllardan beri komşularıyla çatışma içerisinde olduğu, Arapların hiçbir zaman İsrail ile uzlaşmaya varmadığı ve varmayacağı*” bilgisine yer verilmiştir. Böylece İsrail’in tehdit altında olduğuna yönelik zihinlerde bir resim çizilmiştir. Sosyal ve politik durum sadece İsrail’in bakış açısıyla ele alınmıştır. Tarafların hangi durumda olduğu, hangi tehdit algısıyla yaşadıkları bilgisine yer verilmemiştir. Bu yönüyle İsrail lehine korku ve endişe körüklenmiştir. Filistinlilerin tehdit algısına yönelik sorunların olup olmadığı paylaşılmayarak önemli konular ve sorunlar görmezden gelinmiş ya da yok sayılmıştır. Ayrıca “*uzlaşmadan kaçan grubun Araplar*” olduğu belirtilmiş, “*saldırgan*” olarak tasvir edilmiştir. Bu yönüyle, metin taraflıdır, önyargı oluşturmaktadır ve tek yönlü bir bakış açısını sunmuştur. Medya, gücünü belirli bir gündemi teşvik etmeye yönelik kullanmıştır.

b. Yorum

1. Haber Kaynakları

İsrail Başbakanı Benjamin Netanyahu, Amerikan Başkanı Joe Biden ve Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron’dur.

2. Olay Taraflarının Olaya Getirdikleri Yorumlar

“*Hamas yeni Nazilerdir. Onlar yeni DEAŞ ve tıpkı dünyanın, medeni dünyanın, Nazilere karşı birleştiği ve DEAŞ’e karşı birleştiği gibi, biz de onlarla birlikte savaşmalıyız*” İsrail Başbakanı Benjamin Netanyahu tarafından dillendirilen bu benzetmeye karşılık Hamas’ın görüşüne ya da karşıt benzetmesine yer verilmemiştir.

B. Mikro Yapı

1. Sentaktik Çözümleme

a. Cümle Yapılarının Aktif ya da Pasif Olması

“Hiç şüphe yok ki Hamas'ın İsrail askerlerine yönelik saldırılarını "öldürme videoları" çekmeye hazır propaganda ekipleri de var. Hiçbir şey öfkeli genç erkekleri kanlı ve cesur filmlerden daha fazla alevlendirmez veya radikalleştirmez; DEAŞ bize bunu öğretti.” Bu cümlede "propaganda ekipleri" öznesi, "öldürmevideolarıçekmeyehazır" eylemini gerçekleştiriyor. Aynı şekilde, "DEAŞ" öznesi, "bize bunu öğretti" eylemini gerçekleştiriyor. Her iki durumda da özne ve fiil doğrudan ve net bir şekilde ifade edilmiştir. Bu yönüyle cümleler aktif olarak kullanılmıştır.

b. Cümle Yapılarının Basit ya da Karmaşık Olması

“İsrail başbakanı BinyaminNetanyahu, uzun yıllar boyunca Hamas ile sözde İslam Devleti arasında düz bir çizgi çizdi. İsrail-HAMAS çatışmasını zaten medeniyetler çatışması olarak görüyor.”

Netanyahu'nun Hamas ile İslam Devleti arasında düz bir çizgi çizmesi, Netanyahu'nun İsrail-Hamas çatışmasını medeniyetler çatışması olarak görmesi. Bu iki düşünce "İsrail başbakanı Binyamin Netanyahu" öznesi etrafında birleştirilmiştir ve cümle, birbirine bağlı iki ana düşünce içerdiğinden dolayı karmaşık bir yapıya sahiptir. Cümle yapılarının birçoğu karmaşık bir şekilde yapılandırılmıştır.

2. Yerel Bağdaşıklık

a. Nedensel İlişki

“Biden: Burada annelere, babalara, büyükanne ve büyükbabalara, oğullara, kızlara, çocuklara, hatta bebeklere olanlara bakıp da adalet için haykırmamak mümkün değil - adalet yerini bulmalı - ama sizi uyarıyorum, bu öfkeyi hissederken öfkeniz sizi tüketmesin” dedi. "11 Eylül'den sonra Amerika Birleşik Devletleri'nde öfkeliydik. Adaleti gördük ve adaleti sağladık ama aynı zamanda hatalar da yaptık.”

“Bu hatalar ABD öncülüğünde Irak'ın işgaline, İslam'ın Batı'dan saldırı altında olduğuna dair yaygın inanışa, Orta Doğu'da kaosa, sözde İslam Devleti veya Halifeliğin kendisine ve dünya çapında terör saldırılarına yol açtı.”

“Amerika'nın Irak'ı işgali ve DEAŞ'a karşı yapılan ortak saldırılar, bu saldırılar İslam dünyasında Batı tarafından İslam'a karşı bir saldırı algısı oluşturduğu yorumu yapılırken, aslında bu algının yanlış olduğu ve ilerleyen zamanlarda DEAŞ'ın batıya karşı terör saldırılarında bulunduğu” aktarılmıştır. *“11 Eylül'de Amerika'nın da bazı hatalar yaptığını ancak sonunda adaleti sağladığı”* bilgisine yer verilmiştir. Ne kadar eleştiri olursa olsun, bu eleştirilere karşı geçmiş tecrübelerden yola çıkarak, Batı dünyasının ve İsrail'in güvenliği için Hamas'a karşı saldırıların devam etmesi gerektiği mantıksal olarak birbirini takip eden olaylar bağlamında sunulmaya çalışılmıştır.

b. İşlevsel İlişki

“Ancak İsrail'in kara operasyonu kaçınılmaz olarak bu rakamların artması anlamına gelecektir. İki tarafta da.” “Ancak” kelimesi bir zıtlığı ifade etmektedir. Cümle içerisinde ifade edilmek istenenin; İsrail'in o güne kadar yaptığı saldırılar sonucunda hayatını kaybeden insanların sayısı oldukça fazla olduğu, ancak bu durumun “kaçınılmaz” olduğudur. Durum bu şekilde ifade edilirken, “ancak” ve “kaçınılmaz” kelimeleri bu ölümlerin normalleştirilmesi anlamını taşımaktadır. Hayatını kaybeden insanlardan “rakam” olarak bahsedilmiştir ve ölümler bu şekilde basitleştirilmiştir. “İki tarafta da” ifadesi ile yaşanan olaya karşı “objektifiz” mesajı verilmek istense de bir önceki cümle bu iddiayı yalanlamaktadır. Metin bu yönüyle incelendiğinde, olay ve olgu arasında kazandırılmak istenen bakış açısı; Filistinlilerin yaşadığı her şeyin sıradan olduğu, İsrail'in operasyonunun zorunlu olduğudur. Dil, bu yönüyle güçlü aktörleri koruma ve güçlünün gündemini teşvik etme amacı taşımaktadır.

c. Referansal İlişki

“11 Eylül'den sonra ABD'de öfkeliydik. Adaleti görüp adaleti elde ederken hatalar da yaptık.” 11 Eylül saldırısının ardından Amerika'da bir öfke olduğundan bahsedilmiş, yapılan saldırıya karşılık saldırmanın “adalet” olduğu ifade edilmiştir. *“Adaleti sağlarken Amerika'nın da bazı hatalar yaptığı ancak adaleti elde ettiği”* ifade edilmiştir. Dolayısıyla Gazze'ye karşı yapılacak saldırı karşılık verme amacı taşıyacaktır. Bu karşılık sırasında İsrail de bazı hatalar yapabilir mesajı verilmektedir.

“Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron Salı günü İsrail’de “(Terör gruplarına karşı) mücadele merhametsiz olmalıdır” dedi.” Emanuel Macron’un “mücadele merhametsiz olmalıdır” açıklaması da eklenerek özelde Hamas’a, genelde ise Gazze’ye karşı mücadele teşvik edilmiştir.

“Hamas’ın son vahşeti bir Büyük Guignol⁷ dehşetiydi, ancak militan hareket, DEAŞ değil.” Hamas’ın DEAŞ’ı birebir taklit ettiği, sadece isimlerinin farklı olduğu ifade edilmeye çalışılmıştır. Hamas, DEAŞ’ın esinlendiği ve eski bir teknik olan “Büyük Guignol”den esinlenerek, dehşet verici sahneler oluşturmak için özel efektler kullandığı ve izleyiciler üzerinde güçlü bir duygusal tepki uyandırmayı hedeflediği ima edilmiştir. Burada, Hamas ve DEAŞ’ın aynı teknikleri kullandığı, ufak bir isim farkıyla ayrıştığı yönünde propaganda yapılmıştır. Referanslar özellikle hafızalara kazınan olaylardan seçilerek, duygulara hitap etmek amaçlanmıştır. Burada dehşet ve korku dili kullanılmadan dehşet hatırlatılmıştır.

3. Sözcük Seçimleri

Metinde “DEAŞ-İslam Devleti” ifadesi birbirinin yerine alternatif olarak kullanılan kelimelerdir. Birbirinin yerine kullanıldığı durumlarda da “terör” ifadesi ile birlikte kullanıldığı görülmektedir. Metinde kültürel hassasiyet göz ardı edilmiştir, farklı kültürlerle ve inançlara karşı saygılı bir dil kullanılmamıştır. Bunun aksine, nefret ve düşmanlığı teşvik edecek saldırgan bir dil seçilmiştir. “Rakamlar”, savaşta hayatını kaybeden insanlardan rakamlar olarak bahsedilmesi kötü niyetli bir yaklaşımdır. Bu yönüyle, sorumsuz bir bakış açısı sergilenmiştir. “Hamas kontrolündeki sağlık otoritelerinden alınan ve Ramallah’taki Filistin Sağlık Bakanlığı tarafından yayınlanan bilgilere göre...” Bilgileri sağlayanlardan “Sağlık otoriteleri” olarak bahsedilmesi bilgileri çarpıtma ve bağlamından koparma amacı taşımaktadır. Neden bakanlık ya da yetkili değil? Neden, Hamas kontrolünde olduğu ifade edilmiştir? Böylece Gazze’den gelen bilgilere karşı ihtiyatlı olunması gerektiği mesajı verilmektedir. Gazze’de toplu olarak bilgi alınacak başka bir kurum ve kuruluş olmadığı düşünüldüğünde, hiçbir

⁷Büyük Guignol, Fransızca "Grand Guignol" olarak bilinen ve 1897-1962 yılları arasında Paris’te faaliyet gösteren ünlü bir tiyatro türüdür. Bu tiyatro, özellikle şok edici ve korkutucu sahneleriyle tanınırdı ve genellikle şiddet, dehşet ve grotesk unsurlar içeren oyunlar sahnelenirdi.

bilginin sağlanamayacağı açıktır. Bu yönüyle amaç, gelen bilgileri güvenilir olmaktan çıkartıp, akıllarda soru işareti oluşturmaktadır. Burada da okuyucu kasıtlı olarak yanlış yönlendirilmiştir. Sözcük seçimleri kötü niyetli, önyargılı ve kusurludur.

4. Haber Retoriği

a. Fotoğraf

Haber metninde bir adet video ve üç fotoğraf kullanılmıştır bu fotoğraflardan iki tanesi Gazze'yi yukarıdan gösteren uydu görüntüsüdür, bir fotoğraf ise İsrail askeri birliklerinin görselini sunmaktadır. Videoda, teröristler olarak ifade edilen Hamas'ın tünel ağı gösterilmiştir. Tünellerin karmaşık bir yapıya sahip olduğu binlerce kilometre uzunlukta olduğu aktarılmıştır. Serbest bırakılan yaşlı bir rehinenin tünelin karmaşıklığı ile alakalı açıklamasına yer verilmiştir. Videoda dil korku ve endişeyi körüklemek için kullanılmıştır. Kişi ve gruplara karşı önyargılı ve basmakalıp kötü tasvirler bulunmaktadır.

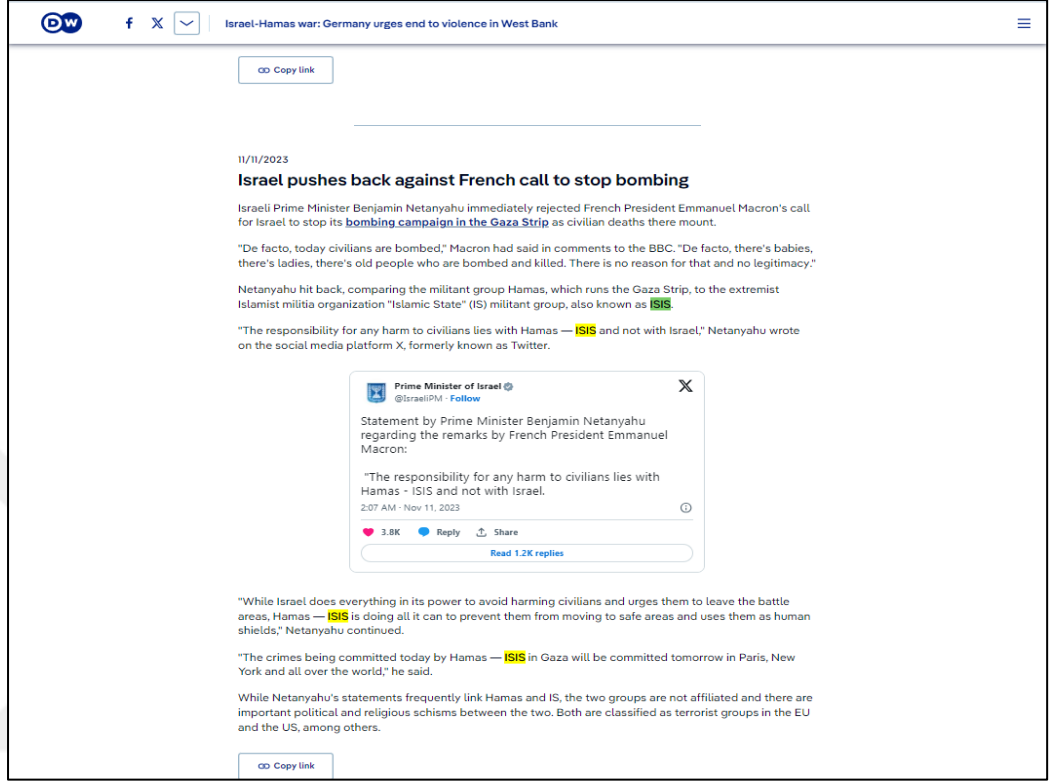
b. İnandırıcı Bilgiler

Somut bir örnek olarak DEAŞ sunulmuştur. Ancak yine metin içerisinde “*iki grubun da farklı amaçlarının ve hedeflerinin olduğu*” bilgisine yer verilmiştir. Bu yönüyle metinde çelişkili ve yüzeysel tasvirlerle zorlama bir benzetme çabası içerisine girildiğini göstermektedir. Bağımsız kuruluşların ve bağımsız uzman görüşlerinin yer almadığı metin, komplo teorilerini hatırlatan, gerçeklere dayanmayan ve spekülatif iddiaları gündeme getiren taraflı yayıncılığı akıllara getirmektedir.

c. Görgü Tanıklarının İfadeleri

Olayla alakalı görgü tanıklarının ifadelerini başvurmayı gerektirecek bir durum söz konusu değildir.

3.5.4.4. Deutsche Welle Bulguları

Şekil 21:Deutsche Welle tarafından yapılan HAMAS'ın ISIS/DEAŞ'a Benzetilmesi İddiasına İlişkin Haberi

Kaynak: Deutsche Welle, (Israel pushes back against French call to stop bombing, 11.11.2023).

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

a. Başlık/lar

Deutsche Welle 11 Kasım 2023 Tarihinde HAMAS, DEAŞ ile aynıdır söylemini yaşanan bir olay bağlamında ele almıştır. “İsrail, Fransa'nın bombalamayı durdurma çağrısına karşı çıktı (Israel pushes back against French call to stop bombing).” (Deutsche Welle, 2023c). Başlığını kullanmıştır ve başlık yaşanan olayla alakalı değildir.

b. Haber Girişi

1. Spot/lar

“İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu, Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'un, sivil ölümleri artarken İsrail'in Gazze Şeridi'ndeki bombalama kampanyasını durdurması yönündeki çağrısını derhal reddetti.”

“Macron BBC'ye yaptığı açıklamada, "Bugün fiili olarak siviller bombalanıyor" demişti. "Fiili olarak bebekler var, hanımlar var, bombalanan ve öldürülen yaşlılar var. Bunun hiçbir gerekçesi ve meşruiyeti yok.”

“Netanyahu, Gazze Şeridi'ni yöneten militan grup Hamas'ı, DEAŞ olarak da bilinen aşırı İslamcı milis örgütü "İslam Devleti" (İD) militan grubuyla karşılaştırarak karşılık verdi.”

Netanyahu, daha önce Twitter olarak bilinen sosyal medya platformu X'te "Sivillere verilecek her türlü zararın sorumluluğu İsrail'e değil Hamas'a (DEAŞ'a) aittir" diye yazdı.” Giriş kısmında olayın ne olduğu, nerede yaşandığı bilgisi paylaşılmıştır. Spotta ise, İsrail'e yönelik yapılan eleştiriye karşı İsrail başbakanı Netanyahu, Batı dünyası için problem olarak görülen DEAŞ'a vurgu yaparak, mesajla karşılık verdiği görülmektedir.

c. Fotoğraf

Olayla alakalı fotoğraf paylaşılmamış, İsrail Başbakanı'nın X resmi hesabından Emmanuel Macron'a karşı *"Sivillere verilen herhangi bir zararın sorumluluğu İsrail'e değil, Hamas-DEAŞ'e aittir.”* Paylaşımı gösterilmiştir.

2. Şematik Yapı

a. Durum

1. Ana Olayın Sunumu

Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron *“fiili olarak bebekler var kadınlar var bombalanan ve öldürülen yaşlılar var bunun Hiçbir gerekçesi ve meşruiyeti*

yok” demiştir. Bunun üzerine İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu “*yaşanan ölümleri Hamas'sa bağlayarak, bütün sorumluluğun onlara ait olduğunu*” ifade etmiştir. Deutsche Welle ise Netanyahu 'nun açıklamasına yer vermeden önce, sorumluluk bilincinin dışına çıkarak; inançlara karşı aşağılayıcı bir dil kullanmış, DEAŞ'ı bir dinin öğretileri ile aynı çerçeveye içerisinde oturtarak tanıtmıştır.

2. Sonuçlar

Netanyahu'nun açıklamaları sık sık Hamas ile DEAŞ'ı birbirine bağlasa da iki grubun birbiriyle bağlantısı olmadığı ve ikisi arasında önemli siyasi ve dini ayrılıkların olduğu aktarılmıştır.

3. Ardaan Bilgisi

“Netanyahu, Gazze Şeridi'ni yöneten militan grup Hamas'ı, DEAŞ olarak da bilinen aşırı İslamcı milis örgütü "İslam Devleti" (İD) militan grubuyla karşılaştırarak karşılık verdi.”

“Her ikisi de diğerlerinin yanı sıra AB ve ABD'de terörist gruplar olarak sınıflandırılıyor.” Netanyahu'nun bu benzetmeyi tekrar tekrar gündeme getirmesine gerekçe, Macron'un İsrail'e yönelik çağrısıdır. Netanyahu, çeşitli gerekçeler göstererek bu benzetmeyi yapmıştır. Haber kuruluşu ise bu olaya önce kötü niyetli bir yorum yapmış ve ardından açıklık getirmiştir. Bu yorum inançlara karşı saldırgan ve aşağılayıcı bir dille ifade edilirken, açıklamanın bir kısmı ise bir olguyu ifade etmek için kullanılmıştır ve bilgilendiricidir.

4. Bağlam Bilgisi

Olayla alakalı tarih bilgisi açıkça ifade edilmemiştir. İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırılarından bahsedilmiştir. Olaya dahil olan kişiler; Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron ve İsrail başbakanı Binyamin Netanyahu'dur. Sosyal ve politik durumdan bahsedilecek olursa; politik durumun, propaganda yapmaya elverişli bir ortam hazırladığı bir dönemdir. Az söz ile fazla etki oluşturmak için çağrışımlardan

yararlanılmıştır. Metinde de ifade edildiği gibi, her iki grup da birbirinden ayrıdır. Haber metninin sonunda bu açıklama yapılmasına rağmen, metnin yorumlanmasında okuyucuyu yanlış yönlendirme bağlamında önyargılı ifadeler kullanılmaya devam edilmiştir.

b. Yorum

1. Haber Kaynakları

İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu ve Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'dur.

2. Olay Taraflarının Olaya Getirdikleri Yorumlar

Ana olaya konu olan Hamas ve İsrail'dir. İsrail Başbakanı'nın ifadelerine yer verilirken, Hamas'ın açıklaması, savunması ya da iddiasına yönelik ifadeler yer almamaktadır. Bu yönüyle, haber metninde hem ithama maruz kalan grubun sesinin temsil edilmemesi sağlanmış hem de güçlü aktörler korunmuştur.

B. Mikro Yapı

1. Sentaktik Çözümleme

a. Cümle Yapılarının Aktif ya da Pasif Olması

"Netanyahu şöyle devam etti: "İsrail sivillere zarar vermemek için elinden gelen her şeyi yapıyor ve onları savaş alanlarını terk etmeye çağırırken, Hamas-DEAŞ sivillerin güvenli bölgelere gitmesini engellemek için elinden geleni yapıyor ve onları canlı kalkan olarak kullanıyor." Aktif olan bu cümlede, eylemi gerçekleştiren özne açıkça belirtilmektedir ve fiil doğrudan özneye bağlanmıştır. Bu cümlede, Netanyahu'nun söyledikleri doğrudan ifade edilmiştir ve şu eylemler aktif olarak belirtilmiştir: *"İsrail ... elinden gelen her şeyi yapıyor.", "İsrail ... onları savaş alanlarını terk etmeye çağırıyor.", "Hamas-DEAŞ ... elinden geleni yapıyor.", " Hamas-DEAŞ ... onları canlı kalkan olarak kullanıyor."*; her bir eylemin öznesi (İsrail veya

Hamas-DEAŞ) doğrudan belirtilmiş ve fiillerle aktif olarak bağlanmıştır. Bu nedenle, cümleler aktif yapıda kurulmuştur.

b. Cümle Yapılarının Basit ya da Karmaşık Olması

“Netanyahu, Gazze Şeridi'ni yöneten militan grup Hamas'ı, DEAŞ olarak da bilinen aşırı İslamcı milis örgütü "İslam Devleti" (İD) militan grubuyla karşılaştırarak karşılık verdi.” Cümlesi basit bir cümledir. Bu cümlede de tek bir düşünce ifade edilmektedir: Netanyahu'nun Hamas'ı “İD” ile karşılaştırarak bir açıklama yapması; cümlede, Netanyahu'nun bu karşılaştırmayı yaptığı belirtilmiş ve bu karşılaştırmanın içeriği açıklanmıştır. Dolayısıyla, cümle tek bir ana fikri taşıdığı için basit bir cümle olarak değerlendirilmektedir.

2. Yerel Bağdaşıklık

a. Nedensel İlişki

“Netanyahu, daha önce Twitter olarak bilinen sosyal medya platformu X'te "Sivillere verilecek her türlü zararın sorumluluğu İsrail'e değil Hamas-DEAŞ'a aittir" diye yazdı.”, *“Netanyahu şöyle devam etti: "İsrail sivillere zarar vermemek için elinden gelen her şeyi yapıyor ve onları savaş alanlarını terk etmeye çağırırken, Hamas-DEAŞ sivillerin güvenli bölgelere gitmesini engellemek için elinden geleni yapıyor ve onları canlı kalkan olarak kullanıyor.”* İsrail başbakanının dilinden aktarılan bu ifadeler, mantıksal olarak birbirini takip eden olay olarak görülmüş, aralarında nedensel bir ilişki olduğu kanaatine varılarak haber metninde kendine yer bulmuştur. Böylelikle İsrail'in propagandası tekrar edilerek destek olunmuştur.

b. İşlevsel İlişki

“DEAŞ olarak da bilinen aşırı İslamcı milis örgütü...” *"İslam Devleti"* bu ifadede “da” bağlacı bilgiyi çarpıtmak ve bağlamından koparmak amacıyla kullanılmıştır. Burada “da” bağlacı bir açıklamayı ifade ederken, tanımlar ters bir şekilde yerleştirilmiştir. DEAŞ vurgusu birincil konumdan alınıp, ikincil konuma

düşürülmüştür. Asıl vurgu DEAŞ’a değil “İslamcı milis örgüt”e yapılmıştır. Bu yönüyle inançlara yönelik önyargılı, aşağılayıcı ve sorumsuzca bir dil kullanılmıştır.

c. Referansal İlişki

“Gazze Şeridi’ni yöneten militan grup Hamas’ı, DEAŞ olarak da bilinen aşırı İslamcı milis örgütü, “İslam Devleti” (İD) militan grubuyla karşılaştırarak karşılık verdi.” “İslamcı milis örgütü” vurgusu kötü niyetli olarak ifade edilmiştir. DEAŞ “İslamcı milis örgüt” olarak anılmış, buna ek olarak “İslam Devleti” ifadesi de eklenmiştir. Her iki grup da “militan” olarak anılmış ve ikisi arasında bir bağ kurulmuştur. Ters bir mantık olarak; İslam vurgusu ile DEAŞ’a yönelik bir nefret söylemi üzerinde durulmuştur. İslami bir yapı olan Hamas’a yönelik gönderme de yapılmıştır, mevcut olaylar üzerinden nefreti körükleme ve önyargı oluşturma çabası referansal ilişki ile açıkça kendini belli etmektedir.

3. Sözcük Seçimleri

“Canlı kalkan” Hamas’ın Gazze’li sivilleri canlı kalkan olarak kullandığına yönelik bu ifade Netanyahu tarafından dillendirilmiş ve haber kuruluşu tarafından aktarılmıştır. Medya güç istismarına giderek, gücünü belirli bir gündemi teşvik etmek için kullanmıştır. “İslamcı milis örgüt” ifadesi habercilik etik ilkelerine uymamaktadır. Zira inançlara karşı bir hakaret içermektedir. “Gazze şeridini yöneten militan grup Hamas” ifadesinde “yöneten” ve “militan” kelimelerinin yan yana kullanılması sallantılı bir ifade olmakla birlikte; bir yönüyle Hamas’ın Gazze’yi yönettiği gerçeğini ortaya çıkartıp, meşru bir yapı olduğunu ortaya koyarken; diğer yandan “militan” ifadesi eklenerek Gazze’nin Hamas’tan kurtarılması gereken bir yapı olduğuna yönelik bir algı oluşturulmaya çalışılmıştır.

4. Haber Retoriği

a. Fotoğraf

Olayla alakalı fotoğraf paylaşılmamış, İsrail Başbakanının resmi hesabından Emmanuel Macron'a karşı *"Sivillere verilen herhangi bir zararın sorumluluğu İsrail'e değil Hamas-DEAŞ'a aittir."* Paylaşımı gösterilmiştir. Bu yönüyle, hassas konulardan olan sivillerin hayatı hiçe sayılmış ve onlara verilecek herhangi bir zarardan İsrail'in sorumluluğu bu benzetme ile algı yapılarak ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır.

b. İnandırıcı Bilgiler

Haber metninin neredeyse tamamı İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu'nun açıklamalarını içermektedir. Karşıt görüşlere ve bağımsız uzman değerlendirmesine yer verilmemiştir. Bu yönüyle haber metni belirli bir bakış açısını sunarak, İsrail'in propagandasına destek vermiştir.

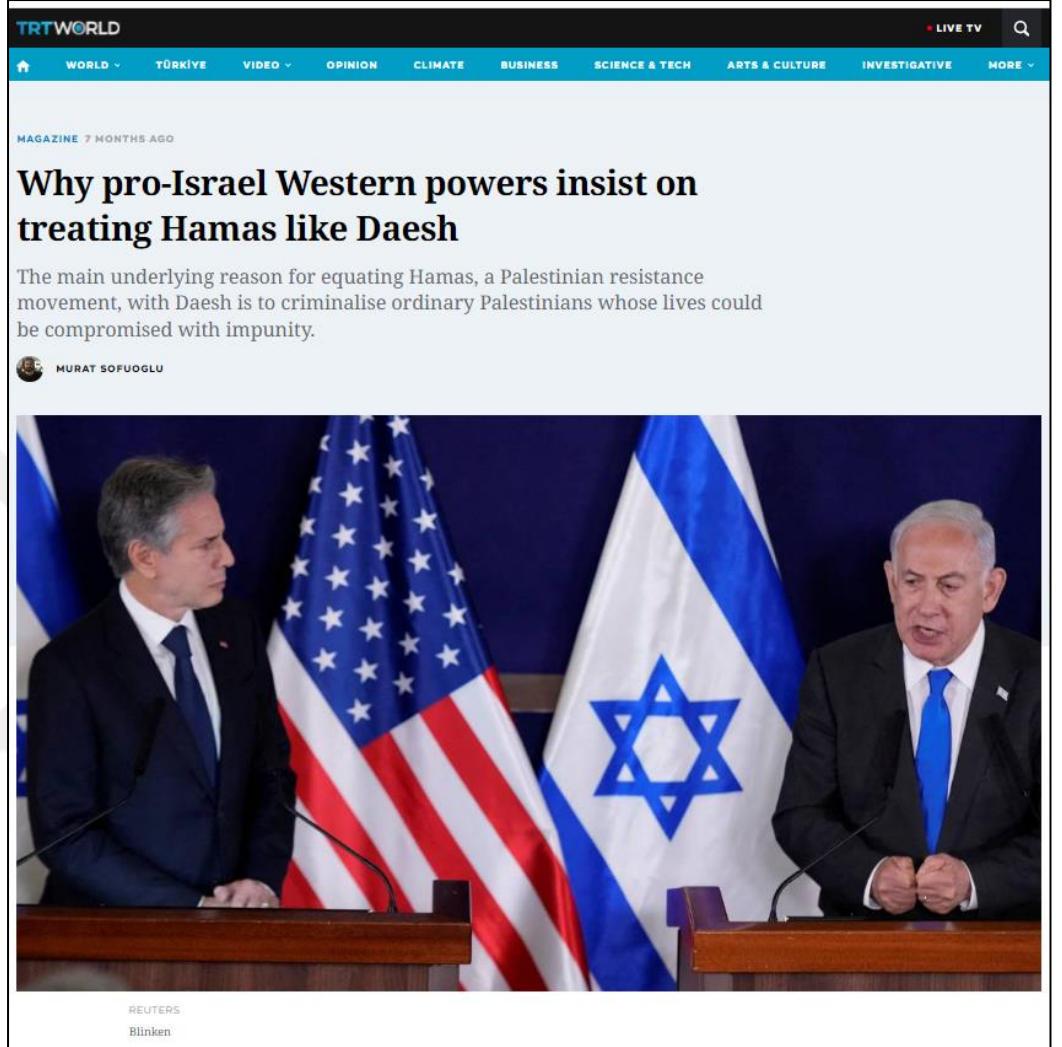
c. Görgü Tanıklarının İfadeleri

Olayla alakalı görgü tanıklarının ifadelerine başvurmayı gerektirecek bir durum söz konusu değildir.

3.5.4.5. Russia Today Bulguları

Russia Today, konuya yönelik olumlu ya da olumsuz anlamda bir haber yapmamıştır. Bu yönüyle bu konu görmezden gelinmiştir.

3.5.4.6. TRT World Bulguları

Şekil 22: TRT World tarafından yapılan HAMAS'ın ISIS/DEAŞ Benzetilmesi İddiasına İlişkin Haberi

Kaynak: TRT World, Whypro-Israel Western powers insist on treating Hamas like Daesh?, 07.10.2023.

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

a. Başlık/lar

TRT World 7 Ekim 2023 tarihinde, yani saldırıların yaşandığı gün bu iddiayı hemen gündemine almış ve “İsrail yanlısı Batılı güçler neden Hamas'a Deaş gibi davranmakta ısrar ediyor? (Why pro-Israel Western Powers insist on treating Hamas like Daesh?)” (TRT World, 2023d) başlığı altında analiz etmiştir. Ayrıca alt başlık ve açıklama olarak “Filistin direniş hareketi HAMAS'ı DEAŞ'le eşitlemenin altında yatan temel neden, hayatları cezasızlıkla tehlikeye atılabilecek sıradan Filistinlileri kriminalize etmektir.” ifadelerine yer verilmiştir. Burada farklı bir bakış açılarını denge gözetilerek sunulmuştur.

b. Haber Girişi

1. Spot/lar

“Düşmanlarının insanlığını elinden almak, İsrail'in Hamas'ı tanımlamak için benimsediği Amerikan oyun kitabının bir parçasıdır. Sonuç olarak İsrail devleti, Filistinli direniş gruplarından ve onların sivil destekçilerinden "insansı hayvan" olarak bahsetmek gibi insanlıktan çıkarıcı bir dil kullanarak, çoğu savaş suçuna varan askeri eylemlerini meşrulaştırmaya çalışıyor.”

“Güçlü bir siyasi kanadı olan direniş grubunun güçlü bir yetkiyle seçimleri kazanmasının ardından Hamas, 2007'den bu yana Gazze'yi yönetiyor. DEAŞ, “nihilist” şiddetiyle ve kafa kesme ve halkın önünde idam etme gibi orta çağdan kalma cezalarla tanındığından, İsrail'in Hamas'ı aynı şekilde gösterme girişimleri, tıpkı Hamas yönetimi altındaki sivilleri öldürme izni almayı amaçlıyor. ABD liderliğindeki DEAŞ karşıtı koalisyon, Suriye ve Irak'taki terörle mücadele operasyonları sırasında binlerce sivil öldürdü.” Haber girişi ve spotunda, nasıl ve neden sorularına cevap aranmıştır. Bu kısımda İsrail ve Amerika'ya yönelik sert eleştiride bulunulmuştur. HAMAS, DEAŞ ile aynıdır söyleminin propaganda amacıyla yapıldığını ve İsrail'in askeri eylemlerini meşrulaştırma amacı taşıdığına vurgu yapılmıştır. Spot kısmında ise Hamas'ın 2007 yılında seçimle iş başına geldiği, DEAŞ'ın ise kirli işler yaptığı hatırlatılmıştır. Amerika'nın DEAŞ'ı bahane ederek Irak'ta binlerce sivil öldürdüğü gibi, İsrail'in de bu benzetme yoluyla Amerikan tarzı bir propaganda ile, sivilleri öldürmek için zemin hazırladığı ifade edilmiştir. Bu yönüyle, okuyucuya Amerika ve İsrail söylemlerine karşı

benzerlik üzerinden belirli bir bakış açısı sunulmuş ve olayı bu şekilde yorumlamak teşvik edilmiştir. Aynı zamanda, güçlü aktörler ve resmi anlatılar eleştirilerek, bir yönüyle de komplo teorileri çerçevesinde iddialar dillendirilmiştir. Giriş ve spot oldukça güçlü anlamlar taşımakla birlikte, açıklayıcı bilgiler sunmaktadır.

c. Fotoğraf

Haber metninde üç adet fotoğraf kullanılmıştır. Birinci fotoğrafta Amerikan Dışişleri Bakanı Antony Blinken ve İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu'nun açıklama yaparken çekilmiş fotoğrafı görülmektedir. Diğer iki fotoğraftan birincisinde İsrail saldırılarında zarar gören bir anne ve üç çocuğu gösterilmiştir. Diğer fotoğrafta ise de Irak'ta DEAŞ karşıtı koalisyonun Kuzey Irak'a saldırılarının ardından göç eden siviller, yıkılmış şehir ve şehir içerisinde yıkık bir cami fotoğrafı kullanılmıştır.

2. Şematik Yapı

a. Durum

1. Ana Olayın Sunumu

“İsrail öncülüğünde, Amerika ve Batı dünyasının, HAMAS ve DEAŞ aynıdır söylemi İsrail'in düşmanlarının insanlığını elinden alma çabası olduğu” aktarılmıştır. Bütün Filistinlileri hedef tahtasına oturtacak bu söylemin, *“İsrail'in deyimiyle; insansı hayvan tanımlamasının bir tezahürü olduğu”* ifade edilmiştir. Bu propaganda İsrail Başbakanı tarafından ifade edilmiş ve Batılı liderler tarafından da dillendirilmiştir. Amerika'nın yurtdışı *“Terör Operasyonları”*nda içerideki sesi kısabilmek için *“teröristler”* şeytanlaştırmış, içerideki sesi bu şekilde kısmayı başarmış ve sivil katliamlara karşı gelebilecek tepkileri de en aza indirmiştir. HAMAS ve DEAŞ benzetmesinin de ABD'nin diğer örgütlere karşı kullandığı propaganda ile aynı anlamı taşıdığı anlatılmıştır.

2. Sonuçlar

İsrail'in HAMAS ve DEAŞ eşittir söylemi, Amerika'nın Ortadoğu ülkelerini işgal ederken kullandığı propaganda ile aynı işlevi görmek için kullanılmak istenmektedir.

3. Ardalan Bilgisi

“Güçlü bir siyasi kanadı olan direniş grubunun güçlü bir yetkiyle seçimleri kazanmasının ardından Hamas, 2007'den bu yana Gazze'yi yönetiyor. DEAŞ, “nihilist” şiddetiyle ve kafa kesme ve halkın önünde idam etme gibi orta çağdan kalma cezalarla tanındığından, İsrail'in Hamas'ı aynı şekilde gösterme girişimleri, tıpkı Hamas yönetimi altındaki sivilleri öldürme izni almayı amaçlıyor. ABD liderliğindeki DEAŞ karşıtı koalisyon, Suriye ve Irak'taki terörle mücadele operasyonları sırasında binlerce sivil öldürdü” Haber metninde bu kısım geçmiş olaylara dair bilgi vermektedir. Olayın nasıl gerçekleştiği, siyasi ve sosyal duruma dair önemli bilgiler sunmaktadır. DEAŞ, Hamas ve İsrail'in; ideolojisi, tarihi ve olayın arka planına yönelik konularda açıklayıcı bilgiler mevcuttur. Bu bilgiler dramatik ve sansasyonel bir şekilde sunulmuştur. DEAŞ'a karşı suçlayıcı ve nefret dili hâkimdir.

4. Bağlam Bilgisi

Bağlam bilgisi kapsamında; *“Hamas'ın, 7 Ekim'de İsrail'e karşı bir saldırı gerçekleştirdiği”* bilgisi ile zamana vurgu yapılmıştır. *“Yaşanan olayların hem Filistin'i hem de İsrail'i etkilediği”* vurgulanmış, İsrail ve Hamas ile birlikte başlayan bu olaya *“uluslararası aktörlerin ve devletlerin de müdahil olduğu, olayın propaganda savaşına dönüştüğü”* aktarılmıştır. Haber metninde iletilmek istenen asıl mesaj; bu propaganda ile, Hamas'ın 7 Ekim saldırısına yol açan etkenler ve koşullar hakkındaki her türlü tartışmayı susturmak olduğudur. Bu sebeple Hamas, DEAŞ ile eşitlenerek şeytanlaştırılmıştır.

b. Yorum

1. Haber Kaynakları

Uluslararası Kriz Grubu'nun Irak, Suriye ve Lübnan proje direktörü Heiko Wimmen, Siyasi Analist İbrahim Moiz, Orlando merkezli hukuk profesörü ve Güvenlik, Irk ve Haklar Merkezi'nden Nadia Ahmad'dır.

2. Olay Taraflarının Olaya Getirdikleri Yorumlar

Olayla alakalı tarafların yorumlarına ve görüşlerini yer verilmemiştir.

B. Mikro Yapı

1. Sentaktik Çözümleme

a. Cümle Yapılarının Aktif ya da Pasif Olması

“Uzmanlar, demografik uzmanların 2075 yılına kadar dünyanın en büyük dininin İslam olacağını tahmin etmesi nedeniyle, Batı'nın Hamas gibi Müslümanların çoğunlukta olduğu her grubun terörist faaliyetler yürütme konusunda bir tür motivasyona sahip olduğuna dair şüphesinin insanlığın geleceği için pek de iyi bir fikir olmayabileceğini söylüyor.” Cümlesi aktiftir.

Eylemi gerçekleştiren özne açıkça belirtilmiş ve fiil doğrudan özneye bağlanmıştır. Bu cümlede: *"Uzmanlar ... söylüyor."*, *"Demografik uzmanlar ... tahmin ediyor."* Her iki eylemin öznesi (uzmanlar ve demografik uzmanlar) doğrudan belirtilmiştir ve fiillerle aktif olarak bağlanmıştır. Bu nedenle, cümle aktif yapıda kurulmuştur.

b. Cümle Yapılarının Basit ya da Karmaşık Olması

“11 Eylül'den sonra George W. Bush, ABD'nin Irak ve Afganistan'da kanlı savaşlar başlattığı ve daha fazla kişinin ölümüne yol açtığı tartışmalı Terörle Savaş'ı tanımlamak için "haçlı seferi" kelimesini kullanarak, iyiye karşı kötüyü ele alan yeni bir retorik ortaya attı. İki ülkede bir milyondan fazla insan var.” Cümlesi karmaşıktır. Birden fazla düşünce veya ifadeyi birleştirerek bağlaçlarla birbirine bağlanmıştır. Bu cümlede birkaç bağımsız ve bağımlı düşünce bir araya getirilmiştir:

“George W. Bush'un 11 Eylül'den sonra 'haçlı seferi' kelimesini kullanarak yeni bir retorik ortaya atması, ABD'nin Irak ve Afganistan'da savaşlar başlatması, bu savaşların daha fazla kişinin ölümüne yol açması, bu durumun 'iyi' ve 'kötü' kavramlarını ele alan bir retorik oluşturması, iki ülkede bir milyondan fazla insanın ölmesi; bu ifadeler, bağlaçlar ve açıklamalarla birbirine bağlanarak cümleyi karmaşık hale getirmektedir.

2. Yerel Bağdaşıklık

a. Nedensel İlişki

“Bütün Müslümanlar ve Araplar terörist olarak resmediliyor. Önce El Kaide'ydik. Sonra DEAŞ. Ahmad, TRT World'e "Şimdi de Hamas" diyor. Batılı analistler; Müslümanlara yönelik ayırım gözetmeyen suçlamaların yanı sıra, ABD öncülüğündeki işgallerin DEAŞ gibi bazı terör gruplarının ortaya çıkmasında ne kadar kritik bir rol oynadığını da kabul ediyor.”

“Bush gibi, 7 Ekim saldırısından sonra ABD'den Avrupa'ya kadar önde gelen Batılı liderlerin "kadim kötülük" ve "kadim kötülük" ten söz etmesi, birçok Müslümanın İslam'dan bahsettiğini düşünmesine neden oldu. Bu açıklamalar; İsrailli liderlerin Hamas'ı "hayvansı insan" ve "medeniyet düşmanı" olarak tanımlamasının ardından ortaya çıktı.” iki olay arasında zamansal yakınlık bulunmaktadır. Yakın zamanda meydana gelen bu olaylar arasında, mantıksal olarak birbirini takip eden olaylar nedensel bir ilişki varmış gibi sunulmuştur. Bu bakış açısı kapsayıcı bir şekilde sunulmakla beraber, ayrıca resmi anlatılar ve aktörler eleştirel sorgulamaya tabi tutulmuştur.

b. İşlevsel İlişki

“11 Eylül'den sonra George W. Bush, ABD'nin Irak ve Afganistan'da kanlı savaşlar başlattığı ve daha fazla kişinin ölümüne yol açtığı tartışmalı Terörle Savaş'ı tanımlamak için "haçlı seferi" kelimesini kullanarak, iyiye karşı kötüyü ele alan yeni bir retorik ortaya attı.” Burada, Amerikan başkanının Irak ve Afganistan'da “kanlı savaşlar

başlattığı” “ve” “daha fazla kişinin ölümüne yol açtığı” ifade edilirken; “ve” bağlacıyla daha fazla kişinin ölümüne yol açan olayın, Amerikan başkanının başlattığı “kanlı savaş” gösterilmiştir. Ayrıca Başkan Bush’un, “terörle savaş” ifadesine “tartışmalı” denilerek haber kuruluşu tarafından bu söylemin kabul edilmediği ifade edilmeye çalışılmıştır. Burada, bağlaçlar ve deyimler ile yaşanan benzerleri olaylara dikkat çekilerek; benzer olaylara ve Amerika’ya, anlatılarına ve aynı paralellikte devam eden yeni girişimlere karşı sorgulayıcı bir anlam ve bakış açısı kazandırılmaya çalışılmıştır.

c. Referansal İlişki

Metninde, İsrail’in “Filistinli direniş gruplarından ve onların sivil destekçilerinden insansı hayvan olarak” söz etmesi “askeri eylemlerini meşrulaştırma” faaliyetine referans olarak gösterilmiştir. Bu yönüyle, İsrail’in eylem öncesi propagandası olarak ifade edilmiştir. Hamas’tan “Filistin direniş hareketi” olarak bahsedilmiş, terör ve benzeri ithamlara karşı korunmuş, ayrıca meşruiyet kazandırılmıştır. “Direniş grubunun güçlü siyasi kanadı” olarak Hamas gösterilmiştir. Bu yönüyle Hamas hem siyasi hem de askeri olarak meşru bir aktör olarak tanıtılmıştır. “Hamas’ın 2007’den bugüne kadar Gazze’yi yönettiği” ifade edilerek, seçilmiş olduğu vurgusu yapılmıştır. DEAŞ’tan terörist bir grup olarak bahsedilerek, kıyaslamanın kabul edilemeyeceği vurgulanmıştır. “Arka kapı görüşmeleri” olarak belirtilen ifade; Hamas ve İsrail arasında daha önceden de görüşme yapıldığını, şu an bunun gözardı edildiği aktarılmıştır. Şu an terörist olarak adlandırılan grubun bir zamanlar meşru bir aktör olarak faaliyet gösterdiğine yönelik referanslar bulunmaktadır. Metinde, Hamas’ın meşru bir temsilci ve aktör olduğuna yönelik söylemleri destekleyecek; İsrail’in ifade ettiği üzere HAMAS ve DEAŞ eşittir söylemini zayıflatacak ifadelere ve referanslara yer verilmiştir.

3. Sözcük Seçimleri

“Filistin’in bölgesi olan Gazze” Filistin’in bölgesi ifadesi Gazze’ye bir aidiyet ithaf etmektedir. Bu yönüyle detaylı bir anlatım sergilenmiştir. “Gazze’nin 2007’den

beri abluka altında olduğu” ifade edilmiştir. “*Abluka*”dan bahsedilmesi, Gazze’nin yaşadığı sorun ve sıkıntıyı incelikli bir şekilde sunma amacı taşımaktadır. “*Hamas özdeşliği*” ifadesi benzerlik kelimesinden farklı bir anlam sunmakla birlikte; olayın arka planını ortaya çıkartacak derinlemesine bir analiz sunmuştur. “*İsrail’in savaştaki tutumu ve olası bir kara işgaline yönelik*” ifadesinde “*işgal*” sözcüğü olası senaryolar ve niyetleri belirtmek için kullanılmıştır. Medya aynı zamanda burada, gücünü belli bir gündemi teşvik etmek için kullanmıştır. DEAŞ’ın “*nihilist şiddeti*” ifadesinde “*nihilist*” kavramıyla her türlü yapıyı yok etmeye çalışan, mevcut düzenin tamamından rahatsız olan bir yapı olduğu Hamas’ın ise “*özgürlük için savaştığı*” vurgulanmıştır.

4. Haber Retoriği

a. Fotoğraf

Haber metninde üç adet fotoğraf kullanılmıştır. Birinci fotoğrafta Amerikan Dışişleri Bakanı Antony Blinken ve İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu’nun açıklama yaparken çekilmiş fotoğrafı görülmektedir. Diğer iki fotoğraftan birincisinde İsrail saldırılarında zarar gören bir anne ve üç çocuğu gösterilmiştir. Diğer fotoğrafta ise de Irak’ta DEAŞ karşıtı koalisyonun Kuzey Irak’a saldırılarının ardından göç eden siviller, yıkılmış şehir ve şehir içerisinde yıkık bir cami fotoğrafı kullanılmıştır. Kullanılan fotoğraflar metin içeriği ile uyumludur. Amerika’nın, Ortadoğu ülkelerini işgal ettiğinden bahsedilmiş ve Netanyahu ile ABD Dışişleri bakanının çekilmiş fotoğrafı kullanılmıştır. Bu fotoğraf, zihinlerde geçmişe yönelik çağrışımlar oluşturması bakımından önemlidir. Aynı zamanda komplo teorisyenlerinin iddialarını da akıllara getirmektedir. İsrail’in saldırılarında çocuklarıyla birlikte yaralanmış bir anne, üç çocuğu ile hastane koridorunda çaresizce ve yaralı bir şekilde beklemektedir. Bu görsel, duyguları harekete geçirmek amacıyla dramatik bir şekilde sunulmuştur. Üçüncü fotoğrafta ise; Amerika’nın DEAŞ’a yönelik saldırısında bölgeyi terk etmek zorunda kalan ve harap olmuş bir şehri göstermektedir. Bu fotoğraf, aslında Amerika’nın DEAŞ bahanesiyle şehri tarumar ettiğini ifade ederken; İsrail’in de Hamas bahanesiyle Gazze’yi tarumar etme niyetinde olduğu şeklinde yorumlanabilir.

b. İnandırıcı Bilgiler

Haber metninde bağımsız üç kişi veya kuruluşun iddialara yönelik değerlendirmelerine yer verilmiştir. Yapılan değerlendirmeler birbiriyle tutarlıdır ve derinlemesine bir analiz ortaya çıkarmıştır. Ancak, sunulan bilgiler belirli bir bakış açısına göre çerçevelenmiş ve sunulmuştur. Karşıt görüşlere yer verilmemiştir.

c. Görgü Tanıklarının İfadeleri

Olayla alakalı görgü tanıklarının ifadelerini başvurmaya gerektirecek bir durum söz konusu değildir.

Genel Değerlendirme

İsrail başbakanı ve diğer yetkililer, 7 Ekim'de başlayan saldırılarla eşgüdümlü olarak Hamas'a yönelik çeşitli benzetmeler öne sürmüştür. Bu benzetmelerden bir tanesi de HAMAS'ın ISIS/DEAŞ ile eşit olduğu söylemidir. *Al Jazeera*, konuyla alakalı müstakil bir haber başlığı açmamıştır. İddia, İsrail'e yönelik eleştiriler arasında, bir bağlam üzerinden ele alınmıştır. Haber metni, İsrail'in resmi anlatımlarına yönelik eleştirel bir bakış açısı geliştirmiştir. Haber dili taraflı bir bakış açısını yansıtmaktadır ancak kimsenin gündeme getirmediği konular, önemli bağlam bilgisi kapsamında ele alınmıştır. Anlaşılması zor olan karmaşık bu konuyu, net ve anlaşılır şekilde ifade etmesi yönünden açıklık ilkesine uygun hareket edilmiştir. Haber dili bazı noktalarda objektiflikten uzaktır ancak konuya ve olaylara objektif bir şekilde yaklaşmıştır. Bazı noktalarda bilgiler çarpılmış ve bağlamından kopararak aktarılmıştır. Toplumun inanç ve değer yargılarına karşı saygısız ifadeler yer verilmiştir. Metin, belirli bir bakış açısına göre çerçevelenip sunulan bilgiler içerse de yaşanan olay ve olgulara yönelik bilgiler eleştirel ve açıklayıcı bir dil kullanımıyla ifade edilmiştir. *BBC*, ortaya atılan iddianın iddia da olsa altını doldurmaya yönelik gereksiz bir tutum içerisine girmiştir. Bilgiler kasıtlı olarak çarpıtılmış ve dil, İsrail propagandasını tekrar etme amacıyla kullanılmıştır. Haber kuruluşu, korku ve endişeyi körükleme dilini kullanmıştır. Gruplar arasında bölünme ve çatışmayı körükleme arzusıyla hareket edildiği görülmektedir. Taraflardan, Hamas'a yönelik ağır suçlayıcı ifadeler yer almaktadır. Kültürel hassasiyet

göz ardı edilmiştir ve inançlara karşı hakaret dili hâkimdir. Belirli bir kesime yönelik saldırgan ve aşağılayıcı ifadeler yer verilmiştir. İsrail'in propagandası tekrar edilerek, medya gücü belirli bir gündemi teşvik etmeye yönelik kullanılmıştır. Haber metninde kullanılan dil, okuyucuyu belirli bir şekilde düşünmeye sevk etmeye yönelik manipülatif bir dildir. *CNN*, HAMAS ve ISIS/DEAŞ benzetmesini hem ideolojik hem de taktiksel kabiliyet bağlamında ele almıştır. Ardalan ve bağlam bilgisi kapsamında, ana olayla ilgisi olmayan bilgilere de yer verilmiştir. Bilgiler bağlamından kopartılarak ve çarpıtılarak sunulmuştur, böylece okuyucu yanlış yönlendirilmiştir. Metinde korku ve endişe dili hâkimdir. İsrail'in, propaganda amacıyla kullandığı bu benzetme manipülatif bir şekilde sunulmuş ve İsrail'in propagandası desteklenmiştir. Haber kuruluşu güç istismarına giderek, medya gücünü belirli bir gündemi teşvik etmek için kullanmıştır. Olayın taraflarından Hamas'a yönelik saldırgan ve suçlayıcı bir dil kullanılmıştır. Kültür ve dini inançlar dikkate alınmayarak, aşağılayıcı bağlamda referanslarla sunulmuştur. *Deutsche Welle*'nin konuyu ele alış biçimi İsrail'in iddialarının ve propagandasının tekrarlanması şeklinde olmuştur. Bu yönüyle, medya kuruluşu medyanın gücünü kullanarak, belli bir gündemi teşvik etmek için kullanmıştır. Olayın sonunda ancak konuya açıklık getirecek bilgilere yer verilmiştir. Haber dili, kültürel hassasiyeti dikkate almayarak, farklı kültürlerle ve inançlara yönelik aşağılayıcı ve saldırgan ifadelerle doludur. Olayın taraflarından Hamas'a yönelik suçlayıcı ve aşağılayıcı ifadeler kullanılmıştır. Bilgiler manipülatif bir şekilde sunulmuş, okuyucu belirli bir şekilde düşünmeye yönlendirilmiştir. *Russia Today*, propaganda amacıyla kullanılan bu benzetmeyi gündemine almamıştır. Bu yönüyle bu konuda hem tarafsız kalmış hem de önemli konuları görmezden gelmiştir. *TRT World*, İsrail'in anlatısına ve propagandasına eleştirel bir şekilde yaklaşmıştır. Haber dili objektiftir ancak bilgiler İsrail anlatısının karşısındadır. Ana konu detaylı ve bilgilendirici içerikler ile birbirini takip etmektedir. Bu yönüyle, bağlam bilgisi tutarlıdır ve kopukluğa yer vermemektedir. Ancak olaylar anlatılırken yer yer ön yargılı anlatılmıştır. Haberin sunumunda gösterişe kaçılarak, olay dramatik bir şekilde sunulmuştur, böylece okuyucunun duygularına hitap etmesi amaçlanmıştır. Haber kuruluşunun, derinlemesine bilgiler sunarak, anlaşılması güç olan konular hakkında kanıtlı ve aydınlatıcı bir içerik oluşturduğu görülmektedir.

Kategorize edilecek olursa; Al Jazeera ve TRT World, ortaya atılan iddia ve propagandaya yönelik dil sınırlarını belli bir seviyede tutarak, sert bir eleştiriye tabi tutmuştur. BBC, CNN ve Deutsche Welle, İsrail'in propagandasını destekleyecek bir dil kullanmıştır. Russia Today ise bu konuyu gündemine almamıştır.

3.5.5. Şifa Hastanesi Önünde Ambulans Konvoyunun Vurulması Olayı Bulguları

3.5.5.1. Al Jazeera Bulguları

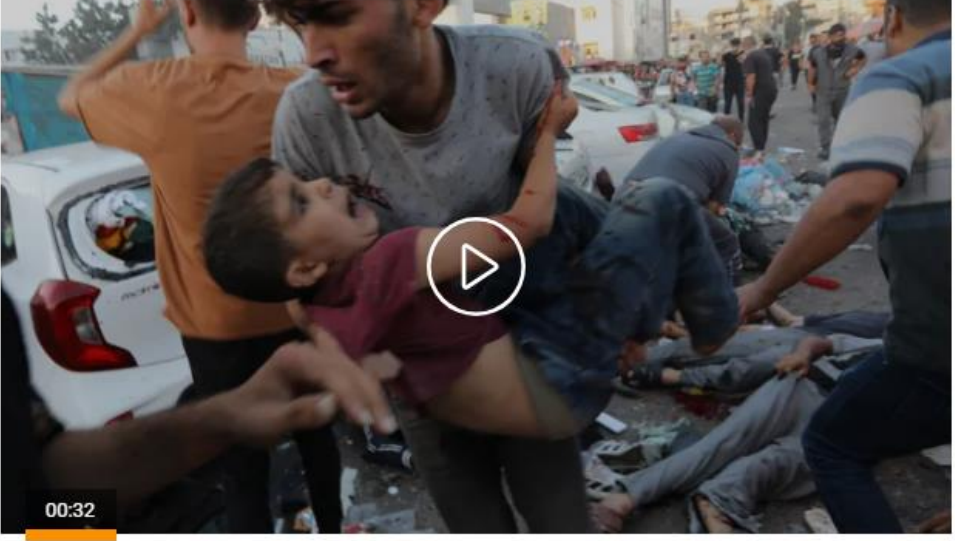
 ALJAZEERA

News ▾ Israel War on Gaza Features Opinion Video More ▾

News | Israel-Palestine conflict

Israeli air strike on ambulances kills 15, injures 60, Gaza officials say

Officials say vehicles were transporting critically wounded patients from al-Shifa Hospital to the Rafah border crossing.

00:32

3 Nov 2023 | Updated: 4 Nov 2023 07:51 AM (GMT)

 |

Şekil 23: Al Jazeera'nin Şifa Hastanesi Önünde Ambulanların Vurulması Olayına İlişkin Haberi

Kaynak: Al Jazeera, Israeli air strike on ambulances kills 15, injures 60, Gaza officials say, 03.11.2023.

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

a. Başlık/lar

Al Jazeera, 3 Kasım 2023 Tarihinde yaşanan olayla alakalı “*Gazze yetkilileri, İsrail'in ambulanslara düzenlediği hava saldırısında 15 kişinin öldüğünü, 60 kişinin yaralandığını söyledi (Israeli airstrike on ambulances kills 15, injures 60, Gaza officials say)*” (Al Jazeera, 2023e) başlığını kullanmıştır. Haber başlığında; olayın ne olduğu, nasıl olduğu ve fail bilgisine yer verilirken; “*Yetkililer, araçların ağır yaralı hastaları El Şifa Hastanesi'nden Refah sınır kapısına taşıdığını söyledi.*” alt başlığında ise nerede olduğu bilgisine yer vermiştir.

b. Haber Girişi

1. Spot/lar

Haber girişinde, sağlık yetkililerine ve yardım görevlilerine dayandırılan bilgiye göre; “*İsrail'in kuşatması altındaki Gazze şeridindeki El Şifa Hastanesi yakınında, ambulans konvoyuna hava saldırısı düzenlendiği, 15 kişinin öldüğü ve 60 kişinin yaralandığı*” bilgisi paylaşılmıştır. Haberin spotunda ise sağlık bakanlığı sözcüsünün yaptığı açıklamada, “*bir ambulans konvoyunun, ağır yaralı hastaları El Şifa Hastanesi'nden, Mısır ile Refah sınır kapısına taşıdığı sırada İsrail saldırısının hedefi olduğuna*” yönelik bilgi, yetkililere dayandırarak, detaylı bir şekilde verilmiştir.

c. Fotoğraf

Haber girişinde bir tane video paylaşılmıştır. Video; *“Gazze'nin en büyük hastanesinin dışındaki saldırıda ambulans konvoyu vuruldu”* etiketiyle paylaşılmış ve *“dikkat rahatsız edici içerik”* uyarısıyla başlamaktadır. Olayla alakalı fotoğraf paylaşılmamıştır.

2. Şematik Yapı

a. Durum

1. Ana Olayın Sunumu

Sağlık yetkilileri ve yardım görevlilerine göre; İsrail'in, kuşatma altındaki Gazze'de El Şifa Hastanesi yakınında ambulans konvoyuna düzenlediği saldırıda 15 kişi hayatını kaybetmiş, 60 kişi de yaralanmıştır. Konvoyda ağır yaralı hastaların bulunduğu, bu hastaların Mısır ve Refah Sınır Kapısı'na götürülürken vurulduğu bilgisi aktarılmıştır. Uluslararası kuruluşlardan çeşitli tepkilerin geldiği ifade edilerek; İsrail'in, saldırıyı ambulansa karşı değil, Hamas hedefine yönelik yaptığı iddiasına dolaylı olarak yer verilmiştir.

2. Sonuçlar

İsrail'in El Şifa Hastanesi yakınında ambulans konvoyuna düzenlediği saldırıda 15 kişi hayatını kaybetmiş ve 60 kişi de yaralanmıştır.

3. Ardalan Bilgisi

Olay yaşanmadan önce *“Kızılhaç ve Kızılay'a haber verildiği, mağdurların ambulanslarda taşınacağı bilgisinin paylaşıldığı”* açıklamasına yer verilerek; olayın öncesine, *“bir ambulansın hastaneye bir kilometre kala, diğer ambulansın hastanenin 2 metre uzağında vurulduğu”, “15 kişinin öldüğü ve 60 kişinin yaralandığı”* bilgisi paylaşılarak, olayın nasıl gerçekleştiği ve sonucu aktarılmıştır. Sosyal durumdan bahsedilecek olursa; *“İsrail'in, bölgeye yönelik devam eden bombardmanı ve ablukası nedeniyle Dünya Sağlık Örgütü'ne göre %164'lük yatak doluluk oranı ile ciddi bir aşırı*

kalabalığın olduğu” ve insani felaketin yaşandığı bir durumdan bahsetmek mümkündür. Haber metninde, siyasi çekişmelerden ziyade, odaklanılan konu olayın kendisidir. İçerikte, olaya açıklık getirilmeye çalışılmıştır. Bu yönüyle bilgiler detaylandırılmış ve tarafsız bir şekilde sunulmuştur.

4. Bağlam Bilgisi

Olayla alakalı zaman bilgisinde, tam saat bilgisi kullanılarak; “*yerel saat ile 16.05*” ifadesine yer verilmiştir. Mekân bilgisi olarak; “*Gazze Şehrinin en büyük hastanesi olan El Şifa Hastanesinin yakını*” belirtilmiştir. Ana olaya dahil olan kişiler; siviller, Hamas ve İsrail’dir. Kurum olarak; Dünya Sağlık Örgütü, Sağlık Bakanlığı, Filistin Kızılayı’dır. Haber metninde, olaya dahil olan kurumların açıklamalarına sık sık yer verilmiştir. İsrail’in iddiaları doğrudan aktarılmamış, Hamas’ın savunmasına yer verilmemiştir. Bu yönüyle bakıldığında, odaklanılan konu özellikle ambulanslara yapılan saldırı olayıdır.

b. Yorum

1. Haber Kaynakları

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) Genel Direktörü TedrosAdhanomGhebreyesus, Sağlık Bakanlığı, Filistin Kızılayı (PRCS), Filistinli fotoğrafçı Abdulhakim Abu Reyash’dır.

2. Olay Taraflarının Olaya Getirdikleri Yorumlar

İsrail’in ambulansları vurduğuna yönelik açıklamasına isim verilerek doğrudan yer verilmemiştir. Ancak, metin içerisinde saldırının Hamas’a yönelik yapıldığı iddiası resmî açıklama üzerinden aktarılmıştır. Hamas’ın, olaya ya da iddialara yönelik açıklamasına doğrudan veya dolaylı olarak yer verilmemiştir.

B. Mikro Yapı

1. Sentaktik Çözümleme

a. Cümle Yapılarının Aktif ya da Pasif Olması

“İsrail ordusu, uçaklarından birinin bir ambulansı vurduğunu doğruladı ve İsrail askerlerinin ambulansın savaş bölgesindeki konumlarına yakın bir Hamas birimi tarafından kullanıldığını değerlendirdiklerini söyledi.” Cümlesi ele alınacak olursa: Aktiftir; özne: “İsrail ordusu”, fiil: “doğruladı”, nesne: “bir uçağın bir ambulansı”, ek bilgi: “İsrail askerlerinin ambulansın savaş bölgesindeki konumlarına yakın olduğunu değerlendirdikleri” Bu cümlede eylemi gerçekleştiren özne (İsrail ordusu) belirtilmiş ve eylem açık bir şekilde ifade edilmiştir. Dolayısıyla cümle aktif bir yapıya sahiptir.

b. Cümle Yapılarının Basit ya da Karmaşık Olması

“Gazze'deki en büyük hastane olan El Şifa, İsrail'in bölgeye yönelik devam eden bombardımanı ve ablukası nedeniyle DSÖ'ye göre yüzde 164'lük yatak doluluk oranıyla ciddi bir aşırı kalabalıkla karşı karşıya.” Cümlesi ele alınacak olursa; karmaşıktır, cümlelerin ana fikri, El Şifa hastanesinin durumunu ve bu durumun İsrail'in bölgeye yönelik bombardımanı ve ablukası nedeniyle artan yatak doluluk oranıyla nasıl ilişkilendirildiğini ifade etmektir. Bu cümlede durum, birçok farklı bilgi bir araya getirilerek detaylarla açıklanmıştır, dolayısıyla karmaşıktır.

2. Yerel Bağdaşıklık

a. Nedensel İlişki

“İsrail ordusu, uçaklarından birinin bir ambulansı vurduğunu doğruladı ve İsrail askerlerinin, ambulansın savaş bölgesindeki konumlarına yakın bir Hamas birimi tarafından kullanıldığını değerlendirdiklerini söyledi.”

“İddiaları destekleyecek kanıt sunmadan, Hamas'ın savaşçıları ve silahları taşımak için ambulansları kullandığını belirten kuruluş, saldırıda çok sayıda Hamas savaşçısının öldürüldüğünü de sözlerine ekledi.” Bu olaylar yakın zamanda meydana gelen olaylardır. Bu ifadede; İsrail'in, “ambulansların vurulmasına gerekçe olarak Hamas'ın ambulansları kullanmasını” ve “ambulansların savaş bölgesindeki konuma

yakın olduğunu” iddia etmesi “*destekleyecek kanıt sunulmadan*” ortaya atılan bir iddia olarak sunulmuştur. İsrail’in, “*Hamas hedefini vurmasını*” “*kanıtsız bir iddiaya*” dayandırmış, aynı iddiaya göre; İsrail’in, “*çok sayıda Hamas savaşçısının öldürüldüğünü de söylemesi*”; burada “*de*” ifadesi ile, İsrail’in bu iddiasını da kanıt sunmadan ortaya attığını vurgulanmaktadır. Bu yönüyle güçlü aktör ve resmi anlatısı eleştiriye tabi tutulmuş ve sorgulanmıştır.

b. İşlevsel İlişki

“*Hastaları tahliye eden ambulanslara yönelik saldırı haberleri*” Burada, “*hastaları tahliye eden ambulanslar*” ifadesinin verilmesi gereksizdir. Zira, haberin devamında “*Dünya Sağlık Örgütü genel direktörünün, ambulansların her zaman her koşulda korunması gerektiği*” yönünde açıklamasına yer verilmiştir. “*Hastaları tahliye eden ambulanslar*” ifadesi ile, bağımsız kuruluşların anlatıları tekrarlanmıştır. Bu yönüyle haber metni belirli bir bakış açısına göre çerçevelenmiş ve sunulmuştur. Okuyucunun duygularına hitap etmek amaçlanmıştır. “*İsraili yetkililere göre İsrail’in Gazze saldırısı, Hamas savaşçılarının İsrail’in güneyine düzenlediği saldırıda çoğu sivil en az 1.405 kişiyi öldürmesinin ardından geldi.*” Bu ifadede, “*İsraili yetkililere göre*” denilerek, Gazze saldırısına sebep olarak Hamas’ın ilk saldırısı gerekçe gösterilmiştir ancak bu gerekçeyi İsraili yetkililere dayandırmıştır. Bu ifade; bir yönüyle bilgilerin bağlamından kopartılarak ve çarpıtılarak sunulması, bir yönüyle de geçmişe yönelik bir göndermedir. İsrail’in şimdiki saldırılarının, Hamas saldırıdan önce de yapıldığı ancak Hamas’ın bu saldırısının; İsrail’in, Gazze’ye yönelik saldırısına bir bahane teşkil ettiği anlaşılabilmektedir. “*İsraili yetkililere göre*” ifadesinin, taktiksel işlevi yerine getirmesi amacıyla kullanıldığı anlaşılmaktadır.

c. Referansal İlişki

“*Bu bir sağlık konvoyuydu*” bu ifade hem duygusal hem de retorik anlamda kullanılmıştır. Okuyucunun duygularını harekete geçirme anlamı taşımaktadır. Sağlık konvoyundan bahsedilerek, metnin başka bir yerinde “*doğrudan hedef alındı*”, “*İsrail füzesi tarafından vuruldu*”, “*sağlık ekiplerinin kasıtlı olarak hedef alınması*” gibi ifadelerle birlikte kullanılmış ya da referans olarak sunulmuştur. Bu yönüyle; İsrail’in

yaptığı suçu tekrarlayarak, propaganda yapmak amaçlanmaktadır. Doğrudan suçlama yerine, birbiriyle tutarlı açıklamaları vererek; İsrail'in sivilleri kasıtlı olarak vurduğu mesajı iletilmiştir. İsrail'in söylemleri ve iddiaları bu şekilde zayıflatılmıştır.

3. Sözcük Seçimleri

“PRCS, dördü sağlık bakanlığına ve biri PRCS'ye ait olan ambulans konvoyunun hedef alınmasını kınadı.” “Sağlık Bakanlığı'na ait ambulanslar”, bu ifade; vurulan ambulansların Sağlık Bakanlığına ve Kızılay'a, yani resmi bir kuruma bağlı olduğu, dolayısıyla İsrail'in iddia ettiği gibi “*Hamas mensuplarını taşımadığı*” yönündeki iddiaları ve açıklamaları güçlendirmek amacıyla vurgulanmıştır. Bu vurgu karmaşık bir konuyu detaylandırarak açıklaması bakımından önem arz etmektedir. “*İsrail'in... hava saldırısı, kuşatması, saldırısı, füzesi*” gibi ifadelerle, konu fail belirtilerek açığa çıkartılırken; aynı zamanda faile yönelik suçlayıcı bir dile işaret etmektedir. Ancak, bu suçlama saldırgan bir tavır içerisinde belirtilmemiştir.

4. Haber Retoriği

a. Fotoğraf

Haber girişinde bir tane video paylaşılmıştır. Video; “*Gazze'nin en büyük hastanesinin dışındaki saldırıda ambulans konvoyu vuruldu*” etiketiyle paylaşılmış ve “*dikkat rahatsız edici içerik*” uyarısıyla başlamaktadır. Olayla alakalı fotoğraf paylaşılmamıştır. Haber metninde kullanılan videoda; kucakta taşınan, korkmuş, ağlayan ve yaralanmış bir çocuğun görüntüsü ile başa tutturulmuştur. Video açıklamalı bir şekilde sunulmuştur. Kaos ortamını gösteren bir videodur. Videoda; vurulmuş bir ambulans, ambulansın yanında vurulmuş bir at ve at arabası görülmektedir. Buna ek olarak; insanların koşuşturarak yaralıları bir yerlere yetiştirme çabası içerisinde olduğu görülmektedir. Gösterilen video yaşanan olayın büyüklüğünü göstermesi açısından yeterlidir.

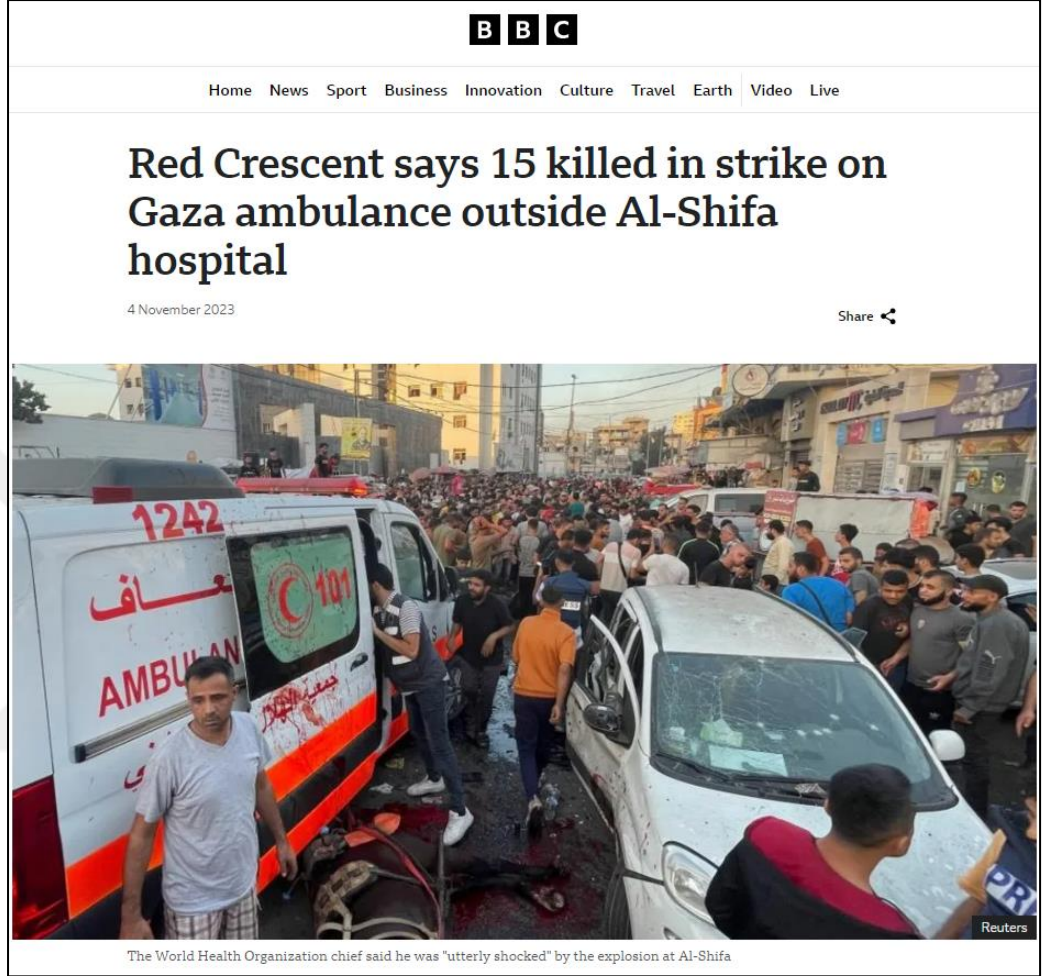
b. İnandırıcı Bilgiler

İsrail saldırıyı itiraf etmiştir. Ambulans konvoyuna yapılan saldırı ile alakalı, Filistin Kızılayı'nın; *"Sağlık ekiplerinin kasıtlı olarak hedef alınması, Cenevre Sözleşmelerinin ağır bir ihlali ve bir savaş suçu teşkil ediyor"* ifadesi uluslararası hukuku hatırlatmaktadır ve uzman görüşü niteliğindedir. Ayrıca, görgü tanıklarının ifadesine de başvurulmuştur. Bu yönüyle bilgiler değerli ve kabul edilebilir niteliktedir.

c. Görgü Tanıklarının İfadeleri

Olay anında orada olduğu anlaşılan Filistinli fotoğrafçı Abdulhakim Abu Reyash'ın; *"hava saldırısı sırasında El Şifa Hastanesi dışında çok sayıda insan ve satıcının bulunduğu ve bunun "çok sayıda sivilin" ölümüyle sonuçlandığını söyledi."* İfadesine yer verilmiştir. Görgü tanığının X Platformu üzerinden paylaşımı da haber metni içerisinde video olarak yer almaktadır. Bu yönüyle açıklık ilkesi doğrultusunda hareket edildiği ve derinlemesine bilgi aktarımı sağlandığı anlaşılmaktadır.

3.5.5.2. BBC News Bulguları

Şekil 24: BBC'nin Şifa Hastanesi Önünde Ambulansların Vurulması Olayına İlişkin Haberi

Kaynak: BBC, Red Crescent says 15 killed in strike on Gaza ambulance outside Al-Shifa hospital, 04.11.2023.

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

a. Başlık/lar

BBC News olay gününün ertesinde, 4 Kasım 2023 tarihinde olayla alakalı; *“Kızılay, El Şifa hastanesinin önünde Gazze'deki ambulansa düzenlenen saldırıda 15 kişinin öldüğünü bildirdi (Red Crescent says 15 killed in strike on Gaza ambulance outside Al-Shifa hospital)”* (BBC News, 2023e) başlığını kullanmıştır. Başlıkta olayın bir saldırı olduğu, Gazze'de El Şifa Hastanesi önünde yaşandığı bilgisine yer verilirken, fail bilgisine yer vermemiş, fail gizlenmiştir.

b. Haber Girişi

1. Spot/lar

Haberin girişinde, Filistin Kızılayı'na dayandırılan bilgiye göre; *“İsrail'in, Gazze Şehrinin en büyük Hastanesi'nin önünde ambulansa düzenlediği saldırıda en az 15 kişi öldüğü”* aktarılmıştır. Haberin spotunda, BBC'nin grafik videoları doğruladığı ifade edilirken, İsrail ordusunun olayla alakalı Hamas görevlileri tarafından kullanılan bir ambulansa çarptığını doğruladığı bilgisi aktarılmıştır. Art arda gelen paragraflarda İsrail'in açıklamalarına yer verilmiştir.

c. Fotoğraf

Haberde olayla alakalı bir adet fotoğraf kullanılmıştır. *“Dünya Sağlık Örgütü şefi, Al-Shifa'daki patlamadan "tamamen şok" olduğunu söyledi”* etiketi ile paylaşılan fotoğrafta yoğun bir kalabalık, kan bulaşmış bir ambulans ve yerlere süzölmüş kan görölmektedir.

2. Şematik Yapı

a. Durum

1. Ana Olayın Sunumu

Kızılay'ın açıklamasına göre; İsrail'in, Gazze Şehrindeki en büyük hastanenin önünde ambulansa düzenlediği saldırıda 15 kişi hayatını kaybetmiştir. *“Bu saldırı İsrail ordusu tarafından onaylanmış ve kabul edilmiş, vurulan ambulansın Hamas görevlileri*

tarafından kullanıldığı gerekçesiyle hedef alındığı” bilgisine yer verilmiştir. İsrail'in, “ Hamas'ı silahları ambulanslarla nakletmekle suçladığı ancak bununla ilgili bir kanıt sunmadığı” belirtilmiştir. Olayla alakalı iddialar ve açıklamalar, İsrail'in savunmasına yönelik iddialar ve açıklamalar yer almaktadır.

2. Sonuçlar

İsrail'in El Şifa Hastanesi önünde ambulansa düzenlediği saldırdığı 15 kişi hayatını kaybetmiş, 60 kişi de yaralanmıştır.

3. Ardalan Bilgisi

“Açıklamada, “Bir IDF uçağı, savaş bölgesindeki mevzilerinin yakınında Hamas terör hücreleri tarafından kullanıldığı tespit edilen bir ambulans vurdu” denildi.”

“Açıklamada, “Bu bölgenin bir savaş alanı olduğunu vurguluyoruz. Bölgedeki sivillere kendi güvenlikleri için sürekli olarak güneye doğru tahliye edilmeleri çağrısı yapılıyor” denildi.”

“Daha önce Hamas yönetimindeki sağlık bakanlığı, El Şifa dışında meydana gelen patlamada 13 kişinin öldüğünü açıklamıştı.” İsrail ordusunun açıklamasına göre bölgenin bir savaş halinde olduğu vurgulanmıştır. Daha önceden de “İsrail'in, bölgeyi tahliye etmesi yönünde çağrı yaptığı” bilgisine yer verilmiştir. Olay sonrasında, “ambulansın” vurulmasına gerekçe olarak “Hamas tarafından silah taşınması” gösterilmiştir. Olayın arka planına yönelik verilen bilgide ise “İsrail'in daha önceden de El Şifa Hastanesi dışında bir saldırı yaptığı bu saldırının sonucunda da 13 kişinin hayatını kaybettiği” hatırlatılmıştır. Ardalan bilgisi kapsamında; bu açıklamalar, olay ve arka plan bilgisi hakkında önemli bilgiler vermektedir. Haber kuruluşu, olayın vahşetinden ziyade; İsrail'i savunma ve Hamas'ı kötüleme çabası içerisine girmiştir. Haberin ideolojik bakış açısıyla aktarıldığı görülmektedir.

4. Bağlam Bilgisi

Olayın zamanı bildirilmemiştir. Mekân bilgisi olarak, Gazze Şehrini en büyük Hastanesi olan El Şifa Hastanesi belirtilmiştir. Ana olaya dahil olan kişiler; Hamas, İsrail ve sivillerdir. Filistin Kızılayı, İsrail Savunma Kuvvetleri ve Hamas olaya dahil olan kurumlardır. Metinde, sık sık İsrail'in açıklamalarına yer verilmiştir. Öldürülen insanlardan “*yerde yatan*” olarak bahsedilmiş, İsrail bombalaması olayı “*çarpma*”, “*patlama*” olarak anılmıştır. Bu yönüyle, yaşanan olaylara yönelik kaza ya da doğallık ifade eden sözcükler kullanılmaya çalışılmıştır.

b. Yorum

1. Haber Kaynakları

BBC Verify, Hamas, İsrail Savunma Kuvvetleri, Filistin Kızılayı, Mısır Sağlık Bakanlığı, Dünya Sağlık Örgütü Başkanı TedrosAdhanomGhebreyesus, Filistinli film yapımcısı Bisan Owda'dır.

2. Olay Taraflarının Olaya Getirdikleri Yorumlar

Olayın tarafları Hamas ve İsrail'dir. “*Hamas hükümetinden yapılan açıklamada, İsrail güçlerinin Gazze Şehri, El Şifa hastanesinden güneydeki Refah'a doğru "yaralıları taşıyan bir ambulans konvoyunu" hedef aldığı belirtildi.*” Hamas'ın bu açıklamasına yer verilirken; İsrail tarafından yapılan “*Açıklamada, "Bir IDF uçağı, savaş bölgesindeki mevzilerinin yakınında Hamas terör hücreleri tarafından kullanıldığı tespit edilen bir ambulansı vurdu" denildi.*” İfadesine yer verilmiştir.

B. Mikro Yapı

1. Sentaktik Çözümleme

a. Cümle Yapılarının Aktif ya da Pasif Olması

“*İsrail ordusu, hastanenin altında büyük bir Hamas karargahının bulunduğunu söylüyor.*” Cümlesini ele alınacak olursa: Aktif cümledir, özne eylemi doğrudan

gerçekleştirmiştir. Bu cümlede, "İsrail ordusu" eylemi gerçekleştiren öznedir ve "söylüyor" fiiliyle doğrudan bağlantılıdır.

b. Cümle Yapılarının Basit ya da Karmaşık Olması

"Cuma günü Gazze Şehri'nde yaşanan ayrı bir olayda Gazze sağlık yetkilileri, İsrail'in yüzlerce kişinin sığındığı bir okula düzenlediği saldırıda çok sayıda kişinin öldüğünü ve yaralandığını söyledi. İsrail henüz yorum yapmadı." İfadesi ele alınacak olursa; karmaşıktır, birden fazla bağımsız ve/veya bağımlı cümlecik içermektedir. Bu cümlede, farklı bilgi parçaları ve durumlar bir arada sunulmuştur:

Bağımsız Cümle: *"Cuma günü Gazze Şehri'nde yaşanan ayrı bir olayda Gazze sağlık yetkilileri (...) söyledi."*

Bağımlı Cümle: *"İsrail'in yüzlerce kişinin sığındığı bir okula düzenlediği saldırıda çok sayıda kişinin öldüğünü ve yaralandığını"* (sağlık yetkililerinin ne söylediğini açıklayan cümlecik).

Bağımsız Cümle: *"İsrail henüz yorum yapmadı."* Bu cümlede, birden fazla bilgi bir arada sunulmuş ve bu bilgilerin her biri ayrı bir cümlecik olarak ifade edilmiştir. Dolayısıyla, cümle karmaşık bir yapıya sahiptir.

2. Yerel Bağdaşıklık

a. Nedensel İlişki

"El Şifa'daki hastaların yanı sıra İsrail'in hava saldırılarından dolayı binlerce kişi de buraya sığılıyor."

"Bayan Owda, birçok kişinin hastane içinde yer bulamadığını ve yakındaki sokaklarda uyuduğunu söyledi."

"İsrail ordusu, hastanenin altında büyük bir Hamas karargahının bulunduğunu söylüyor." Art arda sıralanmış bu paragraflar, aralarında mantıksal bir ilişki bulunduğu ima edilerek sunulmuştur. El Şifa Hastanesi'ne binlerce kişinin sığındığı, yer bulamayanların yakındaki sokaklarda uyuduğu belirtildikten sonra; İsrail ordusunun,

hastanenin altında büyük bir karargâh bulunduğuna yönelik iddiasına yer verilmiştir. Daha önceki bilgilerden yola çıkarak; *“İsrail'in sivillere yönelik güneye doğru tahliye edilmeleri çağrısı”* da eklendiğinde, sivillerin sivil alanlardan ayrılmadığı, Hamas tarafından bu durumun suistimal edildiği ve sivilleri canlı kalkan olarak kullandığı yönündeki iddialarla paralel bir haber metni ortaya çıkarmıştır. Bu yönüyle, okuyucu kasıtlı olarak yanlış yönlendirilmiştir. Ayrıca güçlü aktörün iddiaları ve propagandasının dillendirilmesi suretiyle, güçlü aktör koruma altına alınmış ve desteklenmiştir.

b. İşlevsel İlişki

“Daha önce Hamas yönetimindeki sağlık bakanlığı, El Şifa dışında meydana gelen patlamada 13 kişinin öldüğünü açıklamıştı.” Bu paragraf üzerinden incelenecek olunursa; Hamas'ın, bu olaya benzer olaylar neticesinde daha önceden de açıklama yaptığı bilgisine yer verilmiştir. Sağlık Bakanlığının *“Hamas yönetiminde”* olduğu ifade edilerek, ölüm sayılarını ilişkin yapılan açıklamalar itibarsızlaştırılmıştır. Önemli bir sorun olan savaşlarda sivillerin can kaybı meselesi basitleştirilmiş ya da yok sayılmıştır. Bilgi, kasıtlı olarak çarpıtılmıştır ve okuyucunun belli bir şekilde düşünmesi için manipülatif olarak verilmiştir. Haber dili, geçmişe vurgu yapması bakımından bağlaçlarla, yönlendirmesi bakımından ifadelerle; taraflı ve kötü niyetli olarak kullanılmıştır.

c. Referansal İlişki

Haberin girişinde, olaydan *“saldırı”* olarak bahsedilmiştir. İlerleyen kısımda *“çarpma”* olarak bahsedilmiştir. Daha sonra *“patlama”* olarak bahsedilmiştir. Bu yönüyle, bilgiler kasıtlı olarak yanlış verilmiş ve çarpıtılmıştır. Savaş suçu teşkil eden bu durum, haber metninde çelişkili bir şekilde ifade edilerek kafa karışıklığına sebep olmaktadır. Güç ilişkileri kapsamında; faili gizlemeye ve korumaya yönelik bir dil kullanımıdır. Sivil alanların hedef alındığı durumda, açıklamalarda; *“sağlık yetkilileri”* ifadesi kullanılmıştır. Bir ifade de *“Hamas'a bağlı Gazze Sağlık Bakanlığı”* ifadesi kullanılmıştır. Metni ilerleyen kısmında ise; *“Cuma Günü, Gazze şehrinde yaşanan ayrı bir olayda Gazze sağlık yetkilileri, İsrail'in yüzlerce kişinin sığındığı bir okula*

düzenlediği saldırıda çok sayıda kişinin öldüğünü ve yaralandığını söyledi” açıklamasına şüphe ile yaklaşmayı gerektirecek bir bakış açısı getirmiştir. Bu yönüyle, haber dili İsrail söylemlerine destek veren, İsrail karşıtı sesleri de zayıflatmaya yönelik bir dil kullanımına örnektir.

3. Sözcük Seçimleri

Hamas’a yönelik; “*Hamas hükümeti*”, “*Hamas savaşçıları*”, “*Hamas militanları*”, “*Hamas görevlileri*” olarak dört tane ifade bulunmaktadır. Hamas ile alakalı bu ifadeler kafa karışıklığına sebep olmaktadır ve tutarsızdır. “*Muhtemelen ölü insanlar...*” insanların, ölüp ölmediğiyle alakalı sallantılı bir ifade kullanılmıştır. “*ölü insanlar*” ifadesinde “*ölü*” kelimesi yetersizdir; öldü mü? Öldürüldü mü? Bu durum açıklığa kavuşturulmamıştır. Bu ifade zorlama bir ifade olup, kusurludur. Haber metninde, yapılan pek çok açıklamaya göre; sayı da verilerek bir ambulans konvoyunun vurulduğu bilgisi mevcuttur. Ancak, BBC bu olaydan sadece bir ambulansın etkilendiğine yönelik algı oluşturarak, sadece “*ambulans*” sözcüğünü kullanmıştır. Son derece sansasyonel olan bu olay karşısında gerçekler gizlenmiştir. Bu yönüyle, güç istismarına gidilerek; medyanın gücü belli bir gündemi teşvik etmek için kullanılmıştır.

4. Haber Retoriği

a. Fotoğraf

Haberde olayla alakalı bir adet fotoğraf kullanılmıştır. “*Dünya Sağlık Örgütü şefi, El-Şiifa'daki patlamadan "tamamen şok" olduğunu söyledi*” etiketi ile paylaşılan fotoğrafta; yoğun bir kalabalık, kan bulaşmış ambulans, yerlere süzölmüş kan ve vurulmuş bir at görölmektedir. Haberde kullanılan fotoğraf olayın büyüklüğünü anlatmaya yetecek seviyede değildir. Zira metinde de bahsedildiği gibi; “*üç adet video incelenmiştir ve oldukça sansasyonel görüntülerin*” olduğu bilgisine yer verilmiştir. Her yer kan olmasına rağmen, yerlerdeki kanın vurulan insanlardan değil de attan aktığı imajı oluşturulmuştur. Bu görsel ise bir kaos ortamını yansıtmakla beraber, durumun vehametini göstermesi açısından oldukça yetersizdir ve gerçekleri tam olarak yansıtmamaktadır.

b. İnandırıcı Bilgiler

Uluslararası bağımsız kuruluşların açıklamalarına ve olayın arka planına yönelik bilgilere yer verilmiştir. Ancak uzman görüşüne yer verilmemiştir. Bilgiler ise objektif olmayan bir dille ifade edilmiştir.

c. Görgü Tanıklarının İfadeleri

Olayın nasıl yaşandığına yönelik herhangi bir görgü tanığının ifadesine yer verilmemiştir. Olay sonrası yaşananları anlatan bir görgü tanığının *"Bazı insanlar bacaklarını kaybetti, ellerini kaybetti, insanlar yaraları taşımaya çalışıyordu"* dedi. *"İnsanlar ağlıyor, birbirlerini bulmaya çalışıyorlardı."* ifadesine yer verilmiştir.

3.5.5.3. CNN International Bulguları

Şekil 25: CNN'in Şifa Hastanesi Önünde Ambulansların Vurulması Olayına İlişkin Haberi

Kaynak: CNN, Israel admits air strike on ambulance near hospital that witnesses say killed and wounded dozens, 04.11.2023.

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

a. Başlık/lar

CNN International, olay gününün ertesinde, 4 Kasım 2023 tarihinde olayla alakalı yaşananları genişçe ele alan bir haber yayınlamış, haberde ise; *“İsrail, görgü tanıklarının düzinelerce ölü ve yaralı olduğunu söylediği hastane yakınındaki ambulansa hava saldırısı düzenlendiğini kabul etti (Israel admits airstrike on ambulance near hospital that witnesses say killed and wounded dozens)”* (CNN International, 2023e) başlığını kullanmıştır. Başlıkta, olayın faili ve olayın ne olduğu sorusuna cevap verilirken; nerede olduğu sorusuna cevap verilmemiştir.

b. Haber Girişi

1. Spot/lar

“Görgü tanıklarının söylediğine göre düzinelerce kişinin öldüğü ve yaralandığı Gazze Şehri'ndeki en büyük tıbbi tesis olan El Şifa Hastanesi'nin dışında bir ambulansa düzenlenen saldırının sorumluluğunu İsrail üstlendi.” “Hamis yönetimindeki sağlık yetkilileri Cuma günü yaptığı açıklamada, en az 15 kişinin öldüğünü ve 50 kişinin de yaralandığını söyledi.” “Olay yerinden çekilen görüntülerde, ambulansın yakınında en az bir düzine kanlı yaralının yere saçıldığı görülüyor. Olay yerindeki arabalardan en az birinde şarapnel hasarı olduğu görülüyor.” Haber girişinde bu bilgilere yer verilmiştir.

Spot kısmında ise, İsrail'in saldırıya gerekçe olarak sunduğu açıklamaya yer verilmiştir, Açıklamada: *“Bir İsrail ordusu uçağı, savaş bölgesindeki mevzilerinin*

yakınında Hamas terör hücreleri tarafından kullanıldığı tespit edilen bir ambulansa çarptı" denildi." ifadesi yer almaktadır.

c. Fotoğraf

Haber içeceği için kullanılan bir adet fotoğraf bulunmaktadır. Bu fotoğraf *"Gazze'deki El Şifa hastanesinin girişinde ambulans konvoyunun vurulmasının ardından Filistinliler ambulansı çekti."* etiketiyle paylaşılmıştır. Fotoğrafta, ambulansı çekerek götürmeye çalışan bir sağlık görevlisi ve halk gösterilmektedir.

2. Şematik Yapı

a. Durum

1. Ana Olayın Sunumu

Gazze şehrinin en büyük hastanesi olan El Şifa Hastanesi'nin dışında, İsrail'in ambulansa karşı bir saldırı düzenlediği bu saldırının neticesinde 15 kişinin hayatını kaybettiği ve 50 kişinin yaralandığı bilgisi aktarılmıştır. İsrail, bu saldırıya gerekçe olarak ambulanslarda silah taşındığını ve hastane bölgesinde Hamas mevzilerinin bulunduğunu ifade etmiştir. İsrail'in; Hamas ajanlarının, silahları ve terör ajanlarını ambulanslarla nakletme yöntemini kullandığı yönünde bir gerekçe ürettiği bilgisine yer verilmiştir.

2. Sonuçlar

İsrail'in üstlendiği bu saldırıda 15 kişi hayatını kaybetmiş ve 50 kişi yaralanmıştır.

3. Ardaan Bilgisi

"İsrail'in geçen hafta tesisin önemli bir Hamas komuta ve kontrol merkezinin yeri olduğunu iddia etmesiyle, El Şifa Hastanesi kendisini giderek daha fazla cephe hattının bir parçası olarak buldu."

"Ambulanslar güneye doğru hareket ettiğinde, işgalci İsrail El Şifa tıbbi kompleksinin kapısı da dahil olmak üzere birçok yerde ambulansları hedef aldı" dedi. "İsrail işgali bilinçli olarak bu ambulansları hedef aldı."

"El Şifa'daki sağlık personeli tükendi ve düşük yakıt stokları, oksijen üretimi gibi temel işlevleri keserek koşulları karanlığa sürükledi. Gazze'deki hastanelerin müdürü Dr. Yousef Abu Al-Rish, CNN tarafından elde edilen bir videoda yalnızca bir ameliyathane, acil servis ve yoğun bakım ünitesinin (YBÜ) çalışmaya devam ettiğini söyledi." Ana olaya yol açan geçmişteki olaylar ve bilgiler kapsamında; İsrail'in önceden El Şifa Hastanesinin kontrol merkezi olarak kullanıldığına yönelik iddiasına yer verilmiştir. Olayın nasıl yaşandığına yönelik bilgi paylaşılmıştır. Olayın gerçekleştiği dönemde sosyal duruma dair bilgi de ise hastane müdürünün anlatıları üzerinden aktarılmıştır. Bu bilgiler olayın arka planını, tarihini ve ideolojisini açıklaması yönüyle objektif bir anlatım tarzıyla sunulmuştur.

4. Bağlam Bilgisi

Olayın ne zaman yaşandığı ile alakalı bilgiye yer verilmemiş, cuma günü yapılan bir açıklamadan bahsedilmiştir. Mekân bilgisi olarak *"Gazze'nin en büyük tıbbi tesisi olan El Şifa Hastanesi'nin önü"* belirtilmiştir. Olaya dahil olan kişiler; İsrail ordusudur. Olaya dahil olan kurumlar bilgisinde; Filistin Kızılayı Derneği, Gazze'deki Filistin Sağlık Bakanlığı'dır. Olayın gerçekleştiği zaman ki sosyal ve politik ortam savaş ortamıdır. *"Hamis'in 1400'den fazla kişiyi, İsrail'in 9100 kişiden fazla kişiyi öldürdüğü"* bir çatışma hali mevcuttur. İsrail, birçok bölgeyi ve sivillerin sığındığı yerleri Hamis'in kullandığı ve saklandığı alanlar olarak iddia ederek, oralara saldırılar düzenlemiştir. Haber metninde bu iddialar sürekli olarak dillendirilmiştir. Bu yönü ile; güç istismarına gidilerek, medyanın gücünü belirli bir gündemi teşvik etmek için kullandığı görülmektedir. Ayrıca okuyucu kasıtlı olarak yanlış yönlendirilmiştir.

b. Yorum

1. Haber Kaynakları

Dr. Ashraf Al-Qidra, Gazze Sağlık Bakanlığı Genel Müdürü Dr. Medhat Abbas, HAMAS, Gazze'deki hastanelerin müdürü Dr. Yousef Abu Al-Rish, Sınır Tanımayan Doktorlar adlı yardım grubunda pediatrik yoğun bakım ve insani yardım doktoru Dr. Tanya Haj-Hassan'dır.

2. Olay Taraflarının Olaya Getirdikleri Yorumlar

İsrail, birçok bölgeyi ve sivillerin sığındığı yerleri Hamas'ın kullandığı ve saklandığı alanlar olarak iddia etmektedir, El Şifa hastanesi de bu alanlar içerisinde hedef olarak gösterilmektedir. Hamas'ın açıklamalarına ise yer verilmemiştir. Bu yönüyle eşitlik ilkesi gereğince hareket edilmemiş bir taraf görmezden gelinmiştir.

B. Mikro Yapı

1. Sentaktik Çözümleme

a. Cümle Yapılarının Aktif ya da Pasif Olması

"Hamas'ın, yardım kuruluşlarının ve küresel toplumun büyük kısmının ateşkes çağrıları, çoğu sivil 1.400'den fazla İsrailiyi katleden geçen ayki terör saldırısının ardından Hamas'ı yok etme sözü veren İsrail hükümeti tarafından kategorik olarak reddedildi." Bu cümle ele alınacak olursa: Cümlelerin yapısına bakıldığında, *"reddedildi"* fiili pasif bir yapıya sahiptir. Eylemi gerçekleştiren *"İsrail hükümeti"* öznesi, cümlelerin son kısmında belirtilmiştir, bu da cümlelerin pasif olduğunu göstermektedir.

b. Cümle Yapılarının Basit ya da Karmaşık Olması

"Gazze'de İsrail'in askeri hedef saldırıları olarak nitelendirdiği büyük yerleşim bölgelerine, okullara ve hastanelerin hemen yakınındaki bazı bölgelere saldırmasıyla sivil kayıpları artmaya devam etti. Ramallah'taki Filistin Sağlık Bakanlığı'nın Hamas kontrolündeki bölgedeki kaynaklardan elde ettiği son rakamlara göre, 7 Ekim'den bu yana İsrail saldırılarında 9.100'den fazla kişi hayatını kaybetti." Cümlesi karmaşık bir

cümledir, birden fazla yargı ve açıklama içeren cümle mevcuttur. Bu cümlede, birden fazla bağımsız ve bağımlı cümlecik bir araya getirilmiştir:

Bağımsız Cümle: *"Gazze'de İsrail'in askeri hedef saldırıları olarak nitelendirdiği büyük yerleşim bölgelerine, okullara ve hastanelerin hemen yakınındaki bazı bölgelere saldırmasıyla sivil kayıpları artmaya devam etti."* Bu cümlede, İsrail'in saldırılarının sivil kayıpları artırdığı belirtiliyor.

Bağımlı Cümle: *"Ramallah'taki Filistin Sağlık Bakanlığı'nın Hamas kontrolündeki bölgedeki kaynaklardan elde ettiği son rakamlara göre, 7 Ekim'den bu yana İsrail saldırılarında 9.100'den fazla kişi hayatını kaybetti."* Bu cümlede, Filistin Sağlık Bakanlığı'nın sağladığı bilgilerle ilgili bir açıklama yapılıyor. Bu yapı, cümlelerin birden fazla bilgi ve açıklama içermesi nedeniyle karmaşık olmasına neden olmaktadır.

2. Yerel Bağdaşıklık

a. Nedensel İlişki

"Hamas da iddiayı (hastanelerin karargâh olarak kullanıldığı iddiası) reddederek, "Birleşmiş Milletler, Arap ve İslam ülkelerine, tıbbi sistemi bombalama ve yok etme çılgınlığını durdurmak için derhal müdahale etmeye" çağrıda bulundu."

"Hamas'ın, yardım kuruluşlarının ve küresel toplumun büyük kısmının ateşkes çağrıları, çoğu sivil 1.400'den fazla İsrailliyi katleden geçen ayki terör saldırısının ardından Hamas'ı yok etme sözü veren İsrail hükümeti tarafından kategorik olarak reddedildi." Birbirine yakın zamanda meydana gelen bu olaylar, mantıksal olarak birbirine takip ediyormuşçasına sunulmuştur. Hastanelerin bombalanması ve yok etme çılgınlığına karşı verilen tepkiler, devam etmekte olan insani bir duruma karşı hassasiyeti işaret ederken; 1400'den fazla İsraillinin öldürülmesi, tıbbi sistemin bombalanmasına ve yok edilmesine bir gerekçe olarak gösterilmiştir. Siviller gözetilerek yapılan çağrılara karşı, bombalamaya gerekçe olarak yaşanmış bir olayı hatırlatmak kötü niyetli bir yaklaşımdır. Bu bilgiler manipülatif bir şekilde kullanılmış, bağlamından kopartılmış, okuyucu kasıtlı olarak yanlış yönlendirilmiştir. Haber dili, İsrail'in görünürde *"Haması yok etme"* yönündeki propagandasına yönelik bakış açısını teşvik etmek için kullanılmıştır.

b. İşlevsel İlişki

“Filistinliler İsrail ordusunun iddiasını reddetti. Gazze Sağlık Bakanlığı Genel Müdürü Dr. Medhat Abbas geçen hafta CNN'e, Gazze'deki hastanelerin "sadece hastaları tedavi etmek için kullanıldığını" ve "kimseyi saklamak için" kullanılmadığını söyledi.”

“ Hamas da iddiayı reddederek...”

Gazze Sağlık Bakanlığı genel müdürünün yaptığı açıklamada hastanelerin işlevleri doğrultusunda kullanıldığı bilgisi paylaşılmıştır. İsrail ordusunun iddiası bu yönüyle reddedilmiştir. *“ Hamas da iddiayı reddederek ”* diye başlayan cümlede *“ da ”* bağlacıyla (şeytanlaştırılmış) Hamas ile genel müdürün aynı doğrultuda hareket ettiklerini ve düşündüklerini ima etme amacı taşımaktadır. Burada kazandırılmak istenen bakış açısı; karşı tarafın açıklamalarına şüphe ile bakılmasını teşvik etmektir. Burada da dil, propaganda amacı taşımaktadır, belli bir ideoloji ve bakış açısını teşvik etmektedir.

c. Referansal İlişki

Hamas'tan *“terörist”* olarak bahsedilmiş, olayın ana konusu olan hastanelere yönelik yapılan saldırıların ardından, yapılan açıklamalar ve savunmalar; *“ Hamas kontrolündeki Sağlık Bakanlığı ”*, *“ Hamas yönetimindeki sağlık yetkilileri ”* gibi ifadeler ile birlikte anılarak, yapılan açıklamalar ve iddialara yönelik savunmalar itibarsızlaştırılmıştır. Bu yönüyle dil, İsrail'in iddialarını güçlendirmeye, karşı tarafın iddialarını ve savunmalarını zayıflatmaya yönelik kullanılmıştır. Haber kuruluşu burada güç istismarına giderek, dil aracılığıyla medyanın gücünü belirli bir gündemi teşvik etmek için kullanmıştır. Yine aynı olay ve açıklama üzerinden gidilecek olursa; *“ Filistinliler İsrail ordusunun iddiasını reddetti ”* ifadesinden sonra, bu Filistinlilerin; *“ Hamas'ın kontrolündeki Sağlık Bakanlığı ”* ve bizzat Hamas'ın kendisi olduğu anlaşılmaktadır. Haber metninden hareketle; Filistin ulusal yönetiminin açıklamalarına yer verilmemiştir. Meşru bir temsilci olarak ulusal yönetimden bahsedilmemesi; önemli

konuları görmezden gelme veya yok sayması yönüyle, medya kuruluşunun bu konuyu görmezden geldiğini ve sessiz kaldığını göstermektedir.

3. Sözcük Seçimleri

“*El Şifa Hastanesi'nin dışında bir ambulansa düzenlenen saldırı*” bu ifade; saldırının, hastanenin dışında ve “*birambulansa*” yönelik olduğu yönünde bir algı oluşturulmaya çalışılmıştır. Zira fotoğraf etiketindeki açıklamada belirtildiği gibi; saldırının “*hastane girişinde*” ve “*ambulans konvoyuna*” olduğu bilgisi aktarılmıştır. Gerçekler doğru ve eksiksiz bir şekilde aktarılmadan sunulmuştur. “*Hamas terör hücresi*” ifadesi haber metninin yazarının ifadesidir ve tırnak işareti içerisine alınmamıştır. Bu yönüyle; haber kuruluşunun ideolojisini ve olaylara yaklaşımını ortaya koymaktadır. “*Gazze'deki sağlık kurumlarını etkisi altına alan*” olayın “*bombardıman*” olduğu bilgisine yer verilmiştir. “*Bombardıman*” ifadesi, gerçekleri doğru ve eksiksiz bir şekilde sunması bakımından doğruluk ilkesine uygundur ancak metnin bir propaganda amacıyla kurgulandığı gerçeğini değiştirmemektedir.

4. Haber Retoriği

a. Fotoğraf

Haber içeriği için kullanılan bir adet fotoğraf bulunmaktadır. Bu fotoğraf “*Gazze'deki El Şifa hastanesinin girişinde ambulans konvoyunun vurulmasının ardından Filistinliler ambulansı çekti.*” etiketiyle paylaşılmıştır. Fotoğrafta, ambulansı çekerek götürmeye çalışan sağlık görevlisi ve halk gösterilmektedir. Temiz kıyafeti, üstünde ameliyat önlüğü, saç bonesi ve maskesi ile doktor olduğu anlaşılan bir kişi bu sahneyi izlemektedir. Olayı anlatmak için kullanılan bu görsel; kaos durumunu resmeden bir görsel değildir. Gazze'de hayatın akışını engelleyen tek şey yolun ortasında duran bir ambulans ve bu ambulans yolun ortasından kaldırıldığında hayat olağan akışında devam edecek imajı oluşturulmaya çalışılmıştır. Halbuki 15 kişinin hayatını kaybettiği ve 50 kişinin yaralandığı bir saldırıyı anlatmak için çok basit ve yetersiz bir görseldir.

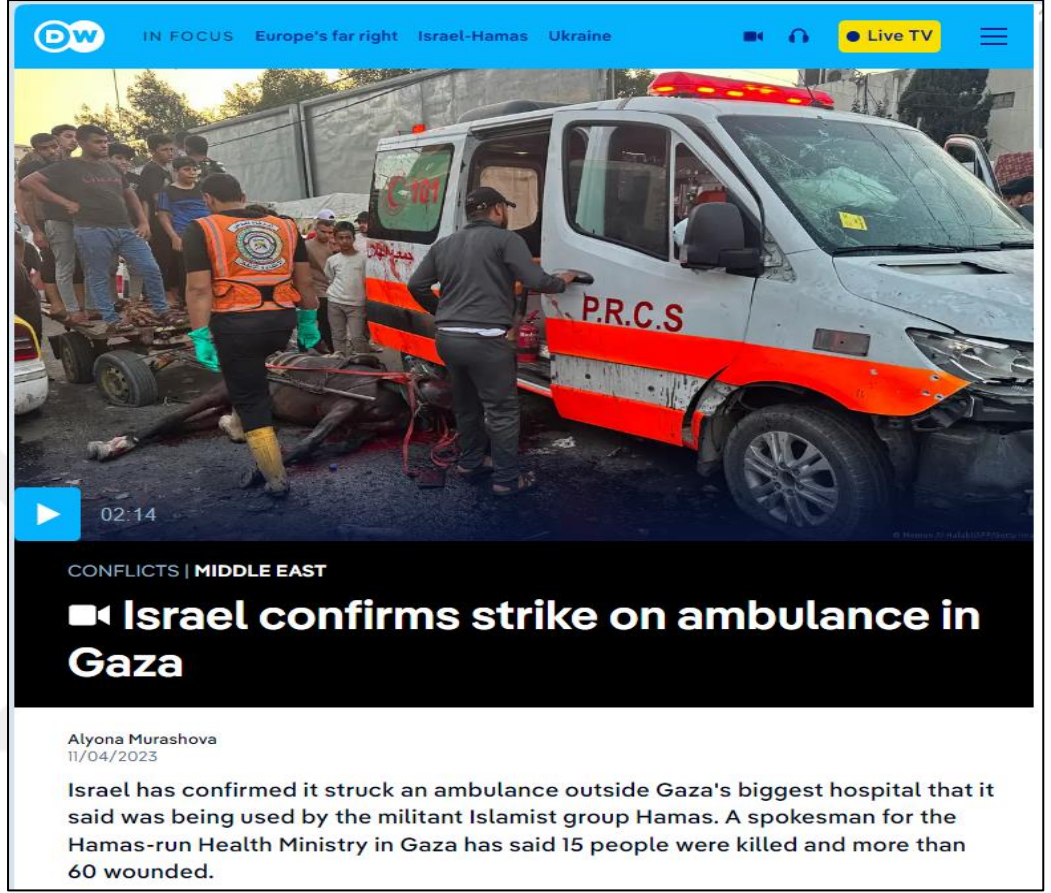
b. İnandırıcı Bilgiler

Haber metninde, uluslararası bağımsız kuruluşların ve görgü tanıklarının ifadelerine yer verilmiştir. İfadeler aktarılırken tarafsız ve adil bir şekilde aktarılmıştır. Ancak, ardalan bilgisi bağlamında; insani durumu belirten açıklamaları etkisiz hale getirecek; geçmişten olaylar hatırlatılarak, manipölasyona gidilmiştir. Bu yönüyle metin, çatışmayı körükleyecek ve kutuplaşmayı arttıracak bir şekilde yapılandırılmıştır. Uzman görüşüne yer verilmemiştir. Somut örnek olarak verilen bilgilerden sonra, İsrail'in açıklamalarına yer verilerek taraflı bir duruş sergilenmiştir. Ancak, Filistin tarafının aleyhine yönelik verilen somut örneklerden sonra açıklamalara ya da iddialara yer verilmemiştir. Her iki taraftan da somut örnekler vermek, metnin güvenilirliğini arttırıyor gibi görünse de taraflı dil kullanımı ve yönlendirici ifadeler metnin güvenilirliğine zarar vermiştir.

c. Görgü Tanıklarının İfadeleri

Olayın nasıl gerçekleştiğine yönelik, görgü tanıklarının dilinden ifadeler mevcut değildir.

3.5.5.4. Deutsche Welle Bulguları

Şekil 26:Deutsche Welle'in Şifa Hastanesi Önünde Ambulansların Vurulması Olayına İlişkin Haberi

Kaynak: Deutsche Welle, Israel confirms strike on ambulance in Gaza, 04.11.2023.

İncelenecek olan bu haber, Deutsche Welle'nin video haberinden birebir alınan konuşmaları içermektedir.

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

a. Başlık/lar

Deutsche Welle, olayla alakalı “İsrail Gazze’de ambulansın vurulduğunu doğruladı (Israel confirms strike on ambulance in Gaza)” (Deutsche Welle, 2023d) başlığını kullanmıştır.

b. Haber Girişi

1. Spot/lar

Sunucu haber girişinde şu ifadelerle yer verirken; “İnsanlar Gazze’de bir hastaneyi vuran saldırıda arananlara yardım etmek için koşuştururken. Hamas Sağlık Bakanlığı, bir ambulans konvoyunun Mısır’a açılan sınır kapısında, kritik durumdaki hastalara bakan ambulansın hastanede bulunduğu sırada vurulduğunu açıkladı. İsrail, hedef alınan ambulansın Hamas militanları tarafından kullanıldığını açıkladı.” Spot kısmında ise, bir görgü tanığının konuşmasına yer verilmiştir: “Hastanenin önünü bombaladılar”. İfadesi yer almıştır.

Videonun altında ise; “İsrail, militan İslamcı grup Hamas tarafından kullanıldığını söylediği Gazze’nin en büyük hastanesinin dışındaki bir ambulansı vurduğunu doğruladı. Gazze’de Hamas tarafından yönetilen Sağlık Bakanlığı sözcüsü 15 kişinin öldüğünü ve 60’tan fazla kişinin yaralandığını söyledi.” Alt başlığına yer verilmiştir.

c. Fotoğraf

Haber metninde bir tane video bulunmaktadır ve haberin büyük çoğunluğu bu videodan oluşmaktadır.

2. Şematik Yapı

a. Durum

1. Ana Olayın Sunumu

Videoda, saldırıda yaralananlara yardım etmek için koşuşturan insanlar görülmektedir. “Hamas Sağlık Bakanlığının, bir ambulans konvoyunun Mısır’a açılan

sınır kapısında, kritik durumdaki hastalara bakan hastanede bulunduğu sırada vurulduğuna” yönelik açıklamasına yer verilmiştir. İsrail'in ise, hedef alınan ambulansın “ Hamas militanları tarafından kullanıldığı ” açıklaması yer almaktadır.

2. Sonuçlar

“ Hamas Sağlık Bakanlığı'nın ” açıklamasına göre, 15 kişi hayatını kaybetmiş 60'dan fazla kişi yaralanmıştır.

3. Ardaan Bilgisi

“ Sık sık yaşanan elektrik kesintileri nedeniyle çökmenin eşiğine gelen bir tesiste hastaları tedavi etmeye çalışan doktorlar, sağlık personelinin son haftalarda karşı karşıya kaldığı sinir bozucu zorluklara dikkat çekiyor. Yaralıları tedavi etmek için cep telefonu ışıkları kullanmak zorunda kalıyorlar. ”

Haber metninde, olayın öncesine yönelik bir bilgi mevcut değildir. Olayın nasıl gerçekleştiğine yönelik bilgi, görgü tanığının; “ Hastanenin önünü bombaladılar ” ifadesinden ibarettir. Olayın gerçekleştiği dönemde sosyal durum ifade edilecek olursa; “ yaralıları tedavi etmek için cep telefonu ışıkları kullanmak zorunda kalınan ” bir durumdan, bu duruma “ katlanmak zorunda kalan doktorlar ve sağlık personellerinden ” bahsedilmektedir. Ancak haber metninde, “ sinir bozucu zorluklara dikkat çekilirken ” faile yönelik bir ifade bulunmamaktadır. Bu yönüyle fail gizlenerek, koruma altına alınmıştır.

4. Bağlam Bilgisi

Haber metninde, olayın ne zaman yaşandığı bilgisi yer almamaktadır. Mekân bilgisi olarak, “ Gazze'deki en büyük hastane olan El Şifa Hastanesi'dir. ” Olaya dahil olan kişiler, Hamas ve İsrail'dir. Olaya dahil olan kurumlar, Hamas Sağlık Bakanlığı ve Birleşmiş Milletlerdir. Ana olayın yaşandığı zamanki sosyal ve politik ortamdan bahsedilecek olursa; İsrail'in, Gazze'ye yönelik saldırısı devam etmektedir. Faile değinilmeden, “ bir tesisin çökmenin eşiğine geldiği ” belirtilmiştir. “ İsrail, rehinelere

serbest bırakılmasını talep ederek, Gazze'ye insani malzemelerin girişine izin vermemektedir.” Haber metninde bilgiler bağlamından koparılarak aktarılmıştır. Yaşanan durumun boyutunu ifade edecek sözcük seçimlerinden ve faile yönelik isim bilgisi vermekten kaçınılmıştır. Bu yönüyle, haber kuruluşunun güçlü aktörü koruma ve kollama içerisinde olduğu görülmektedir.

b. Yorum

1. Haber Kaynakları

Birleşmiş Milletler Genel Sekreter Yardımcısı, Acil Yardım Koordinatörü, El Şifa Hastanesi'nde doktor: Abu Mahmud, Hamas Sağlık Bakanlığı, İsrail ve ismi belirtilmeyen görgü tanığıdır.

2. Olay Taraflarının Olaya Getirdikleri Yorumlar

İsrail, *“hastanenin dışındaki bir ambulansı militan İslamcı grup Hamas tarafından kullanıldığı gerekçesiyle vurduğunu”* ifade etmiştir. Hamas'ın bu iddiaya yönelik bir açıklamasına ya da ifadesine yer verilmemiştir. Bu yönüyle, belirli grupların ve seslerin temsil edilmemesini sağlayarak, Hamas'a yönelik sessizlik uygulanmıştır.

B. Mikro Yapı

1. Sentaktik Çözümleme

a. Cümle Yapılarının Aktif ya da Pasif Olması

“Hastanedeki kaynaklarımız her geçen dakika azalıyor ve burada yardım edecek başka kimse yok. Birleşmiş Milletleri ve tüm dünyayı bu hastalara ve Filistinlilere karşı hiçbir şey yapmadıkları için sorumlu tutuyoruz. Burada çocuklarımız var, çocuklar acı çekiyor ve bunlara yardım edecek kimse yok.” Cümlesi ele alınacak olursa: Bu cümlelerde, eylemi gerçekleştiren özne her zaman belirtilmiş veya ima edilmiştir ve eylemler doğrudan bu özneler tarafından yapılmaktadır. Dolayısıyla, tüm cümleler aktif yapıdadır.

b. Cümle Yapılarının Basit ya da Karmaşık Olması

“İsrail Başbakanı Benjamin Netanyahu, ülkesinin Gazze'deki saldırısını sürdürdüğünü söyledi. Ülkesinin Gazze ile olan tüm ilişkilerini sürdüren İsrail, rehinelerinin serbest bırakılmasını içermeyen geçici bir ipucunu reddediyor. İsrail Gazze'ye yakıt girişine izin vermeyecek ve şeride para aktarılmasına karşı çıkacaktır.” İfadesi ele alınacak olursa: Bu cümleler, birden fazla bağımsız veya bağımlı cümle içermekte ve çeşitli düşünce veya olaylar arasında bağlantı kurmaktadır. Bu nedenle, bu cümleler karmaşık cümlelerdir.

2. Yerel Bağdaşıklık

a. Nedensel İlişki

“İnsanlar Gazze'de bir hastaneyi vuran saldırıda yaralananlara yardım etmek için koşuştururken. Hamas Sağlık Bakanlığı, bir ambulans konvoyunun Mısır'a açılan sınır kapısında kritik durumdaki hastalara bakan hastanede bulunduğu sırada vurulduğunu açıkladı. İsrail, hedef alınan ambulansın Hamas militanları tarafından kullanıldığını açıkladı.” Bu ifadede, İsrail ile Hamas arasında devam eden çatışmada ambulansın vurulması; çatışmanın bir sonucu olarak sunulmuştur. Hedef alınan *“ambulansın Hamas militanları tarafından kullanıldığının belirtilmesi”*, İsrail'in saldırıyı neden gerçekleştirdiğine yönelik savunmasını kötü niyetli olarak tekrarlamadır. Aynı paragrafta; *“Hamas Sağlık Bakanlığı”*, *“Hamas militanları”* ve *“kritik durumdaki hastalara bakan ambulans konvoyunun vurulması”* Bu bilgilerde, Hamas'a yönelik yönlendirici ifade kullanılarak, asıl olay unutturulmaya çalışılmıştır. Bu yönüyle, bilgiler çarpıtılarak ve bağlamından kopartılarak aktarılan bilgide, okuyucu kasıtlı olarak yanlış yönlendirilmiştir. Bu sunum, haber kuruluşunun objektif ve tarafsız olmadığını ortaya koymaktadır.

b. İşlevsel İlişki

"BM bir kez daha çatışmalara insani ara verilmesi çağrısında bulundu."

"İsrail Başbakanı Benjamin Netanyahu, ülkesinin Gazze'deki saldırısını sürdürdüğünü söyledi. Ülkesinin Gazze ile olan tüm ilişkilerini sürdüren İsrail, rehinelerin serbest bırakılmasını içermeyen geçici bir ipucunu reddediyor. İsrail, Gazze'ye yakıt girişine izin vermeyecek ve şeride para aktarılmasına karşı çıkacaktır."

"İsrail, Gazze'ye yakıt girişine izin vermeyecek ve şeride para aktarılmasına karşı çıkacaktır." Bu ifadelerde; Birleşmiş Milletler'in, *"çatışmalar insani bir ara verilmesi"* yönündeki çağrısı belirtilmiştir. Buna karşılık, *"İsrail'in Gazze'deki askeri eylemlerini sürdürme kararlılığı ve rehineler"* gündeme getirilmiştir. İnsani felaketi işaret eden bir açıklamada, İsrail'in güvenlik endişesinin de ön plana çıkarılması iyi niyetli bir sunum olmamakla beraber; İsrail'in propagandasının tekrarlanmasıdır. İsrail'in bakış açısı teşvik edilmeye çalışılmıştır.

c. Referansal İlişki

"İsrail, militan İslamcı grup Hamas tarafından kullanıldığını söylediği Gazze'nin en büyük hastanesinin dışındaki bir ambulansı vurduğunu doğruladı."

"Hamas Sağlık Bakanlığı, bir ambulans konvoyunun Mısır'a açılan sınır kapısında kritik durumdaki hastalara bakan hastanede bulunduğu sırada vurulduğunu açıkladı."

"Hamas Sağlık Bakanlığı, bir ambulans konvoyunun Mısır'a açılan sınır kapısında kritik durumdaki hastalara bakan hastanede bulunduğu sırada vurulduğunu açıkladı" *"Hamas Sağlık Bakanlığı"*, *"Hamas militanları"*, *"militan İslamcı grup Hamas."* Hamas'a yönelik saldırgan ve yönlendirici ifadeler kullanıldıktan sonra, açıklamanın yine *"Hamas Sağlık Bakanlığı"* tarafından yapıldığı bilgisine yer verilmesi, İsrail'in iddialarını desteklemeye yönelik ideolojik bir yaklaşımdır. Ambulansların vurulması, sağlıklı bir aklın kabul edebileceği bir durum değildir. Dolayısıyla İsrail, militanları vurduğunu iddia etmektedir. Medya ise, gücünü bu gündemi ayakta tutarak güç istismarına gitmiştir. Burada taraflı ve ideolojik bir yaklaşım görülmektedir. Metinde, İsrail'in söylemleri desteklenmiş, karşı tarafın söylemleri ise olabildiğince zayıflatılmıştır.

3. Sözcük Seçimleri

“*Militan İslamcı Grup Hamas*”, bu ifadede “*militan*” ve “*İslamcı*” ifadesinin yan yana anılması inançlara karşı saldırı dilinin kullanıldığının göstergesidir. “...*bir ambulansı vurduğunu doğruladı*” ifadesinde, olayın nokta atışı bir operasyon olduğuna yönelik algı oluşmaktadır. Ancak, ifade edildiği gibi vurulan bir ambulans değil, “*ambulans konvoyudur*”. Bu nedenle, olaya yönelik bilgi çarpıtılarak sunulmuştur. “*İsrail, Gazze'ye para aktarılmasına karşı çıkacaktır*” ifadesi ve “*hastaneler yaralılara yardım edebilmek için ellerindeki az miktardaki para ile yetinmek zorunda kalacak*” ifadelerindeki “*para*” vurgusu okuyucuyu kasıtlı olarak yanlış yönlendirmektedir. Zira “*para*” olsa bile, gerekli malzemelerin giriş izni “*İsrail'in vermesine*” bağlı olduğu metin içerisinde de geçmektedir. Tutarsız olan bu bilgi, aynı zamanda manipülatif bir şekilde sunulmuştur.

4. Haber Retoriği

a. Fotoğraf

Haber metninde bir tane video bulunmaktadır ve haberin büyük çoğunluğu bu videodan ibarettir. Videonun ilk 40 saniyesi olay yerini ve bir görgü tanığının ifadesini içermektedir. Olay yerinde bir kaos yaşandığı, dumanların yükseldiği, insanların koşuşturarak kaçtığı ve ambulansı çekmeye çalışan insanlar gösterilmiştir. Vurulan ambulansların etrafında çok sayıda insanın bulunduğu ve etrafında insanların yaşadığı çadırlar görülmektedir. Vurulan yerin, sivillerin sığındığı yer olan hastane çevresi olduğuna işaret etmektedir. 15 kişinin hayatını kaybettiği, 60 kişinin yaralandığı bir saldırıda öldürülen ya da yaralanan insanların sansürlenerek de olsa verilmemesi; önemli bir konu olan sivillerin hayatını kaybettiği ve tehlikede olduğu gerçeğini görmezden gelmek ya da yok saymak amacı taşımaktadır.

b. İnandırıcı Bilgiler

Olayla alakalı, görgü tanığının; “*Hastanenin önünü vurdular*” yönündeki ifadesi mevcuttur. Bu açıklama olay anını ve yerini açıklaması bakımından olumlu bir

paylaşımıdır. Uzman görüşüne yer verilmemiş ve istatistiki bilgiler nefret söylemiyle, manipülatif bir şekilde verilmiştir. Bu yönüyle, haber metni İsrail propagandasının tekrarı niteliğindedir.

c. Görgü Tanıklarının İfadeleri

Bir kadın: "*Hastanenin önünü bombaladılar*" Şeklindeki ağlarken çekilmiş ifadesine yer verilmiştir. Bu açıklama, olayı aydınlatması açısından kısmen olumlu bir gelişmedir. Ancak daha kapsamlı bir bilgiye yer verilmesi akıllardaki soru işaretlerini gidermeye yardımcı olacaktır. Videoda, ana olayla alakasız başka röportajların daha uzun tutulduğu görülmektedir. Olayla alakası olmayan diğer röportaj yerine, ana olayı aydınlatmaya yönelik destekleyici içerikler sunulması gerekirdi. Bu yönüyle, önemli konular ve olaylar görmezden gelinmiştir.

3.5.5.5. Russia TodayBulguları

Russia Today, bu konuyu gündemine almamıştır, konu ile alakalı sessizlik uygulayarak önemli olay ve konuları görmezden gelmiştir.

3.5.5.6. TRT World Bulguları

Şekil 27: TRT World'ün Şifa Hastanesi Önünde Ambulanların Vurulması Olayına İlişkin Haberi

Kaynak: TRT World, Deadly Israel strike hits near Gaza's biggest hospital: HAMAS, 03.11.2023.

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

a. Başlık/lar

TRT World, olayla alakalı 3 Kasım 2023 tarihinde; “*Hamas: İsrail'in ölümcül saldırısı Gazze'nin en büyük hastanesinin yakınına vurdu (Deadly Israel strike hits near Gaza's biggest hospital: HAMAS)*” (TRT World, 2023e) başlığını kullanmıştır. Alt başlıkta ise: “*Gazze'deki yetkililer İsrail'in Gazze Şehrindeki El Şifa Hastanesinin girişine düzenlediği saldırıda "birkaç" kişinin öldüğünü ve onlarca kişinin yaralandığını açıkladı.*” Açıklamasına yer vermiştir. Ancak, ana başlık ve alt başlık dikkat çekmesi ve olayı açıklaması yönünden yetersizdir.

b. Haber Girişi

1. Spot/lar

Haber girişinde, “*Hamas, İsrail saldırısının bir ambulans konvoyunu vurduğunu, Filistin Sağlık Bakanlığı ise bölgenin en büyük hastanesinin yakınında çok sayıda kişinin öldüğünü söyledi.*” Denilerek, Hamas ve Filistin Sağlık Bakanlığı'nın açıklamalarına yer verilmiştir.

Spotta ise; “*Cuma günü hükümetten yapılan açıklamada, İsrail güçlerinin Gazze'den güneydeki Refah'a doğru "yaralıları taşıyan ambulans konvoyunu" hedef aldığı belirtildi.*” İfadesiyle olayın ne olduğuna ve nasıl gerçekleştiğine yönelik bilgi verilmiştir. Başlık, haber girişi ve spotta faile yönelik bilgi verilmiştir.

c. Fotoğraf

Haber metninde bir tane fotoğraf kullanılmış olup, “*Devam eden İsrail saldırıları sırasında elektrik üretimi için yakıt tükenirken Gazze Şehri'ndeki El Şifa hastanesinin karanlıkla çevrili görünümü.*” Etiketiyile paylaşılmıştır.

2. Şematik Yapı

a. Durum

1. Ana Olayın Sunumu

Aktarılan bilgilere göre, uluslararası hukuka uygun olarak Kızılhaç'a bilgi verildikten sonra, Şifa Hastanesi'nden yaralıların taşınmasına yönelik bir çalışma başlatılmıştır. Ambulans konvoyları hareket ettikten sonra, Şifa Hastanesi'nin girişinde, İsrail tarafından ambulanslara yönelik bir saldırı yapılmıştır. İsrail ordusunun raporu incelediği yönündeki beyanı aktarılmış ve can kaybından bahsedilmemiştir.

2. Sonuçlar

Yapılan açıklamalara dayandırılan haberde, İsrail tarafından ambulans konvoyu vurulmuştur. Can kaybına yönelik bilgi verilmemiştir.

3. Ardalan Bilgisi

“Sağlık Bakanlığı sözcüsü Eşref el Kudra, yaptığı açıklamada, "Yaralıları ambulans araçlarla taşıyan bir konvoyun El Şifa hastanesinden taşınması konusunda uluslararası hukuka uygun olarak Kızıl Haç'a bilgi verdik." dedi.” Bu ifade; yaralıların taşınmasına yönelik bilginin uluslararası hukuka uygun olarak Kızılay'a verildiği aktarılmıştır. İfade, objektif ve tarafsız bir şekilde doğrudan verilmiştir. Ancak, detaylı ve yeterli bilgiden bahsetmek mümkün değildir. Yaşanan olayın sadece arka plan bilgisine yer verilmiştir.

4. Bağlam Bilgisi

Zaman bilgisi olarak *“Cuma günü”*, mekân bilgisi olarak *“Şifa Hastanesi'nin girişi”* belirtilmiştir. Olaya dahil olanın sadece İsrail olduğu görülmektedir. Olaya dahil olan kurumlar, Filistin Sağlık Bakanlığı ve Hamas'tır. *“Sağlık bakanlığı, Gazze'deki yaklaşık 16 hastanenin İsrail saldırılarından kaynaklanan hasar ve İsrail ablukasından kaynaklanan yakıt eksikliği nedeniyle artık çalışmadığını söyledi.”* Haber metninde bu bilgiye yer verilerek, İsrail saldırılarından kaynaklanan bir füzedan bahsedilmiştir. Bu bilgi, İsrail'in hastanelere saldırı konusunda sorumsuz davrandığı yönünde bir algı oluşturmaktadır. Burada verilmek istenen mesajın bu olduğu düşünülmektedir.

b. Yorum

1. Haber Kaynakları

Hamas, Sağlık Bakanlığı sözcüsü Eşref el Kudra, El Aksa TV, İsrail, Dünya Sağlık Örgütü'dür.

2. Olay Taraflarının Olaya Getirdikleri Yorumlar

Sağlık bakanlığı, İsrail saldırısının bir ambulans konvoyunu vurduğunu ifade etmiştir. İsrail ordusu ise raporu incelediğini söylemiştir.

B. Mikro Yapı

1. Sentaktik Çözümleme

a. Cümle Yapılarının Aktif ya da Pasif Olması

“Cuma günü hükümetten yapılan açıklamada, İsrail güçlerinin Gazze'den güneydeki Refah'a doğru "yaralıları taşıyan ambulans konvoyunu" hedef aldığı belirtildi.” Bu cümle ele alınacak olursa pasiftir.

Cümlenin fiili "*belirtildi*" olduğu için, bu fiil pasif bir yapıdadır. İsrail güçlerinin eylemi (ambulans konvoyunu hedef almak) hükümet tarafından yapılan açıklama bağlamında verilmiştir. Ancak cümlenin genel yapısı, kimin bu açıklamayı yaptığı (hükümet), neyin belirtildiği (İsrail güçlerinin hedef alması) şeklindedir ve bu pasif bir anlatımdır.

b. Cümle Yapılarının Basit ya da Karmaşık Olması

“Al Shifa hastanesi, Dünya Sağlık Örgütü'ne göre yüzde 164'lük yatak doluluk oranıyla aşırı kalabalıkla karşı karşıya.” Bu cümle ele alınacak olursa; basittir. Cümle, tek bir temel düşüncüyü ifade etmektedir: Al Shifa hastanesinin aşırı kalabalıkla karşı karşıya olması. Bu temel düşünceye ek olarak Dünya Sağlık Örgütü'ne göre yatak doluluk oranı ile ilgili bilgi verilmiştir. Cümle karmaşık yapı veya birden fazla bağımsız veya bağımlı cümle içermemektedir. Bu nedenle, bu cümle basit bir cümledir.

2. Yerel Bağdaşıklık

a. Nedensel İlişki

“Açıklamada herhangi bir can kaybından bahsedilmedi ancak yerel El Aksa TV daha önce bakanlığın çok sayıda ölü ve yaralı olduğunu söylediğini aktarmıştı.” *"Açıklamada herhangi bir can kaybından bahsedilmedi" ve "Ancak yerel El Aksa TV daha önce bakanlığın çok sayıda ölü ve yaralı olduğunu söylediğini aktarmıştı."* Bu olaylar arasındaki bağlantı *"ancak"* kelimesiyle vurgulanmıştır. Burada, resmi açıklamaların bilgi eksikliğine işaret ederken, yerel medyanın ek bilgi sağladığını göstermiştir. Resmi açıklamalar can kaybından bahsetmezken, yerel medya ölü ve yaralıların varlığını rapor etmiştir. Bu da bilgi kaynaklarının güvenilirliği hakkında şüphe oluşturmıştır.

b. İşlevsel İlişki

“El Şifa hastanesi, Dünya Sağlık Örgütü'ne göre yüzde 164'lük yatak doluluk oranıyla aşırı kalabalıkla karşı karşıya.”

“Sağlık bakanlığı, Gazze'deki yaklaşık 16 hastanenin İsrail saldırılarından kaynaklanan hasar ve İsrail ablukasından kaynaklanan yakıt eksikliği nedeniyle artık çalışmadığını söyledi.”

“DSÖ çarşamba günü, yakıt sıkıntısının yaralıların ve diğer hastaların "hayatlarını derhal riske atacağı" konusunda uyardı.”

Bu üç cümlede; hastanelerin kapasite sorunu, İsrail saldırılarının neden olduğu hasar, İsrail ablukasının yol açtığı yakıt eksikliği ve bu durumun acil sağlık hizmetlerine olan etkileri arasında işlevsel bir ilişki olduğu anlatılmaktadır. Şifa Hastanesi'nin durumunu belirten ilk cümle, sağlık hizmetlerinin zorluklarını gösterirken, sağlık bakanlığının açıklaması ve DSÖ'nün uyarısı, hastanelerin çalışamaz hale gelmesinin nedenlerini ve bu durumun acil sağlık hizmetlerine olan potansiyel etkilerini açıklamaktadır. Bu üç cümle bir araya geldiğinde, Gazze'deki sağlık krizinin boyutları ve aciliyeti daha net bir şekilde anlaşılmaktadır. Bu yönüyle verilmek istene mesaj; hastanelerin ve halkın zor durumda olduğu ve İsrail'in hedefi haline geldiğidir. Bu

yönüyle medya, tartışılmayan ve gündemde olmaya önemli konuları gündeme getirmiştir

c. Referansal İlişki

“Gazze'deki en büyük hastane” olarak belirtilen Şifa Hastanesi'nin, haber metninin sonunda “yüzde 164'lük yatak doluluk oranı ile aşırı kalabalıkla karşı karşıya” olduğu aktarılmıştır. En büyük hastanenin doluluk oranının kapasitesini aştığı düşünüldüğünde; diğer hastanelerin durumunun daha kötü olabileceği akıllara gelmektedir. Haber metninde dikkat çekilmek istenen konu ve verilmek istenen mesaj, hastanelerin işlevini yerine getiremediği söylemine dikkat çekmek ve gündemde tutmaktır. “İsrail'in, Gazze şehrindeki Şifa Hastanesi'nin girişine düzenlediği saldırıda” ifadesinde, İsrail'in hastanenin girişine bir saldırı düzenlediği belirtilerek, ayrıca “Gazze'deki yaklaşık 16 hastanenin İsrail saldırılarından kaynaklanan hasar...” diye başlayan cümleye bir referans oluşturduğu anlaşılmaktadır. Yine verilmek istenen mesaj, İsrail'in sürekli olarak hastaneleri hedef aldığına yönelik bir hatırlatma ve algı oluşturma çabasıdır.

3. Sözcük Seçimleri

TRT World, hastaneye yapılan saldırının “hastanenin girişine” düzenlendiği yönünde ifade kullanmıştır. Bu ifade ile, İsrail'in doğrudan hastanelere yönelik saldırı yaptığı iddialarını güçlendirmiştir. Hastanelerin “aşırı kalabalık” olduğuna yönelik ifadede; kapasitenin aşıldığına yönelik vurgu ise abartı ifadeleri ile dile getirilmiştir. İdeolojik söylem ve sözcük kullanımı tespit edilmemiştir.

4. Haber Retoriği

a. Fotoğraf

Haber metninde bir tane fotoğraf kullanılmış olup, “Devam eden İsrail saldırıları sırasında elektrik üretimi için yakıt tükenirken Gazze Şehri'ndeki El Şifa hastanesinin karanlıkla çevrili görünümü.” Etiketiyile paylaşılmıştır. Haber metninde

kullanılan fotoğraf olayla doğrudan bağlantılı değildir ve gerçeklerin doğrudan aktarılması bakımından oldukça yetersiz bir seçimdir.

b. İnandırıcı Bilgiler

Ana olayın sonuçlarına yönelik istatistiki bilgiler ve uzman görüşleri mevcut değildir. Ancak, arka plan kapsamında somut örnekler mevcuttur ve bu örnekler objektif bir dil ile sunulmuştur. Olaya yönelik net bilgilerin verilmemesi somut örnekleri gölgede bırakarak, haber metnine propaganda havası katmıştır.

c. Görgü Tanıklarının İfadeleri

Olayla alakalı görgü tanıklarının ifadesine başvurulmamıştır.

Genel Değerlendirme

Gazze'nin en büyük hastanesi olan Şifa Hastanesi'deki hastaların, yetersiz imkânlar ve kapasite fazlalığı sebebiyle ağır yaralı hastaların bir kısmının ambulanslarla Mısır'a gönderilmesi kararlaştırılmıştır. Ambulanslar hastanenin önünden ayrılırken, İsrail tarafından ambulans konvoyuna yönelik bir saldırı gerçekleştirilmiştir. *Al Jazeera*, konuyu kapsamlı bir şekilde ele almıştır. Haber dili objektiftir ve olabildiğince açıklayıcı bir şekilde kullanılmıştır. Verilen bilgiler ve haber dili tutarlı ve dengelidir. Saldırgan ifadeler, nefret söylemi ya da taraflı bir tutum söz konusu değildir. Çok değerli bir bilgi olarak, görgü tanığının ifadesine yer verilmiştir. Ana olayın aktörlerinden Hamas'a yönelik sessizlik uygulanarak, görmezden gelinmiştir. Genel anlamda, yaşanan siyasi çekişmelerden ve propagandalardan sıyrılarak sadece ana olaya odaklanılmıştır. *BBC*, okuyucuyu belirli bir şekilde düşünmeye ve davranmaya yönlendiren manipülatif bir dil kullanmıştır. Faili gizlemeye yönelik bir tutum içerisine girilmiştir. Haber dilinin, birbiriyle çelişen ve tutarsız ifadelerle anlamlandırıldığı görülmektedir. Taraflı bir tutum söz konusudur, bilgiler bağlamından kopartılarak ve çarpıtılarak aktarılmıştır. Yaşanan olayı basitleştirmeye yönelik tutum ve dil kullanımı söz konusudur. Haber kuruluşu, güç istismarına giderek gücünü belirli bir gündemi

teşvik etmek için kullanmıştır. İsrail'in propagandası çok defa tekrarlanmış ve ayrıca güçlü aktör İsrail'in korunmasına yönelik bir dil kullanımı söz konusu olmuştur. *CNN*, yaşanan olayı kötü niyetli bir şekilde ele almıştır. Ana olay aktarılırken, bağlam bilgisi kapsamında; metnin akışını sekteye uğratacak ve bozacak geçmiş olaylar aktarılmıştır. Okuyucuyu belirli bir şekilde düşünmeye ve davranmaya yönlendirmek için manipülatif bir dil kullanılmıştır. Ana olayın aktörlerinden Hamas'a yönelik suçlayıcı ifadeler kullanılarak, nefret teşvik edilmiştir. Haber dili objektiflikten oldukça uzaktır. Haber kuruluşu, güç istismarına giderek, medyanın gücünü belirli bir gündemi teşvik etmek için kullanmıştır. Ayrıca güçlü aktör İsrail'in korunmasına ve kollanmasına yönelik bir tutum içerisine girildiği ve dilin bu amaçla kullanıldığı açıkça görülmektedir. *Deutsche Welle*, haberi metin olarak değil de video olarak sunmuştur. Haberin giriş kısmı olayı oldukça dramatik ve sansasyonel bir şekilde gözler önüne sermiştir. Ancak, haberin geri kalan kısmında gerçekler çarpıtılarak ve bağlamından koparılarak, okuyucuyu yanlış yönlendirmeye yönelik bir tutum sergilenmiştir. Farklı kültür ve inançlara yönelik nefret söylemi mevcuttur ve bu dil teşvik edilmiştir. Ana olayın aktörlerinden Hamas'a yönelik suçlayıcı ve saldırgan ifadeler yer verilmiştir. Ardalan bilgisi bağlamında, ana olayın anlatım akışını kesecek yersiz ifadeler ve açıklamalara yer verilmiştir. İsrail'in resmi kurumlarının ana olaydan bağımsız açıklamalarına yer verilmesi, belirli bir ideolojiyi teşvik etmesi bakımından, İsrail propagandasının tekrar edilmesidir. Haber kuruluşu güç istismarına giderek, belirli bir gündemi teşvik etmek için medyanın gücünü kullanmıştır. Ayrıca güçlü aktör İsrail'in korunup kullandığı bir dil ve tutum kendini belli etmektedir. *Russia Today*, bu olayı gündemine almamıştır. Bu yönüyle, önemli konular ve sorunlar görmezden gelinerek yok sayılmıştır. *TRT World* yaşanan olayı çok yüzeysel bir şekilde ele almıştır, derinlemesine bir araştırma yapılmadan aktarılan bir bilgi paylaşım mevcuttur. Sansasyonel olan bu olayın, net ve anlaşılır bir şekilde ifade edilmemesi açıklık ilkesinin ihlalidir. İsrail'e yönelik ise ölçülü suçlayıcı ifadeler yer verilmiştir.

Kategorize edilecek olursa; Al Jazeera, konuyu kapsamlı ve detaylı bir şekilde ele almıştır kullanılan dil objektiftir. BBC, CNN ve Deutsche Welle güç istismarına giderek medyanın gücünü belli bir gündemi teşvik etmek ve propaganda için kullanmıştır. İsrail'in anlatıları ve propagandası desteklenmiştir. Russia Today, konu ile

alakalı sessizlik uygulayarak, olayı görmezden gelmiştir. TRT World ise olayı yüzeysel bir şekilde ele almış ve ön yargılı davranmıştır.

SONUÇ

Bu çalışmada, 7 Ekim olayları bağlamında Filistin-İsrail çatışmasının altı tane uluslararası medya kuruluşundaki haber söylemleri Gündem Belirleme Kuramı çerçevesinde, Teun A. van Dijk'in Eleştirel Söylem Analizi yöntemiyle kapsamlı bir şekilde incelenmiştir. Eleştirel Söylem Analizi, medya metinlerinde ideolojik unsurların nasıl kurgulandığını, dilin toplumsal algıları nasıl yönlendirdiğini ve güç ilişkilerinin söylem aracılığıyla nasıl yeniden üretildiğini anlamak için kullanılan önemli bir yöntemdir. Gündem belirleme kuramı ise medyanın yalnızca olayları aktarmakla kalmayıp, hangi konuların öncelikli olduğunu, hangi aktörlerin nasıl temsil edildiğini ve kamuoyunun bu olaylara nasıl tepki vereceğini şekillendirdiğini öne sürmektedir.

Araştırma kapsamında seçilen medya kuruluşları, haber içeriklerinde kullanılan dil, çerçeveleme stratejileri, aktörlerin temsili ve ideolojik yönlendirmeler açısından farklı eğilimler sergilemiştir. Medya kuruluşlarının olayları sunma biçimleri, haber metinlerinin kurgulanışı, kullanılan anahtar kelimeler, hangi unsurların öne çıkarıldığı, hangi aktörlere daha fazla yer verildiği ve hangi bakış açılarının görmezden gelindiği gibi kritik faktörler detaylı bir şekilde analiz edilmiştir. Bu bağlamda, haber metinlerinin yalnızca bilgi aktarım aracı olmadığı, aynı zamanda okuyucunun olayları nasıl anlamlandıracağını belirleyen güçlü bir ideolojik araç olduğu ortaya konmuştur.

Yapılan analizler neticesinde, medya organlarının büyük bir bölümünün yalnızca çatışmaları haberleştiren bir araç olmaktan çıkıp, aynı zamanda çatışmaların nasıl algılanacağını belirleyen, tarafların meşruiyetini şekillendiren ve küresel kamuoyunu yönlendirmeye çalışan güçlü bir ideolojik mekanizma olarak işlev gördüğü anlaşılmıştır. Bu nedenle, Filistin-İsrail çatışması gibi uluslararası boyutta büyük yankı uyandıran krizlerde, medyanın söylem analizinin yapılması, küresel politikaların ve kamuoyunun yönelimlerini anlamak açısından büyük önem taşımaktadır.

Çalışmanın ana konusu, problemimiz olan; “uluslararası medya kuruluşları, Filistin-İsrail çatışma haberlerini okuyucularına aktarırken nasıl bir tutum sergilemiş ve haber içeriklerinde nasıl bir söylem geliştirmiştir?” Sorusuna cevap bulmaktır. Analiz edilen medya kuruluşlarının söylem stratejileri incelendiğinde; özellikle Batı merkezli medya organlarından olan BBC News, CNN International, Deutsche Welle ve bunlara

ek olarak Russia Today'in olayları taraflı bir şekilde ele aldığı görülmüştür. İsrail'in eylemleri genellikle "savunma" ve "misilleme" bağlamında ele alınırken, Filistinli aktörlerin eylemleri "saldırı" veya "terör" kavramlarıyla ilişkilendirilmiştir. Bu sunum yöntemi, haber metinlerinde kullanılan dil ve seçilen kelimeler aracılığıyla okuyucu algısını yönlendiren önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Alternatif medya kuruluşlarından olan Al Jazeera ve TRT World, daha çok olayların insani boyutuna dikkat çekmiş, olabildiğince objektif bir dil kullanmaya özen göstermiştir. Ancak makro analiz kapsamında incelendiğinde Filistin'e yakın duruş sergiledikleri hemen fark edilmiştir. Russia Today, makro ve mikro analiz sonuçlarına göre kendi ülkesinin çıkarlarını önceleyen bir duruş sergilediği saptanmıştır. Yaşanan olaylardan çok, olaylar üzerinden İsrail destekçisi ABD'ye yönelik eleştiriler haberlerin neredeyse ana gündemini oluşturmuştur. Ayrıca İsrail'in anlatılarını destekleyecek ifadelerle çokça yer verilmiştir.

Çalışmanın ana probleminin altında sıralanan alt problem soruları, her bir yayın organı için ise ayrı ayrı sorulmuştur. Şöyle ki;

- a) Uluslararası medya kuruluşları, çatışma haberlerinde kullandıkları dil ve söylem aracılığıyla tarafları nasıl temsil etmiş ve bu temsillerde hangi ideolojik yönelimleri öne çıkarmıştır?
- b) Sadece Batılı medya kuruluşlarının (BBC News, CNN International, Deutsche Welle) Filistin-İsrail çatışmasına dair haber üretiminde benimsedikleri dil, çerçeveleme ve söylem stratejileri nelerdir ve bu stratejiler iktidar ilişkilerinin yeniden üretiminde nasıl işlev görmektedir?
- c) Batı dışı veya diğer uluslararası medya kuruluşlarının (Al Jazeera, TRT World, Russia Today) çatışmaya yaklaşımı, haber dilinde ve temsil biçimlerinde Batılı medya kuruluşlarından hangi açılardan farklılaşmaktadır?
- ç) Uluslararası medya kuruluşları, çatışma haberlerini kamuoyuna sunarken hangi bakış açılarını ön plana çıkarmaya çalışmış, bu tutumlar medya aracılığıyla toplumsal algı ve güç dengeleri üzerinde nasıl bir etki ortaya çıkarmıştır? Sorularına cevap aranmıştır.

Özellikle, Batı (BBC News, CNN International ve Deutsche Welle) merkezli bu medya kuruluşları, İsrail'in askeri operasyonlarını "karşılık verme", "misilleme", "meşru müdafaa" ya da "terörle mücadele" bağlamında sunarken, Filistinli aktörlerin eylemlerini ise "terör saldırısı", "radikal unsurların şiddeti", " Hamas'ın provokasyonu" ya da "aşırılık yanlısı tehdit" olarak tanımlamışlardır. Bu dilsel yönlendirmeler, yapılan saldırılarda İsrail'in uluslararası arenada meşruiyet kazanmasına yardımcı olurken, Filistinli aktörlerin "güvenlik tehdidi" olarak konumlandırılmasına neden olmuştur.

İsrail ordusunun Gazze'ye yönelik hava saldırıları Batı medyasında sıklıkla "terörle mücadele operasyonu", " Hamas'a darbe" veya "İsrail'in güvenliğini sağlama çabası" olarak nitelendirilirken, Filistinli silahlı grupların saldırıları "terör eylemi", "radikal İslamcı şiddet" veya "İsrail'e tehdit" şeklinde sunulmuştur. Bu tür çerçeveleme stratejileri, okuyucuya belirli bir bakış açısını empoze etmekte ve İsrail'in uluslararası arenadaki konumunu güçlendirmektedir.

Buna karşılık, alternatif medya kuruluşlarından olan Al Jazeera ve TRT World çatışmayı farklı bir perspektiften ele alarak, Filistinli sivillerin yaşadığı insan hakları ihlallerine odaklanmış ve İsrail'in askeri operasyonlarını "işgal", "soykırım", "sistemik saldırı" veya "savaş suçu" gibi ifadelerle tanımlamıştır. Alternatif medya organlarından olan Al Jazeera ve TRT World, İsrail'in askeri müdahalelerini yalnızca güvenlik bağlamında ele almak yerine, olayların tarihsel arka planına ve Filistinlilerin uzun süredir maruz kaldığı baskılara da vurgu yapmıştır. Sunumun bu bağlamda yapılması, İsrail'in eylemlerini meşrulaştırmak yerine, Filistin halkının mağduriyetini ve direnişini öne çıkaran bir anlatı inşa etmeye yönelik bir strateji olarak öne çıkmaktadır.

İsrail'in Gazze'deki bombardımanlarını, Batı medyası (BBC News, CNN International ve Deutsche Welle) "askeri operasyon", "misilleme" ya da "güvenlik önlemi" olarak adlandırılırken, alternatif medya organlarından olan Al Jazeera ve TRT World "sivillerin hedef alındığı saldırılar", "insanlık suçu" ve "uluslararası hukuka aykırı katliam" olarak nitelendirmiştir. Benzer şekilde, Filistinli grupların İsrail'e yönelik saldırıları, Batı medyasında "terör eylemi", "İsrail'in güvenliğine tehdit" olarak sunulurken, alternatif medyadan Al Jazeera ve TRT World ise bu eylemleri "işgale karşı

direnış” veya “özgürlük hareketi” olarak tanımlamıştır. Russia Today ise ikisi arasında duruyor gibi görünen ama İsrail anlatılarını destekleyen bir yol izlemiştir. Hamas için “savaşçı” ve “militan” ifadelerini kullanırken, İsrail’in sivillere yönelik operasyonlarından “misilleme” olarak bahsetmiştir.

Bu sunum farkları, haberlerin ideolojik yönlendirmeye açık olduğunu ve medya kuruluşlarının politik eğilimlerine göre olayları farklı şekillerde yansıttığını ortaya koymaktadır. Uluslararası medya kuruluşlarının 7 Ekim olayları bağlamında Filistin-İsrail çatışmasını nasıl ele aldığı ve analiz ettiği incelenirken ortaya çıkan sonuç; medyanın yalnızca bilgi veren bir araç olmadığını, aynı zamanda olayları şekillendiren ve belirli ideolojik söylemleri yeniden üreten bir mekanizma olarak işlev gördüğünü ortaya koymuştur.

Analizler, özellikle Batı merkezli medya kuruluşlarının İsrail’i genellikle “meşru bir devlet”, “kendini savunan bir aktör” ve “terörle mücadele eden bir güç” olarak sunduğunu; buna karşın Filistinli aktörleri “güvenlik tehdidi”, “radikal grup” ve “terörist unsurlar” olarak sunduğunu göstermiştir. Bu tür söylemler, uluslararası kamuoyunun İsrail’e yönelik algısını olumlu yönde etkilerken, Filistin direnişini gayrimeşru bir hareket olarak konumlandırmaktadır.

Öte yandan, alternatif medya kuruluşlarından olan Al Jazeera ve TRT World, Filistin’in yaşadığı tarihsel ve güncel adaletsizlikleri de öne çıkararak, İsrail’in eylemlerini “işgal politikaları”, “sistematik baskı”, “savaş suçu” gibi kavramlarla da tanımlamışlardır. Bu yaklaşım, Filistin’in uluslararası düzeydeki meşruiyetini artırmaya çalışırken, aynı zamanda İsrail’in Batı destekli askeri ve politik hamlelerini sorgulayan bir perspektif sunmuştur.

Çalışmada analiz edilen medya organları arasında belirgin bir dil farkı göze çarpmaktadır. Batılı medya organları, 7 Ekim saldırılarını çatışmanın başlangıç noktası olarak göstererek İsrail’in “misilleme hakkına” dikkat çekmişlerdir. Bu sunum, okuyucuların ve izleyicilerin zihninde Filistin-İsrail çatışmasının asıl kökenini yalnızca bu olayla sınırlı tutmalarına neden olabilecek bir algı oluşturmuştur. Tarihsel olarak bakıldığında, Filistin topraklarında süregelen işgal, yerleşim politikaları ve insan hakları ihlalleri yıllardır devam etmektedir. Ancak bu bağlam, Batı medyasında genellikle

ikincil ya da önemsiz bir detay olarak sunulmuş, hatta çoğu zaman tamamen göz ardı edilmiştir.

Bu söylem stratejilerinin etkileri yalnızca kelime seçimleriyle sınırlı kalmamaktadır. Hangi olayların haberleştirildiği, hangi olayların vurgulandığı ve hangi unsurların görmezden gelindiği, hangi fotoğraf/videoların kullanıldığı gibi faktörler de kamuoyunun algısının şekillenmesinde büyük ölçüde yönlendirici olmuştur. Çatışma sırasında Filistinli sivillerin maruz kaldığı insan hakları ihlalleri ve yaşanan sivil kayıplar, Batı medyasında (BBC News, CNN International ve Deutsche Welle) ve Russia Today'de genellikle haberlerde arka planda bırakılmış ya da istatistiki verilerle sınırlı bir şekilde sunulmuştur. Bu durum, bahsi geçen medya organlarının yalnızca haber aktaran tarafsız kurumlar olmadığını, belirli siyasi ve ideolojik yönlendirmeler içerisinde hareket ettiğini göstermiştir.

Van Dijk'in söylem analizi yöntemi ile yapılan analizde, medya metinlerinin yalnızca yüzeyde görünen kelime ve cümle yapılarından ibaret olmadığını, bilinçli olarak belirli çerçevelerle kurgulandığını ortaya koymaktadır. Bu analiz yöntemiyle incelenen haber metinleri, makro ve mikro düzeyde incelenerek, haber metinlerinin yapısal unsurlarının nasıl işlendiğini ve okuyucuların zihninde nasıl bir etki oluşturduğunu ortaya koymaktadır.

Makro düzeyde yapılan analizler, bahsi geçen uluslararası medya kuruluşlarının hangi politik ve ekonomik bağlamlar içinde hareket ettiğini ve küresel jeopolitik dinamiklerin haber söylemlerine nasıl yansıdığını incelemektedir. Batılı medya organlarının (BBC News, CNN International ve Deutsche Welle) ve Russia Today'in İsrail yanlısı bir tutum sergilemesinin temelinde, ülkelerinin bölgesel ve stratejik çıkarlarıyla bağlantılı bir medya politikası olduğu görülmektedir. Küresel güç dengeleri, medya sahiplik yapıları ve devletlerin dış politikaları, haber söylemlerinin oluşumunda önemli bir rol oynamaktadır. Örneğin, Batı'daki büyük medya kuruluşlarının çoğu, hükümet politikalarına paralel bir yayın çizgisi izlemekte ve İsrail'in askeri eylemlerini meşrulaştıran bir söylem üretmektedir. Bu durum, haberlerin yalnızca olayların tarafsız bir aktarımı olmadığını, aksine küresel siyasi dengelerin bir yansıması olduğunu ortaya koymaktadır.

Mikro düzeyde yapılan analizler, medya metinlerinde kullanılan kelime seçimleri, aktörlerin nasıl tanımlandığı, haber başlıklarının ve içeriklerinin nasıl yapılandırıldığı gibi dilbilimsel unsurlara odaklanmaktadır. Bir olayın “saldırı” veya “savunma” olarak sunulması, okuyucuların o olayı nasıl değerlendireceğini doğrudan etkilemektedir. Örneğin, Batılı medyada İsrail’in hava saldırıları “karşılık verme” veya “misilleme” olarak sunulurken, Filistinli aktörlerin saldırıları “terör eylemi” ya da “aşırılıkçı şiddet” olarak tanımlanmıştır. Bu tür bir söylem, okuyucuların İsrail’in askeri operasyonlarını haklı ve zorunlu bir müdahale olarak görmesine neden olurken, Filistinli aktörlerin eylemlerini meşru olmayan ve yasa dışı bir tehdit olarak algılamalarına yol açmaktadır.

Mikro analiz kapsamında ele alınacak bir diğer önemli unsur da görsellerdir. Görsel materyallerin kullanımı söylemsel betimleme açısından önemli bir yer tutmaktadır. Medyada yer alan haber görselleri, olayların algılanış biçimini büyük ölçüde etkilemektedir. Örneğin, İsrail’in füze saldırıları sonucu yıkılan binalar yerine, genellikle İsrail tarafındaki roket saldırılarının etkilerini gösteren görsellerin öne çıkarılması, İsrail’in mağduriyetini vurgulayan bir çerçeve oluşturmuştur. Benzer şekilde, Filistinli sivillerin yaşadığı insani kriz yerine, silahlı Filistinli grupların fotoğraflarının haberlerde daha sık kullanılması, Filistinli aktörlerin “şiddet yanlısı” bir çerçevede sunulmasına katkıda bulunmuştur. Öte yandan yaşanan olayın büyüklüğünü gösteren görseller yerine, alakasız görsellerin kullanılması yaşanan trajediyi açıklaması bakımından yetersiz kalmıştır. Bu taktik özellikle Batı medyası (BBC News, CNN International ve Deutsche Welle) ve onun kadar olmasa da Russia Today’de de kendini göstermektedir.

Bunun yanı sıra, haber metinlerinde kullanılan imgeler algıyı şekillendiren önemli unsurlar arasında yer almaktadır. İsrail’in zarar gördüğünü gösteren görsellerin daha fazla kullanılması, uluslararası kamuoyunun İsrail’e yönelik sempatisini arttırırken, Filistinli sivillerin maruz kaldığı saldırıların daha az yer bulması veya yalnızca istatistiklerle ifade edilmesi, bu mağduriyetin görünürlüğünü azaltmıştır. Görsellerin yanı sıra, haberlerde kullanılan tanıklıklar ve uzman görüşleri de belirli bir anlatının güçlendirilmesine hizmet etmektedir. Bu unsurlar, Batı medyasında (BBC News, CNN International ve Deutsche Welle) Filistinliler lehine göz ardı edilirken,

İsrail lehine taraflı bir şekilde kullanılmıştır. En sansasyonel olaylarda bile, İsrail'i haklı çıkaracak bir takım anlatı ve görsel unsurlar devreye sokulmuştur. Russia Today, bu yönüyle de anlatılarını politik bir kaygı ve çıkar üzerine inşa etmiştir. Al Jazeera ve TRT World ise, bu unsurları İsrail anlatılarını çürütmek adına Filistin lehine olacak şekilde anlamlı, tutarlı ve yerinde kullanmıştır.

Çatışma haberlerinde kimlerin sesinin duyurulduğu, kimlerin söz hakkı bulduğu gibi unsurlar, medyanın tarafsız bir aktör olmanın ötesinde belirli ideolojik ve politik çıkarlarla şekillendiğini göstermektedir. Çoğu zaman, İsrailli yetkililerinin açıklamaları doğrudan haber metinlerine dahil edilirken, Filistinli aktörlerin açıklamalarına ya hiç yer verilmemiş ya da güvenilirlikleri sorgulanarak sunulmuştur. Bu durum, okuyucunun bilinçaltında belirli taraflara daha fazla güven duymasına ve diğer tarafı ise gayrı meşru görmesine neden olmuştur. Haber kuruluşlarının hemen hemen hepsinde çatışmanın ana merkezinde olan Gazze'de, yönetimi elinde bulunduran Hamas'ın, diğer grupların açıklamaları ve saldırıya maruz kalan halkın sesi çoğu zaman göz ardı edilmiştir. Özellikle Batı medyasında (BBC News, CNN International ve Deutsche Welle) İsrail'in açıklamalarına neredeyse her haber metninde, hatta İsrail anlatılarını desteklemek adına üçüncü taraf açıklamalarına bile yer verilmiş, Filistinli taraflar ise yok sayılmıştır.

Metinlerin yapısal unsurlarına bakılacak olursa, söylemsel stratejinin bir parçası olarak öne çıkmaktadır. Haberlerin giriş bölümlerinde hangi bilgilerin vurgulandığı, hangi detayların haberin ilerleyen bölümlerinde sunulduğu, okuyucunun algısını şekillendiren önemli faktörler arasında yer almaktadır. İsrail'in saldırılarını haklı gösteren bir anlatı, haber metninin başında verilerek okuyucunun ilk izleniminin bu yönde oluşmasını sağlamıştır. Filistinli sivillerin yaşadığı insani kayıplara dair detaylar ise çoğunlukla haberin ilerleyen bölümlerinde, daha az dikkat çekici bir konumda yer almaktadır. Bu anlatı türü Batılı medya kuruluşlarında (BBC News, CNN International ve Deutsche Welle) ve buna ek olarak Russia Today'de öne çıkmaktadır. Yine aynı medya kuruluşları, İsrail'in yaptığı saldırıdan bahsettikten sonra saldırının kime yapıldığı, nasıl gerçekleştiği, arka planında neler yaşandığı bilgisine İsrailli yetkililerden gelen açıklamalara yer vererek sunmuşlardır. Özellikle Batılı (BBC News, CNN International ve Deutsche Welle) medya kuruluşlarında, açıkça sivillere yönelik olduğu belli olan saldırılarla alakalı haber yaparken dahi, İsrail'in açıklamalarına istinaden

saldırıların Hamas'a yönelik yapıldığı algısı oluşturulmaya çalışılmıştır. Filistinli sivillerin ölümünden bahsedildikten sonra, 7 Ekim'de öldürülen İsraililer'den mutlaka bahsedilmiştir. Batı medyası (BBC News, CNN International ve Deutsche Welle) öldürülen İsrailileri iyi kurban, Filistinlileri ise kötü kurban olarak göstermekten çekinmemişlerdir. Batılı medya kuruluşlarının, kullandığı bu yöntem ile tarafsız olmadıklarını, güç ve çıkar ilişkileri çerçevesinde hareket ettiklerini kanıtlaması açısından önem arz etmektedir.

Bu bulgular, medya söylemlerinin objektif bir gerçeklikten ziyade, belirli bir söylemsel strateji çerçevesinde şekillendirildiğini ortaya koymaktadır. Haber metinlerinin farklı kitlelere yönelik çerçevenmesi, okuyucuların olayları algılama biçimini doğrudan etkilemeyi amaçlamış ve çatışmanın taraflarından birini meşru gösterirken, diğer tarafın eylemlerinin suç teşkil eden bir bağlamda sunulmasına yol açmıştır.

Medyanın gündem belirleme gücü, küresel kamuoyunun krizler, çatışmalar ve siyasi olaylar hakkında nasıl bir perspektif geliştirdiğini anlamak açısından büyük önem taşımaktadır. Yapılan bu çalışma ile haber söylemlerinin incelenmesi, medyanın yalnızca olayları aktaran bir platform olmadığı, aynı zamanda politik ve ideolojik bir aygıt olduğunu ortaya koymuştur.

Bu analizler, medya söylemlerinin yalnızca tarafsız bir bilgi aktarım mekânizması olmadığını, aksine belirli bir söylemsel stratejiyle bilinçli olarak şekillendirildiğini ortaya koymuştur. Haber metinlerinde kullanılan dil, seçilen imgeler, vurgulanan olaylar ve göz ardı edilen unsurlar, medya organlarının çatışmaları nasıl sunduğunu ve okuyucuların algısını nasıl yönlendirdiğini açıkça göstermektedir. Söylemin bu şekilde kurgulanması, olayların sadece belirli bir perspektiften ele alınmasına neden olmuş ve çatışmanın farklı boyutlarının eşit şekilde temsil edilmesini engellemiştir.

Medyanın kitle iletişimindeki etkisi göz önüne alındığında, haber metinlerinde kullanılan sunumların, bireylerin olayları algılama biçimini doğrudan şekillendirmeyi amaçladığı görülmüştür. Bilindiği gibi, bu sunum stratejileri yalnızca aktarılan bilgiyle sınırlı kalmayıp, olayların hangi bağlamda aktarıldığını, hangi kelimelerin kullanıldığını

ve aktörlerin nasıl tanımlandığını da belirlemektedir. Küresel çapta geniş yankı uyandıran bu çatışma, medya kuruluşlarının söylemlerini oldukça etkilemiş, halkın algılarını değiştirmeye çalışmak suretiyle siyasi karar alıcıların da tutumlarını etkileyebilmeyi de amaçlamıştır. Uluslararası kamuoyunun belirli bir tarafa daha yakın durmasını sağlayabilmek ana hedeflerden biri olmuştur. Özellikle Batılı medya kuruluşlarının (BBC News, CNN International ve Deutsche Welle) ulaşmak istediği hedefin bu etkiyi oluşturmak olduğu görülmüştür.

Haber söylemlerinin farklı kitleler için nasıl şekillendiği incelendiğinde ise, özellikle Batı merkezli medya organlarının (BBC News, CNN International ve Deutsche Welle ve bunlara ek olarak Russia Today) İsrail'i tamamen meşru bir aktör olarak konumlandırma eğiliminde olduğu, Filistinli tarafların, hatta halkın saldırgan veya radikal bir çerçevede sunulduğu görülmüştür. Bu durum, okuyucuların olayları anlamlandırma biçiminde doğrudan etkili olmuş ve Filistinliler'in mağduriyetinin göz ardı edilmesine ve saldırıların devam etmesine yol açmıştır. Batılı medya kuruluşlarının belirli anlatıları öne çıkarması, bireylerin yalnızca olaylara dair bilgilerini değil, aynı zamanda olaylara karşı geliştirdikleri duygusal ve etik tepkileri de yönlendirmiştir.

Bir başka konu ise medyanın sahiplik yapısı ve finansal bağlantılarıdır. Bu bağlantılar haber söylemlerinin nasıl şekillendiğini anlamak açısından kritik bir öneme sahiptir. Büyük medya kuruluşlarının sahipleri, reklam verenler ve finansal destekçileri, haberlerin nasıl sunulacağını dolaylı veya doğrudan etkileyebilmektedir. İsrail-Filistin çatışması gibi uluslararası siyasetin merkezinde yer alan bir konuda, medya kuruluşlarının finansal bağımlılıkları ve politik yönelimleri, haber söylemlerinin belirli bir çizgide ilerlemesine neden olduğu görülmektedir. Zira, araştırma içerisinde de yer alan bu konuyla alakalı yapılan incelemeler neticesinde Batılı medya kuruluşları (BBC News, CNN International ve Deutsche Welle) kendi çalışanları ve diğer medya kuruluşları tarafından İsrail'e yönelik taraflı tutumundan dolayı ağır eleştirilere maruz kalmış ve çalışanları tarafından itiraf olarak kayıtlara geçecek ifadeler sarfetmişlerdir. Alternatif medya kuruluşlarından TRT World ve Russia Today'e yönelik böyle bir eleştiri söz konusu değilken, Al Jazeera ise Batılı medya kuruluşları tarafından İsrail'e yönelik doğru olmayan haberler yaptığı gerekçesiyle eleştirilere maruz kalmıştır.

Batı merkezli bu büyük medya organları, İsrail ile güçlü ekonomik ve siyasi bağları bulunan ülkelerde faaliyet göstermektedir. Bu durum, haberlerin İsrail lehine çerçevelenmesine yol açmış ve Filistinli aktörlerin söylemlerinin marjinalleştirilmesine neden olmuştur. Ayrıca alternatif medya organlarından olan TRT World ve Al Jazeera, Batılı medya kuruluşları BBC News, CNN International ve Deutsche Welle ve buna ek olarak Russia Today'e kıyasla insan odaklı, daha objektif ve aydınlatıcı söylem stratejileri geliştirdiği görülmüştür. Bu alternatif medya organları, Filistinli sivillerin yaşadığı insani krize daha fazla yer vererek, Batılı medya organlarının göz ardı ettiği yönleri öne çıkarmışlardır.

Genel bir değerlendirme yapılacak olursa; bu araştırma, medya söylemlerinin yalnızca bilgi aktarmakla sınırlı olmadığını, aksine belirli bir ideolojik ve politik çerçevede inşa edildiğini göstermiştir. Haberlerin sunumunda kullanılan bağlam, kullanılan kelimeler, kullanılan görseller ve vurgulanan unsurlar gibi faktörler ile okuyucuların olayları algılama biçimini doğrudan etkilemeyi amaçlamıştır.

Bu bağlamda, medya söylemlerinin yalnızca haber aktarmaktan ibaret olmadığı, uluslararası güç dengeleri, ekonomik çıkarlar ve ideolojik pozisyonlarla doğrudan şekillendiği tespit edilmiştir. Medya kuruluşlarının sunduğu içerikler, belirli siyasi ve ekonomik yapıların etkisi altında biçimlendiği, dolayısıyla haber metinleri yalnızca bilgilendirici değil, aynı zamanda belirli bir dünya görüşünü yeniden üreten araçlar olarak işlev gördüğü anlaşılmıştır.

Van Dijk'in eleştirel söylem analizi yöntemi, medya metnindeki örtük ideolojileri açığa çıkarmada etkili bir araç olarak kullanılmış ve haber söylemlerinin tarafsız görünse de aslında belirli bir amaca hizmet ettiğini ortaya koymuştur. Mikro düzeyde kelime seçimleri, haber başlıkları, görsellerin kullanımı ve aktörlerin nasıl temsil edildiği analiz edilirken; makro düzeyde ise medya kuruluşlarının politik ve ekonomik bağlamları değerlendirilmiştir. Bu analizler, medya organlarının yalnızca olayları yansıtan pasif aktörler olmadığını, bilakis belirli bir ajandayı destekleyerek toplumsal algıları yönlendirebilmek için bir araç olarak kullanıldığını göstermiştir.

Gelecekte yapılacak çalışmalar, farklı dönemlerdeki medya söylemlerini karşılaştırarak bu eğilimlerin zaman içindeki değişimini daha kapsamlı bir şekilde

inceleyebilir. Ayrıca, medya sahipliği ile haber içerikleri arasındaki ilişkinin daha detaylı bir şekilde analiz edilmesi, medya organlarının politik yönelimlerinin nasıl şekillendiğini anlamaya katkı sağlayacaktır. Alternatif medya platformlarının yükselişiyle birlikte, geleneksel medya organlarının söylem stratejilerinde bir değişim olup olmayacağı da önemli bir araştırma alanı olarak değerlendirilebilir. Bunlara ek olarak, medya söylemlerinin tarihsel süreçte nasıl evrildiği ve belirli olayların farklı zaman dilimlerinde nasıl çerçevelendiği üzerine yapılacak araştırmalar, medya organlarının uzun vadeli stratejilerini anlamak açısından önemli olacaktır. Bunun yanı sıra, alternatif medya ve bağımsız gazetecilik platformlarının söylem farklılıkları daha ayrıntılı bir şekilde incelenebilir. Özellikle dijital medyanın yükselişiyle birlikte geleneksel medya söylemlerine meydan okuyan yeni platformların nasıl bir karşı anlatı geliştirdiği ve okuyucu algısını nasıl şekillendirdiği üzerine yapılacak çalışmalar, medya sahipliği ile haber içerikleri arasındaki ilişkiye dair yeni çıkarımlar sunabilir. Bu çerçevede, medya söylemlerinin sadece belirli bir aktör lehine inşa edilip edilmediği değil, aynı zamanda hangi anlatıların baskın hale getirildiği ve hangi söylemlerin marjinalleştirildiği de kritik bir araştırma alanı olarak değerlendirilmektedir. Böylelikle, medya organlarının küresel olayları nasıl şekillendirdiği ve kamusal algıyı nasıl yönlendirdiği daha kapsamlı bir şekilde analiz edilebilir.

KAYNAKÇA

- ABUBAKAR, A. T. (2020). News values and the ethical dilemmas of covering violent extremism. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 97(1), 278-298.
- AHMAD, H. A. I. (2021). **Filistin Sorununun Tarihi Gelişimi ve Ürdün'deki Filistinli Mülteciler** (Doctoral dissertation, Karabük Üniversitesi).
- AHMAD, H. A. I. (2021). *Filistin Sorununun Tarihi Gelişimi ve Ürdün'deki Filistinli Mülteciler* (Doctoral dissertation).
- AKBAŞ, S. (2019). **Zeytin Dalı Harekâtının Medya Yansıması ve Algı Yönetimi** (Yüksek lisans tezi, Yeni Yüzyıl Üniversitesi).
- ALKAN, A. (2022). **Birinci Körfez Savaşında İstihbarat Faaliyetleri ve Algı Yönetimi** (Yüksek lisans tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi).
- ALTUN, İ. (2017). Sahabe Gözünde Kudüs ve Mescid-i Aksa. *İlahiyat Tetkikleri Dergisi*, (47), 153-169.
- APAK, D. (2018). **Soğuk Savaş Döneminde Algı Yönetimi ve Haber-Propaganda İlişkisi** (Doktora tezi, Marmara Üniversitesi).
- ARI, T. (2007). Filistin'de kalıcı barış mümkün mü? *Akademik Orta Doğu*, 2(1).
- ARI, T. (2012). **Geçmişten Günümüze Orta Doğu: Siyaset, Savaş ve Diplomasi**. Mkm Yayıncılık.
- ARMAOĞLU, F. (1994). **Filistin Meselesi ve Arap İsraill Savaşları (1948-1988)**. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- ASLAN, Ö. (2017). Halife Sözcüğü Bağlamında Kur'an'da Hilafet-Muhalefet Münasebeti. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (29), 1-26.

- ASLAN, T. (2011). Yahudilerin Filistin'e Göçü Üzerine Bazı Düşünceler. **Erdem**, (59), 37-83.
- ATABEK, N. (1998). Gündem belirleme yaklaşımı. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 7, 155-174.
- ATILGAN, A. (2018). *Uluslararası İlişkilerde Algı Yönetimi* (Yüksek lisans tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi).
- AVCI, Y. (2019). Kudüs Kamame Kilisesi: Hristiyanlığın Merkezinde Osmanlı Mirası ve Statüko Meselesi. *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*.
- AVCI, Y., & YAZICI ÖZDEMİR, Ö. (2019). Kudüs Kamame Kilisesi: Hristiyanlığın Merkezinde Osmanlı Mirası ve Statüko Meselesi. *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 15(29), 35-58.
- AYDIN, M. (2019). İsrail'in Kudüs Politikasının Dinî Nedenleri Üzerine Bir Analiz. *Milel ve Nihal*, 16(1), 31-52.
- Bakara, (2/144). (**Kuran-ı Kerim**).
- BALLI, A., & GÖKÇE, A. F. (2021). Yahudi Göçleri ve Yahudi Kimliğinin Oluşumu. *İletişim ve Diplomasi*, 5, 57-80.
- BATUK, C., & MERT, R. (2017). Çatışan Kutsalların Ortasındaki Şehir: Kudüs. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 17(2), 129-149.
- BEN-HAİM, R. (2008). *İsrail Hakkında Gerçekler*. İsrail Enformasyon Merkezi.
- BENKLER, Y., FARİS, R., & ROBERTS, H. (2018). *Network Propaganda: Manipulation, Disinformation, and Radicalization in American Politics*. Oxford University Press.
- BERRY, M., & PHILO, G. (2006). *Israel and Palestine: Competing histories*. Pluto Press.
- BEST, G. (1980). *Humanity in Warfare*. Columbia University Press.

- BORA, M. (2019). *Algı Yönetiminde Medyanın Önemi: Afrin Operasyonu Örneği* (Yüksek lisans tezi, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü).
- BOURDIEU, P. (1997). *Televizyon Üzerine* (Çev.: T. ILGAZ). Yapı Kredi Yayınları.
- BÖLÜKBAŞI, Y. Z. (2019). 15 Temmuz Darbe Girişiminin Milliyetçi Söyleme Etkisi: Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Yenikapı Mitinginde Yaptığı Konuşmanın Analizi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(Özel Sayı), 125-146.
- BURHAN, A. (2008). *Filistin-İsrail Çatışması ve Hamas* (Doktora tezi, SDÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- BÜYÜKKANTARCIOĞLU, S. N. (2012). Söylem İncelemelerinde Eleştirel Dilbilimsel Boyut: Eleştirel Söylem Çözümlemesi ve Ötesi. *Haberi Eleştirmek* (s. 166-200).
- CALLAMARİ, P., & REVERON, D. (2003). China's Use Of Perception Management. *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, 16(1), 1-15.
- CARTER, J. (2007). *Palestine Peace Not Apartheid*. Simon and Schuster.
- CLEVELAND, W. L. (2008). *Modern Ortadoğu Tarihi*. Agora Kitaplığı.
- CLEVELAND, W. L. (2009). *A History Of The Modern Middle East* (4. baskı). The United States of America: Westview Press.
- CRESWELL, J. W. (2021). *Nitel Araştırma Yöntemleri* (Çev.; M. Bütün & S. B. Demir, Vol. 6). Siyasal Kitabevi.
- COHEN, B. C. (1963). *Press and Poreign Policy*. (Vol. 2321). Princeton University Press.
- COHEN, B. C. (1964). *Press and Poreign Policy*. Princeton University Press.

- COŞKUN, M. (2000). Ortadoğu Barış Süreci Yine Bıçak Sırtında. *Stratejik Analiz*, 1(7).
- ÇAĞLAK, E. (2019). Medyada Algı Yönetimi Aracılığıyla Kamuoyu Oluşturulması: 1915 Avusturalya'sında Broken Hill Olayı Üzerinden Savaş Söylemi Çözümlemesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21, 109-125.
- ÇAKAR, M. (2003). Savaş ve Medya. *PIVOLKA, Savaş Özel Sayısı*, 25-27.
- ÇAKMAK, F. (2019). Medyada Dezenformasyon Sorunsalı ve Manipülasyonun Gücü: İdeoloji Ve Söylem Açısından Seçim Haberlerinin Siyasal İletişimdeki Rolü. *Selçuk İletişim*, 12(2), 1127-1154.
- ÇEBİ, M. S. (1997). *Haber İçeriğinin Nesnelliği Efsanesi*. Türkiye Sosyal Araştırmalar Derneği.
- ÇETİN, M., & TOPRAK, Y. E. (2016). Çerçeveleme Kuramı Bağlamında Kamuoyu Oluşturma Ve Spin: Birinci Körfez Savaşı. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 42, 213-232.
- ÇOBAN, M. (2003). Different Conceptions Of Jewish And Palestinian Nationhood: The Question Of Palestine Viewed Through Ethnic, Religious And Political Identities İn Conflict. *Marmara Üniversitesi*.
- ÇOBAN, S. (2013). *Hegemonya Aracı ve İdeolojik Aygıt Olarak Medya*. Parşömen Yayıncılık.
- ÇUBUKÇU, M. (2002). *Bizim Filistin: Bir Direnişin Tarihçesi*. Metis.
- DAĞTAŞ, B., & DEMİRAY, U. (1994). *Kitle İletişim Çalışmaları İçin İletişim Modelleri*. Anadolu Üniversitesi Eğitim Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı Yayınları.
- DEARİNG, J. W., & ROGERS, E. M. (1996). *Agenda-SETTING* (Vol. 6). Sage.

- DİAB, F. E. (2020). *Filistin Basınında Türkiye İle İlgili Haber Ve Yorumlar: El Ayyam ve Filistin Gazeteleri Örneği* (Master's thesis, Marmara Üniversitesi).
- DOĞAN, Ö. G. O. (2011). 2010 referandumunda Türk basınının siyasal gündemi: Hürriyet, Haber Türk, Zaman ve Yeni Şafak örneğiyle. **Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi**, 1(2), 45-69.
- DURAN, H. (2015). Ortadoğu’da Simülasyonlar İdeolojiler ve Etnik Aidiyetler. R. DOĞAN, (Ed.), *Mezhepler, Etnisite ve Çatışma Çözümü (Uluslararası İlişkiler Serisi)*. Tasam Yayınları.
- DURSUN, D. (1985). Filistin Sorunu'nun Ortaya Çıkışı. **Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 6(2), 193-200.
- DUYAR, M. (2021). İsrail Devletinin Şiddet İçeren Duygusal Politikası: Kudüs. **Tasam**, 1-4.
- EBÛ DAVUD, Salat, 14. (Hadis-i Şerif).
- EDİZ, İ. (2015). Birinci Dünya Savaşı Sonrasında Filistin’de Toplum ve Siyaset 1919-1922. **Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi**, 2(2), 141-176.
- EL-AWAİSİ, A. A. (2021). *Kudüs; Tarih–Din–Siyaset*. İstanbul, **SETA Kitapları**, 7-195.
- ELPELEG, Z., ŞENDİL, D., & GÜNEY, T. (1999). *Filistin Ulusal Hareketinin Kurucusu: Hacı Emin el-Hüseyni*. İletişim.
- ERDEN, K. (2023). 1948’den Bugüne, Tarihi ve Siyasi Yönelimleri ile “İsrail-Filistin Sorunu”. **Anlambilim MTÜ Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi**, 3(1), 262-274.
- ERSOY CEYLAN, T. (2019). 19. Yüzyıl Sonunda Filistin’de Arap-Yahudi Karşılaşmasının Bir İncelemesi: Komşudan Hasima Dönüşümün Tarihsel Sosyolojisi. **Journal of Islamicjerusalem Studies**, 19(3), 293-316.

- FAHREDDİN, M., & ÇALIŞKAN, K. (2000). Yeni intifada ve Filistin sorununun kısa tarihi. *Birikim Dergisi*, 140.
- FONTANA, B. (2011). Hegemonya ve retorik: Gramsci'de siyasal eğitim. In *Gramsci ve Eğitim* (pp. 45-66).
- FRIEDMAN, I. (1997). *Germany, Turkey, and Zionism 1897-1918*. Transaction Publishers.
- GALTUNG, J. (1996). *Peace by Peaceful Means: Peace and Conflict, Development and Civilization*. Sage Publications.
- GARAUDY, R. (2011). *İlahî Mesajlar Toprağı Filistin* (Çev. Cemal Aydın). İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı.
- GEZGİN, S. (2002). *Medya ve Eğitimde Birikimlerim*. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.
- GEZGİN, S. (2012). Medyanın toplumsal işlevi ve kamuoyu oluşumu. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 1(12).
- GLASS, J. B., & KARK, R. (1991). *Sephardi Entrepreneurs in Eretz Israel: The Amzalak Family, 1816-1918*. Magnes Press, Hebrew University.
- GÖKÇE, O. (1996). Kamuoyu Kavramının Anlam Ve Kapsamı. *Kurgu Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli İletişim Dergisi*, 14(14), 211-227.
- GÖZENER, E. (2008). Etik Ve İşletme Etiği Üzerine. *Eğitim Dergisi E-Eğitim Bilim ve Sanat Dergisi*, (19), 1307-1785.
- GÜMÜŞ, A. (2020). *The Status Of Palestine In The United Nations And Its Implications For The Israeli–Palestinian Conflict*.
- GÜNGÖR FIRAT, D. (2011). *Kriz Dönemlerinde Televizyon Yayıncılığı. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) Uzmanlık Tezi*, Ankara: RTÜK.

- HALBROOK, S. P. (1981). The Alienation of a Homeland: How Palestine Became Israel. *The Journal of Libertarian Studies*, 5(4), 357-374.
- HARMAN, Ö. F. (2019). İslamiyet ve Kudüs. *Milel ve Nihal*, 16(1), 9-30.
- HAVATME, N. (1970). *Filistin'de Halk Savaşı ve Ortadoğu*. Ant Yayınları.
- HERZL, T. (1960). *The Complete Diaries Of Theodor Herzl* (Cilt 1-2). Edited by R. Patai, Translated by H. Zohn. New York.
- ILAN PAPPE, CHOMSKY, N., BARAT, F., DOĞAN, T., & SAYSEL, A. K. (2010). *Yaşamla Ölüm Arasında Gazze: Dünden Bugüne Filistin Sorunu*. Bgst Yayınları.
- IŞIK, M. (2013). Medya ve Demokrasi Paradoksu: Medya Yoluyla Demokrasinin Tehdit Edilmesi. *Selçuk İletişim*, 3(4), 114-121. <https://doi.org/10.18094/si.51502>
- İNCEOĞLU, Y., & AKINER, N. (2005). Dezenformasyonda Süreklilik: Irak Üzerine Savaşın Örneklerle. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 21(1).
- İSRA, (17/1). (Kur'an-ı Kerim).
- JANSSEN, F. (2009). *Hamas and its Positions Towards Israel*. Netherlands Institute of International Relations Clingendael, 23.
- KAMANLIOĞLU, E. B., & GÖZTAŞ, A. (2010). *Politik Gündem Odağında Halkla İlişkiler ve Gündem Yönetimi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- KAPLAN, T. (2014). Sosyal Medyada Kamuoyu Oluşturma Ve Gündem Belirleme Algısı. *Düşünce Dünyasında Türkiz Siyaset ve Kültür Dergisi*, 5(28), 113-130.
- KARADAĞ, G. H. (2000). *TV Haber Programcılığı ve Bir Örnek: 32. Gün*. Etika Yayıncılık.

- KARADUMAN, S. (2017). Eleştirel Söylem Çözümlemesinin Eleştirel Haber Araştırmalarına Katkısı ve Sunduğu Perspektif. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 4(2), 31-46.
- KARAMAN, M. L. (1996). Filistin Kurtuluş Örgütü. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 13, 103-106.
- KARPAT, K. (2010). *Osmanlı Nüfusu 1830-1914* (2. Baskı). İstanbul: Timaş Yayınları.
- KAYA, M., & POLAT, E. (2023). Filistin Kurtuluş Örgütü'nün (FKÖ) Diplomasi Serüveni: Oslo Barış Süreci. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (26), 226-240.
- KELEŞOĞLU, E. (2002). *Oslo Sürecinde Filistin'de İktidar ve Muhalefet* (Yüksek Lisans tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- KELEŞOĞLU, E. (2008). *İsrail Yurttaşı Filistinliler: Yurttaşlık, Kimlik, Siyaset 1948-2000*.
- KIRMIZIGÜL, B. (2020). *Post Truth Çağda Algı ve Algı Yönetimi Turizm Destinasyonlarında Algı Oluşturma*. Gazi Yayınları.
- KOCAMAN, A. (Ed.). (2006). *Dilbilim: Temel Kavramlar, Sorunlar, Tartışmalar*. Dil Derneği.
- KURT, M. (2021). *Yahudi Nüfus Problemi ve İsrail Devleti'nin Yahudi Karakteri*. *Mukaddime*, 12(1), 194-219.
- LİLLEKER, D. G. (2013). *Siyasal İletişim: Temel Kavramlar*. Kaknüs Yayıncılık.
- LYNCH, M. (2006). *Voices Of The New Arab Public: Iraq, Al-Jazeera, And Middle East Politics Today*. Columbia University Press.
- MCCOMBS, M. E., & SHAW, D. L. (1972). The Agenda-Setting Function Of Mass Media. *Public Opinion Quarterly*, 36(2), 176-187.

- MCCOMBS, M., & REYNOLDS, A. (2002). News İnfluence On Our Pictures Of The World. In *Media Effects* (S. 11-28). Routledge.
- MCCOMBS, M., GRABER, D., & WEAVER, D. H. (1981). *Media Agenda-Setting İn The Presidential Election*. Praeger Scientific.
- MCQUAIL, D., & WINDAHL, S. (2010). *İletişim Modelleri (Kitle İletişim Çalışmalarında)* (K. YUMLU, Çev.). İmge Kitabevi.
- MCTAGUE JR, J. J. (1978). The British Military Administration in Palestine 1917-1920. *Journal of Palestine Studies*, 7(3), 55-76.
- MEMİŞ, E. (2011). Eskiçağda Filistin ve Filistinliler. *Fırat Üniversitesi Orta Doğu Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 1-11.
- MERAY, S. L. (1960). *Devletler Hukukuna Giriş*. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- MERCAN, M. H. (2018). Süreklilik ve Değişim Bağlamında Hamas'ın Siyasal Stratejisi. *Ortadoğu Etütleri*, 10(1), 62-78.
- MERT, R. (n.d.). *İslam Geleneği Açısından Kudüs*. *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 257-272.
- MILADI, N. (Ed.). (2023). *Global Media Coverage of the Palestinian-Israeli Conflict: Reporting the Sheikh Jarrah Evictions*. Bloomsbury Publishing.
- MİLBURN, M. A. (1998). *Sosyal Psikolojik Açıdan Kamuoyu ve Siyaset* (A. DÖNMEZ & V. DUYAN, Çev.). İmge Yayınları.
- MORRİS, B. (2001). *Righteous Victims: A History Of The Zionist-Arab Conflict, 1881-1998*. Vintage.
- OATES, H. (2015). MS 66: Büyük Yahudi İsyanı (The Great Jewish Revolt of 66 CE) (Çev.; M. HATİPOĞLU). *World History Encyclopedia*. <https://www.worldhistory.org/trans/tr/2-823/ms-66-buyuk-yahudi-isyan/>.

- ORUÇ, H. (2023). *ABD'nin İsrail-Filistin Politikası*.
- ORUÇ, S. (2010). *Filistin Halkının Parçalanmışlığı: Hamas-El Fetih Çatışması*. (Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.)
- ÖKE, M. K. (1993). Son Dönem Osmanlı İmparatorluğu. *Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi*, 12, İstanbul: Çağ Yayınları.
- ÖKSÜZ, H. (2013). Algı Yönetimi ve Sosyal Medya. *İdarecinin Sesi Dergisi*, 156, 12-15.
- ÖZBİLEK, Ü. (2020). *İngiliz Okulu ve Uluslararası Toplum: İsrail-Filistin Sorunu*, (Yüksek Lisans Tezi). Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi.
- ÖZÇAĞLAYAN, M., & Apak, D. (2017). Soğuk Savaş Yıllarında Algı Yönetimi, Haber ve Propaganda İlişkisi. *Marmara İletişim Dergisi*, (28), 107-130.
- ÖZDEMİR, H. (2014). *Abdülhamid'in Filistin Çılgılığı*. Işık Yayıncılık Ticaret.
- ÖZER, M. (2015). Siyasal İletişimin Etkinliğinde Algılama Yönetiminin Rolü. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 3(7), 166-197.
- ÖZER, M. A. (2012). Bir Modern Yönetim Tekniği Olarak Algılama Yönetimi ve İç Güvenlik Hizmetleri. *Karadeniz Araştırmaları*, (33), 147-180.
- ÖZER, Ö. (2009). *Eleştirel Haber Çözümlemeleri*. Anadolu Üniversitesi.
- ÖZKAN, A. (2006). *Küreselleşme Sürecinin Medya ve Kültür Üzerindeki Etkileri*. https://tasam.org/Files/Icerik/File/kuresellesme_surecinin_medya_ve_kultur_uzerine_etkileri_940a2a6b-256d-4b82-bbe0-b9a27c4280ab.pdf Tasam Yayınları.
- ÖZKOÇ, Ö. (2009). Savaş ve Barış: Doksanlı Yıllarda Filistin-İsrail Sorunu. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 64(03), 167-195. https://doi.org/10.1501/SBFder_0000002117
- ÖZTÜRK, M. (2010). Arap Ülkelerinde Osmanlı İdaresi. *History Studies*, 2(3).

- PALINKAS, L. A., HORWITZ, S. M., GREEN, C. A., WISDOM, J. P., DUAN, N., & HOAGWOOD, K. (2015). **Purposeful Sampling For Qualitative Data Collection And Analysis In Mixed Method Implementation Research.** *Administration And Policy In Mental Health And Mental Health Services Research*, 42, 533-544.
- PATTON, M. Q. (2005). **Qualitative Research.** In *Encyclopedia Of Statistics In Behavioral Science*.
- POYRAZ, B. (2022). **Haber ve Haber Programlarında İdeoloji ve Gerçeklik.** Ütopya Yayınevi.
- SAKAR, E. (1991). **Filistin İşçi Hareketi** (Çev. MUHEBİŞ, O.). İstanbul, Pele Sor Yayınları.
- SALEH, M. M. (2003). **History Of Palestine: A Methodical Study Of A Critical Issue.** Cairo, Egypt: Al-Falah Foundation.
- SAMREEN, M. S. (2022). **Representation Of Palestinian Resistance In Palestinian National Cinema** (Yüksek lisans tezi, Bahçeşehir Üniversitesi).
- SARIBIYIK, M. (2013). İslam Siyaset Düşüncesinde Hilafet Kurumunun Aşılamayan Sorunları Üzerine Bazı Mülahazalar/An Evaluation on Some Dissolved Matters Concerning to The Caliphate in Islamic Political Thought. *Şarkiyat Mecmuası*, (23), 169-185.
- SAWALHA, L. (2009). **Failure At Camp David: Understanding The Collapse Through The Negotiation Process.** Webster University.
- SAYDAM, A. (2005). **Algılama Yönetimi.** Rota Yayınları.
- SAYDAM, A., Grunig, J. E., & Duru, E. (2012). **İletişimin Akıl ve Gönül Penceresi: Algılama Yönetimi.** Remzi Kitabevi.
- SCHACTER, D. L. (2011). **How The Mind Forgets And Remembers: The Seven Sins Of Memory.** Souvenir Press.

- SEVERİN, W. J., TANKARD, J. W., BİR, A. A., & SEVER, N. S. (1994). *İletişim Kuramları: Kökenleri, Yöntemleri ve Kitle İletişim Araçlarında Kullanımları*. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- SHAW, D. L., & MCCOMBS, M. E. (1977). *The Emergence Of American Political Issues: The Agenda-Setting Function Of The Press*. West Publishing Company.
- SHLAİM, A. (2018). *Filistin'i Bölüşmek* (Çev.; M. TÜTÜNCÜ, 2. baskı). İstanbul: Küre Yayınları.
- SİEGEL, P. C. (2005). Perception Management: IO's Stepchild? *Low Intensity Conflict & Law Enforcement*, 13(2), 117-134.
- SOLAK, Ö. (2011). Küçük Ağa Romanının Eleştirel Söylem Analizi. *Akademik Bakış Dergisi*, 26, 1-14.
- SÖZEN, E. (2017). *Söylem: Belirsizlik, Mübadele, Bilgi/Güç ve Refleksivite*. İstanbul, Profil Yayınları.
- ŞÖHRET, M. (2013). Etno-Dinsel Milliyetçilik Bağlamında İrlanda Sorunu. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 39-76.
- TAŞ, E. (2019). *Medya Etiği Bağlamında Enformasyon Karmaşası ve Savaş Muhabirliği; Türkiye'de Savaş Muhabirliği* (Yüksek lisans tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- TAŞDELEN, H. M. (1997). *Siyaset Sosyolojisi*. Kocav Yayıncılık.
- TAŞPINAR, İ. (2019). Yahudilik ve Hristiyanlık'ta Kudüs. *Kudüs Tarih, Şehir, Toplum* (s. 1-17). İstanbul: İLEM.
- TEKFİDAN, N. (2003). İliştirilmiş Muhabirler. *Hürriyet Gazetesi*, 28, 2003.
- TERKAN, B. (2005). *Gündem Belirleme: Medya ve Siyasal Gündem Üzerine Bir Çalışma*. Tablet Kitabevi.

TESNİYE (7/6). (Tevrat).

TİN, (95/1-5). (Kur'an-ı Kerim).

TOKGÖZ, E., & TANYILDIZI, N. İ. (2023). Gündem Belirleme ve Çerçeveleme Teorileri Bağlamında TASS ve Ukrinform Haber Ajanslarının Rusya-Ukrayna Savaş Sunumlarının İncelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(1), 61-92.

TOKGÖZ, O. (1994). *Temel Gazetecilik* (3. basım). İmge Kitabevi.

TOKTAY, Y. (2019). *Sosyal Medyada Dezenformasyon, Manipülasyon ve Propaganda Etkisi: Zeytin Dalı Harekâtı Örneği* (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi).

TURAN, K. (2014). Toplum Mühendisliği, Siyaset Mühendisliği ve Algı Yönetimi. *Algı Yönetimi*, 97-117.

TÜRK, M. S. (2014). Medyanın Gerçeklik İnşası ve Gerçeklik Algısı. *Düşünce Dünyasında Türkiz Siyaset ve Kültür Dergisi*, 5(28), 9-32.

ULAŞ, T., Best, A., Hanhimäki, J. M., Maiolo, J. A., & Schulze, K. E. (2012). *20. Yüzyılın Uluslararası Tarihi*.

VAN DİJK, T. A. (1993). Principles Of Critical Discourse Analysis. *Discourse & Society*, 4(2), 249-283.

WODAK, R. (2014). *Critical Discourse Analysis. In The Routledge Companion To English Studies* (s. 302-316). Routledge.

WOODWARD, G. C. (1993). The Rules Of The Game: The Military And The Press In The Persian Gulf War. In R. E. Denton (Ed.), *The Media And The Persian Gulf War* (s. 1-27). Praeger.

YAMAN, S. S. (2020). *Türk Basınında İsrail-Filistin Sorunu ve Algı Yönetimi (1947-2010)* (Doktora tezi, Marmara Üniversitesi).

YARATILIŞ (17/4-8). (Tevrat).

YAYLAGÜL, L. (2016). *Kitle İletişim Kuramları: Egemen ve Eleştirel Yaklaşımlar (Mass Media Theories: Dominant and Critical Approaches)*. Dipnot Yayınları.

YEĞEN, C. (2014). Medyanın Kamuoyu Oluşturma ve Gündem Belirleme Rolü Üzerine: Sarai Sierra Haberleriyle Oluşturulan Yapay Gündem. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (12), 21-46.

YILDIRIM, A., & ŞİMŞEK, H. (2011), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Vol. 8). Seçkin Yayıncılık.

YILMAZ, İ. (2005). *A Historical Analysis Of The Failures Of Camp David 2000 Summit*. Yüksek Lisans Tezi. USA: University of North Texas.

YÜCEDOĞAN, G. (2012). Medya-Kamuoyu İlişkisi. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (6). <https://doi.org/10.17064/iüifhd.36771>

YÜKSEL, E., (2007). Kamuoyu Oluşturma ve Gündem Belirleme Kavramları Nerede Kesişmekte Nerede Ayrılmaktadır. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (Vol. 7), no.1, 571-586.

YÜKSEL, E., KAHRAMAN, A. H., AYDIN, N., KURT, B., ÇELİK, C., KARAOĞLU, E., & DEMİREL, M. (2015). *İyi Haber De İyi Haber Midir? Haber Değerleri Üzerine Bir İçerik Analizi Çalışması*.

ZARİÇ, S. (2018). Filistin'in Özgürlük Mücadelesinde Hareket'ül Mukavemet-ül İslamiyye (İslami Direniş Hareketi-Hamas). *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi (Asos Journal)*, 286-295.

Dijital Kaynaklar

AA. (2023). **Uluslararası Siyonizm Karşıtı Yahudiler Örgütü: "Filistin'i özgürlüğüne kavuşturması için tanrıya dua ediyoruz."** "Çevrimiçi" <https://www.aa.com.tr/tr/ayrimcilikhatti/ayrimcilik/uluslararasi-siyonizm-karsiti-yahudiler-orgutu-filistini-ozgurlugune-kavusturmasi-icin-tanriya-dua-ediyoruz/1817775>, Erişim Tarihi: 15.04.2024.

Al Jazeera (2023a). **"Israeli air raid on al-Ahli Arab Hospital kills 500, Gaza officials say."** "Çevrimiçi" <https://www.AlJazeera.com/gallery/2023/10/17/photos-an-israeli-air-raid-on-al-ahli-arab-hospital-kills-an-estimated-500>, Erişim Tarihi: 17.10.2023.

Al Jazeera (2023b). **"White House walks back Biden's claim he saw children beheaded by Hamas."** "Çevrimiçi" <https://www.AlJazeera.com/news/2023/10/12/white-house-walks-back-bidens-claim-he-saw-children-beheaded-by-Hamas>, Erişim Tarihi: 12.10.2023.

Al Jazeera (2023c). **"Western coverage of Israel's war on Gaza – bias or unprofessionalism?"** "Çevrimiçi" <https://www.AlJazeera.com/news/2023/10/29/western-coverage-of-israels-war-on-gaza-bias-or-unprofessionalism>, Erişim Tarihi: 19.10.2023.

Al Jazeera (2023d). **"Israel is manufacturing a case for genocide."** "Çevrimiçi" <https://www.AlJazeera.com/opinions/2023/10/12/israel-is-manufacturing-a-case-for-genocide>, Erişim Tarihi: 12.10.2023.

Al Jazeera (2023e). **"Israeli air strike on ambulances kills 15, injures 60, Gaza officials say."** "Çevrimiçi" <https://www.AlJazeera.com/news/2023/11/3/several-killed-in-israeli-attack-on-ambulance-convoy-gaza-health-ministry>, Erişim Tarihi: 03.11.2023.

Al Jazeera. (2014). **İslami direniş hareketi Hamas.** "Çevrimiçi" <https://www.AlJazeera.com.tr/dosya/islami-direnis-hareketi-Hamas> Erişim Tarihi: 03.05.2024.

Al Jazeera. (2024). **About us.** “Çevrimiçi” <https://www.AlJazeera.com/about-us>
Erişim Tarihi: 03.05.2024.

ALTAN, M. (2023). **İlistirilmiş gazeteciler.** “Çevrimiçi”
<http://platform24.org/yazarlar/5751/ilistirilmis-gazeteciler>, Erişim Tarihi:
Erişim Tarihi: 17.04.2024.

Axios. (2023). **Scoop: Blinken says he asked Qatari PM to rein in Al Jazeera war coverage, per sources.** “Çevrimiçi” <https://www.axios.com/2023/10/25/tony-blinken-qatar-israel-Hamas>, Erişim Tarihi: 25.07.2023.

BBC News (2023a). **Hospital blast in Gaza City kills hundreds - health officials.** “Çevrimiçi” <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-67140250>, Erişim Tarihi: 18.10.2023.

BBC News (2023b). **Inside Kfar Aza where Hamas militants killed families in their homes.** “Çevrimiçi” <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-67065205>, Erişim Tarihi: 11.10.2023.

BBC News (2023c). **Israel Gaza: HAMAS raped and mutilated women on 7 October, BBC hears.** “Çevrimiçi” <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-67629181>, Erişim Tarihi: 05.12.2023.

BBC News (2023d). **Explainer: Amidst Gaza war, IS still loathes HAMAS.** “Çevrimiçi” <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-67629181>, Erişim Tarihi: 20.12.2023.

BBC News (2023e). **Red Crescent says 15 killed in strike on Gaza ambulance outside Al-Shifa hospital.** “Çevrimiçi” <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-67316463>, Erişim Tarihi: 04.11.2023.

BBC Türkçe. (2023). **İsrail-Filistin sorunu: 1799'dan günümüze Filistin tarihi,** “Çevrimiçi” <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-44128837> Erişim Tarihi: 28.03.2024

Carnegie Endowment for International Peace. (2024). *Blinken’s request to censor Al Jazeera: Against all American values*. Carnegie Endowment for International Peace. “Çevrimiçi” <https://carnegieendowment.org/sada/91363> Erişim Tarihi: 03.03.2024

CNN (2023c). “What we know about rape and sexual violence inflicted by Hamas during its terror attack on Israel.” “Çevrimiçi”:<https://edition.cnn.com/2023/12/06/middleeast/rape-sexual-violence-Hamas-israel-what-we-know-intl/index.html>, Erişim Tarihi: 07.12.2023.

CNN (2023d). “Israel’s allies fear it could be walking into a trap in Gaza as Hamas and its backers seek a wider conflict.” “Çevrimiçi” <https://edition.cnn.com/2023/10/26/middleeast/israel-military-trap-Hamas-battle-analysis-intl-hnk/index.html>, Erişim Tarihi: 26.10.2023.

CNN International (2023a). “Hundreds likely dead in Gaza hospital blast, as Israeli blockade cripples medical response.” “Çevrimiçi” <https://edition.cnn.com/2023/10/17/middleeast/israel-gaza-rafah-crossing-week-2-tuesday-intl-hnk/index.html>, Erişim Tarihi: 24.10.2023.

CNN International (2023b). “Israeli official says government cannot confirm babies were beheaded in Hamas attack.” “Çevrimiçi” <https://edition.cnn.com/2023/10/12/middleeast/israel-Hamas-beheading-claims-intl/index.html>, Erişim Tarihi: 12.10.2023.

CNN International (2023e). “Israel admits airstrike on ambulance near hospital that witnesses say killed and wounded dozens.” “Çevrimiçi” <https://edition.cnn.com/2023/11/03/middleeast/casualties-gazas-shifa-hospital-idf/index.html>, Erişim Tarihi: 04.11.2023.

CNN. (2024). CNN news group. CNN. “Çevrimiçi” http://edition.cnn.com/services/opk/cnn25/cnn_newsgroup.htm Erişim Tarihi: 29.04.2024.

Common Dreams. (2024). **CNN admits 'disturbing' Israel-Palestine coverage policy 'has been in place for years'.** Common Dreams. “Çevrimiçi” <https://www.commondreams.org/news/israel-cnn-censor> Erişim Tarihi: 29.04.2024.

Deutsche Welle (2023a). **“Israel-Hamas war: Gaza reports many dead in hospital strike.”** “Çevrimiçi” <https://www.dw.com/en/israel-Hamas-war-gaza-reports-many-dead-in-hospital-strike/live-67115875>, Erişim Tarihi: 18.10.2023.

Deutsche Welle (2023b). **“Israel struggles to discuss October 7 sexual violence.”** “Çevrimiçi” <https://www.dw.com/en/israel-struggles-to-discuss-october-7-sexual-violence/a-67792467>, Erişim Tarihi: 21.12.2023.

Deutsche Welle (2023c). **“Israel pushes back against French call to stop bombing.”** “Çevrimiçi” <https://www.dw.com/en/israel-Hamas-war-germany-urges-end-to-violence-in-west-bank/live-67373274#liveblog-post-67374004>, Erişim Tarihi: 11.11.2023.

Deutsche Welle (2023d). **“Israel confirms strike on ambulance in Gaza.”** “Çevrimiçi” <https://www.dw.com/en/israel-confirms-strike-on-ambulance-in-gaza/video-67302415>, Erişim Tarihi: 04.11.2023.

Deutsche Welle. (2024). **About us. Deutsche Welle.** “Çevrimiçi” <https://corporate.dw.com/en/about-dw/s-30688> Erişim Tarihi: 29.04.2024.

Dictionary of Military and Associated Terms. (2024). ***Algı yönetimi.*** “Çevrimiçi” Retrieved from <http://www.dtic.mil/doctrine/jel/doddict/index.html> Erişim Tarihi: 07.01.2024.

Diken. (2023). **“İsrail’den ‘düzeltme’: Ölü sayısı 1200’e düşürüldü.”** “Çevrimiçi” <https://www.diken.com.tr/israilden-duzeltme-olu-sayisi-1200e-dusuruldu/> Erişim Tarihi: 10.11.2023.

Euro-Med Human Rights Monitor. (2022). **DW independent probe into anti-semitism is biased, flawed and dangerous. Euro-Med Monitor.**

“Çevrimiçi” <https://euromedmonitor.org/en/article/4900/DW-independent-probe-into-anti-semitism-is-biased,-flawed-and-dangerous> Erişim Tarihi: 08.04.2024.

Global Security. (2023). **Operation Iron Swords.** “Çevrimiçi” https://www.globalsecurity.org/military/world/war/operation-iron-swords-2023-11-19.htm?_m=3n%2e002a%2e3768%2ezq0ao0aunu%2e3i1y Erişim Tarihi: 08.09.2023.

Global Security. (2024). **Hamas (Islamic Resistance Movement).** “Çevrimiçi” <https://www.globalsecurity.org/military/world/para/Hamas.htm> Erişim Tarihi: 08.04.2024.

Herzog, I. (2023, October 9). **Not since the Holocaust have so many Jews been killed on one day. As President of the State of Israel, I speak to you now from our capital city Jerusalem, under the dark shadow of war, as my nation continues to endure a savage attack from a cruel and inhumane enemy...** X (formerly Twitter). “Çevrimiçi” https://twitter.com/Isaac_Herzog/status/1711434363349438548 Erişim Tarihi: 09.08.2024.

Hürriyet. (2024). **Gazze Şeridi’nde son durum: Can kaybı 33 bini aştı.** “Çevrimiçi” <https://www.hurriyet.com.tr/video/gazze-seridinde-son-durum-can-kaybi-33-bini-asti-42441495> Erişim Tarihi: 08.08.2024.

Jacobin. (2023). **The BBC is failing to report the ugly truth about Israel’s war on Gaza.** *Jacobin.* “Çevrimiçi” <https://jacobin.com/2023/11/bbc-israel-gaza-reporting-double-standards> Erişim Tarihi: 08.08.2023.

Jcookson. (2023). **Experts react: Israel is 'at war' after Hamas militants launch major assault.** *Atlantic Council.* “Çevrimiçi” <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/experts-react/experts-react-israel-is-at-war-after-Hamas-militants-launch-major-assault/> Erişim Tarihi: 08.07.2023.

Jewish Currents. (2022). **Deutsche Welle firings set chilling precedent for free speech in Germany.** *Jewish Currents.* “Çevrimiçi” <https://jewishcurrents.org/deutsche-welle-firings-set-chilling-precedent-for-free-speech-in-germany> Erişim Tarihi: 29.04.2024.

KARAMAN, M. L. **"FİLİSTİN"**, TDV İslam Ansiklopedisi, “Çevrimiçi” <https://islamansiklopedisi.org.tr/filistin> Erişim Tarihi: 12.03.2024.

KÜÇÜK, A. **"ARZ-ı MEV'ÛD"**, TDV İslam Ansiklopedisi, “Çevrimiçi” <https://islamansiklopedisi.org.tr/arz-i-mevud> Erişim Tarihi: 12.03.2024.

Le Monde. (2023, Ekim 21). **Rusya, Ukrayna'ya verdiği desteği zayıflatmak için Gazze'deki savaşı kullanıyor.** *Le Monde.* “Çevrimiçi” https://www.lemonde.fr/en/international/article/2023/10/21/Russia-uses-war-in-gaza-to-weaken-support-for-ukraine_6192417_4.html

MCMİLLAN, J. H. (1996). **Educational research: Fundamentals for the consumer.** “Çevrimiçi” HarperCollins College Publishers. <http://www.harpercollins.com/college>

NTV. (2023). **BBC muhabirlerinden kuruma Filistin eleştirisi.** *NTV.* “Çevrimiçi” https://www.ntv.com.tr/dunya/bbc-muhabirlerinden-kuruma-filistin-elestirisi,Mkq8U6x8LU65K_X0BHNWkQ Erişim Tarihi: 28.04.2025.

Russia Today (2023a). **“Hundreds reported dead in Gaza hospital bombing.”** “Çevrimiçi” <https://www.rt.com/news/585196-israel-strike-gaza-hospital-Hamas/> Erişim tarihi: 17.10.2023.

Russia Today (2023b). **“White House backtracks on Biden’s ‘beheaded babies’ claim.”** “Çevrimiçi” <https://www.rt.com/news/584717-biden-beheaded-babies-claim/> Erişim tarihi: 12.10.2023.

Russia Today (2024). **“Israel recalls UN ambassador in row over HAMAS rape allegations.”** “Çevrimiçi” <https://www.rt.com/news/593768-israel-recalls-un-ambassador-over-Hamas-rape-report/> Erişim Tarihi: 05.03.2024.

Russia Today. (2025). **About RT. RT.** “Çevrimiçi” <https://www.rt.com/about-us/>
Erişim Tarihi: 01.05.2025.

TATE. (2024). **British Broadcasting Corporation (BBC).** *Tate.* “Çevrimiçi”
<https://www.tate.org.uk/art/artists/british-broadcasting-corporation-19140>
Erişim Tarihi: 07.04.2024.

The Times Of Israel. (2024). *Law allowing government to temporarily shut down Al Jazeera in Israel passed by Knesset.* **The Times of Israel.** “Çevrimiçi”
https://www.timesofisrael.com/netanyahu-urges-knesset-to-pass-law-allowing-shuttering-of-al-jazeera/?_cf_chl_tk=qIoQwin2gsbNPuYcBVyxB3gKv_POmmPdN_b7uupxEqE-1714688850-0.0.1.1-1770 Erişim Tarihi: 0.04.2024.

TIRAŞ, M. (2015). **Filistin direniş tarihi: İkinci intifada.** “Çevrimiçi”
<http://bdsturkiye.org/filistin/filistin-direnis-tarihi-ikinci-intifada/> Erişim
Tarihi: 07.05.2024.

TRT Haber. (2023). **Filistin Topraklarında 56 Yıldır Süren Şiddetin Adı: Sivil Yahudi İşgal Birimleri.** “Çevrimiçi”
<https://www.trthaber.com/infografik/filistin-topraklarinda-56-yildir-suren-siddetin-adi-sivil-yahudi-isgal-birimleri-171.html> Erişim Tarihi: 30.04.2023.

TRT World (2023a). **“Hospital massacre’: Israeli strike kills hundreds of Palestinians in Gaza.”** “Çevrimiçi” <https://www.trtworld.com/middle-east/hospital-massacre-israeli-strike-kills-hundreds-of-palestinians-in-gaza-15436523>, Erişim Tarihi: 17.10.2023.

TRT World (2023b). **“No 'confirmation' about allegations ' Hamas beheaded babies'-Israeli army.”** “Çevrimiçi” <https://www.trtworld.com/middle-east/no-confirmation-about-allegations-Hamas-beheaded-babies-israeli-army-15344898>, Erişim Tarihi: 10.10.2023.

TRT World (2023c). “Analysing the missing pieces in Israel's rape allegations.” “Çevrimiçi” <https://www.trtworld.com/magazine/analysing-the-missing-pieces-in-israels-rape-allegations-16318994>, Erişim Tarihi: 08.12.2023.

TRT World (2023d). “Why pro-Israel Western powers insist on treating Hamas like Daesh.” “Çevrimiçi” <https://www.trtworld.com/magazine/why-pro-israel-western-powers-insist-on-treating-Hamas-like-daesh-15541033>, Erişim Tarihi: 07.10.2023.

TRT World (2023e). “Deadly Israel strike hits near Gaza's biggest hospital: HAMAS.” “Çevrimiçi” <https://www.trtworld.com/middle-east/deadly-israel-strike-hits-near-gazas-biggest-hospital-Hamas-15672653>, Erişim Tarihi: 03.11.2023.

TRT World. (2025). **About TRT World.** *TRT World.* “Çevrimiçi” <https://www.trtworld.com/about> Erişim Tarihi: 01.04.2025

TRT. (2024). **Gazze Hükümeti: 7 Ekim'den bu yana İsrail saldırılarında ölen gazeteci sayısı 137'ye yükseldi.** “Çevrimiçi” <https://www.trthaber.com/haber/dunya/gazze-hukumeti-7-ekimden-bu-yana-israil-saldirilarinda-olen-gazeteci-sayisi-137ye-yukseldi-848055.html> Erişim Tarihi: 01.04.2024

Türk Dil Kurumu. (2024). *Resmi internet sayfası.* “Çevrimiçi” Retrieved from www.tdk.gov.tr Erişim Tarihi: 29.01.2024.

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı. (2024a). **Türkiye-İsrail Siyasi İlişkileri.** “Çevrimiçi” <https://www.mfa.gov.tr/turkiye-israil-siyasi-iliskileri.tr.mfa#:~:text=Bu%20zaman%20zarf%C4%B1nda%2C%20ili%C5%9Fkilerde%20zaman,Ocak%201950'de%20resmen%20a%C3%A7%C4%B1lm%C4%B1%C5%9Ft%C4%B1r> Erişim Tarihi: 05.04.2024.

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı. (2024b). **Filistin'e Seyahat Edecek Türk Vatandaşlarının Dikkatine.** “Çevrimiçi” <https://www.mfa.gov.tr/filistin->

seyahat-edecek-turk-vatandaslarinin-dikkatine.tr.mfa

05.04.2024.

Erişim

Tarihi:

